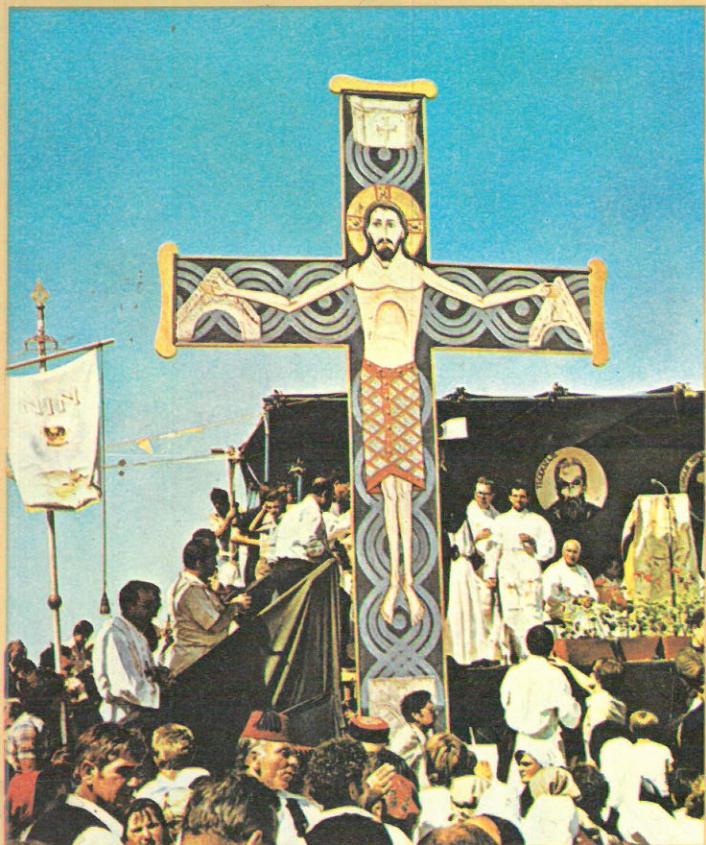

BRANIMIROVA GODINA

Dobro znamo za vašu vjernost. Ipak, dopustite da vas svom snagom potaknemo. Svojom ustrajnošću načinili ste svojevrstan savez s Kristom i Crkvom: ostati vam je u tom savezu, koliko god vremena bila tome protivna. Onakvi kakvi bijaste od slavne one godine 879, takvi uvijek ostajte: biskupi, prezbiteri, sav katolički narod – najtješnje među sobom povezani i privrženi – ostanite kao jedna cjelina, jedne duše, jedne volje vjerni u savezu s Kristom, vjerni u savezu i s Rimskom Katoličkom Crkvom. Ta Crkva, uvijek zahvalna hrvatskom narodu s posvjedočene ljubavi i posluha, i danas vam po Nama, pošto ste nas silno obradovali istim svjedočanstvom, veoma zahvaljuje. Ujedno vas uvjerava koliko cijeni taj savez i kako ste joj srcu bliski ne samo blizinom vaših granica nego nadasve velikom ljubavlju.

IVAN PAVAO II.

**BRANIMIROVA
GODINA
OD RIMA DO NINA**

BRANI

ODRIMA

MIROVA GODINA DONINA

ZADAR 1980

BRANIMIROVA GODINA

Fotomonografija

Izdao

Nadbiskupski ordinarijat, Zadar

Zeleni trg 1

Odgovorni urednik

Mons. Marijan OBLAK, nadbiskup

Glavni urednik

Dr Eduard PERIČIĆ

Uredničko vijeće

Mons. Marijan OBLAK

Dr Eduard PERIČIĆ

Mons. dr Pavao KERO

Prof. Rozarijo ŠUTRIN

Dr Tomislav BONDULIĆ

Vlč. Živko KUSTIĆ

Likovna oprema

Roko BOLANČA

Lektor i korektor

Katica MAJDANDŽIĆ

Fotografije

Arturo MARI, Rim

FELICI, Rim

Mijo GABRIĆ

Miroslav MILOVAN

Srećko VEKIĆ

Rudi MARTINOV

Franjo NEDVED

Jerko VALKOVIĆ

Sony BANIĆ

Josip KOKIĆ

Šime GRŽAN

Tisk i uvez

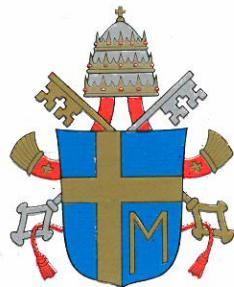
TIZ »ZRINSKI«, Čakovec

Fotoslog

VJESNIK, Zagreb

PAPA IVAN PAVAO II

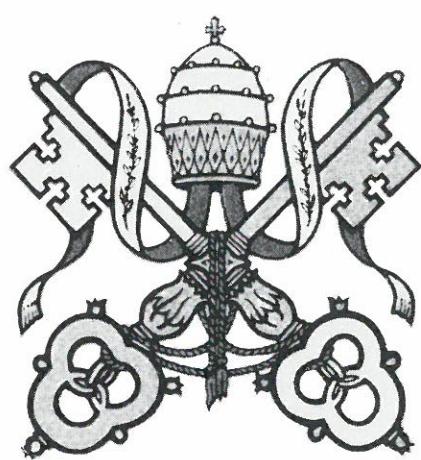
Dragi moji Hrvati,

Uspomena na slavlja, Branimirove godine "neka vam bude poticaj na vjernost Isusu Kristu, Gospu i Crkvi. Sjecajući se prošlosti budite zauzeti graditelji veslre kršćanske budućnosti kako pojedinačno, tako obitelji i sav Bosanski narod.

С apostolskim blagoslovom.

Vatikanski Grad, 12. studenoga 1980.

Papa Ivan Pavao II

Pjesma posvetnica

*Do nebesa nek se ori
Naših grudi gromki glas;
Neka jeknu rajske dvori,
Nek nas čuje Isus Spas!*

*Isuskrste, Srcu tvom
S nama naš se kune dom:
Dušom, tijelom vijek sam tvoj
Za krst časni bijuć boj!*

*Čujte, puci, širom svijeta,
Oci naši, čujte sad;
Čujte, sluge pakla kleta,
Kako Hrvat kliče mlad.*

Isukrste...

*Stijeg Hrvata Srce Krista;
Tu nam rudi sreća, spas,
Tu sloboda zlatna blista,
Tu se ori slavski glas:*

Isukrste...

*Pred naši kano lavi
Za krst časni biše boj.
Tko je sinak ovoj slavi,
Kristu vjeran vijekom poj:*

Isukrste...

*Neka grmi pako hudi,
Neka bjesni cijeli svijet,
Neka borba lomi grudi,
Čvrsto stoji zavjet svet:*

Isukrste...

*Kralju slave silni, blagi,
Blagoslovi zavjet taj!
Blagoslovi rod nam dragi,
U svom Srcu stan mu daj!*

Isukrste...

Petar PERICA

Objavljanjem ove Spomenice

Nadbiskupija zadarska želi do kraja izvršiti zadatak koji su joj povjerili hrvatski biskupi: organizirati domovinsku proslavu »Branimirove godine«. Koliko je to bilo moguće, željeli smo u njoj obuhvatiti sva tri odsjeka proslave:

*narodno hodočašće u Rim,
slavlje u domovinskim crkvama,
završnu proslavu u Ninu.*

U slavljenju trinaest stoljeća svoga krštenja Crkva u Hrvata je 1979. godine razmišljala o presudnom značenju vjernosti hrvatskoga kneza Branimira Petrovu nasljedniku papi Ivanu VIII. godine 879. Ona je na tome događaju obnovila svoj zavjet vjernosti Bogu u Katoličkoj Crkvi. Iz svete se svoje prošlosti nadahnula za poslanje u sadašnjem vremenu. Naglasak je postavljen na vjersko-moralnu obnovu obitelji, jer je obitelj prenosnica života i pradjedovske vjere u Isusa Krista. »Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu.«

Spomenica stoga ima dvostruku svrhu: pamtiti i potaknuti.

Pamtiti povijesni susret s papom naše slavenske krvi Ivanom Pavlom II. kada nam je govorio i svetu misu slavio našim hrvatskim jezikom. Pamtiti kada se Crkva u Hrvata u neizbrojivom mnoštvu svojih sinova i kćeri, svake dobi i staleža, sa svih strana Lijepo naše, one sunčane nedjelje, 2. rujna 1979, na »Grguru« u Ninu očitovala u zajedništvu, molitvi, radosti i miru.

Spomenica također potiče sve Hrvate katolike da žive svoju krsnu vjeru u konkretnosti, vjerno i dosljedno, u svakom odsjeku i mjestu svoga života. Ona sve podsjeća da smo »Branimirovu godinu«, u dokaz svoje vjernosti, obilježili Zavjetnim križem i »Ispoviješću vjere Hrvata katolika«.

Slavlje je neponovljivo. Ispovijest vjere jest za svaki dan. Zavjetni je križ za svaki hrvatski dom. Spomenica »Branimirove godine« u riječi i slici govori, svjedoči, pamti, ali i potiče, podsjeća, usmjeruje u budućnost.

Pouzdano se nadam da će je Hrvati katolici upravo takvu rado primiti i zavoljeti.

Još jednom hvala svima koji su na bilo koji način sebe ugradili u slavlje »Branimirove godine«. Hvala svima koji su pomogli da ova Spomenica jedan veliki događaj Crkve u Hrvata, prošli i sadašnji, »zapamti« te od njega za nova stoljeća živi.

Zadar, 2. rujna 1980.

sunđerian oskar

nadbiskup zadarski

STARINSKE CRKVICE U POLJU

*Njihove apside
jedva se jedvice vide:
one su tako malene,
tako skromne
kao da se sebe stide.*

*Rasute među bunje,
među čatrnje,
među trnje,
među gromače,
one su tako prisne,
tako intimne,
tako domaće
da kiša s njima plače,
da more s njima romoni,
i svitanja
i sutoni.*

*U njih se kuš i kadulje
i kovilje i smilje
i sitna metvica truse
i pupoljci
divlje ruže.*

I strnjike što se sparuše i suše.

*One su čiste
i priproste
i naše duše.
Pobožne. Prostodušne.*

*Oko njih cvrčci cvrče
i ptičice grmuše.*

Boro PAVLOVIĆ

VJERNOST
OBNOVLJENA I
POTVRĐENA

Neobičan, interesantan i vjeran narod

Godine 879. Branimir, knez Dalmatinske Hrvatske (879 – 910), i Teodozije, izabrani biskup Nina, zaokrenuše kormilo hrvatske državnosti i crkvenosti odlučno prema Zapadu, prema papinstvu. Time su prekinuli kratkotrajnu epizodu kneza Zdeslava (878 – 879) koji, došavši na prijestolje uz pomoć Bizanta, izgleda htjede i državu i Crkvu Hrvata usmjeriti prema Istoku i staviti pod utjecaj Carigrada.

Obaviješten o značajnom i prijelomnom događaju kod Hrvata, papa Ivan VIII. (872 – 882) nije mogao drugačije postupiti nego što i učini kada na Spasovo iste godine 879. sa konfesije sv. Petra uzdignu ruke Svemogućemu te blagoslovi kneza Branimira i njegov narod Hrvata. Svoju opravdanu radost papa je iskazao kroz tri pisma istog dana naslovljenim na kneza Branimira, izabranog ninskog biskupa Teodozija te na svećenstvo i vjerni puk Hrvata. Znao je i odlično je papa Ivan VIII. procijenio važnost Branimirova i Teodozijeva čina i odlučnost naroda koji ih je slijedio. Ne bismo smjeli pretjerati, ali taj događaj, po svom značenju, bez sumnje zauzima iza pokrštenja najznačajnije mjesto u čitavoj povijesti Hrvata. Svjesni toga i Branimir i Teodozije produbljuju svoju odluku i svoju vjernost, o čemu svjedoči još jedno papino pismo upućeno slijedeće godine Teodoziju i narodu Hrvata. Pismo odiše očinskom ljubavlju i velikim povjerenjem prema narodu koji je odlučno, a povijest će pokazati i definitivno, stao na stranu Svetе Stolice, papinstva, katoličanstva. Ali ne samo to.

Neobičan narod. O njegovoj najranijoj povijesti znademo vrlo malo jer podaci najstarije kronike Sclavorum Regnum Grgura Zadranina, nadbiskupa barskog, iz XII. stoljeća nisu dovoljno zajamčeni drugim izvorima. No ono što je izvorima utvrđeno značajno je i dragocjeno. Dolaze u novu postojbinu kao faktor mira, kao posrednici Istoka i Zapada. Postaju tampon-zona onemogućavajući ekspanzionističke težnje moćnih i tako štite slabije, a vrlo često spašavaju kulturu i civilizaciju Evrope, koja im zauzvrat dijeli samo titule i lažna obećanja. No oni ustajavaju kao apostoli mira, kao predzidje kršćanstva, kao – rekli bismo – inspiratori i prvi koji ostvaruju ideju: tuđe nećemo, svoje ne damo. Kroz čitavih trinaest stoljeća svoje povijesti.

Interesantan narod. Od samog dolaska u sadašnju domovinu pa do danas, čvrsto povezan s Petrovim nasljednicima. Još kao pogani pomažu izaslaniku

pape Ivana IV. Dalmatinca (640–642) opatu Martinu da sakupi kosti mučenika koje će ponijeti u krstionicu Lateranske bazilike. Prvi među Slavenima prihvaćaju kršćanstvo i postaju na taj način uzori, poticaji pa i misionari. Prihvaćaju misiju sv. Ćirila i Metoda: propovijedanje i vršenje Službe Božje na narodnom jeziku, a možda su svetoj braći upravo oni bili prvi uzor naroda koji je svog Boga slavio svojim jezikom. Preko benediktinaca glagoljaša istu baklju prenose kasnije u Zlatni Prag, u češki samostan Emaus. A mnogo ranije, govori se, iz Dalmacije, iz Zadra, misionari stadoše krstiti Mješkovu Poljsku, braću po krvi iz pradomovine Bijele Hrvatske, današnje Vojvodine Krakovske.

Vjeran narod. S majčinim mlijekom primiše nauk Apostolske Stolice. Tako za njih u X. stoljeću govori papa Ivan X. u pismu prvom hrvatskom kralju Tomislavu godine 925. Taj sveti nauk sačuvali su kroz trinaest stoljeća zadane i jedanaest stoljeća obnovljene i potvrđene vjernosti. Zaista slavno razdoblje u kojem se nježna golubica kroz stoljetne prijetnje i ratne požare mukotrpno morala probijati s maslinovom grančicom. Trebalо je izdržati u kušnjama, pobijediti strahove, vjerovati u zaštitu Svevišnjega, zajedno s Bogorodicom, svojom najvjernijom Majkom, ustrajno, riječima i djelima, obnavljati i potvrđivati povjerenje u svaku odluku Gospoda.

I zato se Branimirova i Teodozijeva obnova zadane vjernosti Kristu, Crkvi, papinstvu s punim pravom uključuje u jubilarna slavlja »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata«, slavlja započeta kod Gospe Velikoga zavjeta u Solinu 1976, nastavljena 1978. u Kninu, zasvјedočena 30. travnja 1979. pred papom Ivanom Pavlom II. u Rimu i ponovo obnovljena na jubilarnim slavlјima 10. lipnja po domovini te u Zadru i Ninu 1. i 2. rujna 1979. godine. [E. P.]

»Branimirova godina« – Nin '79

IDEJA, SADRŽAJ I PRIPREMA

U posljednjem desetljeću Crkva u Hrvata doživljava određeno buđenje, posebno što se tiče vanjskih manifestacija. Zaredala su hodočašća domovinom, učestali su posjeti velikim marijanskim svetištima u Evropi, a posebno su značajni vjernički pohodi u središte kršćanstva, na grob apostolskih prvaka, k Svetom Ocu Papi. Bili su to doživljaji puni radosti i oduševljenja, od kojih se još dugo živjelo.

Međutim, to ni izdaleka nije bilo sve. Štoviše, bio je to tek početak nečega što će se kasnije na tim temeljima razviti. Naime, sve se više osjećala potreba

da se nešto poduzme planski, smišljeno i sistematski, da se to veliko oduševljenje vjernika Hrvata sadržajno probudi i pastoralno osmisli. I tako je došlo do velikog jubileja — »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata«, gibanja ogromnih dimenzija s očito vjersko — obnoviteljskim karakterom. Najprije Solin — 1976, zatim Biskupija kod Knina — 1978. Vjerni je narod hrlio na sveta mjesta svoje prošlosti, ne žaleći truda i ne štedeći sebe; nije tražio ni udobnih autobusa ni gostoprimestva, nego samo: biti zajedno.

Nakon Biskupije kao da se radoznalo čekalo kamo ćemo sada. Tendencija je nekako bila prema sjeveru, ili nam se barem tako čini. I najedanput je kao iz zemlje iskrsoao Nin, kneževski i biskupski, Nin Višeslava i Grgura, Branimira i Teodozija, sveto mjesto naše hrvatske narodne i crkvene povijesti, naš ponos i naša spomenica. Upravo se navršavalo 1100 godina otkako je hrvatski knez Branimir u dogovoru s ninskim biskupom Teodozijem uputio pismo papi Ivanu VIII. u Rim, u kojemu očituje privrženost svoju i čitavoga hrvatskog naroda Petrovoj Stolici. A papa Ivan VIII. odgovara milom sinu Branimiru i cijelom hrvatskom narodu bodreći ih i šaljući im svoj apostolski blagoslov.

Ideja Nina i 1100. obljetnice obnovljene i neprekinute vjernosti Hrvata Petrovom nasljedniku rodila se u srcu vrijednog profesora povijesti u Zadru don Eduarda Peričića. On je tu misao razložio zadarskom nadbiskupu Marijanu Oblaku, koji je prihvaća i iznosi pred hrvatske biskupe na jesenskome zasjedanju Biskupske konferencije Jugoslavije u Zagrebu, listopada 1978. godine. Biskupi prihvaćaju ideju proslave i određuju da se odvija u tri stupnja: hrvatsko hodočašće u Rim u travnju 1979. godine; zborovanje po biskupijama i župama kao čin zahvalnosti za dar vjere u krilu Katoličke Crkve na blagdan Presvetog Trojstva, u nedjelju 10. lipnja iste godine, dan koji je najbliži nadnevku papina pisma 7. lipnja 879. godine; te svenarodna proslava u domovini u rujnu mjesecu iste godine. Još nije bio određen ni točan datum ni mjesto domovinske proslave. Čini se da je bilo kolebanja između Nina i Marije Bistrice. I jedno i drugo mjesto ima svoje jake razloge. Na proljetnom zasjedanju Biskupske konferencije Jugoslavije u Zagrebu konačno je određena nedjelja 2. rujna za dan završne proslave, a mjesto — Nin. Nije teško pogoditi zašto je prevagnuo Nin. Događaj koji se slavi tjesno je vezan upravo uz Nin. To je IX. stoljeće. Nin je u to vrijeme bio središte političke vlasti i sjedište hrvatskih vladara, a osnutkom ninske biskupije (864. god.) postaje i sjedištem crkvene vlasti. Teodozije je biskup u Ninu, Branimir stoluje u Ninu. Razmjena pisama teče između Nina i Rima.

Tijek priprema

Pošto su hrvatski biskupi odredili Nin za mjesto završne proslave »Branimirove godine« i brigu oko toga povjerili Zadarskoj nadbiskupiji, zadarski nadbiskup Marijan Oblak odmah je ustanovio u Zadru Središnji odbor za organizaciju domovinskog slavlja »Branimirove godine« u Ninu, kojemu se osobno stavio na čelo kao predsjednik. Prva stvar bila je pružiti pastoralni program proslave,

koji će se ostvarivati ne samo do 2. rujna o.g. nego i dalje. Htjelo se, naime, izbjegći trenutačnu akciju i već poslovičnu improvizaciju: nešto vanjskog efekta i onda zaborav. Kao glavni sadržaj pastoralnog programa nametnuo se gorući problem u svijetu i kod nas: obitelj. Obnova obitelji učinila se najprečom ovoga trenutka. Potvrđio je to papa Ivan Pavao II. kad je u Rimu 30. travnja o.g. u govoru hrvatskim hodočasnicima istaknuo važnost obitelji i obiteljske molitve.

Kako to provesti u djelu na svenarodnom planu? I najbolji programi malo znače ako se dosljedno ne provode u djelu. Tko će to provesti u djelu? Župnici i svećenici u pastvi. Kako doći do njih? Preko delegata pojedinih biskupija. Zato je u Zadru formiran Prošireni odbor za proslavu sastavljen od članova Središnjeg odbora i delegata svih hrvatskih biskupija i provincija muških redovničkih zajednica, te predstavnika katoličkog tiska i inozemne pastve. U tom sastavu održan je plenarni sastanak u Zadru 19. lipnja 1979. godine na kojem je poslijе plodne diskusije definiran pastoralni program proslave: obnova obitelji; hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu; križ u svaku obitelj. Izradit će se hrvatsko umjetničko raspelo – Zavjetni križ koji će biti vanjski znak unutarnjeg prihvaćanja obnove.

Za animaciju vjernika iskoristit će se sve raspoložive mogućnosti: misije, duhovne obnove, slavljenje sakramenta krizme, mladomisnička slavlja, proštenja, posebice Gospina slavlja u velikim prošteništima. Izradit će se tri teme i razaslati župnicima kao pomoć u radu s vjernicima: 1. Eklezijalno – pastoralni karakter proslave – E. Peričić, Zadar; 2. Hrvatska katolička obitelj i molitva – I. Šešo, Đakovo; 3. Obitelj i Euharistija – A. Benvin, Rijeka.

Konkretna organizacija središnje domovinske proslave u Ninu briga je Središnjeg odbora u Zadru, koji će davati potrebna uputstva i koordinirati sve akcije. I tako je važan posao duhovne priprave krenuo.

Središnji odbor u Zadru uspostavio je u svom djelokrugu više pododbora koji su imali određene službe i zaduženja. Posao je bio ogroman, a vremena malo. Svakoga dana sastajali su se predsjednik nadbiskup Oblak, koordinator dr Tomislav Bondulić i tajnik don Grgo Batur, a po potrebi i članovi pojedinih službi, a svakog tjedna svi pododbori i službe zajedno, da se razmotri što je učinjeno i što još predстоji. Tajništvo je bilo stjecište svih službi i zaduženja, mjesto koordinacije i informiranja. Gotovo se danonoćno dežuralo kod telefona 33-939. Taj su posao marljivo i strpljivo obavljali R. Šutrin, J. Gregov, M. Bolobanić, S. P. Frka, A. Ivančev, N. Zubović, te časne sestre: s. Nikoleta Dukić, s. Zrinka Marković, s. Damjana Damjanović i bogoslov A. Mihić.

U svrhu animacije vjernika osim tri teme, Zavjetnog križa, znački, privjesaka, štita na lančiću štampan je posebni plakat kao poziv vjernicima u Nin. Također su štampani leci u više boja. Prireden je Vodič kroz Zadar i Nin. Čitavu akciju pripreme svrsrdno je pomagao hrvatski katolički tisk, posebno »Glas Koncila« i »Veritas«. Ipak, posebno značenje u pripravi imao je izravni pismeni poziv zadarskoga nadbiskupa Marijana Oblaka upravljen župnicima i ostalim pastoralnim djelatnicima. Upravo oni obavljaju najveći dio posla, o

njima ovisi uspjeh svih pastoralnih akcija, na njima leži velika odgovornost. Zato im je dana i posebna važnost. I nisu zatajili. Vidjelo se to u Ninu 2. rujna: onoliko mnoštvo vjernika mogu dovesti jedino župnici. Neka im to bude priznanje za njihov požrtvovni, nesebični i dugotrajni rad!

U čitavom sklopu pripremanja proslave u Ninu bilo je nekoliko temeljnih postavki koje su se činile bitnima i njima se posvetilo najviše brige. To su prije svega sadržajan pastoralni program, svećenici u pastvi kao nezamjenljivi čimbenici ostvarenja tog programa, prisustvo vjernika na samoj proslavi u Ninu te kontinuirana akcija obnove obitelji.

Poziv naših biskupa hrvatskim vjernicima na proslavu u Nin, proglaš i apel hrvatskom vjerničkom općinstvu, došao je kao vrhunac priprave: Bog nas poziva da krenemo na put... Obnovimo zavjet vjernosti... Pred nama je budućnost!

[T. B.]

Pisma pape Ivana VIII. Hrvatima

PISMO PAPE IVANA VIII. KNEZU BRANIMIRU

Dilecto filio Branimir

Relegentes nobilitatis tue litteras, quas per Iohannem uenerabilem presbiterum communem fidelem nobis mandasti, quantam fidem et sinceram deuotionem circa ecclesiam sanctorum apostolorum Petri et Pauli et circa nos habeas, luce clarius nouimus. Et quia deo fauente quasi dilectus filius sancto Petro et nobis, qui per diuinam gratiam uicem eius tenemus, fidelis in omnibus et obediens esse cupias, humiliter profiteris, tue nobilitati dignas ualde gratias his nostri apostolatus litteris agimus paternoque amore, utpote karissimum filium, ad gremium sancte sedis apostolice, matris tue, de cuius uidelicet purissimo fonte patres tui melliflua sancte predicationis potauere fluenta redeuntem suscipimus et spiritualibus amplectimur ulmis (!) atque apostolica uolumus benignitate fouere, ut gratiam et benedictionem dei sanctorumque Petri ac Pauli, apostolorum principis, et nostram super te habens diffusam, a uisibilibus et inuisibilibus hostibus, qui saluti humane insidiari et impedire non cessant, saluus semper ac securus existas, optatamque de inimicis uictoram facilius possis habere. Nam quanto ipse te deo humiliter subdere sanctisque ipsius obedire preceptis studueris atque ipsius sacredotibus et ministris honorem debitum pro amore domini exhibueris, tanto super omnes inimicos tuos et rebelles aduersarios eris procul dubio uictor et potens. Et ideo monemus industriam tuam, ut in omnibus tuis actibus dominum semper pre oculis habeas, timeas et toto diligas corde, quoniam dicente psalmista: »Beatus est uir, qui timet

dominum, in mandatis eius cupit nimis, potens in terra erit semen eius», et ipse in euangelio: »Qui me, inquit, diligit, sermonem meum serbavit (!) et pater meus diligit eum et ad eum ueniemus et mansionem apud eum faciemus». Quod cum ita sit, si tuis bonis operibus in presenti lucentibus deum glorificaueris, gloria eris sempiterna in futuro sine dubio decoratus, quoniam ipse per Moysen hoc se facere testatus (!) dicens: »Glorificantes me glorificabo». Sicut autem nostro presulatu per iam fatum presbiterum suggesisti, quatenus nostro tibi ore apostolico benediceremus pro tue salutis augmento, id ipsum libenter fecimus. Nam in die ascensionis domini inter sacra missarum sollemnificaueris, gloria eris sempiterna in futuro sine dubio decoratus, quoniam ipse per Moysen hoc se facere testatus (!) dicens: »Glorificantes me glorificabo». Sicut autem nostro presulatu per iam fatum presbiterum suggesisti, quatenus nostro tibi ore apostolico benediceremus pro tue salutis augmento, id ipsum libenter fecimus. Nam in die ascensionis domini inter sacra missarum sollemnitas super sacrum altare beati Petri apostoli celebrantes elebatis (!) sursum manibus benediximus tibi et omni populo tuo omnique terre tue, ut hic et in eternum corpore simul et anima saluatus et principatus terrenum, quem legationem hanc nostram sine traditate perficiat, ut et propter hoc tue dilectioni multiplices gratias habeamus. Data VII die mensis Iunii, indictione XII.

(*Papa Ivan VIII. vlada od 14. XII. 872. do 15. XII. 882. U tom vremenskom razmaku XII. indikacija dolazi samo od 1. IX. 878. do 31. VIII. 879. Pismo je dakle pisano 7. lipnja 879.*)

DRAGOMU SINU BRANIMIRU

Čitajući pismo tvoga gospodstva, što si ga nama po časnom svećeniku Ivanu, uzdaniku našem, poslao, razabrah jasnije od sunca, koliku vjeru i iskreno štovanje gajiš prema crkvi svetih apostola Petra i Pavla i prema nama. Pa jer s voljom božjom ponizno isповijedaš i želiš kao dragi sin biti u svemu vjeran i pokoran svetomu Petru i nama, koji smo po milosti božjoj namjesto njega: zato uvelike zahvaljujemo gospodstvu tvojemu ovim našim pismom apostolskim, pa te s očinskom ljubavlju kao najmilijega sina primamo i u duhu grlimo, gdje se vraćaš u krilo svete stolice apostolske, majke tvoje, u kojoj su se i pređi twoji iz najbistrijega vrela pojili slatkim napitkom svetoga nauka; i bitćemo ti skloni apostolskom dobrotom, da bi vazda lebdjela nad tobom milost i blagoslov od apostolskih glava sv. Petra i Pavla, pa i danas, eda bi uvijek bio čitav i siguran od vidljivih i nevidljivih neprijatelja, koji neprestano ljudskom spasu zasjedaju i staju na put, i da bi lakše stekao žuđenu pobjedu nad neprijateljima. Jer, kako budeš nastojao, da se sam Bogu ponizno pokoriš i slušaš sveti nauk njegov i kako budeš iskazao za ljubav božju dužnu počast svećenicima i službenicima njegovim: tako ćeš bez sumnje biti pobjednik i gospodar nad svima svojim neprijateljima i buntovnim protivnicima. I zato

opominjemo revnost tvoju, da u svim svojim djelima imaš uvijek pred očima Gospodina, da ga se bojiš i svim srcem ljubiš, jer psalmist veli: »Blažen čovjek, koji se Boga boji i komu su veoma omiljele zapovijedi njegove; jako će biti sjeme njegovo na zemlji«; a sam veli u evanđelju: »Tko mene ljubi, držat će riječ moju, i moj će otac ljubiti njega, i k njemu ćemo doći i kod njega ćemo se nastaniti«. Kad je to tako, ako svojim dobrim djelima, što sada sjaju, proslaviš Boga, bez sumnje će te jednom ovjenčati vječna slava, jer on preko Mojsija sam svjedoči, da tako čini, govoreći: »Proslavit ću one koji mene slave.« Pa kako si preko spomenutog već svećenika Ivana od naše vrhovne vlasti molio troje, da te za bolji spas tvoj blagoslovimo našom apostolskom riječju, to smo vrlo rado učinili. Kad smo naime na dan Uzašašća Gospodnjega služili misu na žrtveniku sv. Petra, digosmo ruke uvis i blagoslovismo tebe i cio narod tvoj i cijelu zemlju tvoju, da možeš ovdje uvijek spašen tijelom i dušom sretno i sigurno vladati zemaljskom kneževinom, a poslije smrti, da se na nebesima veseliš s Bogom i da vječno vladaš. A budući da smo spoznali da je ovaj isti svećenik Ivan u svemu tebi i nama uistinu vjeran, podali smo mu naše apostolsko pismo, da ga preda bugarskom kralju. Stoga te molimo, daj za ljubav svetomu Petru i nama, da s tvojim dopuštenjem obavi to poslanstvo bez otezanja, pa zato tebi za ljubav tvoju mnogo put zahvaljujemo.

Dano 7. dan mjeseca lipnja, 12. indikcije.

PISMO PAPE IVANA VIII. IZABRANOM NINSKOM BISKUPU TEODOZIJU

Theodosio, uenerabili diacono et dilecto sancte ecclesie Nonensis.

Dilectionis tue litteris receptis atque perfectis deuotionis et fidei tue sinceritatem, quam circa ecclesiam beati Petri apostoli et circa nostrum pontificium habes, luce clarius agnouimus. Et quia nostram gratiam et benedictionem humili prorsus affectu expetere studuisti, ualde sumus gauisi. Nam et Iohannes, uenerabilis presbiter, de uestra parte ueniens multa nobis tue bonitatis et patientie uiua uoce preconia retulit, que in sacerdote Christi magnopere sunt habenda. Unde te, quasi dilectum corporis Christi membrum et spiritalem filium, nostri apostolatus ulnis extensis amplectimur paternoque amore diligimus atque apostolica semper uolumus benignitate fouere. Ideo monemus sagacitatem tuam, ne in quamlibet partem aliam declines et contra sacra uenerabilium partum instituta episcopatus gratiam recipere queras audiens illam desiderabilem summi iudices (!) uocem dicentis: »Euge, serue bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium domini tui.« Sed toto corde totaque uoluntate ad gremium sedis apostolice, unde antecessores tui diuine legis dogmata melliflua cum sacre institutionis forma summique sacerdotii honorem sumpserunt, redeas, quatenus et ipse ab apostolica sede, que caput et magistra est omnium ecclesiarum dei, episcopa-

lem consecrationem per nostre manus impositionem (!) Christo annuente percipias: quatenus secundum pristinum morem sancti Petri et nostra semper auctoritate atque tuitione munitus populum domini tibi commissum strenue ac securiter regas et in conspectu altissimi ueniens cum exultatione portans manipulos tuos dicereque domino possis ouanter: »Ecce ego et pueri, quos mihi dedisti.« Et ob hoc cum deo ualeas sine fine gaudere. Data VII die mensis Iunii, indictione XII.

ČASNOM ĐAKONU I IZABRANOM BISKUPU SVETE NINSKE CRKVE TEODOZIJU

Primivši i pročitavši pismo Tvoje dobrohotnosti, jasnije od sunca razabrasmo iskrenost Tvoje odanosti i vjernosti što je gajиш za crkvu blaženog Petra apostola i naše papinstvo. Pa budući da si se posve ponizna srca potruđio potražiti našu milost i blagoslov, tomu smo se veoma obradovali. Naime, i časni nam je svećenik Ivan, dolazeći od vas, donio živim riječima mnogo lijepih glasova o Tvojoj čestitosti i strpljivosti, što valja veoma cijeniti kod Kristova svećenika. Stoga Te kao dragi ud Kristova tijela i duhovnog sina grlimo ispruženim rukama svoga apostolstva i ljubimo očinskom ljubavlju te smo Te uvijek voljni poduprijeti apostolski dobrostivo. Zato opominjemo Tvoju oštoumnost da ne skreneš ni na koju drugu stranu i ne poželiš primiti čast biskupsku protivno svetim zasadama časnih otaca — slušajući onaj željeni glas previšnjega Suca: »*Dobro, valjani i vjerni slugo! Budući da si bio vjeran nad malim, postavit ću te nad velikim. Uđi u veselje gospodara svoga!*« (Mt 25, 21. i 23) Nego se svim srcem i svom spremnošću vrati u krilo stolice apostolske, odakle su Tvoji prethodnici primili sladak nauk zakona Božjeg s oblikom svete pouke te čast vrhovnog svećeništva, kako bi i sam uz privolu Kristovu primio od apostolske stolice, koja je glava i učiteljica svih crkava Božjih, biskupsko posvećenje mojim rukopolaganjem, eda bi po drevnom običaju sv. Petra, a uvijek štićen našim ugledom i brigom, krepko i sigurno upravljao pukom Gospodnjim koji Ti je povjeren te, dolazeći na oči Previšnjemu, »*s kliktanjem došao noseći svoje snopove*« (Ps 126,6) i mogao pobjedosno reći Gospodinu: »*Evo mene i djece koju si mi dao!*« (Iz 8,18 = Heb 2,13) pa stoga zavrijedio radovati se zavijeke s Bogom.

Dano sedmoga dana mjeseca lipnja, dvanaeste indikcije.

his iustis constitutis munus pfectum
dignas dñe pessimas struxit defette
obsequia debitarq; psciuere laudes.
O pacem, sciamat ueram lux pbcem uer-
itate. DATA IAS IVNIA IN DVCY.
DILECTO FILIO OBRH HJ MIR.
P elegantias nobilitatis cuius huc
accersit. quae splendorum uenientib-
us pbcu comune pdelem nec man-
deret. quoniam pbcus exinceps deuotio.
cistercior secor aptior pbcu et parvus.
secundus habens lucet clarus nebulos;
E et quod faciens quasi dilectus suis
secundus et nobis qdiuina gfo uice
et amamus sibi in omnibus ceteris
quis esse cupimus; Humilior pbcu.
aut nobilitatis dignas ualite extensis
nisi. aptactus huc agimus. Par-
cimq; armis ut pbcu karissimum suum
adgitim sibi secundus aptius macratus.
detulit uidelicet puhissimo senecte pacates
aut mellifluo sibi pdecentis portus.
Et fluens atque unat suscipimus. et
spiritu acrobatis complacim vel mis. et qd
aptius uolumus benignitate souete.
ut gfo ab benedictione mudi secundus pbcu
et pbcu aptior pbcu. et nra sup
et habens diffusam. cuiuslibet et in
accessibilius hostibus quis faciat humores
inuidat. et ipsa noncessante sciuus
sibi et statutus existet. aptatoq; de In-
uiciis uite domini faciliter possit habere.
Nam quoniam ipse ac dñ humilior subde-

te scisq; ipsius obedit pccatis suorum.
actq; ipsius secretis omnibus & ministris hunc
sem debitum parvete domini exhibeatis. --
Tunc super omnes inimicorum vestrum
aduersari est in peccato vobis respectu. --
Et id monimus industram vestram. ut
Inimicibus vestris oculis vestris pccati ha-
bitus apparuerit. Accidet diligenter eodem. --
Si mandicat pscil minister. benitus est vir q
apparet dominum in mandatisque eius nimis.
peccatis inquit erit sanctus. Et ipse inuen-
tus. In psclo lucernis dñi gloriosus
carus. gloriosus seipsum inservit sine
dubio decipitur. Quoniam ipse pmeysen
honestate facere. affectus dicitur. gloriosus
est me gloriosus habere. Si etiam nō psc
sularius placit facili psclo gloriatur suggeri
tur. Excedens nō acri est affectus bene-
dictus psclo sulari exigitate idip-
sum libenter fecimus. Nam id est affectu
sionis domini. Inquit sancte missarum selleryna.
super sanctum orationem beatissimam affectus
liberatus. eleborans suffum monibus.
benus diximus affectum populo tuo oīq;
affectum. ut his & invenienti corpori psc
simil aeronae sularius. & pscipentum
affectum que habes pscit affectus
regit possit. & in celesti regione post
mortem eudo feliciter graduatus. & in p-

74
yteriu[m] regnes. Et quia hunc ipsu[m]
Iohannem p[ro]p[ter]e ob[lig]o nobis utrumq[ue]
debet in omnibus esse cognoscimus.
decimus illi n[ost]ram ap[osto]lam ep[ist]olam
defendam reges uulgariorum. Ideo
pergitus. ut perinde scripsit deinde
cunctas ipse hec[er]t legges omnes hanc
n[ost]ram sine contradicione p[re]bevit. .
Vt ex p[ro]p[ter]e hoc aut dilacioni multipliciter
glossas habemus. DATA VIIIIE
M IUN INDO XI. THEODOSIUS
VENERABILI DILECTO
SCE ET[AT] NONENSIS.

Dilacionis autem hanc p[ro]p[ter]e.
accq[ue] p[ro]leatis deuotionis sedis
autem sinecharratim. quia eis etiam sectari
b[ea]tissimam ap[osto]lum. Secundum p[ro]misiu[m]
habet luce clarissimum agnoscimus. .
Et quia n[ost]ram glossar[em] ab benedictione
humili p[ro]fessus affectu ex parte sti
dishi uolentes sumus geruisti. Nam et
Iohannes ueneturib[us] p[ro]p[ter] de uero pot
at uenient mulieribus obcaecis bonitatis
ex parte regis uiua uect p[ro]tectione feci
hac que inservias xpi magnopere
sunt habendae. Unde et quasi di
lacionis copia xpi me[us] b[ea]tum desipiat
lem sibi u[er]o ap[osto]laus ulnis exten
sis amplectens. partioq[ue] amote
diligimus. accq[ue] ap[osto]lar[um] sep[tem]bri volumus
benignitate fuisse. Ideo monemus
sagrecordiam auem ne in qua[m]libet
partem aliam declinemus. ac eis etiam

ueneturib[us] partu[m] inservias episcopo
partus g[ra]m p[er]cipere quod[em]. Auditis
illorum desiderabilem sumi iudicet uoce
dicentis. Euge sit[ur] bone desideri
quicq[ue] super pecunia suis[que] deles super mul
titudine et constitutam in iste ingrediuntur
dimicantur. Sed atq[ue] eisdem atq[ue] us
lunarietate ad g[ra]mum sedis ap[osto]li.
unde etiam essetis cui diuina leggi do
gma et melius fluere cunscie[re] inservi
g[ra]m[us] formam sumiq[ue] sacrae domini honore
superstitione p[ro]cedat. quatenus et ipsi et
beatissimis sedis quicquid p[ro]magissta
est omni sectaque di episcopalem con
secratione p[ro]p[ter] manus impositione
xpo annuitate perficiat. Huc etiam
sedem p[ro]p[ter] motem scripsit et n[on] est
s[ed] crucifixu[m] accq[ue] crucifixu[m] mu
nicipli. portum d[omi]ni a[bi]t[us] comissu[m] affenit
et secundu[m] reges et conspectu[m] classi
m uenient uenaturcum sculpeditione
postatis m[on]icipulos eius. Dicentes
d[omi]no possit curvant et eccl[esi]a et p[er]petuus quo
michi dedit. acrob[us] eu[er]o uolentes sine
p[ro]p[ter] gradiuntur. DATA VIIIE M IUN
INDO XI. DILECTO AC SPIRI
TALI FILIO MICHAELI E[ST]O
SOKEI VULGARORUM. .

Sicut p[ro]p[ter] misericordiam
sue loquitur uos omnis de di
s[ecundu]m narrat q[ui] sufficiat eadis
simi sibi. quando p[ro]fusionem sei
spiritus sui. in eis u[er]o unigenitum

uitibus desideremus impendere . . .
Posto de hoc quod mandaveris. ut pte e-
uenienti regni huius mundi pte memo-
ri reportis pte predictis existentis simulato
quod est ex vos videndum desiderium habe-
mus. Et hanc mentemus. Sed uero si
benignitatem pteimus uacuum eundem
temperare. pte amotadi ascen- ceptor
peccati ac peuli. nō pte sonus sollici-
audirem proprietas tufo elatior et assu-
merat. ut sicut sedes apostolae que
eripuit est omniū ecclazij. Closa
gno desiderio. quiescium cum diecessi
mi pthum ptestoleratus. uero spectacul-
ur ionem celestam pthueratur. Vnde in id
fructuatu remanu supstanzia impediū.
enī uob regnac subtilitate existet . . .

Nem si plenarū se istas. quæ natae nos un-
dix; macta que p̄mulatitudine se habeat
ne qui uimus. epp̄dmur & afflygunt;
Tantum inuicti cognoscimus si priusq; ad
p̄fam magnitudine loem manet
mus defensi. - Dicit Incolunt custo-
diat certissime filii. - DATA UT
SUPRA. - OMNIBUS UENERAUJ
LIBUS SACERDOTIVS ETU NI

um hinc actus UERSO po pu Lo-
phne ipsius h̄is b̄tem - quos nob̄
p̄ lehem uen p̄t̄m ipse dixit
legemus non solum illius deuotione.
Sed ad eam sedip̄f̄ sinechateam
ad dilectionem. Quia cetera sem p̄t̄m
cepto phne ipsi. ceteros habetq

cognoui: mis-, Et quae uelut
beatussimi filii ad secundum tomorum
sectam. unde perfractus uos mellis
flues. sed p̄fūdieret hōis dogmarit
suscepisse cognoscetis. atque animo.
atque uoluntate p̄dite cupienti
m̄tēm ap̄thecā ḡfem ab benedictione
habete magnopere desiderantes.
Magnus sumus p̄pletū. Et id beatus
excessus uos complectimur. pr̄tinoq;
emotē p̄cipimus. de ap̄thecā uolum;
temp̄ ienitiatatē fructū siuos
hanc uoluntatem respondentem
uferim usq; ad nem sine hac habu
eris. abdulat atnuehetis.

¶ uero dicenat dñs. qđ p̄f̄t̄ ueritatem
usq; lnt̄nem hic sc̄l uisit̄t̄. ¶
cepto parulo lnt̄p̄sum dicenat. p̄f̄t̄
c̄p̄t̄ enī xpi fecit. t̄thi. ¶ Si acmen
lnt̄p̄sum b̄d̄t̄ usq; ad b̄nem b̄tm̄u
sc̄m̄nt̄t̄. Quicquid est hoc b̄dele
dō d̄sc̄p̄t̄. sicut mandasti usq;
ad modum d̄acc̄p̄t̄t̄ cōtonam
uict̄ quae t̄p̄misit d̄s diligētib⁹
se. Nos enī fact̄s ostendonib⁹ m̄s.
memoriam ūb̄ cofermāt̄ ocessidus
fecienat̄ manib⁹ suffū addūm̄ ele
uarijs. om̄i potest̄ dō uos unicecum
dilecto b̄ho n̄o p̄ncipe ūto cōm̄dem⁹.
et om̄i benedictione sp̄h̄ct̄ uobis
benedicimus In xp̄o ihu dō n̄o.

Uat hic & lnt̄nū copote si mul uerit
benedicat̄ d̄c̄st̄t̄. et In p̄f̄t̄u

PAPA IVAN VIII. POZIVA HRVATSKI NAROD I SVEĆENSTVO DA
NAKON SVOG POVRATKA RIMSKOJ CRKVI USTRAJU U
VJERNOSTI

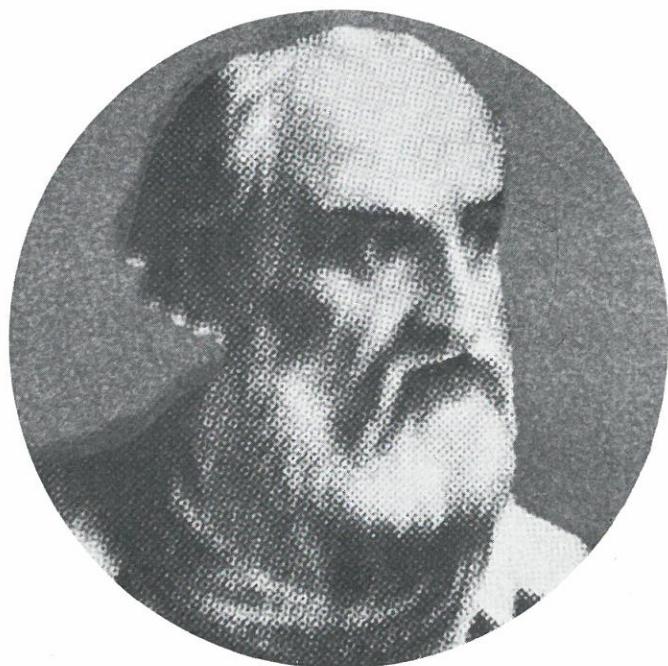
Omnibus uenerauilibus (!) sacerdotibus et uniuerso populo. Cum litteras principis uestris (!) Branimir, quas nobis per Iohannem, uenerabilem presbiterum, ipse direxit, legeremus, non solum illius deuotionem, sed etiam fidei uestre sinceritatem et dilectionem, quam circa sanctum Petrum, apostolorum principem, et circa nos habetis, cognouimus. Et quia uelut karissimi filii ad sanctam Romanam ecclesiam, unde parentes uestros melliflua sancte predicationis dogmata suscepisse agnoscitis, toto animo totaque uoluntate redire cupiatis, nostram apostolicam gratiam et benedictionem habere magnopere desiderantes, magna sumus repleti letitia. Et ideo brachiis extensis uos amplectimur paternoque amore recipimus et apostolica uolumus semper uenignitate fouere, si uos hanc uoluntatem et sponcionem uestram usque ad finem sinceriter habueritis et fideliter tenueritis, quia dicente domino: »Qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit«, et apostolo Paulo id ipsum dicente: »Participes enim Christi facti estis, si tamen initium fidei usque ad finem firmum retineatis«. Quapropter estote fideles deo et sancto Petro, sicut mandastis, usque ad mortem et accipietis coronam uite, quam repromisit deus diligentibus se. Nos enim sacris orationibus nostris memoriam uestri coram domino assidue facientes manibus sursum ad dominum eleuatis omnipotenti deo uos una cum dilecto filio nostro, principe uestro, commendamus, et omni benedictione spiritali uobis benedicimus in Christo Iesu, domino nostro, ut hic et in eternum corpore simul et anima benedicti existatis te (!) in perpetuum cum domino gaudeatis. Data VII die mensis Junii, inductione duodecima.

SVIM ČASNIM SVEĆENICIMA I CJELOKUPNOM PUKU

Kad smo čitali pismo vašega kneza Branimira koje nam je osobno uputio po časnom svećeniku Ivanu, spoznali smo ne samo njegovu odanost nego i iskrenost vaše vjere i ljubav što je gajite za sv. Petra, apostolskog prvaka, i za nas. Pa budući da se svom dušom i svom spremnošću želite kao predragi sinovi vratiti k svetoj rimskoj crkvi odakle su, kao što znate, vaši roditelji primili sladak nauk svete propovijedi, u živoj žudnji da imate našu apostolsku milost i blagoslov, — to nas je ispunilo velikom radošću. I stoga pružamo ruke i grlimo vas te vas očinskom ljubavlju primamo natrag, i voljni smo vas uvijek apostolski dobrostivo poduprijeti budete li do kraja iskreno gajili i vjerno održali tu svoju spremnost i obećanje. Jer Gospodin veli: »*Tko ustraje do kraja, taj će se spasiti.*« (Mt 10,22; 24,13) I apostol Pavao veli to isto: »*Postali ste naime sudionici Kristovi, samo ako vjeru kakvu ste od početka imali zadržite*

čvrsto do kraja.« (Heb 3,14) Stoga budite, kao što ste poručili, sve do smrti vjerni Bogu i sv. Petru, »pa ćete primiti krunu života što ju je Bog obećao onima koji ga ljube« (Jak 1,12). Mi vas naime u svojim svetim molitvama neprestano spominjemo pred Gospodinom te vas, dižući ruke k njemu, preporučujemo Bogu svemogućemu zajedno s našim voljenim sinom, a vašim knezom, i svakim vas duhovnim blagoslovom blagoslivljamo u Isusu Kristu, Gospodinu našemu, kako biste sada i zavijeke bili blagoslovljeni skupa s tijelom i dušom te se dovijeka radovali s Gospodinom.

Dano sedmoga dana mjeseca lipnja, dvanaeste indikcije.

Papa Ivan VIII.

SEOBE SLAVENA NA JUG

Provale i seobe Slavena na Jug (Povijesni atlas za osnovnu školu, Školska knjiga, Zagreb, 1978/9)

Vjera roda moga

DOLAZAK HRVATA

Glazba: Čuje se zvuk roga.

Ljetopisac: Bješe onda kada usred komešanja burna vijeka,
razliše se puci zemljom kao vode naglih rijeka.
Slavskom zemljom vihor prođe...
U prahu pane kip u hramu.
I bog Perun gnjevom planu.¹

Glas I: U oblaku mrklom lebdeć, na glavama mnoštva toga
Boštvo gromom dô zadrma i vrhunac Karpat-gori,
zatim glasom gromovitim narodima progovori:

Perun: Sudeno je znam doskora da pobijede druge Moći,
da se sruši kip u hramu, da se izguli hrašće sveto.
Da, što dosad slavno bješe, bude lažno i prokletko.
Mladom suncu, što istječe, svatko diže rado oči!
Dignite se i putujte prema jugu i zapadu!
Pokažite cijelom svijetu i Zub vaš i Pandu mladu!
Razlijte se kao voda po zemljama. Napučite
Od Urala do Šumave, od Rujane do Balkana
Ravan i brije! Lijepom zemljom širite se,
Plemena ste izabrana.²

Glas II: Perun reče. Puk se dignu.

Glas I: Zgusnule se oblačine,
Da puk štite na tom putu
Od sunčanog ljetnog traka.
Silazio silan narod, narod diva i junaka.³

Glazba: Zvuk trube.

Celestin Medović, Dolazak Hrvata

Ljetopisac: Dok se tamo na Istoku vodila odlučna borba između bizantskog cara i perzijskog šaha, carstvu iznenada zaprijeti i avarska sila. Car Heraklije, odlučan i dalekovidan vladar, pozove ravenskog egzarha Izacija:

Heraklije: Daj pokušaj, potraži vezu, dozovi pomoć, Čuo sam, iza Karpatu hrabar živi rod Hrvata.

Glas II: Poslanstvo dođe.
Sastadoše se plemenski vode.
Odluka mora donijeti se sada.
Lobel, Klukas, Kosjenac i Muhlo, sestre dvije
Tuga i Buga
odlučnu riječ čekaju petog brata imenom — Hrvata.

Ljetopisac: A on uspravi se, promisli i klikne:

Glas I: Braćo, sestre, narode moj, hajdmo!
Naprijed! na obale drugoga mora!

Glazba: *Trube.*

Glas III: Naprijed! — odgovore sestre i braća.
S brda i dola odjeknu:
Naprijed!

Svi: Naprijed, rode, hajdmo žurno,
Neka druga slijedi drug,
Kroz avarske kolo burno
Tam, na topli jug!⁴

Ljetopisac: A, ko jeka, s Labe, Wisle, sa Karpatu
grmi Perun ljut:

Perun: Naprijed! Naprijed, sinci oj Hrvatâ,
k jugu ide put!

Ljetopisac: I krenuše: dvije sestre i petoro braće,
krene u novu domaju narod Hrvata.

Glazba: *Rogovi.*

Glas IV: Na obale drugog mora.
Preko gora, preko dola.
Na poljane divne, ravne,
i na rijeke bistre, sjajne.

Glas V: Nove gore, novi doli,
da tu živi, tu se moli:
da se mlâdi, da se nòvi
svakim miljem rodu svom!

Svi: Bože živi, blagoslovi
novu zemlju, novi dom.

Zbor: *Sanctus* iz XI. stoljeća, Sv. Marija – Zadar

POKRŠTENJE

Ljetopisac: Odazvavši se pozivu cara Heraklija, dodoše Hrvati.
Obezglave Avare i spasiše carstvo. Zauzvrat, u miru im-
pripade divna domovina:

Glas IX: Boduli i kotari,
Primorje i škoji.
Istra gorovita,
Bosna ponosita.
Zagorje zelene,
slavonske poljane.
Oko Kupe i Korane.
Od Poreča do Bojane.

Ljetopisac: A zatim dolazi prvi susret s Kristom
i Njegovim vjerovjesnicima
koje iz daleka Rima
šalje im Namjesnik
Božjega Sina.

Glas I: Izvještaj cara Konstantina Porfirogeneta jednostavan je i
sasvim jasan:

Grk: Ho de basilèus Heràkleios apostèlas kai apò Ròmes
agagòn hierèis kai eks autòn poiètas arhiepìskopon kai
epìskopon kai presbytèrus kai diakònus, tus Hrobàtus
ebàptizen. Eihon de ton tòte kàiron hoitoi Hrobàtoi
àrhonta ton Pòrga.⁵

Tumač: Car Heraklije pak poslao je i doveo iz Rima svećenike,
od kojih je učinio nadbiskupa, biskupa, te svećenike i
đakone, i pokrstio je Hrvate. A ti Hrvati u to doba imali
su za vladara Porgu.

Glas I: Pouzdani pak izvori tvrde:

HERACLIUS IMPERATOR SACERDOTIBVS
ROMA ACCERSITIS CROATOS BAPTIZAVIT

Jozo Kljaković, Pokrštenje Hrvata (Hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu)

Glas II: Martin opat
i Ravenjanin
nadbiskup Ivan
glasnici bili su prvi.
Od njih su Hrvati,
ponosni i slavni,
za Kristovu Radost
po prvi put čuli.

Ljetopisac: I sjetiše se,
Perun
reče:

Perun: Suđeno je znam doskora da pobijede druge Moći,
Da se sruši kip u hramu, da se izguli hrašće sveto,
Da, što dosad slavno bješe, bude lažno i prokletko.
Mladom suncu što istječe, svatko diže rado oči!⁶

Ljetopisac: Ratoborni pređi savijaju glavu
pred Raspetim,
Otkupiteljem...

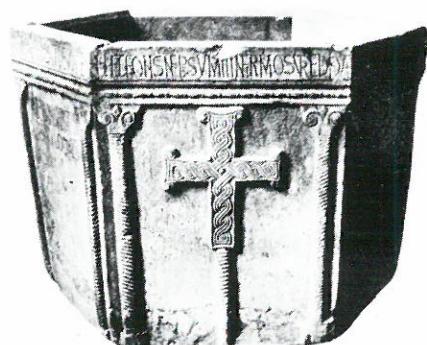
Glas III: Kroz Velebit, po Kotarim,
pod Kozjakom, pod Mosorom,
i uz more,
i po škojim:

Ljetopisac: Krsna voda kvasi im čelo.
Milost oplemenjuje duh.

Glas I: Toma, arhiđakon splitski, u svom djelu »Historia
Salonitanorum Pontificum« opisuje misionarsko djelovanje
Ivana Ravenjanina:

Ljetopisac: Joannes patriae Ravenatus consecratione suscepta a
domino papa Ioanne tanquam bonus pastor... per
Dalmatiae et Sclavoniae regiones circumeundo restaurabat
ecclesias, ordinabat episcopos, parochias disponebat et
paulatim rudes populos ad informationem catholicam
atrahebat.⁷

Tumač: Ivan rodom Ravenjanin primivši posvećenje od gospodina
pape Ivana, kao dobar pastir... obilazeći krajeve
Dalmacije i Slavonije, obnavljao je crkve, postavljao
biskupe, uređivao župe i privlačio je pomalo priproste
narode katoličkoj vjeroispovijesti.

Krstionica kneza Višeslava
(o. 800. god.)

Glas IV: I sunce se razasulo
tih jutara obilnije.
Ljubi brda, šume ljubi;
vinograde, oranice.
Moru topli cjelov daje,
i, reko bi: tiša vale⁸:
da se druga pjesma čuje,
što Hrvatim nove dane
proglašava,
označuje.

Zbor: K. Odak, *Svrši stopi moje*

VJERNI I SMJELI

Ljetopisac: Zamišljam. Uspoređujem. Razmišljam.
I kao što je nekoć davno sjajno zasjalo svjetlo nad
Betlehemom, kao početak nove ere, novoga i vječnog
saveza Boga i ljudi; i kao što su pastiri, potaknuti
andeoskim glasom, požurili da se poklone
Novorođenomu, da mu poklone čitavo svoje biće;
jednako tako i Hrvati, upoznavši sjajno svjetlo Spasa
Krista, požuriše da se poklone njegovoј zapovijedi ljubavi
i mira, da mu poklone svoju budućnost, svoje srce.

Glas I: Bizantski piše car,
podatak neobičan:
Prvi hrvatski dar
od krsne vjernosti satkan.

Ljetopisac: Ex Constantini Porphyrogeneti, De administrando
Imperio:

Grk: Kai gar hùtoi hoi Hrobàtoi metà to autùs baptistènai
syntèkas kai idiòheira epoìèsanto kai pros ton hàgion
Pètron, ton apòstolon hòrkus bebàius kai asfalèis, hìna
medèpote eis alotrián hòran apèltosin kai polemèssin alà
màlon eireneùein metà pànton ton bulomènon.⁹

Tumač: Ovi naime Hrvati poslije krštenja napravili su ugovor,
vlastoručno potpisani, i tvrdom i nepokolebivom vjerom
zakleli su se sv. Petru apostolu da neće nikada
provaljivati u tuđe zemlje i ondje ratovati, nego da će
radije živjeti u miru sa svima, koji to htjednu.

Glas III: Preko svojih međa nikog
napadati neće.

Ogradna ploča crkvenog namještaja u Biskupiji kod Knina (o. 1078. godine)

Papa: Bog Hrvata,

Ljetopisac: odgovara im papa,

Papa: bit će garant
vaše sreće!

Grk: Hìna ho ton Hrobàton Theòs propolemèi kai proistati,
kai nìkas autòis Pètros ho tu Hristù mathethès
proksenèi.¹⁰

Tumač: Ako i jedan drugi poganski narod provali na hrvatsko
zemljiste i otpočne rat, da će se Bog Hrvata boriti za
njih i biti im na pomoći, a Petar, učenik Kristov, da će
ih obdariti pobjedom.

Ljetopisac: Povijest se nastavlja. Otvaram knjige njene i čitam:
vladari odlučni, pobožni, smjeli.

Glas II: Porga,

Glas III: Godesav

Glas IV: i Borna.

Glas V: Višeslav,

Glas VI: Ljudevit

Glas VII: i Mislav.

Glas II: O njima povijest piše.

Ljetopisac: A Dukljanin, točnije, Grgur Zadranin piše:
Od Duvanjskog sabora dalje,
bilo ih je, brate, više.
Sva sila vladara i dvora
o kojima računa posvest se mora.

Gls V: Hrvatska izranja iz tame...

Mauzoleji se dižu,
krstionice klešu,
pišu darovnice.
Nin, Sveti Križ,
Putalj, Rižinice...

Glas III: Četrdeset sedam i osamstota,
TRPIMIR – dux Hrvata.
Koludre dovodi,
brani slobodu,
slavu diže svojemu rodu.

NOSTRO DALMATICO MARI AD·MLXIX· PETRUS CRESIMIRUS CROATIÆ ATQUE DALMATIÆ R

Vjekoslav Parać, Naše more, »Svečana jedra« (Pomorska škola, Zadar)

Glas IV: I DOMAGOJ
slobode boj
za krst časni
o zavičaj svoj
prot Arapa vodi,
na suhu i vodi.
A nemirna Mlečića
užas već hvata:
plamenom im svijetli
Pessimus

Ljetopisac: vele

Glas IV: dux Hrvata.

Ljetopisac: Tokom IX. stoljeća Hrvatska postaje sve snažnija i neovisnija; od Drave, Dunava i Save, do mora, tog divnog Božjeg dara, što vjekovima prijete da nam ga uzmu. Ali ne, ne dopušta im to Bog Hrvata, ni odluka narodna sveta:

Svi: Ne! mi ne damo našeg mora!

Zbor: J. Gotovac, *Jadranu*

BRANIMIR

Ljetopisac: Uz jednoga kneza vječna ostat će tajna, dok s drugim punim sjajem zasinu zora slobodnog dana.

Glas I: Velikog Trpimira
zar maleni sin,
ZDESLAVE?!
Da l' pravedan si bio
il' krov —
kroničar šuti.
Al' papa ti piše:

Papa: Dilecto filio Sedesclauo
comiti glorioso.¹¹

Tumač: Ljubljenom sinu Zdeslavu,
knezu slavnому...

Glas II: A tada ko div
od Nina do Ždrapnja,
Šopota i Muća:
BRANIMIR.
Slobodne zemlje
slavni knez.

Glas III: I njemu, i narodu,
Teodoziju — svima:
na Spasovdan
s Petrova trona
blagoslova
zazvone
milozvučna zvona.

Svi: BRANIMIR!

Glas IV: Dižeš se ko div u visine,
Polomi lance ropstva i srama
Istoka . . . , Zapada . . . ,
Hrvatsku više ne krije tama.¹²

Glas V: Branilac bješe naroda, vjere.
Svećenik rimski, Zamjenik Krista,
Blagoslov šalje tebi, tvom puku,
Savez s njim sklopi koji još blista.¹³

Glas VI: Ništa ga nije raskinut moglo,
Borbe ni muke, stradanja, боли,
Jedanaest traje stoljeća drugih,
Svakoj od himbi, zloći odoli!¹⁴

Glas III: Divni naš kneže, Hrvatska cijela
Danas te slavi, zahvalno sjeća,
Pokaza put joj jedino pravi,
Višnji je tvoja vječita sreća!¹⁵

Svi: Divni naš kneže, Hrvatska cijela
Danas te slavi, zahvalno sjeća!

Glas II: A narodu što osta,
što tebe se i vrlog
Teodozija,
biskupa,

Glas I: i Nina,

Glas II: i Splita,

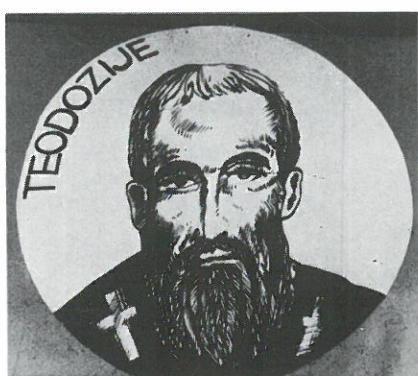
Glas III: i svakog u Hrvatskoj mjesta,

Glas IV: od Save

Glas V: i Drave

Glas VI: do mora —

Glas VII: i brda i otoka,

Branko Stojaković, Ninski biskup Teodozije (Prigodni crtež za oltarnu tribinu na »Grguru« kod Nina)

Glas VIII: mora i dola,

Glas II: baš danas s radošću
sjeća.

Ne samo dužnost,
i čast je još veća
da zahvali Gospodu
za vjernost Petrovu tronu,
za zaštitu, slobodu,
za vjeru sačuvanu svetu.

Svi: Da zapjeva pjesmu:
staru,
svježu,
zanosnu!

Zbor: K. Odak, *Hvali, duše moja, Gospoda*

GLAGOLJAŠI – GRGUR – LATINAŠI

Glas IV: Az, buki, vjedi, glagoli... stotinu znakova i bobica
i kružića i kružica...

Glas V: O Gospode, hvala ti
što narod naš svojim
jezikom ti prozbori.

Glas X: Ti dade nam najljepši dar:
svećenik naš na oltar
doziva te s višnjeg neba
da uzmeš prilike
svagdanjeg hljeba.
Da od rujnog našeg vina
krv postane Božanskog Sina.

Glas XI: O Gospode, ti odazva se
na hrvatske riječi
hrvatskog sina,
još davno, davno
prije
Drugog Vatikana.

Ljetopisac: Papa Ivan VIII. što blagoslovi kneza Branimira i narod hrvatski, odobri i liturgijsku upotrebu njihova jezika. Privilegij koji dotad nije uživao ni jedan narod. Povlastica što će se na ostale katoličke narode proširiti tek nakon II. vatikanskog koncila 1965. godine. Istina, bilo je uz taj privilegij i neprilika, i nerazumijevanja, i sumnji; no, upornost i vjernost sve su nadvladale i sretno riješile.

Glas I: Prve neprilike i sumnje javiše se u doba prvoga hrvatskog kralja. No papa, koji Tomislavu piše da Hrvati:

Papa: Cūm lacte carnis a cunabulis escam predicationis apostolice ecclesie percepereunt.¹⁶

Tumač: S majčinim mlijekom primiše nauku Apostolske Stolice,

Glas I: nije mogao odbiti

Papa: Chroatos specialissimos filios sancte Romane Ecclesie.¹⁷

Tumač: Hrvate, najodličnije sinove svete Rimske Crkve.

Glas I: I tako će tek vrijeme riješiti sve nedorečenosti, sumnje i probleme.

Glas II: I Grgur i Nin,
Split i latinaši, i nemirni zadarski Formin,
i skromni glagoljaši...

Glas III: O Bože,
tko se tu može
u vrzinu kolu
pravedan snaći?

Glas VI: Al' doći će vrijeme,
zaigrat će kolo
stravalačko,
smjelo,
stvarnost i legenda:

Glas I: Grgur,

Glas II: i Formin,

Glas III: I Ivan,

Glas IV: Vulf,

Glas V: Lovro

Glas VI: i Cededa.

Glas I: I latinski gloria.
I glagoljska abeceda.

Inicijal glagoljskog brevijara iz 1407.

Glas V: Od Ivana Osmoga,
Ćirila i Metoda
do Inocenta pape
Četvrtoga
i biskupa Filipa
senjskoga.

Glas IV: I dalje, dalje kroz stoljeća
burna:
biskupa, kraljeva,
knezova i popova,
plemića, seljaka i građana...
Jer istina je, sestro, brate:

Glas III: I latini
i glagoljaši,
jedni i drugi bili su
naši.

Glas II: Svjetlo sjajno Spasa Krista
raspršilo sve je sumnje,
tame neznanja.
Ko pastire nekad vodilo,
kroz stoljeća hrabriло,
jedne i druge zbližavalо,
u bratstvo, u jedan narod ujedinilo.

Svi: I Gloria i Slava
razumjela je dobro
ponosna i pobožna
hrvatska glava.

Zbor: A. Schnabel, *Sjajno svjetlo*

ANTEMURALES

Ljetopisac: Godine i stoljeća su prolazili.
Kad bolje, kad lošije,
al' ipak živjeti se moglo.
I bilo je ipak dobro.
Nicali su samostani, gradile se crkve i crkvice.

Starohrvatska crkvica sv. Dunata kraj Punta na otoku Krku

Glas IX: Na brežuljku
i humku
one čuvaju stražu
u našemu pejzažu...
U našemu krajobrazu
nalik su putokazu.
Velebne crkve
i malena zdanja sanja
do kojih ne bi došao
ni prteni
seoski drum.¹⁸

Glas V: U njima su
klesari, kolari, stolari,
zidari, grobari
za sobom ostavili
svu silu dragih stvari.
Freske i krstionice
i lode i govornice
i klupe i propovjedaonice.¹⁹

Ljetopisac: No odjednom: — Stani!

Glazba: I. Zajc, Juriš iz opere »Zrinski«

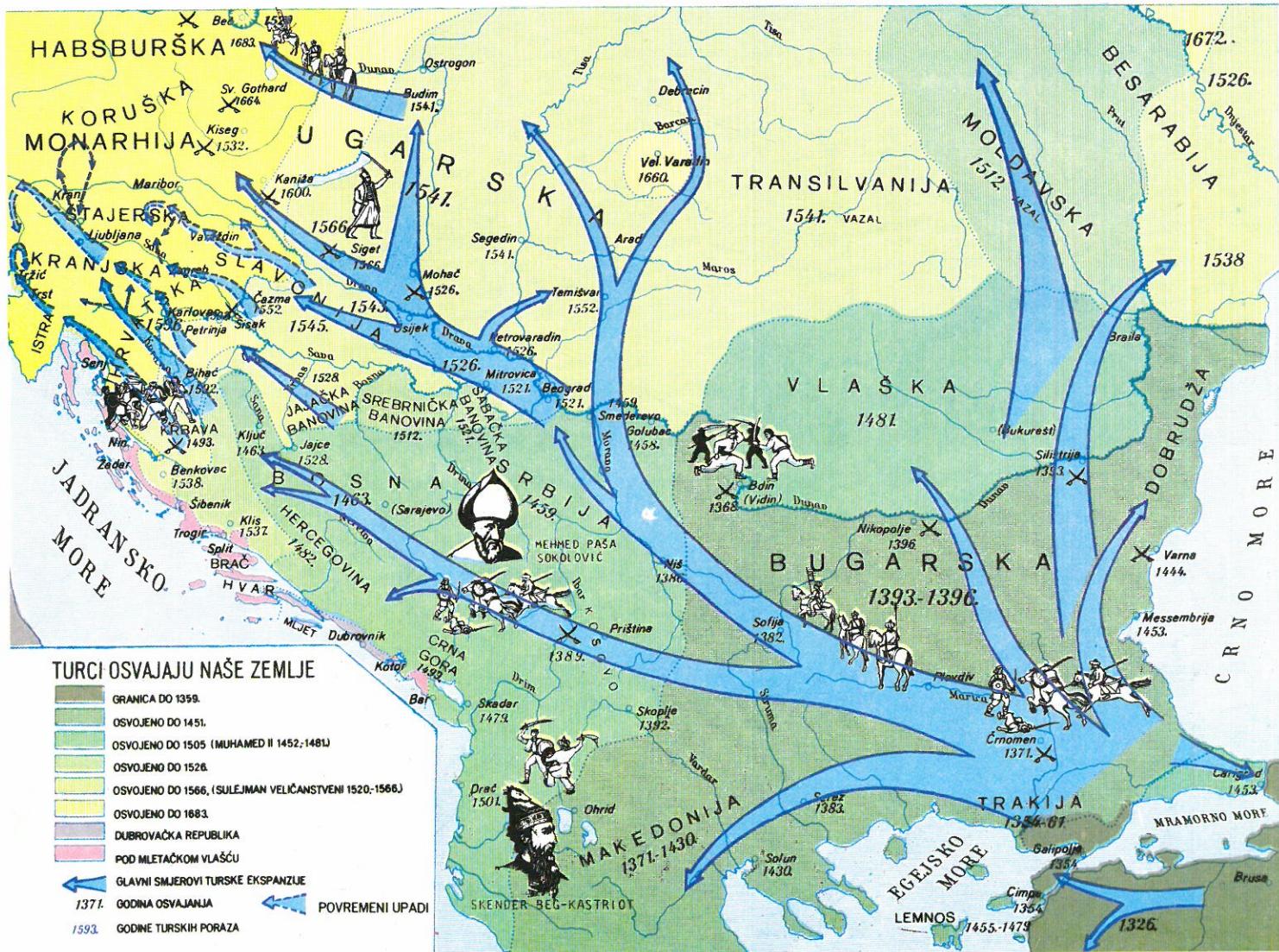
Glas III: Nadvili se oblaci mračni:

Jauk se orio brdom i dolinom.
Pucali su, sjekli su, režali i klali,
Sva su sela gorjela: Kidaj, lomi, pali!
Krv je tekla nevina otvorenih rana,
Ko da je trubila trublja sudnjeg dana.²⁰

Ljetopisac: Stoljetne borbe s Turcima, zgarišta, ruševine,
mrtvaci, posječeni, na kolac nabijeni, obešeni,
i kolone u ropstvo odvedeni.

Glas VI: Niki su prognani iz bašćine svoje,
a niki pognani u sužanjstvo stoje.
Taj plače dičicu, taj muža, taj žene,
plače brat sestricu, a sestra brata nje.²¹

Ljetopisac: A pomoć niotkuda. Jedino pape:
Aleksandar, Leon, Klement.
Jedino oni.

Turci osvajaju naše zemlje (Povijesni atlasi za osnovnu školu, str. 20)

Glas I: A svjetle krune evropske:

Glas II: i nasljednici Arpada Svetog,

Glas III: i carevi dvoglavog orla habsburškog,

Glas IV: i najkršćanskiji,

Glas V: i najkatoličkiji vladar,

Glas VI: i Serenissima, kraljica mora,

Glas I: samo titule prazne
i obećanja
lažna
davahu narodu što herojstvom
svojim
krune i zemlje štitio
njihove.

Perun: I ne bi zato barbarim vê zvali
Što vi mroste, dok su oni spali.²²

Ljetopisac: Usprkos svemu nit se smjelo,
nit klonuti htjelo.

Glas II: I mi bismo odovud pobigli
Da li nas slatskost bašćine ne zadrži!²³

Ljetopisac: Tako pjeva Zoranićev pastir, dok se narod borí, dok se
moli i Ono utiče, koja je jedina kadra ublažiti boli:

Glas IV: Spasi, Marije, tvojih vernih,
izbavi nas ot tug neizmernih...
Spomeni se, majko diva,
da te vsaka duša vziva...²⁴

Djevojke: Jur v sirotstvi, ditca cvile,
cić žestoke turske sile...
Pomoli se, majko, sinu
sluge tvoje da ne zginu...²⁵

Ljetopisac: A moglo se bez svih tih patnji. Jedan sporazum, jedna
popustljivost i Hrvati bi bili mirni. I ne bi ginuli ni
kralj, ni knez, ni ban, ni Berislavić, ni Zrinski, ni
Frankopani, ni cvijet plemstva, ni mnoštvo odvažna puka.
Ali, ne!

Blaž Zadranin, Gospa od Zdravlja (Sv. Stošija, Zadar)

Glas II: To nisu mogli,
niti su htjeli
hrabri,
ponosni,
pobožni
i
smjeli.

Glas III: I pobjeda je došla
kroz stoljeća burna.

Na krilima vjere,
hrabre ustrajnosti
naše.

I sloboda zasja
i zahvati polja
i brda
i more.

Ljetopisac: Svud pjesma se zaori:

Glas IV: Sva si lijepa, o Marijo!

Ljetopisac: Započne život novi.

Glas V: Hvala ti, o Marijo!

Ljetopisac: Odahnuše djeca,
pomogla im nebeska je
Mati.

Glas VI: Na kojoj ljage grijeha
nikada ne bi!

Svi: To ističu knjige naše stare,
i pjesme nove i stare,
i svetišta,
pobožnost puka,
i brojni oltari,
zavjeti,
hodočasnici,
romari...

Zbor: K. Kolb, *Sva si lijepa, o Marijo*

ET PORTAE INFERI NON PRAEVALEBUNT

Ljetopisac: Ako ijedan drugi poganski narod provali na hrvatsko
zemljište i otpočne rat, Bog Hrvata borit će se za njih i
biti im na pomoći, a Petar, učenik Kristov, obdarit će ih
pobjedom. Tako je još u X. stoljeću pisao Konstantin
Porfirogenet.²⁶

I doista, ponovno sve osnaži,
oživješe ponovno:

Glas IV: velebna svetišta
i malena zdanja sanja
do kojih ne bi došao
ni prteni seoski drum...²⁷

Glas XII: Od Bistrice i Trsata
do Sinja i Solina,
i Aljmaša i Nina,
i Olova i Škrpjela
na stotinam brda
i u toliko dolova...

Ljetopisac: A pape će kao i uvijek s radošću bdjeti, očinski blagoslivljati, udjeljivati privilegije i braniti svoj narod Hrvata još tamo od IVANA IV. iz Zadra i SIKSTA V., s naših strana, do današnjeg IVANA PAVLA II. — recimo slobodno — rođaka, što došao je od Wisle i Krakova ko i mi nekada tamo od iza Karpata. Jer, vjerni sinovi Kristove Crkve i lađe što vodi je ruka prvaka apostolskog Petra bili smo uvijek. Obnavljali tu vjernost stalno, prije 1100 ljeta i dalje, kroz bure, tišine, oluje još jučer i sada, obnavljali srcem i krvlju.

Svi: Obnavljamo jednako i sada
vjernost Kristova i Petrova stada.

Glas VII: Tu es Petrus.

Grk: SI EI PETROS.

Ljudevit Seitz, Isus predaje ključeve Petru (Đakovačka katedrala)

Glas II: Ti si Petar, ispovjede neznani župan Hrvat
i puk
641-og dalekog ljeta
na ruke Martina opata.
I obnovi savez, da l' s Agatonom?
S Kristom svakako da!
Prije ravnih — vele — godina
tisuću trista!

Glas VII: Et super hanc Petram aedificabo
Ecclesiam meam.

Grk: ΚΑΙ ΕΠÌ ΤÀUTE TE PÈTRAN
ΟΙΚΟΔΟΜÈZO MU TEN EKKLESÌAM.

Tumač: I na toj stijeni sagradit će
Crkvu svoju!

Glas III: Povjerovaše i prihvatiše tako

Glas I: i Višeslav knez,

Glas II: i Godesav župan,

Glas III: i krstitelj svećenik Ivan.

Glas IV: Svi Teodoziji

Glas V: i Branimiri,

Glas VI: biskupi i knezovi,

Glas VII: Tomislavi,

Glas VIII: Krešimiri — kraljevi.

Glas III: I seljaci,
popovi i plemići,
fratri i građani.

Glas VII: Et portae inferi non praevalebunt
adversus eam!

Grk: ΚΑΙ ΠỲLAI HÀDU KATISHÙSUSIN
AUTÈS!

Tumač: I vrata paklena neće je nadvladati.

Ljetopisac: Ustrajne u obrani vjere i domovine — »antemurales
christianitatis«.

Tumač: Predziđe kršćanstva —

Ljetopisac: tako nazva Hrvate papa Leon X. Pradjedovi slavni bili su sigurni da ni bijes neprijatelja, ni paklena sila neće uništiti ni ladici Petrovu, ni narod koji uz nju poveza sudbu svoju.

Svi: Et portae inferi non praevalebunt
adversus eam!

Zbor: L. Perosi, *Tu es Petrus*

RETROSPEKTIVA

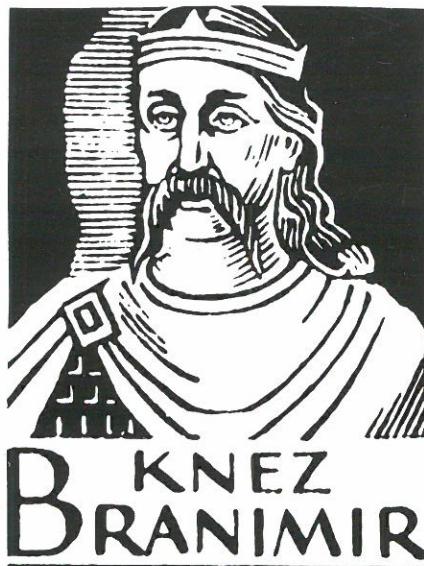
Glas I: I tako, još dugo i dugo,
nižu se slike stare
i uvijek svježe
povijesti i vjere naše,
uspjeha i nadanja naših.

Glas II: Divni hvalospjevi povijesti
i vjernosti
naše.

Ljetopisac: A teška bješe ta odana,
molitvom isprošena,
krvlju zapečaćena,
od vjernosti satkana
slavna povijest
i mučenička
vjera naša.

Glas VIII: Ugrožavan je bio, trpio je mir
od Zapada silnog i Istoka lažnog.
Početak kraju tom izbori
slavni knez
TRPIMIR.

Glas VII: Branit je zatim i njegovat trebalo
tek postignut, rođeni naš mir.
Od Stolice Svetе blagoslov
i zaštitu mu dobi
odlučni comes
BRANIMIR.

Zdenka Sertić, Knezovi i kraljevi

Glas V: I razvijat se stao, rasti,
kršiti mir
dok vladao zemljom kralj moćni je
KREŠIMIR.

Glas III: Umukoše neprijatelji, zavidnici,
stisnuše zube protivnici.
A zemljom zvonila je pravda,
blagostanje,
procvate dobrota,
zvonio je mir.
Podrži ga dušom i srcem
gloriosus
rex
ZVONIMIR.

Ljetopisac: Stoljeća tri, četiri imena,
poruka ista
kroz burnih godina
tisuću i trista.

Glas I: Da. Gotovo istovjetno ponavljali se
Adventi – Božići,
Korizme naše
i
Uskrsi.

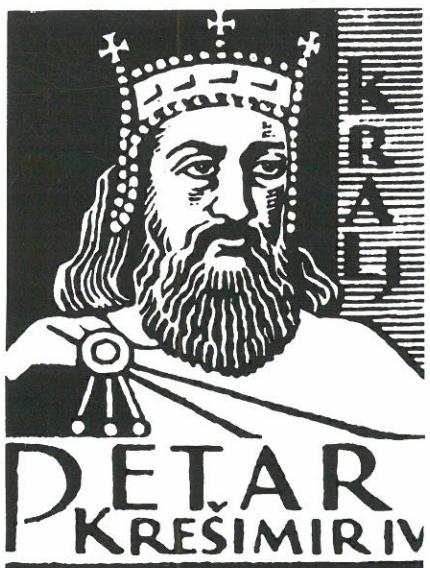
Glas VIII: Trpio je,

Glas VII: Branio se,

Glas V: Krešio je,

Glas III: Zvonio je

Glas IV: nakon oluja, borbe i nadanja,
molitava, prošnji i patnja
sveti,
dragocjeni nam mir.

Zbor recitatora: I zato neka danas,
neka cvjeta,
neka raste,
razvija se i zvoni
blagoslov i mir.
Vjernošću protkan
i Bogu,
i Gospo,
i papi,
rodu,
bratstvu,
i
slobodi.

Ljetopisac: A budućnost?

Tumač: Ona je u našim rukama. I bit će sretna i blagoslovljena
ako se danas ko nekada čvrsto s Gospodom povežemo,
ako nam Gospa bude najdraži amanet. Ako vjernost
životom i riječju potvrde Hrvati.

Glas IV: I dokle god se budemo svim srcem držali svog starog i
uvijek novog zavjeta — da Hrvat vjeran će Kristu i
Petru biti, da nikog napadati neće —

Zbor recitatora: tek tad će nam stalno
s Petrova trona
blagoslova zvoniti
milozvučna zvona
trajnoga mira,
blagoslovne sreće.

Zbor pjevača: B. Marcello, *Nebesa silna pjevaju*

BILJEŠKE

- 1 V. Nazor, Slavenske legende, Perun, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 77, MH i Zora, Zagreb, 1965, str. 39.
- 2 Ibid., str. 41.
- 3 Ibid.
- 4 Prema A. Šenoa, Povjestice, Dolazak Hrvata, Mladost, Zagreb, 1973, str. 5.
- 5 Const. Porphyrogenitus, De administrando imperio, c. 31, izd. I. Bekker u Corpus scriptorum historiae byzantiane 11, Bonn, 1840, str. 148.
- 6 V. Nazor, Ibid., str. 41.
- 7 T. Archiadiaconus, Incipit historia salonianorum pontificum atque spalatensium, izd. S. Gunjača u Ispravci i dopune starijoj hrvatskoj historiji 1, Zagreb, 1973, str. 71 – 72.
- 8 Prema I. Peran, Na otoku svjetlo, Pokrštenje (recital uz 1000 godina svetišta Gospe od Otoka u Solinu), Zadar, 1976. Ciklostilom.
- 9 Const. Porphyrogenitus, De admin. imperio, c. 30, Bekker, str. 149.
- 10 Ibid.
- 11 M. Kostrenčić – J. Stipić – M. Šamšalović, Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Sclavoniae I, Zagreb, 1967, str. 12.
- 12 O. Inocent, Knezu Branimiru, »Marijin Trsat«, Vjesnik svetišta, br. 1, Uskrs, 1979, str. 5.
- 13 Ibid.
- 14 Ibid.
- 15 Ibid.
- 16 Codex diplomaticus I, str. 34.
- 17 Ibid.
- 18 B. Pavlović, Istarske freske, Nin, Kutina, 1969, str. 59.
- 19 Ibid.
- 20 V. Deželić St, Majka Božja Bistrička, Kraljica Hrvata, Zagreb, 1936, str. 8.
- 21 M. Marulić, Molitva suprotiva Turkom, Đuro Kokša, Hrvatska duhovna lirika, Rim, 1968, str. 49.
- 22 I. Mažuranić, Smrt Smail-age Čengijića
- 23 P. Zoranić, Planine
- 24 Iz Tkonskog zbornika (XVI. st.). Hrvatska književnost srednjega vijeka u Pet stoljeća... 1, Zagreb, 1969, str. 382-383.
- 25 Ibid.

Obnova vjerničke odanosti i kršćanske hrabrosti

Draga braćo svećenici i dragi vjernici!

Ovim vas želim sve obavijestiti da povodom 1100. obljetnice izmjene pisama između hrvatskog vladara Branimira i pape Ivana VIII. polazi naše hodočašće na grob sv. Petra u Rim. Tom prilikom bit će i susret s Petrovim nasljednikom Svetim Ocem Ivanom Pavlom II.

Hodočašće hrvatskih katolika trajat će u Rimu od 28. travnja do 1. svibnja o.g. Sveti Otac je obećao da će predvoditi koncelebraciju s našim biskupima i svećenicima na hrvatskom jeziku. Bit će to prvi put u povijesti da na takav način Kristov namjesnik prima hrvatsko hodočašće.

Poželjno je da u što većem broju i sa što dubljom pobožnošću posvjedočimo tim hodočašćem svoju neprekidnu povezanost s Kristovim namjesnikom na zemlji i da učvrstimo svoju vjernost i izrazimo svoju radost što baštinimo vjeru pradjedova u zajedništvu svete Rimokatoličke Crkve.

Pripravimo se za taj susret s Papom iz bratskog poljskog naroda duhovnom pripravom da ono što izričemo ustima bude i proživljeno u dušama. Ponesimo Petrovu nasljedniku u Rim kao dar svoje jedinstvo, svoje pomirenje, da se u duhu evanđeoske velikodušnosti i vjerničke poslušnosti konačno riješe problemi koji duboko ranjavaju našu Crkvu.

Uočimo veliku važnost ovog jubileja. Pismo vjernosti kneza Branimira papi Ivanu VIII. i pismo blagoslova pape Ivana VIII. Branimiru imaju veliko značenje za našu nacionalnu i crkvenu povijest. Neka budu i poziv na obnovu naše vjerničke odanosti i naše kršćanske hrabrosti u ovom trenutku povijesti. Shvatimo i ovaj jubilej kao vrijeme milosti, vrijeme Božjeg poziva za ozdravljenje naše duše od svih rana kojima je ranjena.

Ovim ujedno priopćujem našoj katoličkoj javnosti da ćemo u svim crkvama hrvatskog jezičnog područja dne 10. lipnja o.g., na blagdan Presvetog Trojstva, izraziti svoju zahvalnost za dar vjere u zajedništvu Crkve. Za taj dan očekujemo posebnu poruku Svetog Oca Ivana Pavla II. Tako je on obećao predstavnicima hrvatskih biskupa kad nas je primio u posebnu audijenciju 16. veljače o.g.

Prigodom zasjedanja naše Biskupske konferencije poslije Uskrsa, hrvatski biskupi još će razmotriti mogućnost jednog zajedničkog hodočašća u domovini tokom mjeseca rujna o.g. Hoće li to biti hodočašće u naše nacionalno svetište Majke Božje u Mariju Bistrigu ili u povijesni Nin, o tome će odlučiti biskupi razmotrivši razloge za jedno ili drugo mjesto.

Poželjno je da o tome svećenici upute svoje prijedloge biskupima posavjetovavši se s vjernicima.

Neka ovo sveto korizmeno vrijeme bude proživljeno kao duhovna priprava za proslave jubileja kako ne bi izostali željeni duhovni plodovi u našem osobnom, obiteljskom i narodnom životu.

Stavimo ovu duhovnu obnovu pod posebnu zaštitu Presvete Bogorodice, Majke Crkve.

Neka vas sve prati blagoslov Trojednoga Boga Oca i Sina i Duha Svetoga.

U Zagrebu, 25. veljače 1979.

FRANJO KUHARIĆ

nadbiskup zagrebački,
predsjednik
Biskupske konferencije

Jubilej hrvatskog evanđeoskog slobodoljublja

Ove 1979. godine slavit ćemo, zapravo već slavimo, jubilej koji je zacijelo vrlo važan, iako još ne odlučismo kako ćemo ga ukratko nazivati. Ne smijemo smetnuti s uma da je sve to što već niz godina slavimo i što ćemo zacijelo i u narednim godinama slaviti zapravo jedno jedino višegodišnje slavlje »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata«. Narod koji već trinaest stoljeća razvija svoje katoličko kršćanstvo – u tjeskobama vremena – ima što slaviti ne kroz jednu, nego kroz više godina i pod raznim vidovima. U sklopu toga slavlja stoljeća imamo pravo iz godine u godinu naglašavati razne prijelomne i važne trenutke povijesti Crkve Kristove u narodu Hrvata. U tom smislu ove godine posebno spominjemo obljetnicu događaja u Crkvi i narodu Hrvata godine 879. i pisma koje te godine rimski biskup Ivan VIII. posla hrvatskom vladaru Branimiru. Povijesni događaji te godine koji su to pismo izazvali i u njemu se odrazili zaista su prevažni za našu povijest do danas i za budućnost.

Pismo pape Ivana VIII. hrvatskom vladaru Branimiru – vladaru samostalne hrvatske države sredinom 9. stoljeća! – znak je i dokaz mnogih stvarnosti koje ne smijemo zaboraviti ako nismo nakanili zaboraviti sebe.

To je pismo u to vrijeme bjelodani dokaz o postojanju naroda i države Hrvata na ovom našem povijesnom i zemljopisnom prostoru; dokaz da je taj narod s tom svojom državom tada već kršćanski, već odavno u krugu evropskih naroda, sudionik i sustvaratelj zajedničke baštine evropske kulture i civilizacije.

To pismo posebno označuje da je taj hrvatski narod okupljan, osvješćivan i duhovno vođen svojom mladom Crkvom, već tada željan slobode pod svaku cijenu. Između dva silna carstva — Bizanta s jugoistoka i Franaka sa sjeverozapada, mali hrvatski narod želi biti slobodan, samostalan i samobitan. Uvjeren je da Bog koga je upoznao i prihvatio u Isusu Kristu ne želi da mali narodi budu podjarmeni. Usuđuje se taj mali narod suprotstavljati velikima s Istoka i Zapada, usuđuje se vjerovati da je to moguće. I pronalazi u velikom svijetu jednu točku, jedno uporište koje bi moralo biti utočište i pomoći takvim željama i nastojanjima. Hrvatsko vezivanje za papinski Rim tih stoljeća ima očitu oznaku te jedva vjerojatne nade u međunarodnu pravdu osnovanu na Evandelju. I nije važno, nije najvažnije, koliko je sam Rim uvek bio toga svjestan i tome u praksi vjeran. Važno je da su Hrvati vjerovali u takvo značenje i takvu snagu Evandelja u međunarodnom životu, da su pouzdano znali da je Isus postavio na zemlji Petra nasljednika da bude — uz ostale svoje službe — pobornik i zastupnik međunarodne pravednosti.

Stoga držimo da ima smisla ovu godinu — u sklopu slavljenja »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata« — nazvati godinom hrvatskog evanđeoskog slobodoljublja. Mogla bi se nazvati i godinom hrvatskog povijesnog saveza s evanđeoskom pravdom. I u tom je smislu ovo jubilej hrvatske vjernosti Svetoj Stolici.

Nema sumnje da je Branimir svrgnuo Zdeslava, odnosno našao se na čelu narodne revolucije koja je zbacila Zdeslava. Taj podatak otvara neslućene teološke, povjesničke i kulturne vidike za proučavanje i slavljenje. Ima li narod pravo, kada i pod kojim uvjetima ima ili nema pravo, latiti se oružja da svrgne vladara? Papina potvrda Branimirova djela pokazuje kako je Rimska Crkva u povjesnim konkretnostima prosudjivala takve podvige. Međutim, tom Branimirovom revolucijom Hrvatska se zajedno sa svojom Crkvom zauvijek opredjelila za Zapad. Što to može značiti? Očite su opasnosti krivih i nategnutih i opasnih shvaćanja. Istina je da je time Branimir odbio pokušaj podvrgavanja Hrvata političkoj, kulturnoj i crkvenoj podložnosti jakom Bizantu, ali je u isto vrijeme izbjegao podložnost zapadnom caru. Naglasak je tu na slobodi, a ne na rascjepu s Istokom. I nakon toga Crkva i narod Hrvata saobraćat će i s Istokom i sa Zapadom, ugrađivat će u svoje autohtono biće zdrave utjecaje s obiju strana, uvek barem želeći da to bude u stvaralačkoj slobodi, a ne u podložničkom oponašanju.

Napokon, papino priznavanje tadašnje državne i crkvene izvornosti i slobode kod Hrvata, daje nam pravo vidjeti u tome naglasak važnosti mjesne Crkve, Crkve u narodu, i također Crkve u obitelji. Ovih mjeseci čujemo sve učestalije prijedloge da se ova »Bramimirova godina« ispuni, kao specifičnim sadržajem, obnovom vjere u obitelji. Smijemo se nadati da će nam najskorija budućnost omogućiti da jasnije i određenije izvješćujemo o takvima inicijativama.

PAPI WOJTYLI

(. . .)

*Došli smo, želeći s Tobom savez obnoviti sveti,
Osnažit djedova vjeru na ovom Kristovu Vrelu,
Pa da nas kušnje ne slome, zli duh ne uništi kleti...
Već križ da pobjedni Njegov blista na našemu čelu.*

*Kao što Ivan je Osmi blagoslov rodu nam dao,
Neka nas i Tvoj sad, Oče, presveti blagoslov prati,
Da bude na bolnoj grudi božanski život nam cvaо;
Jer on će snaga nam biti kad srce mora da pati.*

*I bit će zalog Slobode, što Višnji Bog nam ju dao,
Za koju i pređi naši u boju mrijeti su znali,
Za koju Branimir knez je Ivana moliti znao...
Što dah je Tvojih svjedoka, pred Zvijeri što nisu pali.*

*S A V E Z nek ovan nam sveti i veza jedinstva bude,
Svojom nek višnjom nas moći brani od paklenih Vrata...
Tvoji smo – Kristovi uvijek, pa bilo što nam se zbude;
T E B E i rod nam nek štiti MARIJA – MAJKA HRVATA!*

19. i 25. 3. 79.
Sam. sv. Klare, Split

S. Marija od Presv. Srca, OSC

SUSRET HRVATA
S PAPOM
O 1100. OBLJETNICI
PISMA PAPE IVANA VIII.
KNEZU BRANIMIRU

Povijesni susret u Rimu

Bilo je dostoјno i pravedno da se baš na grobu sv. Petra, pod velebnom kupolom vatikanske bazilike, u zajedništvu s rimskim biskupom, proslavi 1100. obljetnica značajnih dogadaja između države i Crkve Hrvatâ, s jedne strane, i Svetе Stolice, s druge strane. Davni događaji, posvjedočeni sigurnim povijesnim dokumentima, nisu mogli, niti smjeli, biti prešućeni. A bolje i ljepše nije se mogla ni zamisliti spomen-proslava od onoga što se dogodilo u ponedjeljak 30. travnja. Bio je to povijesni spomen naše povijesti.

Papa Ivan Pavao II. primio je u Bazilici sv. Petra mnoštvo hrvatskih vjernika iz domovine i iseljeništva i zajedno s njima proslavio 1100. obljetnicu znamenitih pisama koja su 879. bili izmijenili papa Ivan VIII. i hrvatski vladar Branimir. Istog dana, 7. lipnja 879, papa je pisao izabranom ninskom biskupu Teodoziju te svećenstvu i narodu Hrvata. Branimirov i Teodozijev čin, iza kojeg je stajao sav hrvatski narod, bio je državnički i crkveni potez od presudne važnosti, po kojem su jedan narod i jedna Crkva zapečatili svoju vjekovnu pripadnost Zapadu i Rimokatoličkoj Crkvi. Osobit je naglasak tog događaja što je papa, u ono vrijeme najviši međunarodni forum, svojim pismom knezu Branimiru priznao slobodu i samobitnost njegovu narodu, koji se baš tada borio da ne potpadne pod vlast jakih susjednih carstava, bizantskog ili franačkog. To nam je prvo poznato međunarodno priznanje hrvatske državnosti u novoj domovini. Ti državni i kulturni vidovi jubileja postadoše povod da se u slavlje uključilo i službeno predstavništvo države SFRJ pri Svetoj Stolici, koje je istog dana, 30. travnja poslije podne, priredilo primanje za uglednike iz Rimske kurije, diplomatski zbor pri Vatikanu i za voditelje hodočašća.

Hodočasnike, kojih je bilo između osam i deset tisuća, predvodilo je više stotina svećenika, sva četiri hrvatska metropolita: zagrebački – Franjo Kuhařić, splitski – Frane Franić, riječki – Josip Pavlišić, sarajevski – Marko Jozinović, zadarski nadbiskup Marijan Oblak, te biskupi: istarski – Dragutin Nežić, krčki – Karmelo Zazinović, šibenski – Josip Arnerić, hvarska – Celestin Bezmalinović, mostarski – Pavao Žanić, dakovački – Ćiril Kos, pomoćni splitski – Ivo Gugić i pomoćni zagrebački – Đuro Kokša. S njima i kardinalima Franjom Šeperom i Paolom Bertolijem Papa je nad konfesijom sv. Petra apostola po prvi put u povijesti služio misu hrvatskim jezikom. Papu

je u ime hodočašća pozdravio Franjo Kuharić, zagrebački nadbiskup metropolita i predsjednik Biskupske konferencije Jugoslavije. Stvarni pokrovitelj i promotor svih rimskih jubilarnih svečanosti bio je hrvatski kardinal Franjo Šeper, prefekt Kongragacije za nauk vjere, koji je svoj ugled i utjecaj i ovoga puta tiho, ali djelotvorno, stavio u službu Crkve u domovini. Uz njega je jednako tiho i djelotvorno za uspjeh hodočašća radio rektor Hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu biskup Đuro Kokša.

U sklopu istog hodočašća održana je u nedjelju 29. travnja prije podne misa nad grobom posljednje bosanske – naše kraljice Katarine u crkvi Ara Coeli, gdje je govorio nadbiskup Jozinović. Istog dana, 29. travnja navečer, hodočasnici su se okupili u crkvi Hrvatskog zavoda sv. Jeronima, gdje je za vrijeme misne održao zanosni i pobudni govor glavni urednik Glasa Koncila Živko Kustić.
[E. P.]

POZDRAVNI GOVOR NADBISKUPA KUHARIĆA SVETOM OCU U IME HRVATSKOG HODOČAŠĆA

Težak je bio naš povijesni put kroz stoljeća

Sveti Oče!

Pred Vama je hodočašće katolika Hrvata prvi put u Vašem pontifikatu. Rado se sada sjećamo naših hodočasničkih susreta u Bazilici sv. Petra s papom velike i blažene uspomene Pavlom VI.

U svjetlu Uskrsnog blagdana dolazimo iz lijepo naše domovine, ali s nama su i predstavnici vjernika Hrvata koji su po svijetu raseljeni. Dolazimo k Vama s prokušanom vjernošću Crkve u Hrvata koja živi već trinaest stoljeća. Dugo je naše povijesno putovanje sve gore iz Bijele Hrvatske, gdje su obitavali naši pradjedovi prije svog polaska na jug Evrope. Vaša domovina bila je naša pradomovina.

Težak je bio naš povijesni put kroz stoljeća. U obrani svoje vjere i svoga postojanja isplakali smo mnoge suze i platili skupu cijenu krvi. I dok sada ovdje pred Vašom Svetošću predstavljamo cijelu povijest hrvatskoga naroda, usuđujemo se u poniznosti srca ponoviti riječi sv. Pavla da smo vjeru sačuvali (usp. 2Tim 4, 7). Sačuvali smo i zajedništvo s Rimokatoličkom Crkvom. Održali smo vjernost sv. Petru i njegovim nasljednicima vjerujući uvijek riječima

Isusa Krista – Otkupitelja čovjeka – izrečene apostolu Petru: »Ti si Petar-Stijena i na toj stijeni sagradit će Crkvu svoju...« (Mt 16,18).

Sveti Oče, danas ovdje pred Vama isповijedamo svečano tu našu vjeru kao dragocjenu baštinu tolikih pokoljenja naše kršćanske povijesti.

Odmah na početku ovog radosnog susreta izražavamo Vam najtopliju zahvalnost što ste nam pružili posebni dokaz Vaše očinske ljubavi slaveći s nama presvetu Euharistiju jezikom Hrvata. Ta očinska pažnja čini ovaj susret još radosnijim i uzbudljivijim.

Ovim hodočašćem na grob sv. Petra i Vama kao Petrovu nasljedniku, te proslavama u domovini, Crkva u hrvatskom narodu odlučila je u sklopu višegodišnjeg jubileja »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata« ovu godinu Gospodnju 1979. posebno proslaviti kao godinu svoga jedinstava s Apostolskom Stolicom, svoga saveza sa sv. Petrom.

Povod tome je 1100. obljetnica znamenite izmjene pisama pape Ivana VIII. s hrvatskim vladarom Branimirom, biskupom Teodozijem, te papina pisma narodu i svećenstvu. Sva tri su pisma datirana 7. lipnja 879. godine.

Ta pisma označuju važan događaj naše povijesti. Imaju poruku za našu sadašnjost i budućnost. Željni »da iz vjerne i teške prošlosti iznikne vjerna i sretnija budućnost« (iz molitve Velikog zavjeta), zaželjesmo ovaj značajan jubilej proslaviti s Petrovim nasljednikom upravo na ovom istom mjestu gdje ga je započeo papa Ivan VIII, nad grobom apostola Petra. Taj je, naime, papa pisao 7. lipnja g. 879. našem vladaru Branimiru: »Na dan Uzašašća Gospodnjega za vrijeme svečane mise na oltaru blaženoga Petra apostola uzdignuvši ruke k nebu blagoslovimo tebe i sav tvoj narod i svu tvoju zemlju...«

Hrvatski vladar Branimir postao je te godine vrijedan takva pisma papina zbog toga što se našao na čelu narodnog pokreta koji je spriječio kratkotrajni pokušaj prijašnjeg kneza da narod i Crkvu u hrvatskom narodu odvoji od čvrstog jedinstva s Apostolskom Stolicom. Taj pokušaj, razumljiv u okviru ondašnjih previranja i presizanja na tadašnjim granicama Zapadnog i Istočnog Rimskog Carstva, koje granice i poslije ostadoše susretišta različitih utjecaja, postao je tako povod blistave obnove hrvatske vjernosti rimskom crkvenom jedinstvu i povod sjajnog svjedočenja o ulozi koju je Apostolska Stolica imala onda, kao i danas, u javnom životu i suživotu naroda.

Papa pak Ivan VIII, potvrđujući i blagoslivljući iznova utvrđeno jedinstvo Hrvata s Petrovim nasljednikom, učinio je još i nešto više. On, kao najviši moralni i politički autoritet ondašnjeg vremena, potvrdio je pravo maloga naroda da između dva velika carstva – starog bizantskog i novog franačkog – živi vlastitim životom u svojoj narodnoj, državnoj, kulturnoj i cirkvenoj samobitnosti. Naši su se predi, na čelu sa svojim vladarima i biskupima, već tada usudili vjerovati da je moguća pravednost i sloboda također u međunarodnim odnosima. To su nastojali i živjeti, pronašavši u okviru povijesnih realiteta onu snagu na koju su se mogli osloniti kao na zaštitnicu pravednosti. Stoga su sklopili čvrsti savez s Apostolskom Stolicom.

Tako nas ovo naše slavlje upućuje na bogate sadržaje i poruke od dubokog i trajnog značenja. Sjetimo se još nekih važnih događaja iz tih vremena. Papa Ivan VIII. tih istih godina u kojima mu je Božja providnost povjerila sudbinu Crkve i naroda koji su u nju ulazili, snažnim zalaganjem oslobođio je iz zavidničke tamnice svetoga Metodija, apostola slavenskih naroda. On ga je ponovno primio u Rimu i ponovno je potvrdio bogoslužje na živom slavenskom jeziku također i za latinski obred. Tu je povlasticu Crkva u Hrvata, bar na jednom području, sačuvala neprekinutom sve do našeg vremena kao životnu klicu suvremene koncilske liturgijske obnove. Tom odlukom papa Ivan VIII. očitovao je veliku pastirsku mudrost i potvrdio pravo novih naroda na pozornici svijeta da u sklopu crkvenog jedinstva žive vlastitim životom, da iz vlastitih tradicija i na vlastitim jezicima stvaraju svoju kulturu u slobodi. Sve to što je sažeto samo nataknuto trebalo bi duboko proučavati da se s poštovanjem ocijene ti prošli događaji.

Mi pak s posebnim osjećajima smatramo ovaj susret osobito znakovitim darom Providnosti, što nam je omogućeno da se ove godine nad istim grobom sv. Petra nađemo u svetoj Žrtvi zajedno s Papom koji dolazi iz »zemlje daleke«, iz bratskog naroda Poljaka, koji s nama slavi prvi put u povijesti Euharistiju na hrvatskom jeziku.

Taj jubilarni i duboko znakovit događaj neka nađe svoj izraz i u prigodnoj poruci Vaše Svetosti, koju ćete kao Prvosvećenik priključiti svjedočanstvu Ivana VIII. i drugih Petrovih nasljednika koji su iskazivali priznanja i upućivali ohrabrenja Crkvi u našem narodu. Vašu riječ očekujemo kao još jedan novi miljokaz, pun svjetla, na našem povijesnom hodu.

Ovaj današnji događaj ucjepljujemo u slavljenje našeg velikog jubileja »Tri-naest stoljeća kršćanstva u Hrvata«. Prikladnost toga povezivanja neka nam bude dopušteno kratko izložiti.

Činjenica je, naime, da su naši predci doselili u svoju sadašnju domovinu na poziv cara Heraklija iz svoje stare domovine, iz države Bijele Hrvatske koja je bila u današnjoj južnoj Poljskoj. Zbog toga starog porijekla osjećamo se s Vama, Sveti Oče, posebno blizi. Već sredinom sedmoga stoljeća, upravo, kako je zabilježeno, godine 641, stupili su naši pradjedovi u prve odnose s rimskim biskupom. U tom vremenu započinje pokrštavanje Hrvata. Godine pak 679, dakle prije 1300 godina, spominje se vrlo zanimljiv međunarodni ugovor s papom Agatonom, kojim se Hrvati obvezuju da neće »udariti na tuđe zemlje«.

Očito je, dakle, da je pokrštavanje naroda Hrvata već snažno započelo u sedmom stoljeću i dovršavalo se u mirnom suživotu pokrštenih i nepokrštenih sunarodnjaka još kroz koje stoljeće.

Hrvatski su biskupi naumili slaviti taj prevažni jubilej krštenja Hrvata već prije četrdesetak godina. Međutim, ratne i poratne prilike nisu to omogućile.

Godine 1976. navršilo se punih tisuću godina otkako je naša kraljica Jelena sagradila u Solinu crkvu u čast Majke Božje; to svetište nosi naslov sve do

danasm: Gospa od Otoka. Spomenute godine navršilo se i tisuću godina od smrti kraljice Jelene. Preljepi nadgrobni natpis, pronađen u Solinu, svjedoči o toj pobožnoj kraljici da je bila »majka sirota i zaštitnica udovica«. Ta nam je dakle godina 1976. bila providnosni poticaj, »znak vremena«, da započnemo slaviti jubilej »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata«. Smatramo to osobitom blagoslovljrenom prilikom da se u sadašnjim specifičnim okolnostima učvrstimo u vjeri i obnavljamo svoj osobni, obiteljski i narodni život neprolaznim načelima Evanđelja. Tu duhovnu obnovu stavili smo pod posebnu zaštitu Blažene Djevice Marije, blagoslovljene Majke našega Gospodina i Otkupitelja Isusa Krista. Nju je u davnim vremenima hrvatski Sabor proglašio »najvjernijom Odvjetnicom Hrvatske«. Taj naslov ona nosi u sedamsto godina starom svetištu zvanom Remete kraj glavnog hrvatskog grada Zagreba.

Ovdje napominjemo da su naši stari hrvatski vladari bili odani štovatelji Presvete Bogorodice. Tako Branimir gradi crkvu njoj u čast u Muću u devetom stoljeću. Spomenuta kraljica Jelena gradi crkvu na čast Blažene Djevice u Solinu. Hrvatski kralj Zvonimir, koji je u jedanaestom stoljeću bio svečano okrunjen po papinom izaslaniku i isticao se kao revni i vjerni suradnik pape Grgura VII. u provođenju velike obnove Crkve, sagradio je u Biskupiji kraj grada Knina katedralu za hrvatskog biskupa također s naslovom crkva Svete Marije. Zacijelo brzo utrnuće narodne dinastije i pomanjkanje službenih revnitelja ostavilo je kralja Zvonimira izvan službenog popisa svetih kraljeva ondašnje kršćanske Evrope.

Godine 1976. u Solinu smo na najsvečaniji način, u prisutnosti brojnih kardinala, biskupa i velikog mnoštva vjernika otvorili svečano i pobožno proslavu našeg velikog jubileja. Tom smo prilikom pred likom Majke Božje obnovili svoj pradjedovski zavjet vjernosti Bogu u zajedništvu Crkve pod okriljem Majke Božje i Majke Crkve. Taj naš najstariji lik Bl. Djevice u kamenu uklesan pronađen je u ruševinama crkve Svete Marije u Biskupiji. Za ovu priliku odlili smo ga u srebru i zlatu i dali mu naslov »Pralik Gospe Velikoga zavjeta«. Taj sveti Pralik »hodočasti« u svečanim zgodama u biskupije, svetišta i župe. Sveti Oče, on je danas ovdje pred Vama da ga Vi blagoslovite.

U proslavu jubileja uključili smo prošle godine veliko hodočašće hrvatskih vjernika u Biskupiju prigodom 900. obljetnice Zvonimirove crkve Svete Marije. Ove godine, eto, Providnost nam je pružila opet dragocjenu mogućnost da obnovimo svoj savez sa sv. Petrom i njegovim nasljednikom.

Tako nas sjećanje na sve te prevažne događaje, kad smo se u Crkvi rađali kao kršćanski narod među narodima Evrope, obvezuje da razmišljamo i u život provodimo drevne a u isto vrijeme i suvremene ekleziološke, upravo koncilske i nadasve evandeoske sadržaje.

Sveti Oče, sada Vam izražavamo posebnu zahvalnost za encikliku Redemptor hominis. U njoj nam je potvrđena tako nam draga i bliska nauka po kojoj se Isus Krist utjelovljenjem povezuje sa svakim čovjekom i sa svakim narodom, da dijeli s nama našu osobnu i povjesnu stvarnost zemaljske eg-

zistencije. Svojim velikim jubilejom želimo zahvaliti za dar otkupljenja, kako je to pisao i apostol Pavao Kološanoma, da »s radošću zahvaljujemo Ocu koji nas osposobi za udioništvo u baštini svetih u svjetlosti. On nas izbavi iz vlasti tame i prenese u kraljevstvo Sina, ljubavi svoje, u kome imamo otkupljenje, otpuštenje grijeha« (Kol 1,12-13).

Sveti Oče, doista, pred Vama i s Vama želimo danas zahvaliti Bogu za dar vjere u zajedništvu Rimokatoličke Crkve; zahvaljujemo Isusu Kristu, Otkupitelju čovjeka, za sve što je dobro i svijetlo u našoj duši i u našoj povijesti. Zahvaljujemo za pokoljenja vjernih očeva, dobrih majki, čestitih mladića i djevojaka; zahvaljujemo za tolike svete i revne svećenike, redovnike i redovnice; zahvaljujemo za nebrojene znane i neznane mučenike koji su bili vjerni do kraja u mučeničkim stoljećima. Bila su vremena u našoj povijesti kada je »nekoć slavno kraljevstvo Hrvatske postalo ostatak ostataka« i kad je cijeli narod bio veliki mučenik. Sveti Oče, Vi to razumijete jer je sličnu povijest živio i narod Poljaka.

Isusu Kristu, Otkupitelju čovjeka, zahvaljujemo za sve ono lijepo, neprolazno vrijedno što imamo u našoj kulturi i što je ostvareno nadahnucem Evanđelja.

Zahvaljujemo za proglašene i neproglazene svece i blaženike, koji su bogatstvo naše duhovne baštine. I u ovom dvadesetom stoljeću imamo niz kandidata oltara. To su već proglašeni bl. Leopold Mandić (†1942) – Sveti Oče, očekujemo njegovu skoru kanonizaciju i molimo Vas za nju – to su sluge Božje, pomoćni biskup zagrebački Josip Lang (†1924), provincijal franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, ime mu je Vendelin Vošnjak (†1933), gorljivi apostol vjernosti Kristovom namjesniku na zemlji mladi profesor Ivan Merz (†1928); ovdje je grupa mlađih iz Zagreba koji se posebno nadahnjuju na njegovu primjeru.

Spominjem ovdje kao velikog svjedoka vjere zagrebačkog nadbiskupa i kardinala Alojzija Stepinca, o kojemu je u ovoj Bazilici prigodom njegove smrti 1960. blage uspomene papa Ivana XXIII. izrekao dirljiv i svjedočki govor. U Zagrebu je na glasu svetosti umro 1965. i franjevac Ante Antić, a u Varaždinu 1952. majka Klauduja, uršulinka. Iz prošlog stoljeća navodim ime sjemeništara Petra Barbarića.

Svi ti znani, kao i veliko mnoštvo javnosti nepoznatih svetih muževa i žena u našem narodu, plod su otkupljenja Kristova. Vaša prva enciklika, Sveti Oče, za koju Vam zahvaljujemo, snažno uvodi Crkvu i svijet u razmišljanje o čovjeku i otkupljenju. Otkupljenje je uistinu temeljni događaj povijesti i uzdignuće ljudske osobe na najviše dostojanstvo; ono je jamstvo i put do ostvarenja svetih prava čovjeka i pojedinih naroda. Otkupljenjem se već u ovoj zemaljskoj egzistenciji događa u ljudima i među ljudima dobrota, istinska sloboda i pravednost – »civilizacija ljubavi«, kako to sretno reče Pavao VI.

Isto tako zahvaljujemo Vašem Očinstvu za pismo upućeno biskupima i svećenicima.

Papa Ivan VIII. prije tisuću i sto godina, na blagdan Uzašašća Gospodnjega, blagoslovio je ovdje na grobu sv. Petra Branimira i njegov narod. U našem se narodu blagdan Uzašašća naziva »Spasovo« ili »Križevo«, što znači da nam spasenje dolazi po križu Isusovom.

Sveti Oče! Mi prisutni biskupi i svećenici, redovnici i redovnice, svi nazočni hodočasnici, sinovi i kćeri hrvatskog naroda, zajedno s prisutnom braćom iz drugih naroda, posebno iz bratskog slovenskog naroda, molimo Vas ponizno i odano da ponovno ovdje na grobu sv. Petra, poput tolikih Vaših predčasnika, zazovete sve Božje blagoslove na sve nas, na našu Crkvu i na naš narod, na dragu zemlju našu.

Neka taj blagoslov bude zalog Božjih milosti da u ovim vremenima, koja nisu bez iskušenja, živimo »dostojno Gospodina..., plodni svakim dobrom djelom i rastući u spoznaji Božjoj; osnaženi svakom snagom... za svaku postojanost i strpljivost« (Kol 1, 10-11).

Neka taj blagoslov bude zalog snage Duha Svetoga da nam obitelji budu zdrave duhom i životvorne, da nam mladi budu sačuvani u vjeri i čestitosti života, da nam djeca rastu u milosti i mudrosti (Lk 2,40), da budu umnožena sveta duhovna zvanja.

Molimo svom narodu i Crkvi u Hrvata, kao i svim narodima Zemlje i cijeloj Crkvi Kristovoj, mirna vremena i uvjete života dostojarne ljudskog i narodnog dostojanstva. Neka božanski Otkupitelj čovjeka, u ovim sudbonosnim vremenima, svojim milosrđem još snažnije očituje svoje spasenje.

Sveti Oče! Ponovno se utječemo Petrovoj Stolici od koje – kako piše Ivan VIII. Branimiru – predi naši primiše svetu nauku; »iz čijeg su se najbistrijeg vrela oci tvoji napajali medenim napitkom svetoga nauka«.

Potvrđujemo pradjedovski i svoj zavjet vjernosti, u sadašnjosti za budućnost, uzdajući se u trajni zagovor i zaštitu Presvete Bogorodice i sv. Petra. Unatoč kušnjama izvana i iznutra, želimo ostati vjerni sinovi i kćeri jedne, svete, katoličke i apostolske Crkve!

Učvrstite svoju braću (usp. Lk 22, 32), Sveti Oče, apostolskim blagoslovom da tako bude! Amen.

Govor pape Ivana Pavla II. hrvatskim bodočasnicima

Draga braćo u episkopatu!

Dragi svećenici, redovnici i redovnice!

Dragi sinovi i kćeri uvijek vjerne Hrvatske!

»Milost vam i mir od Boga, Oca našega, i Gospodina Isusa Krista!« (Gal 1,3).

»Raširenih ruku vas grlimo i očinskom ljubavlju primamo¹ ovdje na grobu svetoga Petra, prigodom značajne obljetnice vjernosti Hrvata Svetoj Stolici, a što je ujedno spomen i očinske naklonosti Petrovih nasljednika prema vama.

Mnogo je razloga koji opravdavaju ovu našu zajedničku radost, kako je lijepo izložio u svom govoru naš brat u espiskopatu nadbiskup Franjo Kuharić.

Doista, u ovom susretu nad grobom svetoga Petra kao da se sabrala sva vaša povijest od preko trinaest stoljeća, a posebno veliki događaji iz života vaše Crkve, sve od vašega pokrštenja i ulaska u krilo Rimske Crkve, koja je »glava i učiteljica svih Crkava². Vi se spominjete Bijele Hrvatske, vaše pradomovine, koja se nalazila baš tamo gdje je i moj rodni zavičaj. Ovdje je prisutna vaša lijepa i draga zemlja, sav vaš narod u domovini i izvan domovine, vaše davne i sadašnje vjernosti i tjeskobe. Ovo je spomen vaših pradjedova, vaših kršćanskih knezova i kraljeva, vaših biskupa i svećenika, vašega starohrvatskog liturgijskog jezika, vaših divnih crkava, i na poseban način vaših svetišta u čast Majke Božje.

No, danas se na osobit način sjećamo onih veza Hrvatske sa Svetom Stolicom koje su tako jasno došle do izražaja u pismima pape Ivana VIII. (osmog) knezu Branimiru, hrvatskom kleru i narodu, te biskupu Teodoziju. Bilo je to točno pred jedanaest stoljeća. Ondašnji događaji obradovali su srce Petrova nasljednika, a bili su presudni za svu buduću povijest hrvatskog naroda i Crkve, za vašu vjeru, kulturu i političku samostojnost.

Gledajući u dubu bogatu i višestoljetnu prošlost vašega naroda, čini nam se da možemo naglasiti osobito ove tri njezine izvanredne vrednote:

Prvo, vjernost Isusu Kristu i Evandželju, koju su vaši pradjedovi znali iskupiti pravim mučeničkim žarom i duhom, u vjekovnoj borbi »za krst časni i slobodu zlatnu«.

Dруго, ljubav i odanost Hrvata prema Rimskoj Crkvi, prema Petrovoj Stolici. Ova Crkva uistinu je Majka vaša »u kojoj su se i pređi vaši iz najbistrijeg vrela pojili slatkim napitkom nauka³.

Treće, ljubav, odanost i pobožnost Hrvata prema Mariji, Majci Božjoj, Majci Crkve, a koju vi tako rado nazivate »Kraljica Hrvata« i sinovski štujete u brojnim svetištima.

Ovu trostruku vjekovnu vjernost pretvarate i danas u svoj »Veliki zavjet« vjernosti Isusu Kristu, Crkvi i Majci Božjoj, posebno nakon jubilarnih proslava u Mariji Bistrici, u Solinu i Biskupiji. Budite vjerni, budite postojani, budite ponosni na svoje kršćansko ime!

I dok danas podižemo ruku da blagoslovimo vas prisutne, i čio vaš narod i cijelu zemlju vašu⁴, molimo Gospodina da čuva vašu vjeru, molimo Božju Majku da uvijek i svagdje bude vaša »najodličnija zagovornica«. Blagoslov zazivamo na braću biskupe, na svećenike, redovnike i redovnice, da vjerni svom pozivu budu na izgradnju svima, da ne skrenu ni na jednu krivu stranu⁵, nego da naviještaju Evangeliye Kristovo kao radosnu poruku spasenja, poruku istine, ljubavi i slove. Blagoslov svoj zazivamo na sve vas ovdje nazočne, na vaše obitelji, na mlade i stare, na radnike i intelektualce, i molimo vas: budite vjerni Bogu i svetom Petru, gajite dobri obiteljski duh, poštivajte život, odgajajte brojniju djecu i sačuvajte dobri običaj obiteljske molitve. Posebno se obraćamo vama, mladi vjernici: vi ste nada Crkve i naroda, vi ste uzdanica kršćanskog preporoda svijeta! Upoznajte i uzljubite Isusa Krista, jedinog Otkupitelja čovjeka, i budite ponosni na svoje kršćansko ime!

Naš očinski blagoslov zazivamo i na brojne radnike koji su danas došli ovamo iz drugih zemalja. Znamo da velik broj Hrvata živi i radi izvan domovine, po cijelom svijetu. Poznate su nam radničke brige i teškoće, pa vas stoga molimo da nikada ne zaboravite svoje vjere, da ljubite svoje obiteljsko ognjište, svoju Crkvu i svoju domovinu!

Dragi moji Hrvati! Hvala vam na ovom susretu, na ovom iskazu obnovljene vjernosti. Kao nekoć papa Ivan VIII. (osmi), tako se i ja danas radujem vašoj vjeri, vašoj ljubavi, vašoj vjernosti Isusu Kristu i Njegovoj Crkvi.

*Papa vas voli,
Papa vas grli i prima,
Papa vas blagoslivlja!*

Amen!

1 Pismo pape Ivana VIII. hrvatskom narodu i svećenstvu:
MANSI, *Sacrorum Conciliorum collectio*, XVII, str. 126.

2 Pismo pape Ivana VIII. ninskom biskupu Teodoziju:
MANSI, *Sacrorum Conciliorum collectio*, XVII, str. 124.

3 Pismo pape Ivana VIII. hrvatskom knezu Branimiru:
MANSI, *Sacrorum Conciliorum collectio*, XVII, str. 125.

4 Ibidem

5 Pismo pape Ivana VIII. ninskom biskupu Teodoziju:
MANSI, loc. cit. str. 124.

Hrvatska katolička povijest nad grobom Petra apostola

Blažena naša improvizacija

I ovog smo puta putovali vlakovima, autobusima, osobnim kolima, čak avionima. Ni ovog puta nitko zapravo nije znao koliko nas je iz kojeg kraja pošlo i koliko će nas se pred Papom sakupiti. To da bude po našu: organizacija slaba, uspjeh izvanredan, kako reče naš kardinal Šeper kad o tome povedosmo riječ na primanju koje je on priredio za hrvatske dušobrižnike izvan domovine u subotu 28. travnja. Ni te večeri nitko još nije znao pravog broja prisjelih hodočasnika. Ni adrese svih hotela i svratišta u kojima naši hodočasnici od-sjedoše. Čak ni adrese svih naših biskupa što se također razmiliše na spavanje po raznim rimskim zavodima. U Hrvatskom zavodu svetog Jeronima naši svećenici-studenti uspostaviše dežurstvo uz telefon, marno zapisuju tko se javi, ali na većinu pitanja ne mogu odgovoriti. Tek nam sada pada na pamet da nije bilo dosta preko naših katoličkih novina i naše emisije Radio-Vatikana poticati hodočasnike, nego da je trebalo zamoliti ljude da se prije polaska na put jave nekom u Zagreb ili, bar odmah nakon dolaska, ovdje nekome u Rimu. A odgovorni iz Vatikana traže podatke. Moraju znati koliko će nas po prilici biti, treba li za nas rezervirati cijelu Baziliku ili možda samo koju od njezinih pokrajnjih kapela.

Da nije bilo kardinalova ugleda i rektorovih veza, moglo nam se dogoditi da nademo zatvorena vrata ili zauzet oltar nad Petrovim grobom. Ali, naravno, nitko nije kriv, jer nitko nije bio »zadužen«. Ipak, sve je uspjelo iznad svakog očekivanja. I, napokon, drugačije nije ni moglo biti, jer mi to slavlje ne pri-premamo od jučer nego od godine 897. Zar nije prva pisma o tome poslao papi naš vladar Branimir i naš biskup Teodozije?!

Istina je da organizatori hodočasca po našim biskupijama nisu mogli previše učiniti, jer su odmah na početku iz Rima saznali da su svi hoteli popunjeni za mjesec i mjesec unaprijed. Odviše popularni »papa Wojtyla« još uvijek ispunja Rim hodočasnicima iz svega svijeta, i onima iz bogatijih zemalja kojima ne možemo konkurirati u plaćanju hotelskih usluga. A mi smo se kasno sjetili. Ipak, pronađosmo nekoliko tisuća ležajeva, barem u krugu od stotinjak kilometara oko Vječnoga Grada.

Treba li još spominjati da uglavnom nismo znali ni točan raspored rimskih svečanosti? Uglavnom samo dvije čvrste točke: susret s Papom u Bazilici i jednu zajedničku misu nad grobom kraljice Katarine u Ara Coeli. Sve ostalo prepustisemo blaženoj našoj improvizaciji.

Uspjeh je već bio osiguran

Da, bio je čvrsto uglavljen i sastanak hrvatskih dušobrižnika izvan domovine, i to onih koji djeluju u evropskim zemljama izvan Njemačke, dakle, onih bez maraka i osiguranih prihoda. Predvođeni svojim ravnateljem Stankovićem imali su zajedničku misu s nadbiskupom Kuharićem u Svetom Jeronimu. Nadbiskup im je tumačio evanđelje o noći u lađici na Genezaretskom jezeru, o tjeskobi iseljenika i iseljeničkog svećenika, o sigurnosti koju daje Uskrstli. Navečer ih je u svom domu primio naš kardinal. Tada na kardinalovu licu i po njegovu držanju, unatoč naše nikakve organizacije, vidjesmo da je osnovni uspjeh hodočašća već osiguran, da Papa zna tko mu dolazi i što će nam reći...

Kod naše blažene kraljice

Nedjelja je 29. travnja osvanula uglavnom sunčana. Strmo i široko stepenište pred crkvom Ara Coeli puno hrvatskih ljudi u pokretu, poput anđela što su išli gore i dolje po ljestvama u Jakobovu snu. Tu je, nad srcem drevnog poganskog Rima, stari car podigao »Žrtvenik Neba«, tu stoluje dječak Isus, proslavljeni »Bambino Gesu«, što niz te stube silazi u dječje snove malih Rimljana, tu je svoj konak do kraja povijesti našla posljednja naša kraljica, tu kroz stoljeća dolazimo plakati i nadati se. A odmah do tog starog crkvenog zdanja podigoše u prošlom stoljeću talijanski slobodari »Oltar domovine«, želeći valjda staro kršćanstvo nadomještati oživljenim paganstvom. Ali, Rim je još uvijek u prvom redu označen Petrom i Kristom... A sada papa Poljak budi u dušama i mnoštvima zaboravljene duhovne porive...

Nadbiskup Jozinović poveo nas je sredenim i sadržajnim govorom kroz život blažene Katarine u suvremene zadatke i vjerske obnove. Mladić Teo iz Šibenika krasnoslovio je pjesmu što je i za ovu priliku Papi ispjevala naša pjesnikinja Marija od Presvetoga Srca, i koju, kako saznadosmo, Papa već ima u rukama u hrvatskom originalu i talijanskom prepjevu (»Wojtyla, Hrvatska tvoja u zagrljaj k tebi hrli...»).

Nepredviđeni sažetak kod Sv. Jeronima

Netko se sjetio da se svake nedjelje navečer održava u Svetom Jeronimu misa za Hrvate u Rimu, pa da bi je te večeri trebalo označiti jubilejskim raspoloženjem. I odmah ondje proglašiše da će tu inače redovitu nedjeljnu misu predvoditi nadbiskup Pavlišić, a urednik Glasa Koncila vlč. Živko Kustić neka tom prilikom okupljenim vjernicima još jednom pokuša rastumačiti što to zapravo slavimo. Nevelika naša hrvatska crkva doista se te večeri ispunila. Nadbiskup je govorio o svetom Jeronimu, prvaku prevođenja Biblije na žive jezike, koji, eto, potječe iz naših krajeva, iako prije doseljenja starih Hrvata. A urednik se raspjevao pokušavajući sažeti sve što je o ovom jubileju već pisano u raznim člancima u Glasu Koncila. Neponovljiva sinteza, jedinstveni doživljaj, još jedno svjedočanstvo o našoj nesklonosti ozbiljnoj organizaciji. Jer,

ruku na srce, bilo je tih rimskih dana još dovoljno sati da organiziramo slavlja u još kojoj rimskoj bazilici, osobito u samom Svetom Jeronimu, da čujemo riječ svih naših metropolita, osobito našega kardinala. Tješimo se da nam još preostaju brojna lipanska slavlja po domovini i zajedničko nacionalno hodočašće u rujnu u Nin.

Tog istog nedjeljnog poslijepodneva u 17 sati sve naše redovnice hodočasnice okupile su se u kapeli Svetog Sakramenta u vatikanskoj bazilici, gdje ih je primio naš kardinal Franjo Šeper, koji je za njih predvodio euharistijsko slavlje i održao im prigodni nagovor.

Događaj u Bazilici

O onome što se dogodilo u nedjelju 30. travnja u Svetom Petru nema smisla razvijati reportažu. Dosta je i predosta čitati hrvatski pozdrav Papi kroz usta nadbiskupa Kuharića i Papin govor Hrvatima. No, valja spomenuti da je pjevanje u Bazilici bilo izvanredno. Nama naravno, za strance rijedak doživljaj. Splitski profesor glazbe svećenik dr Zdravko Blajić vodio je pjevanje sasvim nemametljivo i sasvim uspješno. Mnoštvo je pjevalo kao dobro izbjegbani zbor. Dok je Papa ulazio, pjevali smo »Kraljice neba, raduj se...«, mjesto »Slava« našu božićnu »Svim na zemlji mir, veselje...« na prikazanje »Do nebesa nek se ori...« pa »Uzmite, jedite«, »Klanjam ti se smjerno«, »Zdravo Tijelo Isusovo«. Na kraju »Lijepa naša« i nakon svega »Zdravo, Djeko«. Svećenici Blajić i Škvorčević pjevali su molitvu vjernih »Bože, daj mir jedinstvo«. I za dušu kneza Branimira — nakon jedanaest stoljeća!

Glavni animator liturgije bio je naš nezaobilazni dr Anton Benvin.

Prvo je biblijsko čitanje pročitao Šibenčanin Teo, drugo naš misionar u Švedskoj Lasić. A Evandelje je zapjevao prof. Mirko Šikić starim napjevom naših južnih strana. Bilo je kao da se crvene šibenske kape, i kao da sunce prži kamenjar Zagore, i kao da slave sva zvona naših južnohrvatskih sela, i kao da srebro udara u kamene strune Dalmatinčeve krstionice u Šibeniku...

No, sve to je izbledjelo pred kratkim i jasnim Papinim govorom.

Trebalo bi taj govor tiskati kao spomen-plakat, uokviriti ga na zidu svake crkve i svakog doma katoličkih Hrvata. Trebalo bi da ga djeca na svim vjeronaučima naizust uče — za sva buduća stoljeća, sve do proslave drugog našeg tisućljeća na istom Petrovom grobu.

Prije mise Papi su predani naši hodočasnički darovi: kalež u liku »Kupa kneza Višeslava«, ali obogaćen smislom i dragocjenošću, misnica izvezena u Zagrebu, s grbom na Papinim leđima — kao da Petar uzima na leđa križ naše povijesti, prigodni misal u bibliofilskom izdanju, prigodna plaketa u srebru, svećana mitra i oltarnik što ih izvezoše vjernice iz Grude u Konavlima, Večenajeva slika »Ivan evanđelist«, jedna Lackovićeva slika, hodočasnička medalja, barilček vina iz Varaždina, umjetnički radovi od slame iz Subotice, odljev u srebru crkvice Sv. Križa u Ninu, izrezbarene kutije s rakijom i duhanom

iz Konjica, razne knjige raznih naših izdavača. Pršut, kruh – i još darova nezabilježenih ovdje.

I mnogo hodočasničkih grupa iz svih krajeva gdje Hrvati žive. Vidjeh ih iz Bosne i Hercegovine, iz Baćke, iz Istre, iz svih sjevernohrvatskih i južnohrvatskih biskupija, iz svih zemalja Evrope, sa svih kontinenata. Nemoguće je pravedno ih pobilježiti.

Te večeri na primanju, koje je ambasador SFRJ pri Svetoj Stolici Zdenko Svete sa suprugom priredio za uglednike iz Rimske kurije, diplomatskog zbara pri Vatikanu i za voditelje hodočašća, upoznasmo i hodočasnike Molisanske Hrvate iz Kruča, Filića i Mundimitra. Na to reprezentativno primanje u hotelu »Columbus« u Via della Conciliazione (Ulica pomirenja!) došli su svi ambasadori pri Svetoj Stolici, kardinali Baggio, Oddi, Bertoli, Pignedoli, Fürstenberg i Philipe te vatikanski »leteći ambasador« mons. Poggi. Bio je tu i mons. Celata iz Državnog tajništva i mnogi drugi. Prijemu su se odazvali naši nadbiskupi, biskupi i svećenici – osim onih koji su već morali biti u neposrednim pripremama za odlazak ili su već bili otputovali iz Rima.

»Amen na veliki Znamen«, izrekao je biskup Đuro Kokša služeći ujutro 1. svibnja u crkvi sv. Jeronima svetu misu za hodočasnike koji se još nisu razišli, među kojima su se posebno isticali mladi iz Zagreba – iz »Palme« i sa »Svetog Duha«.

Rimski dopisnik zagrebačkog Vjesnika zaključio je kako se pokazalo »da Vatikan, uz normalne vjerske odnose koje ima s nacionalnim crkvama, ne propušta naglasiti da su i državni odnosi pozitivna kategorija koju treba gajiti i razvijati«.

Očito je tako nekako mislio i Ivan VIII. pišući knezu Branimiru. A Ivan Pavao II. sasvim je odlučan služiti narodima u svim njihovim duhovnim kao i ovozemnim potrebama.

Što se nas hrvatskih katolika tiče – pred nama je kratko ljeto do susreta u Ninu. [Ž. K.]

Dogadjaj veći od zanosa

Ono što se dogodilo u Rimu nad grobom Petra apostola 30. travnja ove godine toliko je značajno da zanos zamire, toliko dobro da gotovo pobuđuje na oprez. Godinama, naime, dolazimo u papinski Rim, uvijek kao u svoj očinski dom, ali nikad još mi katolički Hrvati iz papinskih usta ne čusmo tako snažno, sažeto vrednovanje naše povijesti – narodne i crkvene. Kao davno nekada Ivan VIII. hrvatskom vladaru Branimiru, tako sada Ivan Pavao II. blagoslovi

nama Hrvatima sve što nam je drago i sveto na ovom i na onom svijetu, za ovaj i za vječni život. Preljepo, gotovo previše da to podnese hrvatski katolik, kroz godine i stoljeća navikao zadovoljati se malim, plakati od ganača čim ga koji istaknuti stranac točno, ili barem priblično točno, nazove njegovim narodnim imenom.

Sada, kada se sve to dogodilo, možemo mirno reći da je to normalno služenje Rimske Crkve – Majke i Učiteljice – ne samo Crkvi u Hrvata nego i cijelom narodu Hrvata. Jer Crkva nije na svijetu da spašava sebe, da služi samo sebi, nego da služi svima; i onima koji ne vjeruju; da svakom čovjeku i svakom narodu pomaže da se održi u svom ponosu, u svojoj samobitnosti, da bude ono što jest, da postane onako sretan i slobodan kakvim ga je Stvoritelj zamislio. Papi Poljaku sve je to kristalno jasno, on ne muca kad o tome govori, ne boji se da će prekoračiti neke granice ulazeći služenjem i ovozemni život čovjeka i naroda.

Shvatiše to i naši sunarodnjaci ateisti. Svečano primanje koje je u Rimu za voditelje hodočašća i druge uglednike priredio ambasador SFRJ pri Svetoj Stolici pokazalo je kako i država može bez suvišnih skanjivanja i bojazni izraziti priznanje Katoličkoj Crkvi što je u davnoj povijesti bila svjedok i zalog također narodne slobode i državnosti. Znači li to doista novi korak u jasnijem postavljanju stvari na svoje mjesto, u objektivnijem vrednovanju povjesnih događaja u kojima je Crkva imala znatna udjela? Ne treba se zalijetati nadama ni zaključcima. Ali povijest se – kako nam to pokazuje ovaj naš jubilej – piše po ovakvim papinskim pismima i govorima, kao po nekim miljokazima.

Predvođeni vrhbosanskim, bosansko-hercegovačkim, metropolitom podsmo na grob posljednje kraljice hrvatske krvi a katoličke vjere Katarine Kosača, koja je doživjela slom kraljevine Bosne i dobježala u Rim da papi povjeri skrb za porobljeni narod. Bilo je normalno da sarajevski nadbiskup prikaže njezin život, sjećajući se lanjske proslave 500. obljetnice kraljičine smrti. I sasvim je prikladno nadbiskup Jozinović lik junačke supruge i majke patnice postavio kao uzor za obnovu vjerskog i molitvenog života u našim obiteljima, što nam je i Papa stavio na srce u svom govoru – kao konkretni zadatak u slavljenju ovogodišnjeg jubileja.

Dok smo u vatikanskoj bazilici slavili s Papom prvu u povijesti papinsku misu hrvatskim jezikom, u zagrebačkoj je katedrali slavljen spomen na mučeničku smrt Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana. Bio je 30. travnja, dan njihove pogibije u Bečkom Novom Mjestu. Koje li razlike između papinskoga Rima i Bečkog Novog Mjesta – za Hrvate! U Rimu nas ne proslaviše pri svakom dolasku kao ovom prigodom, ali nikad nam ovdje ne uzeše glavu ni desnu ruku... I kakva li je ta naša povijest sva u hodočašćima, sva u izlascima, sva u traženju povjerenja i sva u buntovnom neslaganju... I tko bi nam vjerovao da smo se nadali ove godine u Rimu nešto ovako doživjeti...

Doista, događaj je ovog puta bio jači od svakog mogućeg oduševljenja. Stoga je valjda i raspoloženje nakon njega manje euforično. Smijemo li se nadati

da je to znak prelaženja od slavljenja na djelovanje; da je tu već zalog stvarnih obnova našeg crkvenoga života? Čulo se ovih tjedana i u našem domaćem katoličkom tisku glasova uglednih, a punih pesimizma s obzirom na plodove ovog jubileja. Preostaje nam vrijeme do hodočašća u Nin da u praksi provjerimo odlučnost i razboritost. Primivši ovakvo priznanje i blagoslov svoje samobitnosti mogli bismo se napokon odlučiti na neke promjene uobičajenih ponašanja, pa mjesto uzdizanja glava zasukati rukave. I mjesto nadmudrivanja uspostaviti slogu. I ne skrhati se razočaranjem ako dani budu siviji od ove rimske svjetlosti.

[G. K.]

Hrvatski kalež. Dar hrvatskih katolika Svetom Ocu Ivanu Pavlu II. g. 1979.

Kalež je po sebi simbol Euharistije i simbol muke. Ovaj poklon-kalež je zamišljen kao sinteza hrvatske kršćanske povijesti, koja se odvijala u devizi: »ZA KRST ČASNI I SLOBODU ZLATNU!« – Krist po Euharistiji i muci – hrvatska povijest po križu i patnji.

Kršćanstvo Hrvata simbolizirano je u krstionici kneza Višeslava iz Nina oko godine 800. – pripada ninskoj biskupiji koja je smatrana hrvatskom nacionalnom biskupijom. Na originalnoj krstionici prikazan je starohrvatski procesionalni križ, a ostala su polja šestorostrane krstionice čista. Na kaležu je suprotno od križa izведен hrvatski grb kao simbol vjekovne hrvatske državnosti. Ostala su polja ukrašena križevima od domaćih dragulja: brušenih koralja iz Jadranskog mora. Isto tako su koralji i na čvoru kaleža.

Na podnožju kaleža predstavljene su pokrajine hrvatske domovine s kršćanskim simbolima:

1. Ispod starohrvatskog križa Višeslavove krstionice prikazan je lik Gospe Bistričke – nacionalnog prošteništa Bl. Dj. Marije svih Hrvata. Iznad lika Bistričke Gospe dan je pavlinski monogram Bl. Dj. Marije iz crkve u Remetama kraj Zagreba.

2. Desno od Bistričke Gospe prikazan je lik Gospé iz Biskupije kod Knina. To je najstariji sačuvani lik Bl. Dj. Marije kod Hrvata, potječe iz katedrale »hrvatskog biskupa« iz vremena kralja Zvonimira godine 1075 – 1089.

3. Desno od Gospe Kninske grb je posljednje hrvatsko-bosanske kraljice Katarine Kotromanić-Kosača, koja je umrla u Rimu godine 1478. kao izbjeglica pred Turcima i štuje se kao blaženica franjevačkog reda. Iznad grba dan je obris »stećka«, tj. tipa trajnog bosanskog nadgrobnog spomenika iz vremena

hrvatsko-bosanskog kraljevstva kroz XIII., XIV. i XV. stoljeće. Grbom Katarine Kotromanićke i stećkom simbolizirana je Bosna i Hercegovina.

4. Desno od bosanskog simbola prikazan je srednji dio otarne pregrade s natpisom kneza Branimira i hrvatskim imenom. Zabat je nađen kod mjesta Šopota u Dalmaciji gdje je bila Branimirova zadužbina. Taj je spomenik prikazan na kaležu kao spomen na kneza Branimira i na jubilej hrvatskog naroda – zato je iznad spomenika stavljen starohrvatski križ s pleternim ornamen-tom, a iznad njega hrvatski grb na liku Višeslavove krstionice. Ta strana kaleža ima simbolizirati hrvatsku državnost.

5. Desno od Branimirova natpisa kršćanski je simbol hrvatske pokrajine Istre: simbol Euharistije iz grba hrvatskih istarskih benediktinki, a iznad toga simbol njihove klauzure.

6. Desno od simbola Istre prikazan je zabat oltarne pregrade iz kapele sv. Martina nad Porta Aurea Dioklecijanove palače u Splitu. To je u originalu do danas sačuvana starohrvatska kapela – što je simbol najstarijeg perioda hrvatskog kršćanstva, te – kao i sarkofag prvog splitskog nadbiskupa Ivana Ravenjanina – podsjeća na vrijeme pokrštavanja Hrvata.

Tako su prvo kršćanstvo iz Splita i hrvatsko kraljevstvo iz Knina danas ujedinjeni u Bistričkoj Gospi kao nacionalnom svetištu Bl. Dj. Marije, i Zagrebu kao metropoli svih Hrvata.

Na donjoj strani podnožja kaleža napisani su hrvatskim jezikom sadržaji likova na podnožju kaleža, a u sredini su monogrami-sigle umjetnika-izvodača ovog djela: »Želimir Janeš 1979« i »Hrvoje Ljubić«.

Kutija-etui izvana je obložena platnom, što je domaći seljački ručni rad iz okolice Zagreba: turopoljska utkanica.

Materijal kaleža čisto je srebro. Kupa je srebrna, pozlaćena u vatri. Isto tako i patena.

Tehnika umjetničkog rada je »iskucavanje« (Treibearbeit).

Natpis na kaležu teče od križa na Višeslavovojoj krstionici i nastavlja se ispod simbola Istre na podnožju kaleža:

»PAPAE IOANNI PAULO II FIDELES CATHOLICI NATIONIS CROATO-RUM OCCASIONE MC ANNIVERSARII LITTERARUM PAPAE IOANISS VIII DUCI BRANIMIRO ET FIDELITATIS CROATORUM CATHEDRAE S PETRI ANNO DCCCLXXIX MCMLXXIX.«

Težina: kalež težak 1770 grama (1 kg i 77 dkg)
patena teška 170 grama (17 dkg)

Poklon zadarske nadbiskupije papi Ivanu Pavlu II.

U okviru proslave 1100. godišnjice potvrđene vjernosti Hrvata Svetoj Stolici, sudjelujući u nacionalnom hodočašću u Rim na grobove apostola, zadarska nadbiskupija poklonila je papi Ivanu Pavlu II. bas reljef crkvice Sv. Križa u Ninu odliven u srebru (2,5 kg). Bas reljef je izradio zadarski umjetnik Nino Abatinović, a u srebru ga je odlio zadarski majstor Šime Ivković.

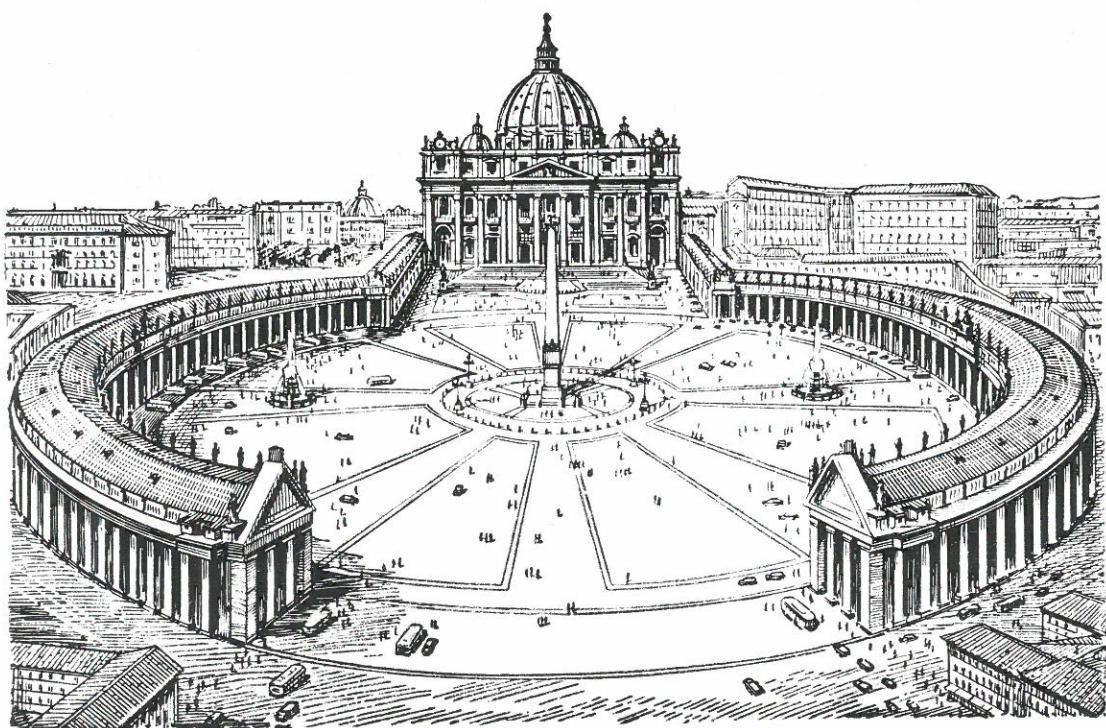
Na poledini plakete nalazi se slijedeća posveta:

SVETOM OCU IVANU PAVLU II
POVODOM 1100. GODIŠNJICE PISMA
PAPE IVANA VIII ŠTO GA PO
LEGATU SVEĆENIKU IVANU POSLA U NIN
HRVATSKOM KNEZU BRANIMIRU KOJI
POTVRDI VJERNOST SVOGA NARODA
PETROVOJ STOLICI,
POKLANJA NADBISKUPIJA ZADAR

Na prednjoj strani, na podnožju plakete stoji natpis:

NIN: SV. KRIŽ – IX ST.

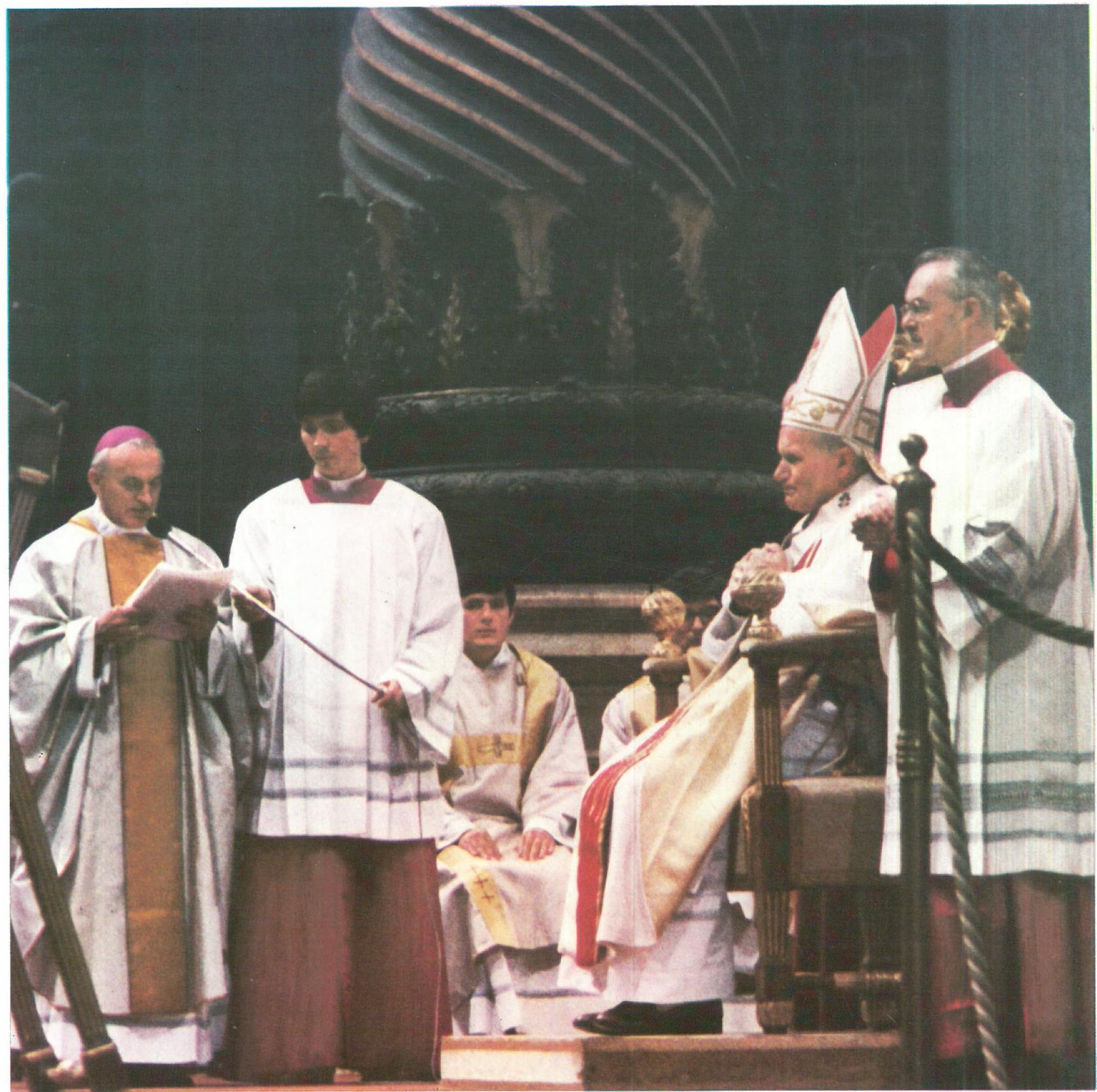

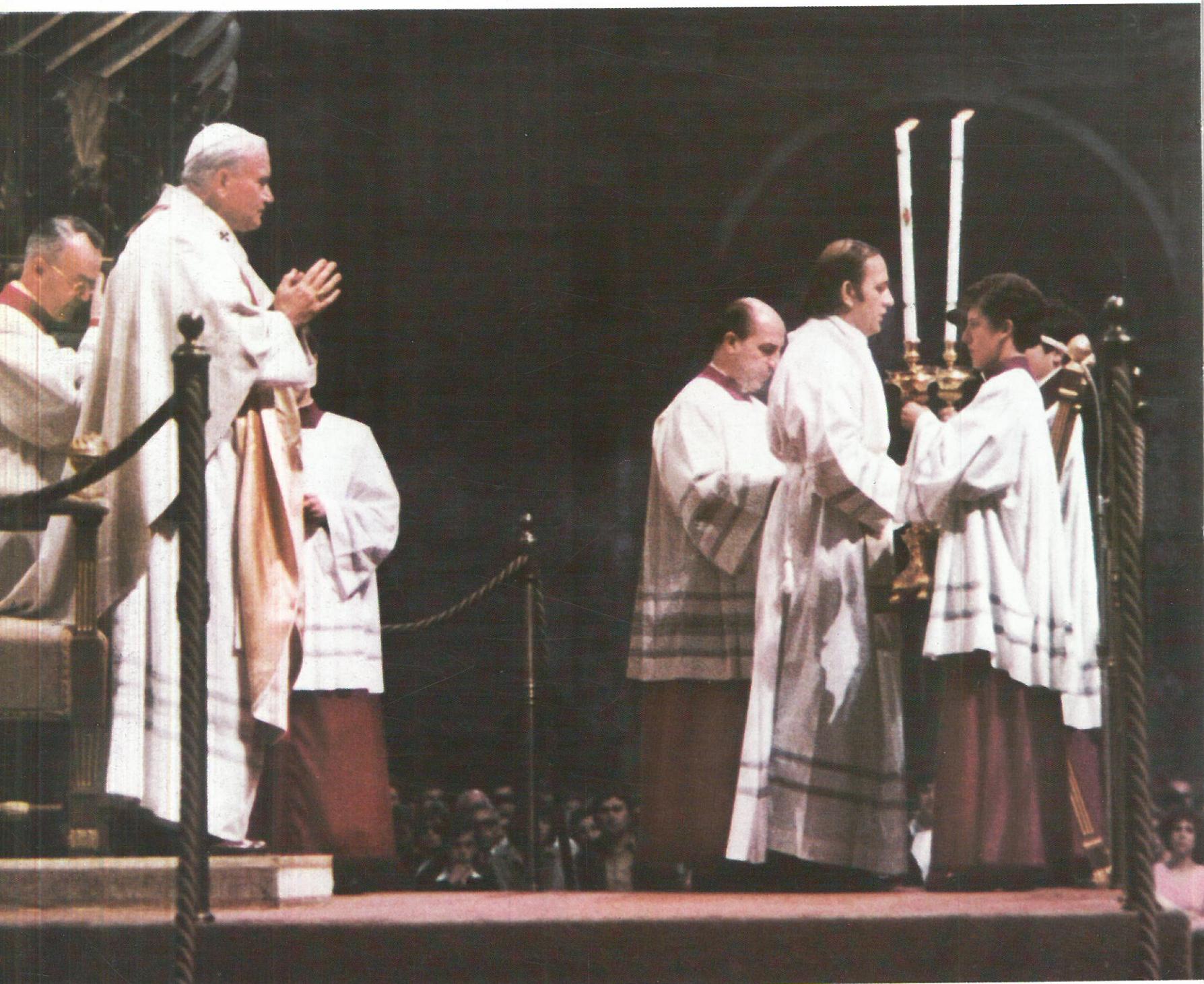
Dogovor neposredno pred početak slavlja: Papa, kardinal Franjo Šeper i zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić

Papa i zadarski nadbiskup Marijan Oblak

Pozdravni govor nadbiskupa Kuharića

Šibenski svećenik Mirko Šikić otpjevaо je Evandjelje starim dalmatinskim melosom

Govor pape Ivana Pavla II. »dragim Hrvatima«

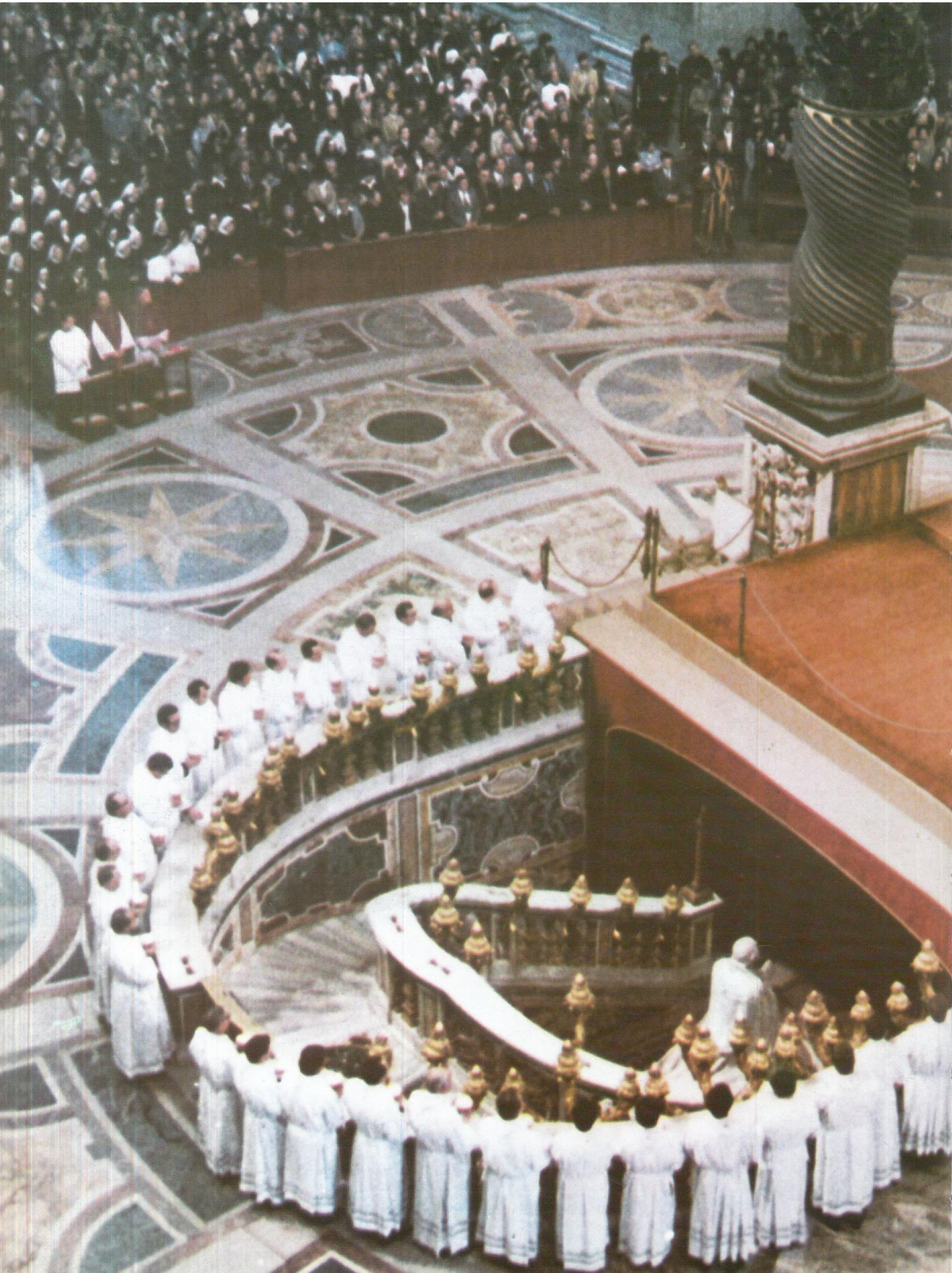
S Papom su koncelebrirali kardinali, nadbiskupi i biskupi: slika lijevo (s lijeva na desno: kardinal Bertoli, nadbiskupi Pavlišić i Oblak, biskupi Arnerić, Zazinović, Gugić i Kokša); slika desno (s desna na lijevo: kardinal Šeper, nadbiskupi Franić i Jozinović, te biskupi Nežić, Bezmalinović, Kos i Žanić). Kuharić je čitao pozdravni govor.

Dio prisutnog mnoštva u Petrovoj bazilici

Bile su zastupane i narodne nošnje iz gotovo svih krajeva gdje žive Hrvati
Euharistijsko slavlje: Papa, kardinali, nadbiskupi, biskupi i svećenici koji će dijeliti pričest

Dio hodočasnika pričestio je sam Papa

Papa blagoslivlja pralik Gospe Velikog zavjeta

Hodočasnici pred Bazilikom sv. Petra

Kalež — dar Hrvata papi Ivanu Pavlu II.

Ambasador SFRJ pri Svetoj Stolici Zdenko Svete sa suprugom priredio je u hotelu »Columbus« primanje za uglednike iz Rimske kurije, diplomatskog zbora pri Vatikanu i za voditelje hodočašća. Na slici domaćini u razgovoru s riječkim nadbiskupom metropolitom Josipom Pavlišićem.

Primanje je izvanredna prilika za izmjenu misli i bolje međusobno upoznavanje.
Nadbiskupi metropolite Franjo Kuharić i Josip Pavlišić u razgovoru sa suprugom
gospodina ambasadora gospodom Nilom Svetom.

Svaki susret s Papom draga je i na svoj način neponovljiva prilika, pa tako i ovaj put pred početak jubilarnih slavlja u Bazilici sv. Petra

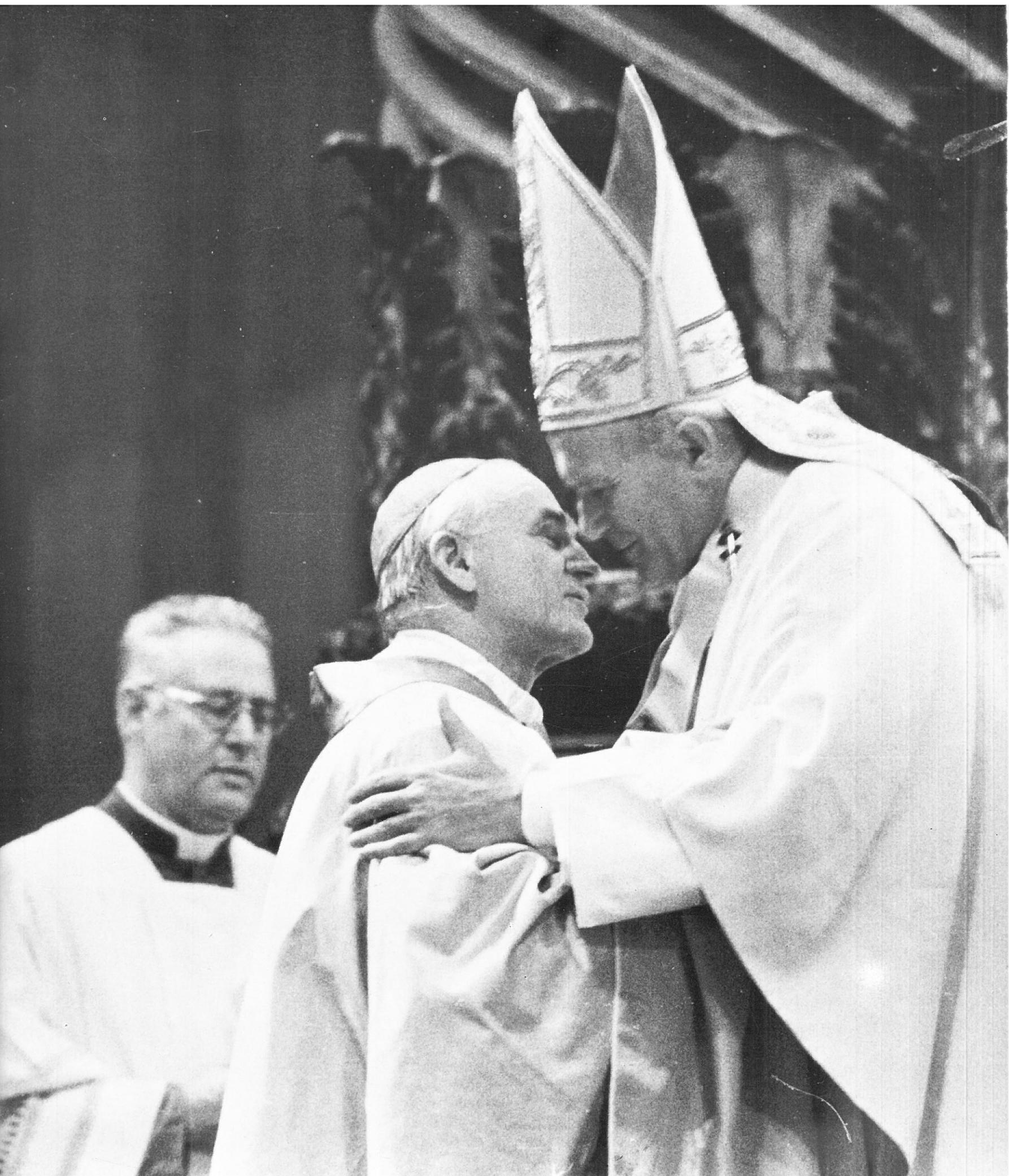
Za koji trenutak počet će slavlje i zahvala Bogu za sve događaje kroz minulih 1100 godina

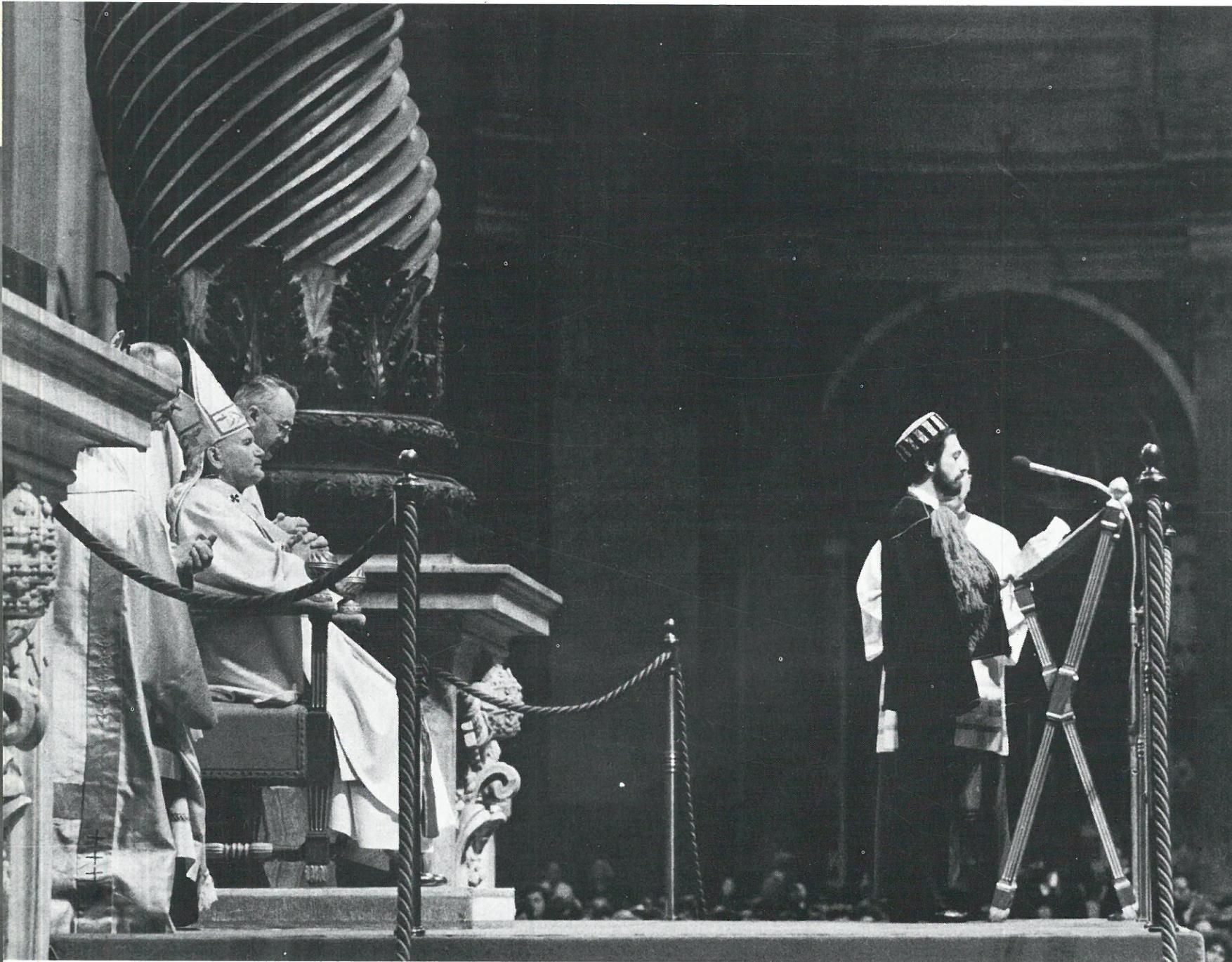
Povijesnom slavlju u Bazilici sv. Petra prisustvovali su i službeni predstavnici SFRJ pri Svetoj Stolici i Republici Italiji Zdenko Svete i Marko Kosin sa suprugama i pratnjom (vide se odmah iza Pape)

Osjetio je Papa sasvim jasno i dobro kako ga ovaj okupljeni narod poštuje i voli, kako ga vole i poštaju i svi oni koji nisu mogli u Rim doći

U odanosti i ljubavi. Zagrljaj Pape i nadbiskupa Franje Kuharića nakon pozdravnog slova.

Prvo čitanje pročitao je Šibenčanin Teo. Papa s razumijevanjem prati i sluša hrvatsku riječ.

Susret najčasnijeg i najmlađeg

Svečanost je završila. Pred darovima, ovo je tek neznatni dio, Papa u razgovoru sa splitskim nadbiskupom metropolitom Franom Franićem. Uz kardinala Franju Šepera tu je i mons. Đuro Kokša, pomoći biskup zagrebački, koji se zdušno zauzeo da u Rimu teče sve u najboljem redu.

DUHOVNA PRIPRAVA
ZA SREDIŠNJE
DOMOVINSKO SLAVLJE
»BRANIMIROVE
GODINE«

PISMO PAPE IVANA PAVLA II. U POVODU TISUĆSTOLJETNOG
JUBILEJA HRVATSKE KATOLIČKE CRKVE

Odanost Kristu — jamstvo identiteta

Časnom bratu FRANJI KUHARIĆU, nadbiskupu zagrebačkom

Upravljamo svoju riječ Tebi, časni brate, i po Tebi svim biskupima, prezbiterima i vjernicima Hrvatske. I u njihovo si Nas ime zamolio da pismom obilježimo spomen proteklih jedanaest stoljeća otkako je knez Branimir godine 879. izjavio vjernost svoju i hrvatskog naroda Rimskoj Crkvi. Nato ih je naš predčasnik Ivan VIII. na dan Uzašašća Gospodnjeg blagoslovio, silno radostan s njihova povratka Zapadnoj Crkvi, što je biranim riječima pohvalio u dva pisma.

Smatrali smo vrlo prikladnim da prihvatimo Tvoju molbu jer znamo da će Naše pismo nemalo pridonijeti uveličanju tisućljetnih slavlja koja su za vas — kao i ona što ste ih slavili godine 1976. — od velikog značenja.

Ova će vam dakle godina 1979. biti velika. Ne samo zbog događaja kojeg se spominjete nego zbog njegovih posljedica. Nema sumnje, smjelo djelo kojim je knez Branimir u doba raskola između Istočne i Zapadne Crkve »od Bizantskog carstva svom dušom i srcem prešao na stranu Rima i Zapada«, učinilo je stvarnost Hrvatske katoličkom. Tada obnovljena povezanost s Apostolskom Stolicom postade nepokolebljivim temeljem na kojem je sazdana vjernost hrvatske Katoličke Crkve rimskoj. Vjernost to čudesnija i pohvalnija što je, izvrgnuta stoljetnim navalama, teže imala pretrpjeti nevolje. Jer, nikomu nisu nepoznate svakovrsne teškoće što ih je morala nadvladati.

Vi danas obnavljate istu privrženost, vjerni baštini svojih otaca koji vam predadoše zapaljenu zublju vjernosti. Po tom daru Božjem, što ste ga dugo-trajnom strpljivošću sačuvali, hrvatska je Crkva postala Kristu najdraža, jer one koje ljubi obilježava ranama svoje muke. Crkva, kao i svaki pojedini kršćanin koji zajedno s Kristom trpi, upravo kroz najrazličitije protivnosti na najbolji se način suočiće Kristu. Prokušani kao zlato u taljiku (Mudr 3,6), postali ste Boga dostojni. Stoga se uistinu možete ponositi prema onoj apostolovoj: »Bože sačuvaj da bih se ja ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista« (Gal 4,16).

I baš u tom treba da se osjetite potaknuti, jer pravi Kristov sljedbenik ne smije da se slavodobićima uspava, nego svakim mu se danom boriti, svakim mu je danom vjernost čuvati, svakim danom za Krista svjedočiti.

Ukazujemo vam, braćo i sinovi ljubljeni, na taj način života, svojstven svim kršćanima, jer mu se naše doba jače i raznovrsnije nego prijašnje protivi.

Dobro znamo za vašu vjernost. Ipak, dopustite da vas svom snagom potaknemo. Svojom ustrajnošću načinili ste svojevrstan savez s Kristom i Crkvom: ostati vam je u tom savezu, koliko god vremena bila tome protivna. Onakvi kakvi bijaste od slavne one godine 879, takvi uvijek ostajte: biskupi, prezbiteri, sav katolički narod — najtješnje među sobom povezani i privrženi — ostanite kao jedna cjelina, jedne duše, jedne volje, vjerni u savezu s Kristom, vjerni u savezu i s Rimskom Katoličkom Crkvom. Ta Crkva, uvijek zahvalna hrvatskom narodu s posvjedočene ljubavi i posluha, i danas vam po Nama, pošto ste nas silno obradovali istim svjedočanstvom, veoma zahvaljuje. Ujedno vas uvjerava koliko cijeni taj savez i kako ste joj srcu bliski ne samo blizinom vaših granica nego nadasve velikom ljubavlju.

Dok vas potičemo, ne zaboravljamo da vas učvrstimo u nadi. Stoga dodajemo: budite uvjereni, ako Kristu budete kao i dosada velikodušno odani, on će vam dati te nikada ne izgubite ovog svoga identiteta.

Imamo u vas povjerenja. Puni smo povjerenja da ćete i ubuduće izražavati ovo zajedništvo s Kristom i s Crkvom. I to ne samo čuvajući baštinu istine nego i životom: propovijedat ćete Krista i ujedno naglašavati da se ljudsko društvo samo na temelju njegova nauka može čvrsto, mirno i sretno izgrađivati. I da samo ondje istinski buja i sâmo vremenito blagostanje gdje su istinski kršćani, jer se oni pokazuju dostojni povjerenja, te su kadri povezivati ljudsku uzajamnost i oblikovati najbolje društvo.

Puni smo povjerenja da ćete uz to prionuti već ove godine u kojoj različitim slavljima spominjete temelj one vaše vjernosti o kojoj smo gore govorili. Neka vam bude na srcu da vam taj spomen bude klijalište novih pothvata.

Uostalom, kao i na vašim dosadašnjim putovima nasljedovanja Krista, sigurni smo da će vam u tom pomoći Presveta Majka Otkupiteljeva, Majka sve Crkve, Djevica Marija.

Napokon, odgovarajući obnovljenoj vašoj privrženosti, ponavljam i Mi onaj apostolski blagoslov kojim je naš predšasnik Ivan VIII. primio kneza Branimira i njegov narod u krilo Rimske Crkve. Ujedno vas grlimo istim zagrljajem ljubavi kojim su kroz stoljeća bili povezani Rimska Crkva i hrvatski narod te molimo da budu sve obilniji plodovi ove uzajamne vjernosti.

Dano u Rimu, kod Svetog Petra, 15. svibnja 1979, prve godine naše papinske službe.

IVAN PAVAO II.

Slavlja 10. lipnja po biskupijama i župama

U četvrtak 7. lipnja navršilo se 1100 godina od izmjene pisama kneza Branimira i pape Ivana VIII. Tri dana kasnije, u nedjelju 10. lipnja ove godine, po svim katedralnim, župnim i redovničkim crkvama, u svim našim biskupijama proslavljen je ta izuzetno važna obljetnica. Nakon hodočašća u Rim, Papine mise i propovijedi na hrvatskom jeziku, 30. travnja ove godine nad grobom apostola Petra, ovim biskupijskim slavlјima nastavlja se slavlje »Branimirove godine«, koje onda završava 2. rujna u Ninu, domovinskim hodočašćem i proslavom na kojoj se očekuje sudjelovanje svih naših biskupa i našeg kardinala Franje Šepera.

Ova nedjelja 10. lipnja, kada se slavi blagdan Presvetog Trojstva, bila je dan zahvalnosti Presvetom Trojstvu za dar vjere u zajedništvu Katoličke Crkve. U crkvama se na svečan način čitalo pismo sadašnjeg poglavara Crkve, pape Ivana Pavla II. koji je, kao i Ivan VIII. prije 1100 godina, uputio Crkvi u Hrvata blagoslov, nadu i ohrabrenje.

Najsvečanije je bilo u splitskoj nadbiskupiji, u Muću Gornjem, gdje se nalazi Branimirova zadužbina. Autobusi i automobili sa svih strana jure prema nekadašnjoj Branimirovoj zadužbini. Na cesti transparent »Dobro nam došli!« pozdravlja hodočasnike kao dobar domaćin na kućnom pragu. Oko 70 svećenika-koncelebranata, predvođeni biskupom Ivom Gugićem i okruženi s oko 7.000 hodočasnika, slavljaše Euharistiju u divnom ambijentu crkvenog dvorišta-groblja, nad temeljima Branimirove zadužbine i nad svetim grobovima junačkih pređa. Divan zeleni obronak zahlađen sjenom starih hrastova bijaše nam »crkva — divno podnebesje« (Mažuranić). Razdragano mnoštvo s pjesmom na usnama pozdravi ovaj sveti, sunčani i veliki dan slave. Prof. Z. Blajić s bogoslovima dijecezanske i franjevačke bogoslovije predvodi pjesmu naroda Božjega pred dragim likom »Gospe Velikoga zavjeta«. Biblijska su čitanja pomnivo izabrana. A kad djevojka u narodnoj nošnji završi prvo čitanje svojim zvonkim glasom i divnom dikcijom, razliježe se buran pljesak. Bijaše to spontani znak radosti i hvale prije pjevnog psalma.

Domaći sin fra Ivon Ćuk tako je lijepo i odmjereno govorio kao kršćanin i Hrvat, kao svećenik i novinar, kao fratar i sin ovoga kraja, da ga bijaše divno i drago slušati... A kad »Molitvu vjernika« stade predmoliti kliški župnik Ivan Marijan Čagalj i kad u njegove nadahnute stihove upadahu djevojački zazivi i usklici naroda — mogao si i muhu čuti — piše očevidac.

Kao u kratkometražnom filmu brzo se mijenjaju dragi prizori. Evo jedinstvene znakovitosti i ljepote: stasiti momci i djevojke odjeveni u domaću nošnju na prikazanje nošahu darove: Branimirov natpis, 11 velikih svijeća (simbol 11 stoljeća od Branimira i 11 dekanata nadbiskupije), pogaču kruha

879 - 1979.

JEDANAEST STOLJEĆA

PISMENE OBNOVE KRSNOG ZAVJETA HRVATA
KOJU JE KNEZ BRANIMIR DAO PAPI IVANU VIII
GODINE GOSPODNE 879.

PROSLAVA

U MUĆU GORNJEM

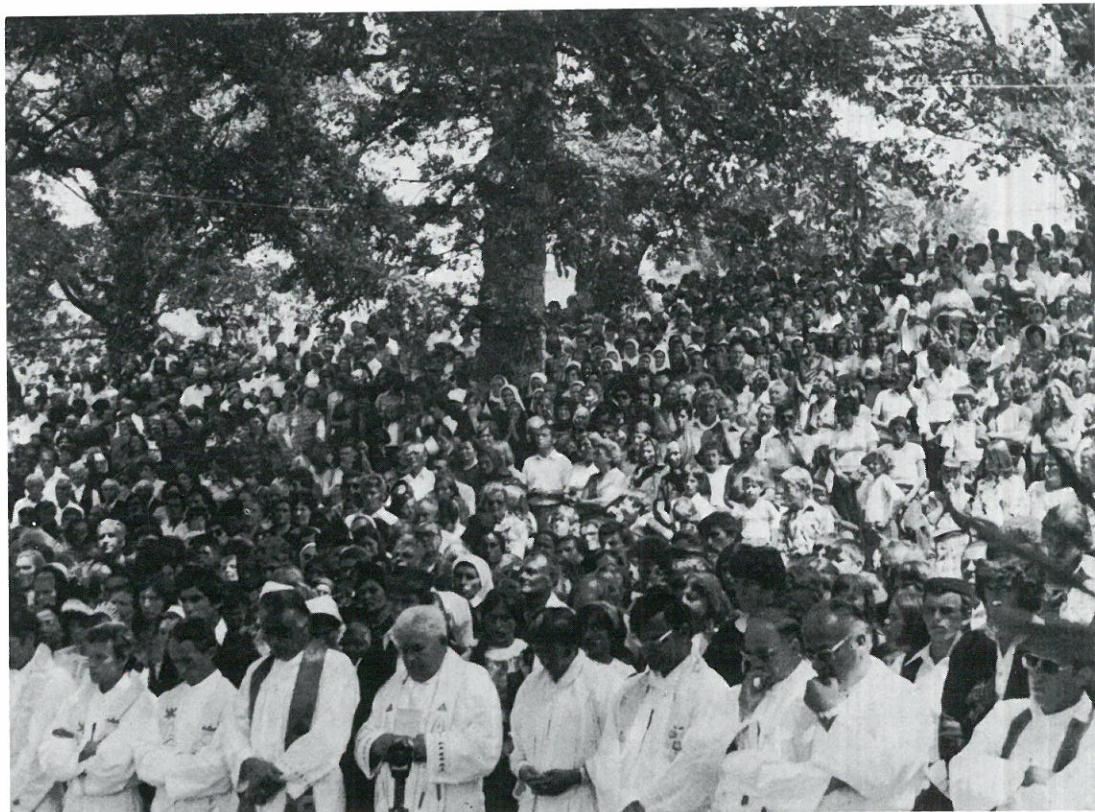
10. LIPNJA s početkom u 10.30 sati

PRIGODNU SVEČANU MISU

predvodi nadbiskup splitski — metropolita Dr. Frane Franić
uz učešće pom. biskupa mons. Ivo Gugića — te
braće svećenika

DOSTOJNO JE I PRAVEDNO
DA ŠTO BRONIJIM SUDJELOVANJEM VJERNIKA
I OVOM PRILIKOM OBNOVIMO
KRSNA ZAVJETNA OBEĆANJA IZ SVETE
1976. — GODINE SOLINSKIH JUBILEJA
KOD GOSPE OD OTOKA!

Sa slavlja u Muću Gornjem

i bukaru vina... tad pomislih, piše očevidac, da je to zbilja trenutak posvete Branimirove zadužbine godine Gospodnje 879, koju obavi biskup Nina i cijele Hrvatske veliki Teodozije.

Kad se nakon posvećenja fra Ivon u molitvi za pokojne naglas sjeti »plemenite duše vladara našega Branimira«, ne bijaše oka koje suza orosila nije...

I dugo bi bilo iznositi pojedinosti. (Hrvatin J.)

U zagrebačkoj nadbiskupiji središnja proslava bila je u zagrebačkoj katedrali. Od 3. do 10. lipnja održana je duhovna obnova. Pronuncij mons. Michele Cecchini započeo je duhovnu obnovu na blagdan Duhova svečanom misom i podjeljivanjem sakramenta potvrde i zaključio na blagdan Presvetog Trojstva misom zahvalnicom. Tijekom obnove kod večernjih pobožnosti propovjednici su govorili o našoj Crkvi i našim jubilejima, o Mariji Majci Crkve, obitelji, mladima, smislu patnje i duhovnim zvanjima. Sudjelovali su mladi vjernici župe Sветe Obitelji, studentska i srednjoškolska mladež. Isti program bio je predložen svim župama zagrebačke nadbiskupije.

Kod svećane mise u nedjelju 10. lipnja zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić svečanim latinskim jezikom pozdravio je pronuncija mons. Cecchinija: »Na ovaj sveti blagdan Presvetog Trojstva pozdravljamo Vas iskrenim srcem u katedrali glavnoga grada Hrvatske. Časna prisutnost Vaše preuzvišenosti među nama znak je one prisutnosti srcem i duhom kojom je Sveti Otac Ivan Pavao II. danas dionik velikog jubileja Crkve u Hrvata. Dana 7. lipnja ispunila se 1100. obljetnica važnih pisama koja je papa Ivan VIII. pisao srcem punim topline hrvatskom vladaru Branimiru, biskupu Teodoziju, kleru i narodu. Tim

pismima bilo je učvršćeno za buduće vjekove sve do današnjih dana zajedništvo i jedinstvo Crkve u Hrvata s Petrovim nasljednikom. Tu trajnu, nikad opozvanu, vjernost slavimo ove godine pod presajnom dobrohotnošću i posebnim blagoslovom Svetog Oca Ivana Pavla II.«

Potom je nadbiskup uveo u zagrebačku Crkvu sestre Majke Terezije – misionarke ljubavi, i tako je Zagreb postao bogatiji za još jednu redovničku zajednicu.

Biskup Mijo Škvorc čitao je pismo pape Ivana Pavla II. Svečanim pjevanjem zahvalnice – »Tebe Boga hvalimo« i »Lijepe naše« završilo je slavlje u zagrebačkoj katedrali u kojem je sudjelovalo preko 6000 vjernika. Djeca iz župe svetoga Blaža bila su u narodnim nošnjama.

Telefonom smo saznali da je gotovo u svim krajevima domovine bilo svečano. Župnici su čitali Papino pismo.

Riječka metropolija slavila je po svim župama. Nadbiskup Josip Pavlišić bio je u Slunju. Ondje su se trodnevnicom pripremili za nedjeljno slavlje. Duhovnu obnovu vodio je o. Vatroslav Halambek, isusovac. U nedjelju je biskup podijelio sakramenat potvrde.

Saznali smo da je u krčkoj biskupiji središnja proslava bila u Malom Lošinju. Ondje je biskup Karmelo Zazinović zaredio za svećenika Nevia Pocinića, rodom iz Suska.

Dakovčani su organizirali hodočašće u katedralu. Došlo je 50 autobusa i mnogo osobnih automobila sa svih strana biskupije. Preko 4000 vjernika. Svečanoj misi u 10,30 predsjedao je biskup Ćiril Kos. S njim je bilo 40 župnika i svećenika. Mnogi vjernici došli su u narodnim nošnjama. Biskup je čitao i tumačio Papino pismo. Na prikazanju su donijeli župnu milostinju koju su sakupili za postradale od potresa u Boki Kotorskoj i Crnogorskem primorju. Nakon mise hodočasnici su razgledali katedralu i muzej uz tumačenje. U 14 sati bila je akademija za hodočasnike. Generalni vikar Mato Bešlić održao je kratko izlaganje o jubilejima koje slavimo. Bogoslovi su pjevali »Hrvatski narode, slavi Gospoda«, a mladi iz župe Osijek III izveli su solinski recital »Teci, Jadro, teci«. Zbor sestara Svetoga Križa otpjevao je dvije pjesme u čast Majci Božjoj.

Svečano je bilo i u šibenskoj katedrali. Župnik don Frane Šimat vodio je proslavu. Biskup Josip Arnerić bio je u Stankovcima, gdje je župnik o. Julijan Ramljak organizirao veliko slavlje. Biskup je podijelio svetu potvrdu (143 vjetročenika). Nakon mise mladi su priredili akademiju na temu »Povijest Crkve u Hrvata«. (-dep-)

Katolički vjernici rimskog i grčkog obreda zajednički su proslavili godišnje proštenje Presvetoga Trojstva (Trojaki) u križevačkoj katedrali. Zapravo, toga su se dana zajedno slavila tri slavlja: križevačka proslava »Branimirove godine«, spomen 1600. obljetnice smrti velikog učitelja crkvenog i patrijarhe istočnoga redovništva sv. Bazilija Velikoga i križevačka mlada misa grkokatoličkih mlađdomisnika Andrije Kekića i Stjepana Ivanušića.

S mlađdomisnicima i s urednikom GK Živkom Kustićem slavlje je predvodio

U zagrebačkoj prvostolnici, biskupi koncelebranti

arhijerejski namjesnik hrvatskog dijela križevačke biskupije i rektor grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu Ivan Pavković. Na počasnom »carskom« tronu sjedio je križevački župnik i dekan Vito Cipriš, stalni prijatelj i promicatelj uzajamnog poznавanja i ljubavi katolika obaju obreda. Propovijedao je urednik GK naglasivši da su hrvatski grkokatolici osobit znak i bogatstvo one samobitnosti, otvorenosti i pluralizma Katoličke Crkve u Hrvata – što je sve Ivan VIII. pred jedanaest stoljeća blagoslovio i potvrđio pišući knezu Branimiru, svećenstvu i narodu Hrvata. Nakon liturgijskog slavlja održan je duhovni koncert »Zagrebačkog vokalnog okteta«, što je potaknuo i organizirao član toga glazbenog sastava Mihajlo Petranović.

U zadarskoj katedrali slavlje je predvodio nadbiskup Marijan Oblak okružen cjelokupnim prezbiterijem Zadra i bliže okolice. Pročitao je i prokomentirao pismo pape Ivana Pavla II. i pozvao sve prisutne da se prije svega duhovno pripremaju za glavno završno slavlje koje će se održati na tlu nadbiskupije u starodrevnom povjesnom Ninu. Zvonki glasovi Centralnog mješovitog crkvenog zbora uveličali su slavlje koje je zaključeno pjesmom zahvalnicom čitave katedrale. Po svim župama nadbiskupije čitalo se Papino pismo i pjevalo »Tebe Boga hvalimo«.

[E. P.]

Ninu u susret

U rano jutro, u subotu 11. kolovoza, krenule su iz Zadra put Nina skupine mlađeži, uglavnom srednjoškolaca i studenata, predvođene župnicima i sestrama vjeroučiteljicama. U najvećoj skupini mlađih iz župa sv. Šimuna i sv. Ivana, koja je u 4 sata izjutra krenula put Nina, bio je kao hodočanik nadbiskup Marijan Oblak. Mladima iz Zadra pridružile su se skupine mlađeži iz Bibinja, Petrčana, Privlake, Vrsi, Preka i Vira. Potom mlađi iz udaljenih Jasenica, Biograd-a i Pakoštana. U Ninu se našlo preko dvije stotine mlađih.

Nakon trosatnog pješačenja i kraćeg odmora mlađi su sudjelovali u pokorničkom bogoslužju, a potom u župnoj crkvi na misnom slavlju. Misu je predvodio nadbiskup Marijan Oblak uz sudjelovanje petnaestorice svećenika hodočasnika. Na početku slavlja sve hodočasnike pozdravio je ninski župnik Čedomir Šupraha. Nadbiskup je zamolio mlađe da svake godine dolaze u Nin učvrstiti zavjet vjere.

Na kraju je inicijator proslave »Branimirove godine« dr Eduard Peričić prisutnoj mlađeži izložio značenje, smisao i povijesnu fundiranost slavlja kojemu idemo u susret.

Mlađež zadarske nadbiskupije hodočastila je u Nin pješice

Mladi Zadrani podno starohrvatske crkvice sv. Nikole u Prahuljima nedaleko Nina

Mladi su Zadrani pješačenjem do Nina na vrijeme pokazali put onima koji će 2. rujna dolaziti u Nin. Udaljenost od Zadra do Nina, 18 km cestom, može se doista proći u duhu vjere hodajući stopama pradjedova, koji su hodočastili ne samo u Nin nego u svako Marijino svetište. Ovogodišnji izvještaji s marijanskih proslava u domovini govore nam o mnogim skupinama mladih koji su više sati pješačili do svetišta.

Za primjerom mladih Zadrana tjedan dana kasnije, 18. kolovoza, u Nin je hodočastilo pedesetak redovnica s područja zadarske nadbiskupije. [R. Š.]

U Grgurovu Ninu podno Grgurova spomenika

Međutim, prikaz direktnih i neposrednih priprema za glavno domovinsko slavlje u Ninu bio bi nepotpun kada bismo se zaustavili samo na slavljima 10. lipnja i na hodočašću mladih zadarske nadbiskupije u Nin. Na blagdan sv. Nediljice, prva nedjelja srpnja, u mjestu Vrani, pokraj Vranskog jezera, redovito se okuplja mnoštvo hodočasnika iz zadarske nadbiskupije kao i iz susjedne šibenske biskupije. Bila je to izvanredna prilika da se okupljenom mnoštvu progovori i o predstojećem domovinskom slavlju. Tada su se prvi puta pojavile i prigodne značke, koje su hodočasnici doslovce razgrabili kao uspomenu i podsjetnik. Još prije toga, 24. lipnja na blagdan rođenja sv. Ivana Krstitelja, u Podmilačju — možda najglasovitijem bosanskom prošteništu — tajnik provedbenog odbora za proslavu Branimirove godine don Grgo Batur izložio je hodočasnicima značenje pripremanog slavlja u Ninu i potakao ih da se u što većem broju pridruže, iako će im to biti neporno, i dođu u Nin.

I sva velika vjernička, osobito marijanska okupljanja, posljednjih tjedana po svim svetištim Crkve u Hrvata bila su posebno označena pripremama za veliko svenarodno hrvatsko katoličko hodočašće u Nin u nedjelju 2. rujna ove godine. Posvuda su propovjednici pred najbrojnijim skupovima vjernika propovijedali o crkveno-povjesnom značenju jubileja »Branimirove godine« te o geslu »Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu.«

U Sinju cijelo se slavlje Velike Gospe obilježilo duhom jubileja. Nad oltarom u crkvenom dvorištu, gdje se slavilo glavno euharistijsko slavlje, uz zavjetnu sliku Gospe Sinjske isticala se velika reprodukcija u bojama »Zavjetnog križa.«

Svi propovjednici, posebno tajnik Središnjeg odbora Grgo Batur još je jednom sažeto prikazao smisao slavlja i pozvao sve prisutne u Nin, primivši kao odgovor i obećanje oduševljeni pljesak.

Marija Bistrica, Trsat, Široki Brijeg, Jablanac, nedjelje i blagdani kroz kolovoz, pastoralni pohodi, sve je bilo prožeto animiranjem za hodočašće u Nin. Propovjednici i posebni animatori iz Središnjeg odbora za proslavu završavali su svoje pobude riječima »Doviđenja u Ninu!«. [E. P.]

Znakovi, geslo i duhovna priprava

Prošireni središnji odbor za organizaciju domovinskog slavlja »NIN 879 – 1979« sastao se u Zadru 19. lipnja pod predsjedanjem zadarskog nadbiskupa mons. Marijana Oblaka. Sudjelovali su predstavnici biskupija i muških redovničkih zajednica te ravnatelj hrvatske inozemne pastve mons. Vladimir Stanković i urednik Glasa Koncila vlč. Živko Kustić. Nadbiskup je otvorio sjednicu, a prikaz rada i zadataka odbora iznio je njegov tajnik don Grgo Batur. Nadbiskup je naglasio da je ninsko slavlje zadatak i odgovornost cijele Crkve u Hrvata, da je riječ o tome da se na prošlosti nadahnjujemo za suvremeno življenje vjere, da je Nin bio svjedokom važnih događaja godine 879. te je sasvim prikladno da se sada u njemu i oko njega sastanemo.

Molitva i misa

Don Grgo Batur iznio je pastoralni program proslave jubileja. Važno je da se skup u Ninu pripravi odgovarajućom duhovnom obnovom i da se ta obnova nastavi nakon sastanka u Ninu. Prema sugestijama samog Svetog Oca odlučeno je da se ovih mjeseci posebno pozabavimo buđenjem svijesti o potrebi zajedničke molitve u obiteljima i svijesti da se obitelji moraju zajedno nalaziti na nedjeljnim i blagdanskim misama. Očito je pravi trenutak da se ta dva zadatka otvoreno i sasvim određeno postave pred sve hrvatske katolike. Zajednička obiteljska molitva najjednostavniji je i najosnovniji oblik kućnog vjeronauka. Roditelji pak koji žele da im djeca doista svjesno i zaljubljeno baštine cijelu hrvatsku katoličku kulturu, ne mogu u tom smislu ništa bolje ni sigurnije činiti nego da tu djecu odmalena vode na redovite vjerničke sastanke u župne crkve, da ih privikavaju na slavljenje svete mise.

Pripreme po župama i propovijedi u prošteništima

Sudionici sjednice upozorili su da će i ovog puta glavnina tereta i odgovornosti pasti na ledja župnikâ i kapelanâ, svećenika koji neposredno rade među narodom. Stoga će se nadbiskup svakome od njih obratiti posebnim pismom,

a zamolit će sve biskupe da im se obrate – njima i vjernome narodu – u svojim biskupijskim glasilima. Važno je i hitno sve propovijedi kroz ova dva mjeseca, osobito propovijedi uz proštenja koja okupljaju znatna mnoštva, nadahnjivati mislima jubileja i hodočašća u Nin. Svećenici će u tu svrhu dobiti umnoženu građu za takve propovijedi o značenju jubileja, o molitvi u obitelji i euharistijskom životu obitelji. U svakoj župi i crkvi treba održati barem trodnevnu pripravu za Nin. Vjerojatno će to biti tri uzastopne nedjelje ili blagdana kroz kolovoz, posebno dan Velike Gospe s prethodnom i slijedećom nedjeljom.

Značka i medalja

Mala ukusna značka izrađena je da je svaki vjernik može nositi u zapučku. Svi župnici mogu je odmah naručiti. Izrađuje se od jeftinijeg i skupljeg metala, po 10 ili po 15 din komad. Boje su u dvije varijante – podloga sva crvena ili crveno-bijelo kockasta. Isti motiv izrađuje se i kao medalja za nošenje na lančiću oko vrata po 50 din komad.

Jubilarni križ

O jubilarnom križu treba posebno izvjestiti. Zamišljeno je da ga župnici odmah naruče u odgovarajućim količinama. Jednog, najbolje posljednjeg dana priprave za Nin, u svakoj župi, svaka obitelj nastojat će nabaviti to raspelo. Predstavnici obitelji držat će ta raspela u crkvi na posebnom blagoslovu. Tako blagoslovljena raspela izvjesit će u kućama kao trajan spomen da se obitelj uključila u ova jubilarna slavlja. Hodočasnici u Nin nosit će – bude li im zgodno – sa sobom ta blagoslovljena raspela, drugi će pak ta raspela nabaviti u samom Ninu. I ondje će se održati svečani blagoslov i obred obnove vjernosti upravo s tim raspelima.

Jubilarni križ načinili su poznati umjetnici iz elemenata naše starine. Podloga je križ s Višeslavove krstionice, korpus s raspela iz 12. st. koje se čuva u riznici samostana sv. Frane u Zadru. To je raspelo umjetničko remek-djelo prvoga reda.

Križ će biti reljefno izrađen u metalu i keramici. Metalni će biti u niklu i patiniranom bakru. Veličina 24 prema 16 cm. Prodajna cijena po primjerku bit će oko 150 din.

Vjeroučenici, ministranti, djeca na rukama roditelja

Budući da cijeli svijet upravo slavi »Godinu djeteta«, u ninskom slavlju treba dati posebno mjesto i posebne blagdane djeci, mladima, ministrantima.

Svečanost 2. rujna u Ninu predvodit će i održati glavnu propovijed naš kardinal Franjo Šeper.

Prostor za glavnu svečanost uz gradić Nin velik je i prikladan, pristup i parkiralište osigurano. [G. K.]

Poticaji, zadatak, program

»Eklezijalno-pastoralni karakter proslave« – pod tim radnim naslovom Eduard Peričić je vjernicima želio približiti povijesnost i suvremenost slavlja koja su pred nama. Odluka i zaokret izvršeni prije 1100 godina, koliko značajni toliko i logički dosljedni. Na Petrovoj vjernosti sazdana je Crkva Katolička, na toj istoj vjernosti participirala je od samih početaka, kroz čitavu svoju povijest, a participira i sada Crkva u Hrvata. Danas mi nismo pozvani samo diviti se Branimirovoj i Teodozijevoj vjernoj dalekovidnosti i čvrstoj odluci konstruktivne suradnje s Rimskom Crkvom, s Petrovim naslijednicima. Ne, to ne bi bilo ispravno. Mi moramo nastaviti i sami rad iste vjernosti, duha i suradnje. U ono doba, jedinstvo vjere s papinstvom rezultiralo je izuzetnim plodovima blagoslova koji se proširio i na stoljeća koja su slijedila. Ovogodišnja slavlja moraju nam stoga biti znak našem vremenu, upozorenje koje nas potiče na odgovarajuću aktivnost sa sasvim konkretnim programom. Duboko privrženi Bogorodici, vjerni nauku Apostolske Stolice, gradeći i popravljajući crkve od kamena, a još više one u srcima, hodočasteći u svetišta crkvenih zdanja i pomažući bližnjima, biti ćemo i sami najbolji i najefikasniji graditelji budućnosti koja je pred nama, budućnosti koja je i u našim rukama.

Ponosni na Branimira, Teodozija, na prošlost bez sumnje, ali ne statički već puni dinamizma angažiranih, vjernih i dosljednih potomaka slavnih predaka koji su osigurali vedru budućnost kasnijim naraštajima – svojemu potomstvu – povezani s Kristom, Bogorodicom, papinstvom.

»Katolička obitelj nedjeljom slavi misu« – pod ovim radnim naslovom Anton Benvin je pružio materijal za drugu pripremnu propovijed. Osobni polazak nedjeljne mise slovi još kao određeni pokazatelj praktične kršćanske vjere. Naime, ako se za nekoga tvrdi da »ne ide u crkvu« ni za najveće blagdane, recimo Uskrs ili Božić, time se dovodi u pitanje i kao katolik ili kršćanski vjernik. Što vrijedi za pojedinca, to u nekom smislu još više vrijedi za neku obitelj, pogotovo onu iz koje »u crkvu« ne ide godišnje ni jedan član. Vjekovima su uvjerene i osvjedočene katoličke obitelji u hrvatskom i drugim narodima kršćanskog predanja sudjelovale na zajedničkoj Službi Božjoj i to zato jer su znali ili osjećali da je srž kršćanskog osjećaja u tome što se vjerovalo kako je nedjeljna misa zajedničko vjersko djelo čitave obitelji i cijele kuće.

Euharistija je izvorno vezana uz kuću i obitelj. Stoga, da bi i danas vjernička obitelj živjela svoje kršćansko uvjerenje i pred svjetom davala svjedočanstvo o Božjoj volji, da bude »kvas«, »sol« i »svjetlo«, ona ne može zaobići euharistiju. Svrha euharistije i jest u tome da poveže vjernike s Kristom a po njemu, s njime i u njemu vjernike među sobom. Stoga ima smisla »ići na misu« i »biti na misi«, jer tako idemo Kristu, drugujemo s njime i uz njegovu pomoć izgradujemo osmišljenu kršćansku zajednicu vjernika koja će tako izgrađivati novi, bolji, njegov svijet.

Kapilarno provođenje toga nikad dovoljno ostvarenog programa može uspeti samo onda ako ga jedna po jedna shvate, uvjerljivo prihvate i ustrajno iz nedjelje u nedjelju prodube naše katoličke obitelji. I u tom je pogledu uloga obitelji za budućnost Crkve i kršćanske prisutnosti u hrvatskom narodu ne-nadomjestiva. A slaveći prošlost naša Crkva mora izgrađivati budućnost.

Treći nacrt za propovijed pripremio je Ivan Šešo – »Obitelj i molitva«. Svet Pavao govori o obiteljskoj zajednici kao o velikom otajstvu i uspoređuje ju sa zajednicom Krista i Crkve. Koncil naziva obitelj »kućnom Crkvom« u kojoj će se članovi posvećivati njegujući vjeru, nadu i ljubav, i govoreći o pravoj bračnoj ljubavi ističe da je ona »uzeta u božansku ljubav te se otkupiteljskom Kristovom snagom i spasonosnim djelovanjem Crkve upravlja i obogačuje«. To je pak moguće kroz molitvenu povezanost međusobno, s Kristom, sa sveopćom Crkvom, jer i za kršćanina vrijedi ono što je vrijedilo za Gandhija, da je molitva »ključ jutra i zasun večeri«. To je posebno važno jer se sav naš život htjeli ili ne odvija u odnosu na Boga i bližnjega, i tako je molitva ona koja ima ulogu da čovjeka privlači središtu koje je Bog, od kojega sve potječe i na nebu i na zemlji. Stara poslovica s pravom veli »Brakovi se sklapaju na nebu«. Patrick Peyton reče: »Obitelj koja moli zajedno, ostaje zajedno«. Majka Terezija preporuča današnjim obiteljima svaki dan barem deset minuta zajedničke molitve. To ima blagotvorni učinak, jer se obitelj susreće na najdubljoj razini i jača najdragocjeniju povezanost u vjeri i ljubavi.

Zajednička obiteljska molitva redovito odgaja i djecu i roditelje i najbolje uklanja sukobe nastale tokom dana, jer se svi zajedno nalazimo pred najmilijim Licem koje je iznad svih nas. Ono što Pavao piše Rimljanima: »U nadi budite radosni, u nevolji strpljivi, u molitvi postojani!« vrijedi i za naše obitelji. Radost, strpljivost i postojanost označuje obitelji koja zdušno moli. Kroz molitvu povjeravamo Gospodinu sve poslove i brige, zahvaljujemo za sve radosti i ljestvice. Tako se polako sve pretvara u molitvu, a to traži stalno nastojanje oko izričitih trenutaka molitve, stavljanje molitve na prvo mjesto.

Kroz molitvu, po molitvi, u svjetlu Evangelijskog uskrslog Krista svi granični događaji u obitelji dobivaju sjaj nade i novu dimenziju. I ključne tajne ljubavi, patnje i smrti, dovode nas do Onoga koji je iz ljubavi preuzeo patnju i smrt da bi nas doveo Ocu. Sane ljudske snage su nedostatne. Ljubav, vjernost, zajedništvo darovi su Božji koje najsigurnije možemo postići kroz molitvenu povezanost obitelji s Bogom, darovateljem svega. Stoga, molimo! Neće nas, naime, spasiti nikakva nova nauka, nego samo hrabrost da živimo po Kristovoj nauci i njegovom primjeru: ljubiti do kraja, činiti dobro i moliti da to uzmognemo.

Ovih nekoliko izvadaka iz nacrta za propovijedi koji su ponuđene pastoralnom kleru za jedinstvenu pripravu jubilarnih slavlja sadrže i temeljne misli njihovih priredivača i želju Proširenog odbora za organizaciju domovinskog slavlja »Branimirove godine« da svi jednako mislimo, planiramo i djelujemo kroz konkretnu pripremu i kroz dalje djelovanje u budućnosti. [E. P.]

Svim ordinarijima hrvatskog jezika

Prečasni monsignore,

Na jesenskome saboru BK 1978. godine povjerili ste mi organizaciju proslave »Branimirove godine« u NINU, 2. rujna 1979. godine. Zahvaljujem Vam što ste imenovali svoga dijecezanskog delegata u Središnji odbor za proslavu i što je on sudjelovao na njegovoj plenarnoj sjednici u Zadru, 19. lipnja o.g. Povezan s Vama u najdubljoj svijesti da je proslava »Branimirove godine« stvar čitave Crkve u Hrvata, usrdno molim daljnju Vašu suradnju i pomoć u ovo veliko »predvečerje« proslave. Posebice Vas sada molim da u susretu sa svojim prezbiterijem, skupno i pojedinačno, kao i preko svoga dijecezanskog glasila toplo preporučite slijedeće:

1. dnevno moliti za duhovne plodove i uspjeh proslave. Neka se ta prošnja uvrsti u Molitvu vjernika;
2. zdušno prihvati i zauzeto provoditi pastoralni program »Branimirove godine«: »Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu«;
3. radi animiranja vjernika da prihvate pastoralni program i da u što većem broju hodočaste 2. rujna u NIN, koristiti proslave zaštitnika župe, pastirski pohod i slavljenje sakramenta sv. potvrde, dane proštenja kada se okuplja veći zbor vjernika, Gospine blagdane i svaku drugu prikladnu zgodu;
4. da Vaš delegat, odnosno Ordinariat što ekspeditivnije razašalje prezbiteriju materijale koji će Vam biti uskoro slani;
5. i, konačno, velikodušnu pomoć Vaših vjernika i Vašeg klera za materijalne troškove, koji nisu maleni.

Unaprijed Vam zahvaljujem na Vašoj suradnji i pomoći kojom doprinosite organizaciji i uspjehu proslave »Branimirove godine«, NIN 879 – 1979.

S poštovanjem Vas pozdravljam i ostajem Vaš brat.

Zadar, 6. srpnja 1979.

MARIJAN OBLAK,
nadbiskup zadarski s.r.

Poziv župnicima na suradnju

Gospodine župniče,

Svjestan odgovornog i delikatnog zadatka kao i zamašnog posla što ga Crkvi zadarskoj povjeri hrvatski episkopat da ona organizira u Ninu, 2. rujna o.g., središnju domovinsku proslavu »Branimirove godine«, koje uspjeh ovisi najviše o zauzetosti svih naših župnika, ovim se pismom kao domaćin obraćam Vama osobno moleći Vašu suradnju na djelu zajedničke stvari.

Državničko-crkveni čin što ga izvede knez Branimir uz pomoć ninskoga biskupa Teodozija svojim pismom papi Ivanu VIII. godine 879, a papa ga svojim otpisom i blagoslovom prihvati, sastavni je dio 1300 godina naše krsne povezanosti s Isusom Kristom u zajedništvu s Apostolskom Petrovom Stolicom u Rimu.

Slavlje »Branimirove godine« po zamisli Središnjeg odbora ima ove dvije osobitosti:

1. pastoralni program s naglaskom na vjersku obnovu obitelji: »Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu«. To je dugoročni program kojega »Branimirova godina« inicira za daljnje godine našega pastorala. Kao vidljivi znak te obnove želimo da naše katoličke obitelji postave na časno mjesto u svome domu Zavjetni križ;

2. prisutnost mladih na proslavi u Ninu; da im se odredi posebno mjesto i njihova prisutnost obilježi, koliko to organizacijske mogućnosti dopuštaju, i posebnom pažnjom. Ne potiče li nas »Godina djeteta« da proslava »Branimirove godine« obuhvati na poseban način naše mlade kršćane?!

S time u vezi lijepo Vas molim slijedeće:

1. da s vjernicima molite za duhovne plodove i uspjeh »Branimirove godine«;
2. da zdušno u svome pastoralu prihvativate i provodite njezin program;
3. da odmah, ukoliko to niste već dosada, započnete animirati vjernike za hodočašće u Nin, 2. rujna o.g., i da ga na konkretni način već sada počnete organizirati. Toplo preporučite obiteljima da sa sobom povedu na hodočašće u Nin svoju odraslu djecu. U ophodu u Ninu na mjestu koncelebracije s kardinalima, biskupima i svećenstvom sudjelovat će ministranti i vjernici u narodnoj nošnji. Dovedite ih! Nije moguće, a i ne očekuje se, da svaka župa donese prikazni dar. O tome se dogovorite na širem planu dekanata, regije i dijeceze. Uočite da je najvažnija PRISUTNOST VJERNIKA u Ninu. Prisutnost je vjernika najrječitiji govor, svjedočenje i očitovanje Crkve. Stoga neka bude prvo svrha animiranja vjernika i organizacije hodočašća u Nin PRISUTNOST VJERNIKA.

U Ninu će se pjevati svi dijelovi mise o. Perana (vidi Liturgijski vodič, Jubilej '79, Zagreb, str. 118). Pjevajte je u svojoj crkvi ovih nedjelja, a gdje se ona ne pjeva, ako je moguće, naučite je u znak priprave za Nin.

Na kraju koncelebracije u Ninu bit će blagoslov Zavjetnih križeva. Zato neka ih vjernici po mogućnosti prije nabave i sa sobom ponesu u Nin. Narudžbe prima (kao i za sve embleme proslave) Središnji odbor — Nadbiskupski ordinariat, 57000 Zadar, Zeleni trg 1.

Najusrdnije Vas molim da biste Središnjem odboru preko svoga Ordinarijata na vrijeme javili barem približan broj hodočasnika iz svoje župe.

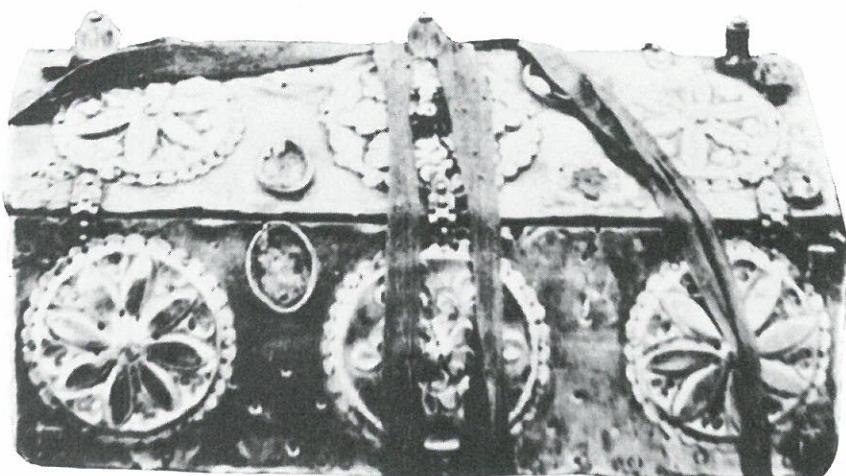
Možete pretpostaviti da troškovi proslave, a ni sama proslava nije samo stvar nadbiskupije zadarske. Stoga Vas, Vašu župu i vjernike lijepo molim za velikodušnu pomoć pokrića materijalnih troškova proslave i unaprijed Vam zahvaljujem.

Župnici su uvijek ponijeli glavni teret svih naših dosadašnjih jubilarnih i hodočasničkih proslava. Lijepo Vas molim da i u proslavu »Branimirove godine« u Ninu, 2. rujna o. g., ugradite svoju molitvu i napor, invenciju i organizacijsku sposobnost.

Unaprijed Vam, gospodine župniče, od srca zahvaljujem uz bratski pozdrav, poštovanje i blagoslov u Gospodinu.

Zadar, 10. srpnja 1979.

MARIJAN OBLAK,
nadbiskup zadarski, s. r.

Srebrna škrinja nepoznatog sveca (u trezoru župne crkve u Ninu). Dospjela oko 800. godine posredstvom franačkih misionara u vrijeme pokrštavanja Hrvata.

POZIV HRVATSKIH BISKUPA

Bog nas zove da krenemo na put

Braćo i sestre u Kristu! Mir vam od Boga i pozdrav u našem Gospodinu Isusu Kristu.

Upravljam vam očinsku riječ radosti i nade, koja je ujedno poticaj i poziv. Slaveći veliki jubilej »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata« u našoj se Crkvi nešto događa: Solin, Biskupija kod Knina i sada Nin postaje su našega obnoviteljskog hoda. Nemojmo stati. Bog nas poziva da krenemo na put. Put je tu među nama, u mjestu našega stanovanja, u vlastitoj obitelji, u nama samima. Za nama su brojni slavni događaji koje slavimo, ali pred nama je nešto mnogo važnije: pred nama je budućnost. Svetu baštinu pradjedova – vjernost Bogu u Katoličkoj Crkvi treba ne samo sačuvati nego prenijeti dalje. To je naša sveta dužnost i obveza. Papa ima u nas povjerenja. Nećemo ga razočarati.

Pred nama je proslava »BRANIMIROVE GODINE« NIN '79 u Ninu, 2. rujna o.g. Program nam je poznat: hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu. Obnova sasvim konkretna. Odmah se prihvatimo svojski posla i provodimo to u djelo. Program jednostavan i star, a tako sadržajan i nov. Pribavimo Zavjetni križ da nam on bude vidljiv znak našega nastojanja danas i poticaj za sutra.

Upućujemo ovaj poziv svim Hrvatima vjernicima u domovini i izvan domovine. Ove godine »Nedjelu Velikog zavjeta« slavimo 2. rujna u Ninu. To hodočašće ima apsolutnu prednost pred svim ostalim slavlјima toga dana u svim zajednicama Hrvata katolika u domovini i inozemstvu.

Dodimo u Nin na zajednički susret s braćom po krvi i vjeri. U Nin, grad naših knezova i kraljeva, sijelo hrvatskog biskupa, mjesto starodrevne Višeslavove krstionice i crkvice Sv. Križa. Tu je sveto mjesto naše narodne i crkvene povijesti. Nin je naša spomenica. Tu gdje i kamenje govori, neka nam ni srce ne ostane hladno!

Obnovimo zavjet vjernosti! Zajedno!

U Zagrebu, 1. kolovoza 1979.

VAŠI BISKUPI

Hodočasnička značka za Rim

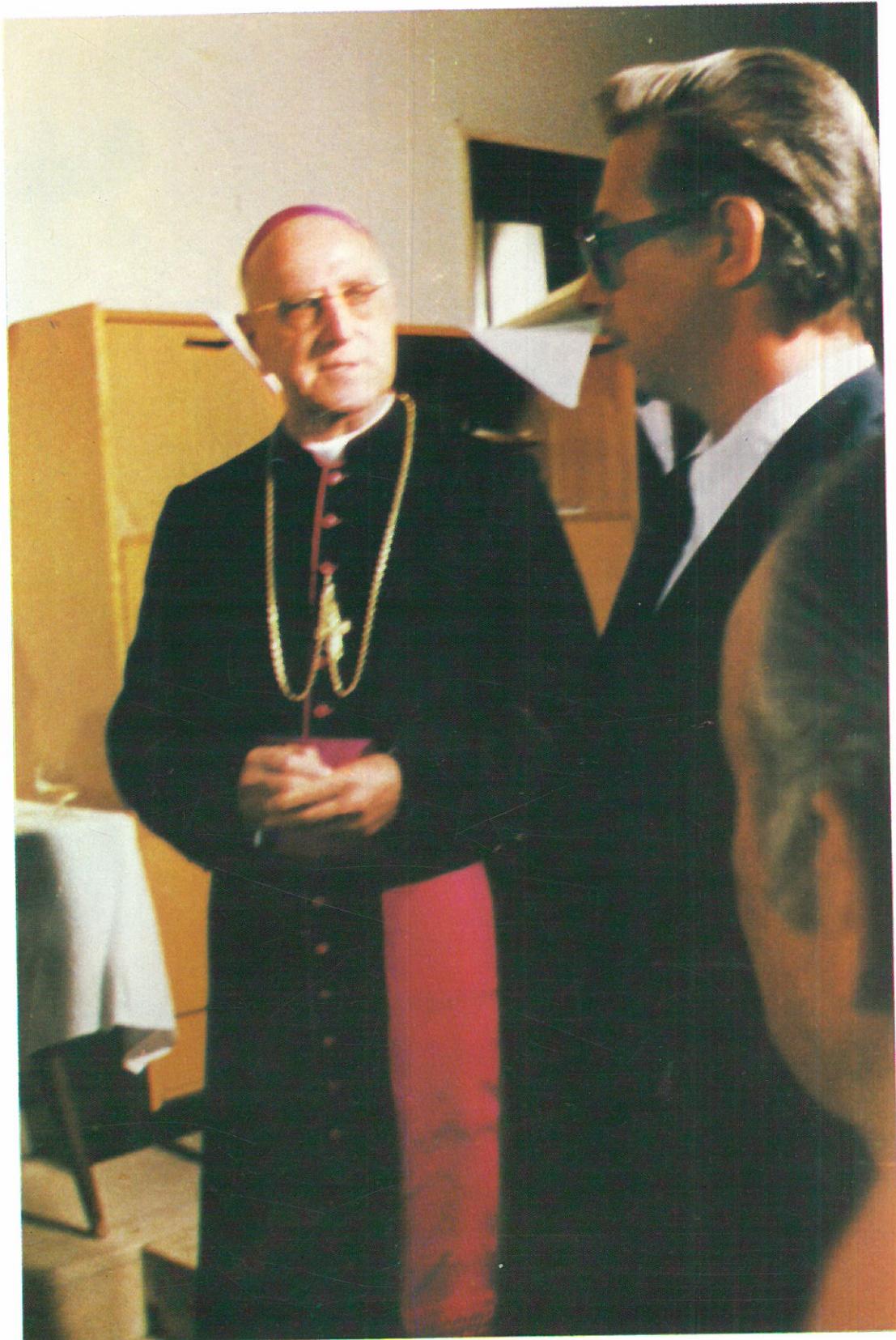
Kardinal legat Franjo Šeper s pratnjom došao je na tlo zadarske nadbiskupije u podvelebitsku župu Jasenice

U župnoj crkvi u Jasenicama nadbiskup Marijan Oblak pozdravlja kardinala legata, poljskog kardinala Macharskog i druge goste

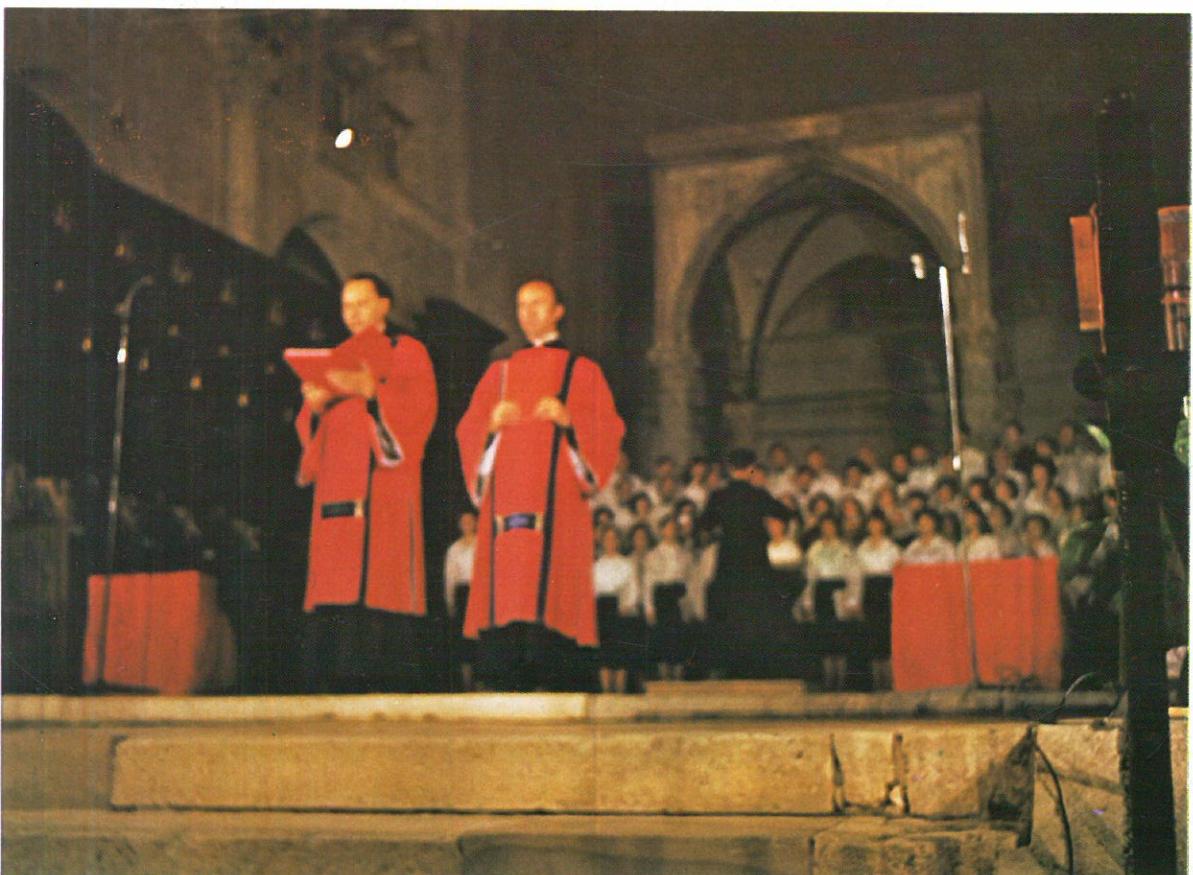

Zajednički blagoslov kardinala i biskupa narodu u katedrali

Predsjednik Skupštine općine Zadar mr Ivica Maštruko zaželio je gostima dobrodošlicu, zahvalio mu je nadbiskup Marijan Oblak (Primanje u hotelu »Zagreb«)

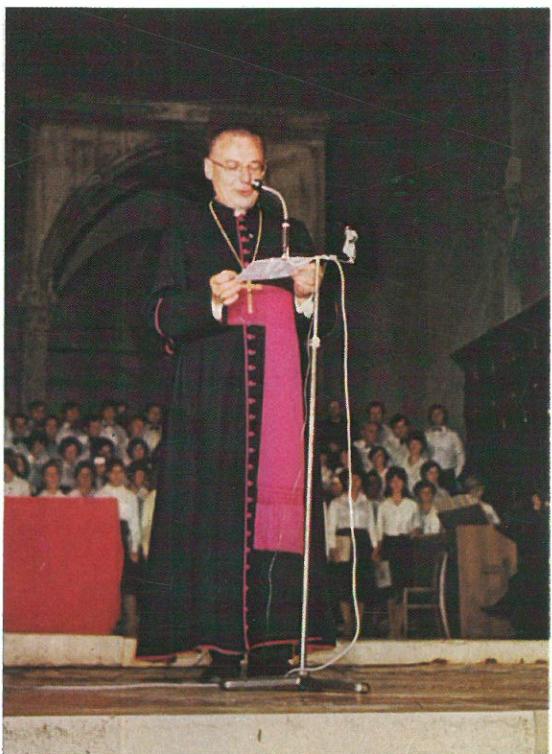
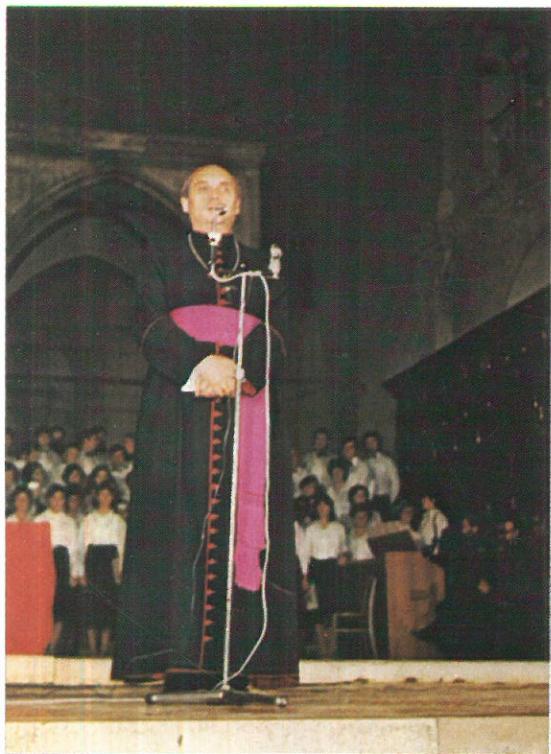
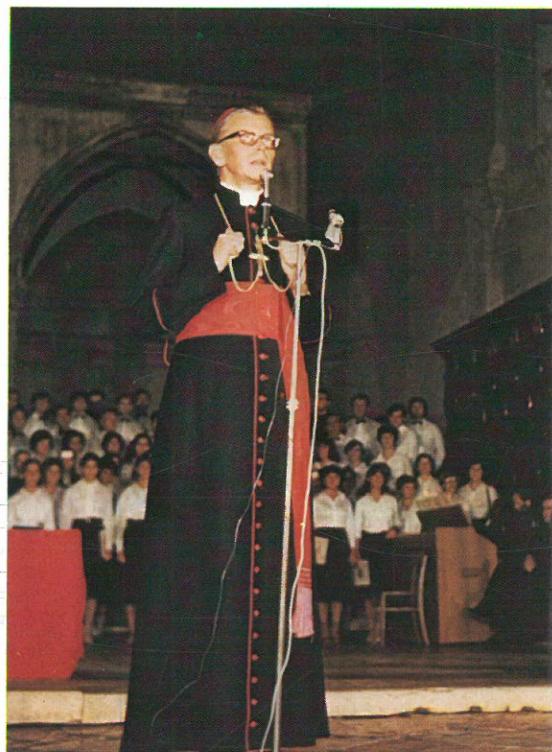
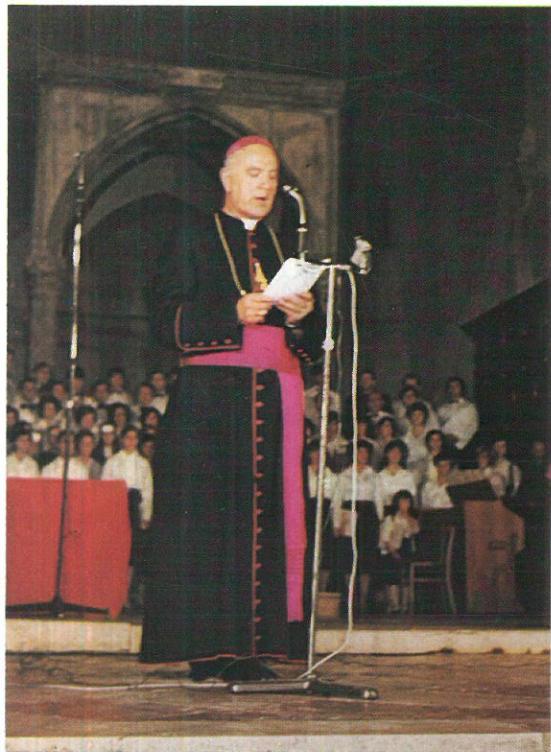

Zvuci fanfara iz sastava zadarske gradske glazbe najavili su početak

Pozdravne aklamacije otpjevali su župnik Sv. Šime u Zadru don Milivoj Bolobanić i profesor don Eduard Peričić

Uloga Centralnog gradskog zbora bila je u recitalu nezamjenjiva. Dirigira mons. dr Pavao Kero.

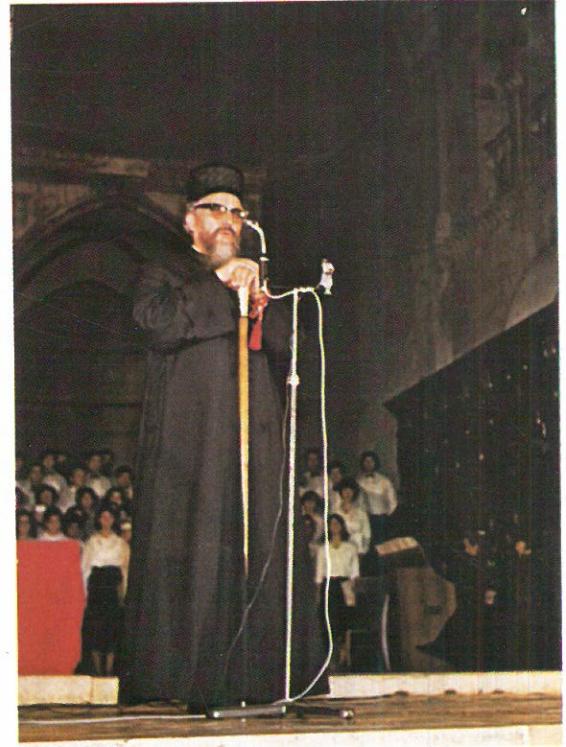
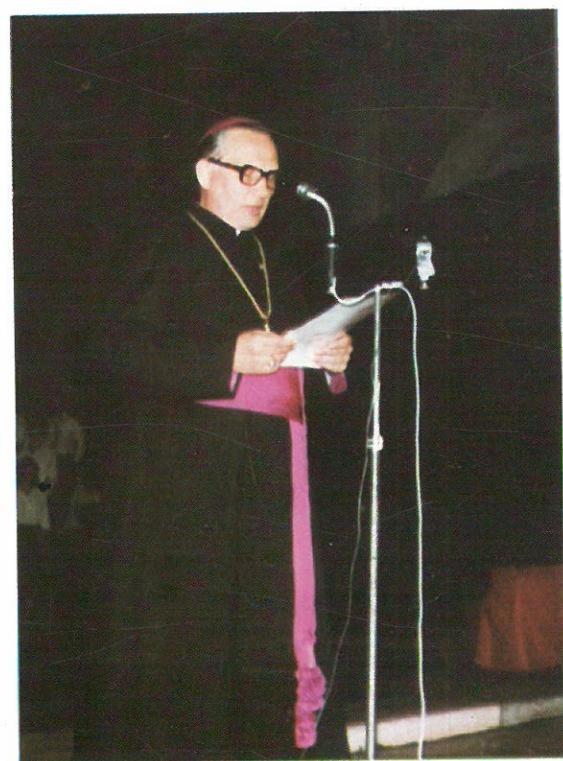
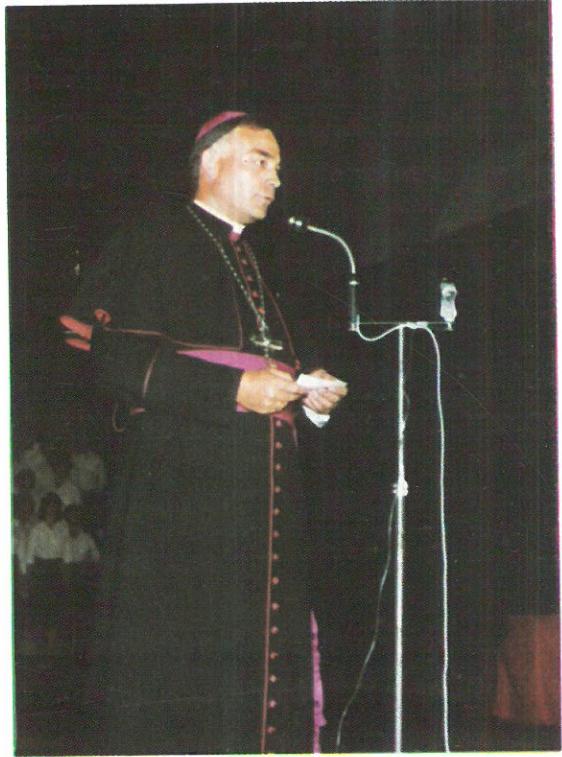
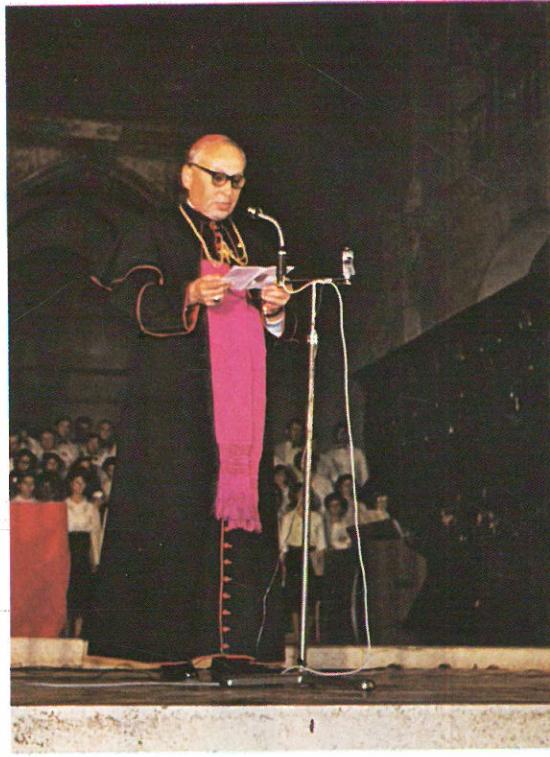
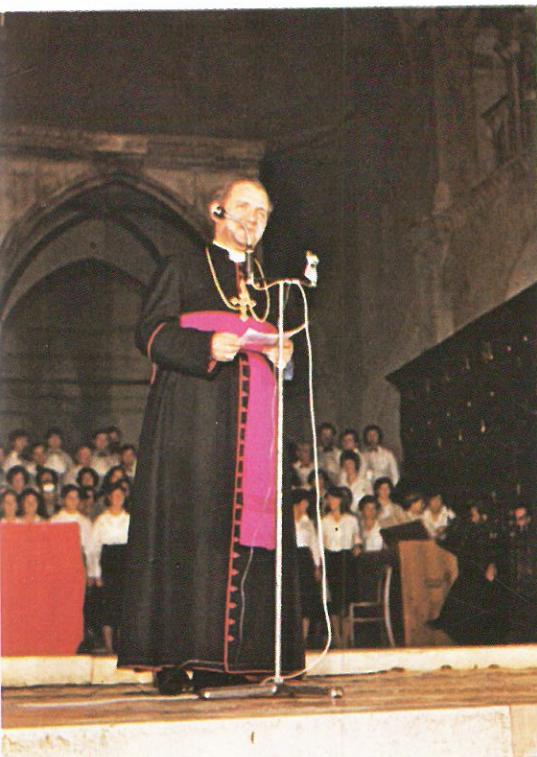

Domaćin nadbiskup Marijan Oblak pozdravlja uzvanike i sav prisutni narod Božji

Mons. Helmut Krätsl, pomoći biskup Beča

Kardinal Franciszek Macharski, krakovski nadbiskup

Mons. Paul Poupard, pomoći biskup Pariza

Mons. Lorenzo Belomi, biskup Trsta

Mons. Iván Pálos, pomoćni biskup Esztergöma

Mons. Zbigniew Kraszewski, pomoćni biskup Varšave i osobni izaslanik kardinala Stefana Wyszyńskiego

Mons. Reinhard Lettmann, pomoćni biskup Münstera

Šibenski pravoslavni vladika Nikolaj Mrđa

Katedrala sv. Stošije u Zadru, naposredno pred početak svečane akademije

Recitatori, detalj

Kostimima recitatora pokušalo se bar donekle približiti ona davna vremena

Svečana akademija završila je himnom Lijepa naša domovino

**DOMOVINSKO SLAVLJE
»BRANIMIROVE GODINE«
NIN '79**

Doček Papina legata kardinala Franje Šepera

U subotu 1. rujna doputovao je iz Zagreba u Zadar, kao osobni legat pape Ivana Pavla II. na završnim jubilarnim svečanostima u Ninu, hrvatski sin, uzoriti kardinal Franjo Šeper. U njegovoј pratnji našli su se: Franciszek Macharski, kardinal krakovski, Franjo Kuharić, nadbiskup zagrebački, te više uglednih uzvanika iz domovine i inozemstva. Na putu su se zaustavili na atraktivnim Plitvičkim jezerima, a u našoj nadbiskupiji u graničnoj župi Jasenice. Svi koji su bili sposobni hodati ostavili su svoje domove i došli pred župnu crkvu na doček Papinog legata i njegove pratnje, koji stigoše točno u 11,30.

Tu, na pragu svoje nadbiskupije, izrazio je nadbiskup Marijan Oblak dobrodošlicu uglednim dostojanstvenicima. U nadbiskupovoj pratnji bili su: kanonik Rozarijo Šutrin, direktor Srednje vjerske škole za spremanje svećenika u Zadru, župnik Jasenica don Tito Šarin i zadarski profesor Zlatko Dovranić.

Nakon pozdrava svi su ušli u crkvu. U ime župljana Jasenica ugledne je goste pozdravila djevojka Marija Vulić, obučena u slikovitu narodnu nošnju podvelebitskog kraja. Ona je uzoritom gospodinu kardinalu Franji Šeperu predala buket cvijeća i spomen-zastavicu stote obljetnice posvete župne crkve.

U svom pozdravnom govoru nadbiskup Oblak je predstavio Jaseničane kao požrtvovne vjernike koji nedjeljom i po više sati pješače da bi mogli sudjelovati na euharištiskom slavlju, a njihovu djecu kao marljive vjeroučenike. Nakon nadbiskupova pozdrava vjernici su otpjevali pučku pjesmu »Zdravo Tilo«. Kardinal je zahvalio na srdačnom prijemu i pozvao sve biskupe da prisutnima podijele zajednički blagoslov.

Po završetku susreta u crkvi uzoriti kardinal se s pratnjom zadržao u župnoj kući gdje je bio počašćen na domaći način: pršutom i kruhom »ispod peke«. Prije odlaska kardinal je u knjigu župske kronike zapisao slijedeće:

»1. IX. 1979. bio sam tako sretan da na putu u Zadar i Nin na završne svečanosti »Branimirove godine« kao legat Svetog Oca pape Ivana Pavla II. na ulazu u zadarsku nadbiskupiju posjetim župu Jasenice, živu zajednicu vjernika. Zahvaljujem župniku i župljanima na srdačnom dočeku. Želim im veliki Božji blagoslov.«

FRANJO kard. ŠEPER
Prefekt Svete kongregacije za nauk vjere

I građani Zadra su uz zvonjavu zvona prvostolne crkve i svih crkava grada u blagdanskom raspoloženju dočekali Papina legata i njegovu pratnju. Na trgu pred katedralom, koji je bio obasjan blagim popodnevnim suncem, kao i u susjednim ulicama, Zadrani i brojni već prispjeli hodočasnici dočekaše drage goste pjesmom i burnim pljeskom. Rukujući se s prisutnim svećenicima i vjernicima, kardinal legat s pratnjom i prisutnim klerom Zadra uđe praćen vjernicima u katedralu sv. Stošije. Poklonivši se Presvetom, i nakon što se pomoliše na grobu mučenice sv. Stošije, crkveni velikodostojnici sa stepeništa prezbiterija podijeliše blagoslov puku Božjem nakon čega se uputiše na kraći odmor u Nadbiskupiju.

Istoga dana popodne posjetili su kardinala legata u Nadbiskupskom domu mr Ivica Maštruko, predsjednik Skupštine općine Zadar, prof. Ivan Lalić, predsjednik Republičke komisije za odnose s vjerskim zajednicama i gospodin Jakov Odrliji, predsjednik Međuopćinske komisije za odnose s vjerskim zajednicama Zajednice općina Split. [E. P.]

Primanje u hotelu »Zagreb«

Za ugledne uzvanike završnih slavlja »Branimirove godine«, istog dana (1. IX) poslije podne, u hotelu »Zagreb« održano je primanje koje su priredili predsjednik Skupštine općine Zadar mr Ivica Maštruko i predsjednik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama pri Saboru SR Hrvatske prof. Ivan Lalić. Primanju je, kao i cjelokupnom slavlju, prisustvovalo i više novinara iz naših vjerskih i ostalih, pa i stranih novina, radija i televizije.

Odmah na početku mr I. Maštruko pozdravio je prisutne kardinale, nadbiskeupe i biskeupe kao i ostale uzvanike zaželivši im dobrodošlicu i da ih ovih dana prati mnogo sunca koje ih je tako gostoljubivo dočekalo. Još je predsjednik izrazio svoje uvjerenje da će proslava ove povijesne obljetnice doprijeti boljem razumijevanju ljudi i naroda te zaželio prisutnoj gospodi iz susjednih prijateljskih zemalja Evrope da osjete ljepotu ove zemlje i plemenitost njezinih ljudi, posebno ovoga našeg kamenitog kraja i grada, kako bi mogli postati njegovim ambasadorima u svijetu.

U ime crkvenih uzvanika, kao domaćin proslave »Branimirove godine«, govorio je nadbiskup Marijan Oblak zahvalivši gospodi Maštruku i Laliću na njihovoj pažnji i gostoljubivosti.

Uzvanici se gotovo dva sata zadržaše u ugodnoj atmosferi okruženi uslužnim i spretnim osobljem hotela i srdačnošću domaćina u međusobnoj razmjeni misli na različitim jezicima, do vremena kad je trebalo poći na svečanu akademiju u katedralu.

[R. Š.]

136

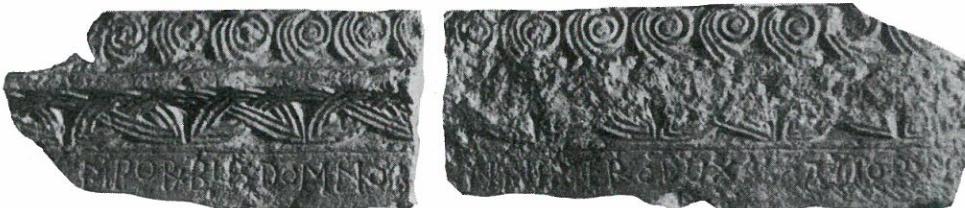
Pozdrav mr Ivice Maštruka, predsjednika Skupštine općine Zadar

Želim vam da se ugodno osjećate u uvjerenju da će vas ovo sunce, koje vas je dočekalo pod ovim podnebljem, pratiti i ovih dana za vrijeme vašeg boravka. Uvjereni smo da će i ova prigoda, ova historijska prigoda, obljetnica koju slavite, proteći u nastojanju da taj humanizam živi sve šire granice. Posebno mi je drago što se među nama nalaze gospoda iz prijateljskih, susjednih i drugih evropskih zemalja tako da mogu osjetiti i ljepotu ove zemlje i plemenitost ovog kraja. Dame i gospodo, drugarice i drugovi, dragi gosti, željeli bismo da i vi zavolite kamen ovoga grada onako kao što ga i mi volimo. Uvjereni smo da ćete kada pogledate naš grad, naš kraj, postati ambasadori našega grada. Ovaj će vas grad i onda kada budete dolazili privatno u posjete koje vas ne obvezuju nikakvim protokolima, ovaj će vas grad i onda dočekati i raširenih ruku i topla srca i po starom slavjanskom običaju ponudit će vam kruh i sol. Hvala vam što ste došli i dobro se osjećali.

Zahvala nadbiskupa Marijana Oblaka

Gospodine predsjedniče,

Osjećam ugodnu dužnost kao domaćin slavlja »Branimirove godine« zahvaliti Vam na biranim riječima kojima ste pozdravili uzoritog gospodina kardinala, Papina legata, i sve ostale crkvene uzvanike ovoga primanja. Vama i gosp. prof. Ivanu Laliću zahvaljujem što ste ovim primanjem u ime Skupštine općine Zadar, kao grada domaćina, i Izvršnog vijeća Sabora Socijalističke Republike Hrvatske počastili hijerarhijske službenike Crkve, naše i iz inozemstva, koji sudjeluju na svečanostima »Branimirove godine« danas u Zadru i sutra u Ninu. Mi cijenimo ovaj čin Vaše pažnje i gostoljubivosti.

SVEČANA AKADEMIJA U KATEDRALI SV. STOŠIJE
U SUBOTU 1. RUJNA

I ova večer svjedoči da djelo kneza Branimira u nama živi

U predvečerje proslave »Branimirove godine« u Ninu i Zadru održana je 1. rujna svečana akademija u zadarskoj stolnoj crkvi sv. Stošije za sve odlične uzvanike. Katedrala je već više sati prije početka akademije bila prepuna, a i trg ispred nje jedva da je mogao prihvatići sve koji nisu mogli ući u crkvu.

Zvucima fanfara, koje su izvele svečanu pjesmu, počela je akademija kojoj su prisustvovali: Papin legat kardinal Franjo Šeper, kardinal Krakova F. Macharski i drugi odlični gosti, biskupi i svećenici iz zemlje i svijeta, predstavnici SPC, te predstavnici državnih vlasti i javnosti. Domaćin nadbiskup mons. Marijan Oblak pozdravio je na početku sve uzvanike, koje su prisutni vjernici brojnim, dugotrajnim i snažnim pljeskom pozdravljali. Nadbiskup Oblak izrazio je zahvalnost Svetom Ocu za kardinala legata te istakao da se »u slavlju 'Branimirove godine' spajaju Rim – Zadar – Nin. Ove večeri pred našim očima oživljuje izvanredna Papina ljubav i pažnja koju smo doživjeli za njegove povijesne koncelebracije i propovijedi na hrvatskom jeziku u Petrovoj bazilici, 30. travnja o. g. na domovinskom hodočašću u Rimu. U svojoj trinaeststoljetnoj crkvenosti naša povijest nam je protkana nizom papa koji posebnu pažnju posvetiše narodu i zemlji našoj. Blistavu ogrlicu čine imena tih papa: Ivan IV, Agaton, Nikola I, Hadrijan II, Ivan VIII, Grgur VII, Aleksandar III, Inocent IV, Klement VI, Leon X, Siksto V, Urban VIII, Benedikt XIV, Klement XIV, Pio VI, Pio VII, Lav XIII, Pio XI, i Pavao VI, koji nam proglaši prvoga hrvatskog sveca i blaženika. Gajim najbolju nadu da će, uzoriti gospodine Papin poslaniče, biti svjedok vjere i vjernosti sadašnje Crkve u Hrvata koja sada živi vjernost Višeslava, Godeslava, Branimira, biskupa Teodozija, Grgura i svih slavnih predaka u svojim krštenicima, svećenicima i biskupima. To je ono najviše čime možemo obradovati papu Ivana Pavla II, sina roda slaven-skoga.«

Pozdravljujući poljskog kardinala Macharskog, nadbiskup je Oblak spomenuo da u njemu pozdravlja »uvijek vjernu Poljsku, ali i Bijelu Hrvatsku, pradomovinu Hrvata, koja se nalazila upravo oko Krakova. Sa zadovoljstvom spominjem ove večeri mišljenje vašeg poljskog povjesničara dra Nowackoga da su prvi Isusovi vjerovjesnici u Poljskoj bili benediktinci, i to iz Zadra. Svoje mišljenje on temelji na činjenici da je majka prvog poljskog pokrštenog kneza Mješka I. bila krštena imenom zadarske svetice Anastazije (Stošije).« Na kraju je nadbiskup pozdravio sve građane Zadra koji su te večeri »ljepoticu Stošijinu katedralu i trg pred njom prisutnošću svojom kao najljepšim nakitom uresili.«

Nadbiskup je zaključio: »I ova večer svjedoči da djelo kneza Branimira sada u nama živi.«

Nakon toga, a iza pozdrava prisutnih odličnih delegata BK Evrope te SPC, u već »zapaljenoj« atmosferi prisutnih, Gradski crkveni zbor pod vodstvom dra Pavla Kero, koji se nalazio u svetištu zajedno s izvođačima, započe recital »Vjera roda moga« od dra Eduarda Peričića, u scenskoj obradi prof. Šime Dunatova. Izvođači su pjesničkim jezikom evocirali svijetle stranice povijesti Crkve i naroda hrvatskoga, isprepletene tjeskobama, krizama, borbama, opasnostima i slavnim pobjedama, uvijek ustrajne u svojoj vjernosti Petru (Crkvi) i Bogu. Izvrsno uvježban zbor zaista je kvalitetno izveo skladbe Odaka, Gotovca, Kolba, Perosija, Marcela koje su se isprepletale s tekstrom recitala. Plastičnost glasa, sigurnost govora, vrlo dobro ozvučenje, živopisni kostimi, dramatičan sadržaj teksta, pljesak koji je popratio gotovo svaku skladbu i snažnu misao, sve se to slijevalo u jedinstvenost događaja, tako da je katedrala ta dva sata kucala jednim srcem, a ruke jedva da su se hladile od pljeska do pljeska. Nije smetala ni stiska, ni stajanje, ni vrućina kasne ljetne zadarske noći. Svi su izlazili uznojeni, ali nasmiješenih lica, svjedoci radosna događaja. Sudionici su nama novinarima govorili kako je to uistinu bilo »kratko«, »divno«, kako su sretni što se uistinu obistinjuje ono što je nadbiskup Oblak rekao na kraju svoga pozdrava: »I ova večer svjedoči da djelo kneza Branimira u nama živi.«

[J. L.]

Pozdrav nadbiskupa Marijana Oblaka

Otvaram ovom svečanom akademijom domovinsko slavlje »Branimirove godine« izuzetna mi je čast u ime čitavoga hrvatskog episkopata, kao glavnog domaćina proslave, a posebice u ime Crkve zadarske, i svih sudionika ovoga slavlja i svoje ime pozdraviti najprije Papina legata uzoritog gospodina kardinala Franju Šepera, pročelnika Svetog zbora za nauku vjere. Zahvalni smo Svetom Ocu što nam posla Vas da zastupate njegovu Osobu. U slavlju se »Branimirove godine« spajaju Rim – Zadar – Nin. Ove večeri pred našim očima oživljuju izvanredna Papina ljubav i pažnja koju smo doživjeli za njegove povjesne koncelebracije i propovijedi na hrvatskom jeziku u Petrovoj bazilici, 30. travnja o. g. na domovinskom hodočašću u Rimu.

U svojoj tisućtristotoj crkvenosti naša povijest nam je protkana nizom papa što posebnu pažnju posvetiše narodu i zemlji našoj. Blistavu ogrlicu čine imena tih papa: Ivan IV, Agaton, Nikola I, Hadrijan II, Ivan VIII, Grgur VII, Aleksandar III, Inocent IV, Klement VI, Leon X, Siksto V, Urban VIII, Benedikt XIV, Klemet XIV, Pio VI, Pio VII, Lav XIII, Pio XI i Pavao VI, koji nam proglaši prvog hrvatskog sveca i blaženika.

Gajim najbolju nadu da će, uzoriti gospodine Papin poslaniče, biti svjedok vjere i vjernosti sadašnje Crkve u Hrvata koja sada živi vjernost Višeslava, Godeslava, Branimira, biskupa Teodozija i Grgura, i svih slavnih pređa u svojim krštenicima, svećenicima i biskupima. To je ono najviše čime možemo obradovati papu Ivana Pavla II., sina roda našeg slavenskoga.

Čast mi je pozdraviti izaslanstvo društveno-političke zajednice: gospodu mr Ivcu Maštruksu, predsjednika Skupštine općine Zadar; prof. Ivana Lalića, predsjednika Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Izvršnog vijeća Sabora SR Hrvatske; Jakova Odrljina, predsjednika Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Zajednice općina Split; mr Radovana Samardžića, tajnika Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Saveznog izvršnog vijeća u Beogradu; prof. Vinka Bubblea, predsjednika Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Skupštine općine Zadar; akademika prof. dra Krunu Prijatelja, koji zastupa Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Pozdravljam gospodu prof. Zdravku Kneževiću, predsjednika Skupštine općine Benkovac; dipl. oec. Mirku Rudiću, predsjednika Skupštine općine Biograd; prof. Marku Šimurinu, predsjednika Skupštine općine Obrovac; dipl. prav. Šimu Maržiću, predsjednika Skupštine općine Pag, na čijem se području prostire naša nadbiskupija zadarska.

Veoma smo počašćeni izaslanstvom biskupskih konferencija Evrope.

Odmah pozdravljam uzoritog gospodina kardinala Franciszeka Macharskoga, nadbiskupa Krakova, nasljednika sv. Stanislava, biskupa-mučenika, i neposredno pape Ivana Pavla II. U Vama i u mons. Zbigniewu Kraszewskom pozdravljamo uvijek vjernu Poljsku, ali i Bijelu Hrvatsku, pradomovinu Hrvata, koja se nalazila upravo oko Krakova. Sa zadovoljstvom ove večeri spominjem mišljenje vašega poljskog povjesničara dra Nowackoga da su prvi Isusovi vjerovjesnici u Poljskoj bili benediktinci, i to iz Zadra. Svoje mišljenje on temelji na činjenici da je majka prvoga poljskog pokrštenog kneza Mješka I. bila krštena imenom zadarske svetice Anastazije (Stošije). Witam Eminencije kardinata F. Macharchiego i cally Kościut v Polsoe.

S poštovanjem pozdravljam:

mons. Helmuta Krätzla, pomoćnog biskupa u Beču, i prelata mons. Aleksandra Thiela, direktora Caritasa dijeceze Graz-Seckau, zastupnika BK Austrije;

mons. Reinharda Lettmanna, pomoćnog biskupa u Münsteru, i kanonika Wilhelma Reitzera, direktora Europäischer Hilfsfonda, zastupnike BK Njemačke; mons. Erwina Diemera, generalnog vikara biskupije Speier. Herzlich willkommen mit unserem besten Dank!

mons. Paula Pouarda, rektora Institut Catholique u Parizu, zastupnika BK Francuske. Monseigneur, avec nos sentiments les plus respectueux soyez bien venu!

mons. Lorenza Bellomija, biskupa Trsta, zastupnika BK Italije;

mons. Francesca Spaneddu, nadbiskupa Oristana;

poslanstvo nadbiskupije Ancone: mons. Bernardina Piccinellija, pomoćnog biskupa, don Francesca Vasca, župnika katedrale, mons. Carla Rabbiniija, župnika konkatedrale. A tutti i nostri saluti rispetuosi con cordiale benvenuto!

mons. Ivána Pálosa, pom. biskupa Esztergoma, zastupnika BK Mađarske, zajedno s dr Joszefom Szentijem. Köszönöm szepen a magyaroknak!

zastupnika Gradićanskih Hrvata prečasnog gospodina kanonika – dekana Stefana Horvatha.

U ovome svečanom času zahvaljujem hrvatskim biskupima na povjerenju što ga iskazaše Crkvi zadarskoj i meni povjeravajući nam organizaciju domovinskog slavlja »Branimirove godine«.

Rado pozdravljam:

mons. Franju Kuharića, nadbiskupa zagrebačkoga i predsjednika naše Biskupske konferencije;

mons. Franu Franića, nadbiskupa splitskoga;

mons. Marka Jozinovića, nadbiskupa sarajevskoga;

mons. Josipa Pavlišića, nadbiskupa riječkoga;

mons. Dragutina Nežića, biskupa Istre;

mons. Josipa Arnerića, biskupa šibenskoga;

mons. Celestina Bezmalinovića, biskupa hrvatskoga;

mons. Čirila Kosa, biskupa đakovačkoga;

mons. Pavla Žanića, biskupa-koadjutora mostarskoga;

mons. Joakima Segedija, pomoćnog vladiku križevačkoga;

mons. Ivu Gugića, pomoćnog biskupa splitskoga;

kanonika dra Ivana Merlaka, glavnog urednika »Družine«, zastupnika nadbiskupije Ljubljana;

preč. Viktora Kaločiru, župnika u Herceg-Novom, zastupnika biskupije katarske.

S bratskom radošću pozdravljam vrhovne poglavare, oce provincijale, provincijalke zajedno sa svima dijecezanskim i redovničkim svećenicima i redovnicima.

S poštovanjem pozdravljam preosveštenog gospodina Nikolaja Mrđu, epi-skopa dalmatinskoga, s njegovom pratnjom, gospodinom Stefanom Maletićem, ravnateljem Bogoslovije na Krki, i gospodinom Đurom Skočićem, parohom zadarskim.

Zahvaljujem vam na posvjedočenom duhovnom zajedništvu.

S gospodinom dekanom Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu pozdravljam sva naša sjemenišna učilišta, predstavnike svetišta naših, djelatnike tiska. Pozdravljam sve hodočasnike koji su u ovo veliko predvečerje ovdje. Pozdravljam sve građane Zadra, njegove ustanove koje mi je pojedinačno nemoguće nabratati. Svi vi ovu ljepoticu Stošijinu katedralu i trg pred njom prisutnošću svojom

kao najljepšim nakitom uresiste. U Vašoj se prisutnosti slio širok splet društvenoga, kulturnog, ekonomskog i duhovno-religioznog saća našega Zadra.

Na kraju moje piznanje i zahvalnost svima koji su na bilo koji način ponijeli teret slavlja, posebice Odboru, zboru, recitatorima, tvorcu recitala dru Eduardu Peričiću, zborovodji mons. dru Pavlu Kero, i redatelju prof. Šimi Dunatovu.

I ova večer svjedoči da djelo kneza Branimira sada u nama živi.

Pozdravi gostiju

KARDINAL FRANCISZEK MACHARSKI IZ KRAKOVA

Veoma sam radostan da se mogu naći u zajednici Božjega naroda hrvatskoga, za ovaj jubilej »Branimirove godine« — Nin '79. Sva zajednica slavenskih naroda ima danas čast da ima papu Slavena, koji vodi naše narode k produbljenju naše vjere i ujedno nam daje hrabrosti pred Crkvom i pred svjetom.

Čestitam Crkvi u Hrvata: neka ovaj događaj bude plodonosan za vas u budućnosti, u trećem mileniju koji stoji pred nama.

BISKUP HELMUT KRÄTZL, PREDSTAVNIK BK AUSTRIJE

Kao pomoćni biskup Beča prenosim srdačne pozdrave kardinala gospodina Franza Königa i austrijske Biskupske konferencije. Austrijski je narod kroz povijest povezan s Hrvatskom, a na poseban način s gradom Zadrom. Austrijski se katolici dive životnoj snazi Crkve u Hrvata. Neka ovaj jubilej probudi našu povezanost u uzajamnoj molitvi i ljubavi.

BISKUP PAUL POUPARD, PREDSTAVNIK FRANCUSKOG EPISKOPATA

Veoma sam radostan da vam mogu izraziti svoje najsrdičnije želje prigodom velikog jubileja Crkve u Hrvata, to jest jedanaeststoljetne uspomene na razmjenu pisama između pape Ivana VIII. i hrvatskoga kneza Branimira.

Te su bratske želje izraz svih francuskih biskupa a napose njegove uzornosti kardinala Rogera Etchegeyera, predsjednika Biskupske konferencije Francuske, i njegove uzoritosti kardinala Françoisa Martyja, pariškoga nadbiskupa.

Jedan i drugi su me zamolili da posebno pozdravim njegovu uzoritost kardinala Papinog legata Franju Šepera, mons. Franju Kuharića, predsjednika

Biskupske konferencije, zatim mons. Marijana Oblaka, nadbiskupa zadarskoga, i ujedno da izrazim prijateljske pozdrave svim ostalim biskupima, svećenicima, redovnicima, redovnicima i vjernicima.

Posebno mi je milo da mogu to isto učiniti kao rektor Katoličkog instituta u Parizu, koji svake godine prima studente i iz vaše zemlje. Danas ujutro otkrio sam predivno bogatstvo vaših crkava i vašega izvanredno lijepog muzeja Stalne izložbe crkvene umjetnosti i tako sam ujedno pred tim izrazima vaše vjere bolje otkrio duboko ukorjenjenje vjernosti Kristu i Stolici sv. Petra. Neka Gospodin sve vas blagoslovi i čitavu Crkvu u Hrvatskoj.

BISKUP LORENZO BELLOMI – POZDRAV KATOLIČKE ITALIJE

Pozdravni govor prigodom tisuću i stote godišnjice neprekidne vjernosti i veze Crkve u Hrvatskoj s Apostolskom Petrovom Stolicom u Rimu. Nin – Zadar, 2. rujna 1979.

Moje je srce ovaj čas ispunjeno dubokom radošću jer imam čast da predstavljam ovdje talijansku Biskupsku konferenciju, u ime i po nalogu uzoritog kardinala predsjednika, ali još više i zbog toga što se sada nalazim među vama, draga braćo katolici Hrvati, da slavim s vama događaj tako značajan i ushićujući za vašu nepokolebljivu vjeru i za vašu tisućgodišnju vjernost Petrovoj Stolici u Rimu.

Moja prisutnost i sudjelovanje želi zorno predočiti ponovni zagrljaj dviju Crkava – hrvatske i talijanske – koje se već preko tisuću godina gledaju sa suprotnih obala Jadranskoga mora kao posestrime, te su tokom vjekova uspostavile sve otvoreniće i plodne odnose za izgradnju i obranu istoga Kristova kraljevstva.

U svjetlu tako stvarnog crkvenog zajedništva nek mi bude dozvoljeno kao pastiru tršćanske Crkve – koja se nekad prostirala po predjelima sada pripojenima hrvatskoj crkvenoj pokrajini, te je okupljala u jedinstvenoj Gospodnjoj obitelji pučanstva različita jezikom, tradicijom i kulturom – nek mi bude dozvoljeno, rekoh, podsjetiti ovdje i sada na te naročito žive i duboke veze koje i sada postoje među dvjema Crkvama.

To su veze vjere i ljubavi u Kristu, što nijedan povijesni događaj, ma koliko bio bolan, neće uspijeti nikada slomiti, jer su one plod i znak višeg dara Duha Svetoga, koji ujedinjuje i pobratimljuje narode iznad i protiv svih ljudskih nemirnih događaja.

Zahvaljujem stoga u ime cijelokupne talijanske Crkve i njezinih pastira na ovom pozivu, te se pridružujem iskrenom sviješću i ljubavnim zanosom željama i nadama što ninske proslave tako rječito i pouzdano proglašuju, to jest da znak jedinstva među kršćanima postane što svjetlij i da utjelovljenje pojedinih Crkava u osobinama pojedinaca i naroda pridonese očitovanju sve većeg bogatstva vjere i ljubavi jedne i jedine Kristove Crkve, koja se prostire po cijelome svijetu.

BISKUP IVÁN PÁLOS U IME CRKVE U MAĐARA

Kao delegat kardinala Lekaia i Biskupske konferencije Mađarske, srdačno i s bratskom ljubavlju pozdravljam Crkvu u Hrvata u povodu ove veličanstvene proslave.

Neka vas Gospodina Isus prati uvijek svojim blagoslovom, a Njegova blaga Mati, Djevica Marija, bude vašom obranom.

Vaša vjernost Crkvi Katoličkoj bila primjerom nasljedovanja za sve ljudе i narode!

Ad multos annos!

BISKUP REINHARD LETTMANN U IME CRKVE U NJEMAČKOJ

Preuzvišena gospodo kardinali i biskupi!

Poštovani svečani skupe!

Čast mi je i radost Vama, preuzvišeni gospodine nadbiskupe, Vašoj nadbiskupiji i čitavoj Crkvi u Jugoslaviji prenijeti srdačne pozdrave i dobre želje Crkve u Njemačkoj, njemačke Biskupske konferencije i posebno njezinoga predsjednika gospodina kardinala J. Höffnera.

Apostol Pavao često u svojim pismima, kad govori o zajednici vjernika, upotrebljava izraz stajati u redu vjernika. Prigodom ovog jubileja mi se sjećamo mnogih koji su kroz duga stoljeća prije nas stajali u redu vjernika. Mi gledamo njihove tragove. Mi im se pridružujemo. Red vjernika ne smije s nama završiti. Mi molimo Boga, a jubilej je upravo naša obveza, da učinimo sve što je u našoj moći da bi i poslije nas ljudi u redu vjernika stajali.

U redu vjernika stajati: ta riječ nam govori također o zajednici onih koji zajedno vjeruju. Mi znamo da pripadamo jednoj Crkvi, pa bilo koji jezik govorili ili bilo kojemu narodu pripadali. Mi sudjelujemo uzajamno u radosti i brigama pojedine mjesne Crkve i želimo u molitvi, u žrtvi i djelotvornoj pomoći međusobno i jedan za drugoga pred Bogom stajati.

PRIMAS POLJSKI NADBISKUPU KUHARIĆU

Njegovoj preuzvišenosti gospodinu Franji Kuhariću, nadbiskupu zagrebačkom

Preko Vaše preuzvišenosti upućujem srdačne pozdrave Crkvi u bratskoj Hrvatskoj koja ove godine slavi 1100 godina svoje vjernosti katoličkoj vjeri, što se očitovalo godine 879. razmjenom pisama hrvatskoga kneza Branimira – koji je imao svoju prijestolnicu u Ninu kod Zadra – i pape Ivana VIII.

Hrvatski i poljski narod bliski su i srodnici po svome porijeklu, slični svojom poviješću i neslomljivom vjernošću svetoj katoličkoj vjeri i Rimskoj Crkvi. Također jednako štuju Presvetu Djesticu Mariju kao svoju Gospu i Kraljicu.

Čestitam hrvatskom narodu i Crkvi u Hrvata želeći da se pod zaštitom Presvete Djevice Marije razvija u svakom pogledu, a nadasve da ustraje u vjeri i nepokolebljivoj vjernosti prema Kristu.

S izrazima štovanja i ljubavi

Stjepan kardinal Wyszynski

Varšava, 25. kolovoza 1979.

(Na akademiji u zadarskoj katedrali 1. rujna pročitao poljski biskup Zbigniew Kraszewski.)

POZDRAV PREDSTAVNIKA SRPSKE PRAVOSLAVNE CRKVE EPISKOPA NIKOLAJA MRĐE

Preuzvišena gospodo kardinali, nadbiskupi i biskupi, svi prisutni ovde! Dozvolite mi da u ime njegove svetosti partijarha srpskog gospodina Germana i u ime naših otečestevenih arhijereja i u ime svećenika eparhije dalmatinske, naroda i u naše lično ime pozdravim danas ovaj veličanstveni skup i zaželim vam najveće čestitke o ovoj velikoj jubilarnoj svečanosti. Nije mali period hiljadu i sto godina; od onog dana pa do danas mnogo se šta i u istoriji odigralo i mnogo se šta u istoriji učinilo. Ali, kad se sve to sumira, za hiljadu i sto godina uvek ima više plodnosti, više ruža, a one sve teškoće koje bivaju, one se i nekako brzo zaboravljaju. Pa tako i ovaj veličanstveni skup večeras podseća se na ono veliko i veličanstveno koje vam opet u ime svih čestitam i želimo da ovo slavlje što lepše provedete. Živeli!

Svetkovina riječi i glazbe

Uz recitatore koji su, obučeni u živopisne kostime, pjesničkim jezikom evocirali povijest Crkve i naroda našega, u akademiji su sudjelovali trubači s fanfarama, članovi Gradske limene glazbe, gospođica Hvalimira Bledšnajder, profesorica glazbe iz Zagreba, Gradski crkveni zbor pod ravnanjem dra Pavla Kero, a na harmoniju je pratio don Josip Stipan, salezijanac. Akademiju je režirao prof. Šime Dunatov.

Dok su uzvanici još zauzimali svoja mjesta, pod vještim prstima prof. Hvalimire Bledšnajder zabrujaše orgulje i svojim raskošnim zvucima ispuniše velbeno kameno zdanje. Bila je to *Tokata* od Mielanda. Odmah na početku akademije goste su pozdravili pjevanjem svečanih zadarskih aklamacija iz XI. st. don Milivoj Bolobanić i don Eduard Perićić uz pratnju Gradskog crkvenog zbora.

Početak samog recitala najavili su zvuci fanfara izvodeći himan u čast svete Stošije, zaštitnice zadarske nadbiskupije, u aranžmanu maestra Alfonsa Svobode, dirigenta Gradske limene glazbe.

A onda otpoče recital, povjesni hod kroz trinaest burnih i krvavih stoljeća naših. Glazbene točke u izvođenju Gradskog crkvenog zbora, a koji je za ovu zgodu bio pojačan pjevačima iz Nina i Bibinja, bile su ukomponirane u sam recital. Svaka skladba bila je kao jedno osvježenje i logički slijed i dopuna misli u recitalu.

Hrvati stižu u novu domaju, započinje novi život. Glazbena točka: dvoglasni *Sanctus*, XI. stoljeće, iz samostana sv. Marije u Zadru, u transkripciji Bojana Bujića.

Potom slijedi njihovo pokrštenje. S krštenjem i nova domovina sja u drukčijem, ljepšem svjetlu: predanje povijesti osobne i povijesti narodne u Božje ruke. K. Odak: *Svrši stopi moje*.

Hrvati su narod vjeran i hrabar, a njegovi vladari odlučni, pobožni, smjeli. Stoljećima Hrvati brane svoju slobodu, svoje more »što vjekovima prijete da nam ga uzmu«. Jedan odlučni »ne, mi ne damo našeg mora!« i zanosna skladba J. Gotovca: *Jadranu* koja je izmamila najdulji i najglasniji pljesak, premda se aplaudiralo iza svake skladbe i snažne misli. Ova skladba kao da je u prisutnima probudila onaj stoljetni bunt, i smjelost, i ponos, i prkos, i svijest o sebi na svome.

Ponosni smo i zahvalni Bogu za slavne vladare naše, za kneza Branimira koji nam učvrsti vjernost »Petrovu tronu«. Kao zahvalu zbor zapjeva pjesmu staru, svježu, zanosnu... K. Odak: *Hvali, duše moja, Gospoda*.

Ovo naše tlo bilo je poprište glagoljaštva i latinaštva, a

»*I latini
i glagoljaši,
jedni i drugi bili su
naši.*

*Svetlo sjajno Spasa Krista
raspršilo sve je sumnje,
tame neznanja.
Ko pastire nekad vodilo,
kroz stoljeća brabriło,
jedne i druge zblížavalо,
u bratstvo, u jedan narod ujedinilo.«*

Zbor: A. Schnabel: *Sjajno svjetlo*

Kroz dugu i mučnu povijest našu vodila nas draga Marijina majčinska ruka. Ona nas je iz rana dizala, u bolima tješila, u molbama uslišala. Kao zahvalu njoj, našoj Majci i odvjetnici, pjesma K. Kolba: *Sva si lijepa, o Marijo*.

Mi smo bili i ostali »predziđe kršćanstva«, sigurni »da ni bijes neprijatelja, ni paklena sila neće uništiti ni lađu Petrovu, ni narod koji uz nju poveza sudbu

svoju». Obnavljanje stoljetne vjernosti Petrovoj Stolici zbor izriče skladbom L. Perosia: *Tu es Petrus*.

Sjećajući se svega što je Gospod kao narodu kroz stoljeća učinio, priznajući Božju veličinu i svemogućnost u povijesti našoj, zbor je izrekao skladbom B. Marcella: *Nebesa silna pjevaju*.

I na kraju, u hramu se iz tisuće grla zaori himna *Lijepa naša*.

Prepun dojmova, narod je izlazio iz Stošijine katedrale osvežen i okrijepljen ljepotom zvuka, a orgulje su još jednom zabrujale. Prof. Hvalimira Bledšnjader odsvirala je introdukciju: *Koral i Tokatu* iz gotičke suite od Boëllmanna.

Razilazeći se, netko na trgu reče: »Zaista, isplatilo se doći i čuti, doživjeti sve ovo. Bila je to prava svetkovina riječi i glazbe.« [P. K.]

Sudionici glavnog slavlja »Branimirove godine«

Legat Svetog Oca kardinal Franjo Šeper, pročelnik Kongregacije za nauk vjere; kardinal Franciszek Macharski, nadbiskup Krakova, s mons. Zbigniewom Kraszewskim, pomoćnim biskupom; kardinal Silvio Oddi iz Rima. Zatim predstavnici biskupske konferencije Evrope: mons. Helmut Krätl, pomoćni biskup Beča, s prelatom mons. Alexandrom Thielom, direktorom Caritasa biskupije Graz, od strane BK Austrije; mons. Reinhard Lettmann, pomoćni biskup u Münsteru, te kanonik Wilhelm Reitzer, direktor Europäischer Hilfsfonda, kao zastupnici BK Njemačke; mons. Paul Poupard, rektor Institut Catholique u Parizu, u ime BK Francuske; mons. Lorenzo Bellomi, biskup Trsta, u ime BK Italije; mons. Francesco Spanedda, nadbiskup Oristana; poslanstvo nadbiskupije Ancone: mons. Bernardino Piccinelli, pomoćni biskup, župnik katedrale don Francesco Vasco te župnik konkatedrale mons. Carlo Rabbini; mons. Iván Pálos, pomoćni biskup Esztergoma s drom Joszefom Szentijem, u ime BK Madarske; u ime Gradišćanskih Hrvata u Austriji dekan mg Stefan Horvath. Uz predsjednika naše BK mons. Franju Kuharića, zagrebačkog nadbiskupa, svečanostima su prisustvovali naši nadbiskupi i biskupi: mons. Frane Franić, nadbiskup i metropolita splitski; mons. Marko Jozinović, metropolita i nadbiskup sarajevski; mons. Josip Pavlišić, metropolita i nadbiskup riječko-senjski; mons. Dragutin Nežić, biskup Istre; mons. Josip Arnerić, biskup šibenski; mons. Celestin Bezmalinović, biskup hvarska; mons. Joakim Herbut, biskup skopsko-prizrenski; mons. Ćiril Kos, biskup dakovački; mons. Pavao Žanić, koadjutor mostarski; mons. Joakim Segedi, pomoćni vladika križevački; mons. Ivan Gugić, pomoćni biskup splitski, kanonik Ivan Merlak, u ime nad-

biskupije Ljubljana; župnik Hercegnovog Viktor Kaločira, u ime biskupije katarske. Zatim su bili prisutni predstavnici Srpske Pravoslavne Crkve: gospodin Nikolaj Mrđa, episkop dalmatinski, s pratnjom Stevanom Maletićem, ravnateljem Bogoslovije na Krki, te gospodinom Đurom Skočićem, parohom zadarskim.

Od strane građanskih vlasti izaslanstvo su sačinjavali: mr Ivica Maštruko, predsjednik Skupštine općine Zadar; prof. Ivan Lalić, predsjednik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Izvršnog vijeća Sabora SR Hrvatske; prof. Vinko Buble, predsjednik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Skupštine općine Zadar; Jakov Odrljin, predsjednik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Zajednice općina Split; mr Radovan Samardžić, tajnik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Saveznog izvršnog vijeća; akademik prof. dr Kruno Prijatelj, u ime JAZU u Zagrebu. Zatim su bili prisutni prof. Zdravko Knežević, predsjednik Skupštine općine Benkovac; dipl. oec. Mirko Rudić, predsjednik Skupštine općine Biograd; prof. Marko Šimurina, predsjednik Skupštine općine Obrovac; dipl. pravnik Šime Mardžić, predsjednik Skupštine Općine Pag.

Prisutni su bili provincijali i provincijalke naših muških i ženskih redovničkih zajednica, dekan Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, predstavnici naših svetišta i crkvenog tiska.

U službenoj pratnji kardinala legata bio je predstavnik Nuncijature mons. Pablo Puente, zagrebački prelati V. Stanković i Đuro Puke, te zadarski prof. Zlatko Dobranić. Franjevac o. Toni Mutnik, dušobrižnik Hrvata katolika u Sydneju u Australiji, zastupao je našu inozemnu pastvu.

Vodič kroz Nin

NIN, gradić na otočiću (570×410 m), približno ovalnog oblika, s južne strane Ninskog zaljeva, 18 km sjeverno od Zadra. S kopnjem je spojen mostovima. Središte je poljoprivredne okolice, ima mediteransku klimu. Blizu gradića solane i tvornica opeke. Obale su plosnate, pjeskovite, a na nekoliko mjesta ima ljekovitog mulja koji se koristi u medicinske svrhe. Povoljan položaj i plodno područje omogućilo mu je da u prošlosti postane urbano, kulturno i političko središte.

Najstariji tragovi života na području Nina sežu u mlađe kameno doba (neolit) koji se mogu datirati oko 5000. god. pr. Kr. Sam ninski otočić naseljen je neprekidno od početka željeznog doba do danas, tj. od liburnske Enone, odnosno već blizu 3000 godina. S nekoliko stotina otkrivenih i istraženih grobova Nin je, dosad, najpoznatije i najbogatije liburnsko i ilirsko nalazište u Dalma-

ciji. Pretežno se nalaze nakit i posude, noževi za brijanje, mačevi itd. Ima i keramike uvezene iz Grčke i Italije. U IV. st. pr. Kr. prema grčkom piscu Pseudo-Skilaku (djelo *Periplus*) Enona je značajno upravno, ekonomsko i kulturno središte Liburnâ.

Pod rimsku vlast Nin (*Aenona*) dolazi posljednjih decenija I. st. pr. Kr. Za cara Augusta stječe rimski civitet i ubrzo se razvija kao centar važne i prostrane teritorijalne općinske zajednice. Liburni se na miran način prilagođavaju novoj upravi, a Rimljani preuzimaju kult nekih domaćih božanstava (*Anzotica, Iutossica*). U to su doba možda sagrađeni gradski bedemi, dva mosta do otočića i gradska vrata ispred mosta na Klanicama. Do danas su sačuvani ostaci raskošnog rimskog foruma, monumentalnog Augusteuma — hrama u kome su se štovali pokojni carevi — koji je po dimenzijama najveći do sada otkriven hram u našoj zemlji. Vjerojatno su se u njemu nalazili monumentalni kipovi imperatora, nađeni na Forumu, od kojih se danas četiri čuvaju u Arheološkom muzeju u Zadru. Jedan od njih predstavlja prvog cara Augusta, drugi njegova nasljednika Tiberija, dok su ostala dvojica akefali (kipovi bez glave) i ne mogu se identificirati. Otkriveni su i ostaci vodovoda koji je išao od obližnjeg izvora kod Boljkovca do grada (2 km). O razvijenoj pomorskoj trgovini svjedoče kultovi Neptuna i Fortune. Prema dosadašnjim istraživačkim rezultatima izgleda da je Nin jedno od najbogatijih nalazišta iz antičkog doba u našoj zemlji, od kraja I. st. pr. Kr. pa do VI. st. poslije Kr., odnosno do njegova razaranja dolaskom Avara u VII. stoljeću.

U početku VII. st. Nin je pao pred avarsко-slavenskim naletom, uspjevši ipak izbjegći potpuno razaranje, i to zahvaljujući posebnom geografskom položaju, koji će mu omogućiti ponovno podizanje i obranu s morske strane. U stoljećima koja su nadolazila Nin će pomalo izgubiti svoj prvotni romanski karakter i s vremenom će dobiti jednu od najznačajnijih uloga kao prvi politički, kulturni i vjerski centar starohrvatske države. On preuzima ulogu povremene prijestolnice hrvatskih vladara. Sjedište je hrvatskog biskupa (osnutak biskupije u IX. st., ukinuće 928, obnova 1075, priključenje zadarskoj nadbiskupiji 1828), čija se jurisdikcija protezala na gotovo cijelo područje Hrvatske. Najznačajnije mjesto među ninskim biskupima zauzimaju Branimirov najbliži suradnik Teodozije (879 – oko 892) i borbeni biskup Grgur (oko 900 – 928), suvremenik kralja Tomislava, odlučan borac za očuvanje teritorijalnih prava hrvatskog biskupa, institucije koja je imala prvorazrednu ulogu i značenje u povijesti Hrvata u doba narodnih vladara. Ninski biskup daje 1184. viteškom redu ivanovaca crkvu sv. Petra u Bojišću (kod Kule Atlagića), a oni uz nju 1186. podižu hospicij — prvu bolnicu na tlu Hrvatske.

U doba narodnih vladara Nin je sjedište župe Luka (statut iz 1103). Kao sjedište županije prvi put ga spominje Konstantin Porfirogenet sredinom X. st. U Ninu povremeno borave kraljevi (Petar Krešimir IV. izdaje 1069. svoju

darovnicu poznatu kao »Mare nostrum«), održavaju se državni i crkveni sabori. Tu je jedna od najjačih baza pomorske snage Hrvata, koja je u doba kralja Tomislava brojila 180 ratnih brodova sa po prilici 15.000 veslača i 5000 pomorskih vojnika. U ninskoj luci nedavno je otkriven potopljen brod iz starihrvatskog vremena.

Od početka XII. st., kad Hrvatska ulazi u zajednicu s ugarskom krunom, Nin postaje samostalna gradska komuna s nizom povlastica koje mu podjeljuju ugarsko-hrvatski kraljevi. Za vrijeme mletačko-križarskog osvajanja i razaranja Zadra (1202), kao i za vrijeme višestoljetne borbe Zadrana protiv Mlečana, Nin je na strani Zadrana. Godine 1205. ugarsko-hrvatski kralj Andrija II. ukida župu i županiju ninsku i podjeljuje Ninu prava slobodnog grada. Godine 1329. Nin se stavlja na kratko vrijeme pod zaštitu Venecije. Pod njezinom vlašću ostaje do 1357. Od 1358. do 1409. ponovno je u vlasti ugarsko-hrvatskih kraljeva. U travnju 1371. u Ninu, »glavnem i kraljevskom gradu dalmatinском«, održao je kralj Ludovik Anžuvinac sabor plemstva i građana Hrvatske. Poslije 1409. pa sve do 1797. Nin dijeli zajedničku sudbinu s ostalim dalmatinskim gradovima pod vlašću Venecije. Nova vlast za Nin je bila kobna. Od 1500. provaljuju turske čete i u nekoliko navrata napadaju grad. Godine 1570. Venecija ga je porušila, a zatim ga spališe Turci. Godine 1646. mletački providur Leonardo Foscolo dade iseliti stanovništvo, preventivno zapaliti grad i bombardirati ga s galija, da ne bi Turci našli upotrebljivo uporište. Grad je obnovljen 1699, ali nikada više neće dobiti značenje koje je nekada imao. Kroz XIX. st. gradić nazaduje zbog malarije, a stanovnici ga napuštaju. Oporavlja se tek u posljednje vrijeme.

Poslije burnih stoljeća Nin je sačuvao znatan broj značajnih kulturno-historijskih spomenika. O onima iz antike već je bilo govora te ćemo ovdje spomenuti samo one iz njegova hrvatskog razdoblja.

U Nin se ulazi *Donjim mostom* i kroz barokna *Donja vrata*, obnovljena 1778; na njima su uklesani hljeb kruha i boca vina – znak dobrodošlice. Glavnom uzdužnom ulicom stiže se na trg. *Župna crkva* (nekada katedrala) posvećena je sv. Aselu (Anselmu), navodno prvom biskupu Nina. Obnovljena je 1673. nakon povlačenja Turaka. Današnji izgled je od pregradnje 1795. Barokni glavni oltar dao je podići 1735. zadarski nadbiskup Zmajević. Desni kameni oltar sv. Petra, koji se nekoć nalazio u crkvi sv. Marije u Zadru, izveo je domaći majstor Trifun Bokanić oko 1600. Lijevi oltar posvećen je sv. Anti, a od druga dva jedan Raspetom Kristu, a drugi sv. Nikoli, Josipu i Jerolimu. Desno se na crkvu naslanja *kapela sv. Marcele*, danas zvana *Gospe od Zečeva*, iz XV. st., s polihromiranim kipom iz istog vremena. U kapeli se nalazi nadgrobna ploča ninskog biskupa Divnića (oko 1450). Najstariji su građevni elementi u kompleksu današnje župne crkve: nedavno otkriveni *romanički zvonik* (XII–XIII. st.) i dva romanička kipa (sv. Ambroza i sv. Asela) iz XIII. st., uzidana uz

sjeverna bočna vrata. U *riznici crkve* (zlato i srebro Nina) čuva se nekoliko relikvijara velike vrijednosti: dva relikvijara sv. Asela i srebrna škrinjica nepoznatog sveca, nastali oko 800, i dr.

Nasuprot župnoj crkvi je jednostavan *župni dvor* (nekada biskupski), a na sjeveroistočnoj strani trga bivša *Kneževa palača*, na čijem je mjestu 1907. podignuta osnovna škola. Na kraju glavne ulice smještena je u baroknoj kući vrijedna *Muzejska zbirka*. Na jugoistočnoj strani trga, odakle vodi cesta prema *Gornjim vratima*, stoji spomenik biskupu *Grgruru Ninskom* (Ivan Meštrović, 1932, postavljen 1969). Prema jugoistoku od spomenika su ruševine gotičke crkvice *Sv. Duba*. Uz put prema Gornjim vratima su ostaci zidova zgrada zvanih *Kraljevac i Palačine* za koje se držalo su ostaci rezidencije hrvatskih narodnih vladara.

Na rubu kompleksa stoji crkvica *Sv. Križa* (IX. st.?). To je jedan od najljepših spomenika starohrvatskog crkvenog graditeljstva. Sačuvana je gotovo u neizmijenjenom obliku do danas. Na nadvratniku crkvice uklesan je natpis župana Godesava. Put vodi dalje pokraj ostataka crkve *sv. Antuna Opata*, koja se 1327. spominje kao župna. Na kraju je romaničko-gotička crkva *sv. Ambroza* (XIII – XIV. st.), koja je pripadala kompleksu benediktinskog samostana osnovanog još u IX. st. Od crkve sv. Ambroza prema sjeverozapadu ide put uz groblje na kojemu se nalaze ostaci nekadašnje gotičke crkve *sv. Ivana Krstitelja*, uz koju je bio dominikanski samostan, napušten u vrijeme francuske uprave. Sada je na mjestu crkve kapela *Gospe od Ruzarija*, svetište nekadašnje crkve. Dalje prema zapadu bila je crkva *sv. Ivana Evandelisti*, a na sjevernom rtu trobrodna bazilika *sv. Marije*, obnovljena u doba dolaska Hrvata, uz koju je 948. bio osnovan samostan benediktinki. Crkva je uništena kobne 1646. i nije više obnavljana. Od nekadašnjih 16 stupova sačuvana su samo 4 kapitela i fragmenti pleternog ukrasa. Zadarski povjesničar Bianchi (*Zara cristiana II*) spominje da su na gradskom prostoru ninskog poluotoka postojale još slijedeće crkve: *sv. Marka, Sv. Marija Nova, sv. Katarine, sv. Kristofora, sv. Stjepana Prvomučenika i sv. Lazara*.

U neposrednoj blizini Nina, uz cestu za Zadar, nalazi se crkvica *sv. Nikole*, sagrađena na prethistorijskom humku, malih je dimenzija i trolisnog tlocrta. Nad kupolom je u kasnom srednjem vijeku nadograđena šesterostранa kula osmatračnica. U starohrvatskom graditeljstvu predstavlja jedini sačuvani primjerak protoromaničke arhitekture iz kraja XI. st. Prema narodnoj predaji u Ninu se krunilo 7 kraljeva, pa bi prigodom krunidbe novi kralj u sjajnoj pratnji dojavao do Sv. Nikole, gdje bi se narodu predstavio i u znak svoje kraljevske vlasti mačem bi s tog humka zasjekao na sve četiri strane svijeta. Na putu za Privlaku, gotovo jednakoj udaljen kao i Sv. Nikola, nalazi se širok i povišen prostor koji nosi ime *Grgur*. Na tom tvrdom i preglednom prostoru bit će održana glavna svečanost ovogodišnjih jubileja vjernosti hrvatskog naroda Svetoj Stolici – tzv. »Branimirove godine«.

U Muzejskoj zbirci u Ninu izložena je kopija mramorne krstionice iz vremena hrvatskoga kneza Višeslava, nastala oko 800. godine u vrijeme pokrštavanja Hrvata. U zbirci je izložena kamena greda s uklesanim natpisom hrvatskoga kneza Branimira i opata Teodoberta iz IX. st., nađena u crkvi sv. Mihovila. Pažnju zaslužuju i brojni fragmenti starohrvatskog crkvenog namještaja ukrašeni pleternom ornamentikom iz IX. do XI. st., kapiteli iz bazilike sv. Marije te ploča s reljefnim prikazom oklopnika iz kr. XIV. st. (Juraj I. Bribirski?).

[E. P.]

MOLITVENO BDJENJE U STAROM NINU

Noć u kojoj se svjetla ne gase

Ne, to nije moguće tek jednostavno, kronološki, prikazati. Ni raspjevani stil don Luke Depolo, ni oduševljenje don Čedomila Šuprahe nisu dosta, kao ni gotovo pjesnički tekst Duje Petrekovića. Tek ujedinjeni u jednu cjelinu oni će nas najbolje provesti kroz milosno bdjenje uoči glavne proslave.

*Bilo nam je ko da snivamo.
Usta nam bijahu puna smijeha
a jezik klicanja (Ps 126).*

Bilo je to milosno veče nezaboravnog slavlja.

Već kod prvog sastanka Odbora za proslavu predviđeno je molitveno bdjenje za subotu navečer u Ninu. Prema prijavama dalo se naslutiti da će i na bdjenju biti nepredviđeno mnoštvo naroda.

Vjernici koji su u toku subote stizali iz Zagreba navijestili su da će na bdjenju biti oko 3000 hodočasnika. Skupilo ih se oko 5000. Dirljivo je bilo promatrati naš svijet s istoka i zapada, sa sjevera i juga, kako u grupama ulazi preko ninskog mosta sa oznakama svojih župa i romarskom pjesmom na usnama. Traže crkvu da cijeli Nin postane veliki hram molitve, pjesme i suza.

Naša Gospa od Zečeva izišla je iz svoje kapele, lijepa i umivena stoljetnim molitvama svog naroda, da na glavnom oltaru bivše katedrale, s božanskim Sinom u naručju, kao domaćin, primi nove molitve na novim narječjima jednoga istog hrvatskog naroda, koje kroz proteklih sedam stoljeća, kako ovdje stoluje, nije još uspjela čuti. Prema pjesmi kroz ninske ulice, neprestanom obilaženju zavjeta oko Gospina prijestolja, dalo se odmah naslutiti što će dati pečat ninskem slavlju: molitva i radost.

Od davnine, predmijeva se od IX. st., pobožni redovnici i Ninjani »gledali su ure« tražeći sunčevu zraku na zidovima ljepotice starohrvatskog crkvenog

graditeljstva, crkvice Sv. Križa. Onima u crkvici zraka je kazivala kako je »vrime od molitve«, a onima vani kad će u polje, kad na more, domaćicama kad će »staviti rizi«.

Tu u svetom hrvatskom Ninu, našoj kulturnoj kolijevci, mjestu po kojemu znamo tko smo, odakle vadimo dokaze da smo narod i sve ono što njemu pripada, da imamo svoj identitet koji nam nitko nije uspio oteti, kad je sunčeva zraka u subotu 1. rujna u crkvici Sv. Križa pokazala da je sunce na zapadu, uzeo sam – piše don Luka – svijeću i »zapalio« je na zažarenoj sunčevoj zraci. Višeslavove krstionice, koja je nekoć ovdje stajala, sada nije bilo. Čuva se u muzeju. Svejedno, uzeh zapaljenu svijeću, jer noćas je »krštenje« za dan i dane koji dolaze. Neka bude svjetla za bdjenje, za ophod, za molitvu... da nam se vidi za »štenja« i Evangelje.

U susjednoj župnoj crkvi sv. Anselma, navodno prvog ninskog biskupa, hodočasnici se tiskaju oko »ninskog milinja« – Gospe od Zečeva. Kao što oduvijek ninske djevojke za Prosnih dana pletu Gospo »vinac od raznolikog poljskog cviča«, tako sada hodočasnici nižu »vinac« od krunica, pjesama, zaviza...

Dobro se »snoćalo« i vrijeme je da svi zapale svijeće. Don Anton Benvin, uz njega župnik Sv. Blaža iz Zagreba, Danijel Labaš, čini znak križa i pozdravlja hodočasnike. Svi zapjevaše: »Dodji, Duše Presveti«. Onda Danijel otvara Evangelje i čita – Matej 28, 16 – 20: »Jedanaestorica podoše u Galileju na goru, kamo im je naredio Isus...« Više od jedanaest tisuća hodočasnika dodoše u »Galileju na goru«, u Nin na »Grgura« kamo ih je ove godine zvao Branimir, biskupi, Teodozije, Grgur, a Duh ih Božji upućivao: »Krenimo na put!«.

Pred očima hodočasnika pojавio se o. Ante Gabrić u dokumentarnom filmu »Činiti Crkvu«, naš misionar koji je prije 40 godina pošao u Indiju izvršiti nalog Isusov, po Mateju ovako zapisan: »Učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.«

Onda su došli vjeroučenici i studenti iz Nina i susjedne župe Zaton. Oni su ispričali »Ninsku legendu«, recital koji je napisao o. Ivo Peran, provincijal franjevačke provincije sv. Jeronima. S njim je družinu uvježbao o. Tomislav Batinić. Oluja i križ dva su snažna znaka u kojima je sav sadržaj ove »legende«. Pod tim znakovima ostvaruje se prijelaz iz tame u svjetlo, iz smrti u život, iz poganstva u kršćanstvo... Po križu u slavu. Hodočasnici su razumjeli – govor je o krštenju: »Oj, zdravo Križu, nado sva, što nosiš slavu uskrsnu.« I crkvica Sv. Križa, tako vješto upletena u sadržaj i poruku recitala. Rodila se ta mala katedrala, nazvaše je najmanjom katedralom na svijetu, rodila se ona na početku naše pisane povijesti iz svježe vjere tek pokrštenog naroda. Taj nam je znamen od Neba ponuđen u početnim burnim vremenima našeg radanja. Prihvatili smo njezin znak i poruku: Križ i Uskrsnuće na početku našeg saveza, te s njime ostvarili ponosnu i svetu povijest.

Neposredno prije proslova za recital jedan je mladić izrekao prigodnu pjesmu »Hrvatska, zemljo moja«, koju je za »Nin '79« spjevala s. Marija od Pre-svetog Srca.

Dok u crkvi traje »povijesni hod« od Višeslava do novokrštenika, pred crkvom je trg prepun molitelja. »Noć ima svoju moć« govori okupljenima don Anton, pozivajući ih na molitvu i red. Nije možda ni slatio da će ova noć uistinu pokazati svoju moć u najpozitivnijem smislu. Sa zapaljenim svijećama u rukama, oni koji nisu mogli stati u crkvu, mole krunicu, pjevaju crkvene popijevke. Osjeća se da je Gospodin tu među svojim narodom.

Kad im se priključiše oni iz crkve, svi podoše za uskrsnom svjećom u ophod putem Gospe od Zečeva. Deset je sati navečer. Mnoštvo od oko pet tisuća vjernika, na čelu sa svojim svećenicima, napravilo je dugačku kolonu koja je opasala cijelo mjesto. Svećenik Frkin sa uskrsnom svjećom, svećenici oko njega, do njega, narod za njima, sa svijećama u rukama i molitvom na usnama. Kao da su Prosni dani. U ophodu noćas ne nose Gospu, nose svjetlost koju je i ona nosila. Mole se radosna otajstva Gospine krunice. Izmjenjuju se pjesma i molitva. Na pojedine poklike u pjesmi spontano nastaje radosna igra svjetlosti. Kao da su se sve zvijezde s vedrog neba rujanskog spustile u ruke ovoga naroda i titrale. Zapalile se ninske ulice, raspalila se srca pobožnog puka...

Prva postaja je kod spomenika vatrenog biskupa Grgura Ninskog, djela Ivana Meštrovića. Svećenici na podignutom postolju, narod i dalje sa svijećama koje polako dogorijevaju, a mjesec osvjetjava da bi narod što bolje vidio površinom malu, ali značajem jedinstvenu crkvicu koja je iza njega. Grgur, mjesec, narod, Sveti Križ, upaljene svijeće, a kao da zvoni »iz dubine naginjem se k tebi, Gospodine!« Narod pjeva. U zanosu. Tisuće zvijezda vise nad njim. Naš Sveti Križ sâm, osvijetljen, u svim srcima kao da se vratio u svoju mladost kada se izdizao krajem. Osvijetljen izgleda jači, veći, moćniji, kao i osjećaji naroda Božjega što ovdje stoji večeras da bi, tko zna po koji put, pokazao tko je.

Izmjenjuju se molitva, pjesma, čitanje, propovijed.

Navještaj Evandelja po Mateju 5, 14–16: »Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad koji leži na gori.« Nin se ove noći ne može sakriti. Sada je u ophodu oko pet tisuća hodočasnika sa svijećama. Djevojke, kako je pradavni običaj, kod prve postaje ne plešu oko Gospe s »vincem od poljskog cviće«. Noćas je kod prve postaje »ples« od svjetla, ruku, očiju... A tada don Anton usklikne: »Zagasite svijeće! Vi ste svjetlo svijeta! Tako nam je naš Isus rekao.« A kao nijemi odgovor nad Božjim narodom vinuo se oblak svjetla i dima.

Čitač čita Nazorovu nadahnutu pjesničku riječ pred Grgurom za kojeg on pjeva:

»I biskup moli: Bože, biser zveči
Na mermer-ploči svetoga oltara;
Kô tamjan mire majčine mi rieči.

Duša nam cvit je, što svojim miriše
Vonjom, a srce vrutak, koji svojim
Žuborom pjeva, uzdahom uzdiše.«

Kapari, članovi bratovštine sv. Ivana Krstitelja iz Vrbnika na Krku u pokorničkim haljinama, po začinjavcu započinju pjevati »Pojubicu«, »pisan« na čast Majci Božjoj, a za pokoj »duše bratije i sestara naših, i moli svojega milostivoga Sina, da bi njin prostili gribi!«

Uskrsna je svijeća opet povela narod. Hodočasnici idu k moru – ninskome, mulju ljekovitom... Gledaš u zvijezde, pa u svijeću, pa u more, sve zaognuto u zanosni pjev hodočasnika »O Marijo, zvijezdo mora, svjetli nama do na kraj«. Lađe su na obali i mnogo dragocjenog kamenja, sve pleteri, cvjetovi – kao dragulji s morskog dna. Kad se mnoštvo slilo k moru, u moru ne bje ni jedne lađe. Čuje se, razgovijetno, Evandelje po Mateju 13. glava: »Onoga dana (ove noći) Isus izide iz kuće i sjede uz more. I nagrnu k njemu silan svijet te je morao ući u lađu; sjede, a sve ono mnoštvo stajaše na obali. I zborio im je u prispodobama. Mi noćas slušamo prispodobu o sijaču. Svijeće sve more zapalile, plamičci kao »svičarice« drhte kao zvijezde. Svaki hodočasnik kao jedna leđa. U ovom ninskem moru u doba kralja Tomislava bilo je 15.000 veslača. Skupa s Krešimirom IV, on 1069, a mi 1979, pišemo povelju »Mare nostrum«. On u Ninu piše darovnicu: otok Maun za samostan sv. Krševana u Zadru, a mi darivamo Bogu, Trojednome, svaku dušu, svaku zapaljenu svijeću – našu darovnicu.«

Na putu do crkve prolazimo ispod baroknih »Donjih vrata«. Na njima je uklesan hljeb kruha i boca vina – znak dobrodošlice. Noćas je i veliko bijelo platno, crvena slova: »Dobro došli!« Hodočasnici mole krunicu, ponovno pojedive, a na pripjeve dižu svijeće uvis.

*Hvalite Gospodina, svi puci,
slavite ga, svi narodi!
Silna je prema nama ljubav njegova,
i vjernost Gospodnja ostaje dovijeka! (Ps 117)*

Putem razgovaram sa starcem Stipanom. Vodi ga mladi svećenik, župnik iz Sremske Kamenice. Stipan je slabovidan, pa župnik nosi dvije svijeće, a on u ruci štap. Cijeli su dan putovali i Stipan je čvrsto odlučio bdjeti do jutra. U njega petero djece. U Kamenicu doselili iz Hercegovine. U kući se uvijek moli, pa i sada kad je biskup rekao da svake večeri mole tri Zdravomarije i molitva vjernosti. Stipan neće mnogo govoriti. »Nije sada zgoda. Pusti, župniče, neka molimo!« Tek jedan detalj što ga bilježi don Luka.

Na trgu po povratku svi zanosno zapjevaše »Litanijske naših Gospinih svetišta« – Bistrica, Sinj, Olovo, Trsat, četiri metropolije. Sve pjevaju na svima dragi napjev »Majko Božja Bistrička, moli se za nas«. Među prisutnima najviše je hodočasnika iz Hrvatskoga zagorja pa oni daju ritam i polet zanosnom pjevu.

Za svećenikom, predmoliteljem, svi ponavljamo »Molitvu vjernosti«, koju se obavezujemo moliti svake večeri u 21 sat. Potom Kapari pjevaju »Božji plač«:

»O milostiv nam budi
I za nas, našib gribi!«

U crkvi članovi zajednice »Bračni susreti« nastavljaju bdjenje čitanjem Knjige o Ruti 1,16 – 17:

»Kud god pođeš ti – idem i ja,
Gdje god živiš ti – živjet ću ja,
A narod tvoj – postat će narod moj,
I tvoj Bog – moj bit će Bog!«

Čita se pismo pape Ivana VIII. knezu Branimiru. Pjevaju se pohvalnice uskrsnoj svijeći. Navještaj Evandelja po Luki 2, 41-52. Tekst Evandelja razlaže o. Pavlin. Bračni drugovi daju svjedočanstva o obiteljskoj molitvi i slavljenju nedjeljne mise. Svi zajedno pjevaju »Hoćemo Boga...«

Potom nastupaju članovi bazične zajednice »Kursiljo« koje predvodi svećenik Andrija Vrane. Jedan od njih protumači hodočasnicima svrhu i smisao njihove zajednice. Franjo daje svjedočanstvo svoga života i prije nego što je ušao u zajednicu i pošto je prošao »kroz mali tečaj«. Slijedila su još mnoga svjedočanstva i mnogo radosnih pjesama uz gitare.

Don Anton poziva hodočasnike da pruže jedni drugima znak mira, ali noćas tako da progovore riječ-dvije, da se upoznaju. To je potrajalo desetak minuta, a onda su prisutni svećenici izgovarali nadahnute molitve iznoseći pred narod nakane za duhovna zvanja, za bolesnike, za one koji noćas putuju prema Ninu i koji skupa s njima bdiju... Kruna svega bila je molitva Očenaša. Bilo je već dva sata izjutra kada su svećenici otpustili narod – hodočasnike na počinak. Crkva se nije zatvarala. Župnik Čedo ostao je na nogama sve do jutra, jer kako su hodočasnici pristizali, tako su ulazili u crkvu i ponovno sve ono što bješe i na početku: krunica, pjesme, ispovijed...

Za vrijeme bdjenja i poslije, narod Nina pred vratima i u hodniku župske kuće. Oni žele ove noći pružiti smještaj dragim gostima hodočasnicima što stigoše iz daleka. Sve su kuće bile širom otvorene. Hodočasnici su mogli ulaziti u njih bez straha tražeći okrepnu.

Kao da se upravo ova noć čekala svih tisuću i stotinu godina, kao da je ona bila ta koja će sve izmiriti, srediti račune i uliti nadu. Upravo nadu. Nadu koju su naglašavali svećenici, ali i naš Sveti Križ. Nadu u identitet koji postoji i koji nitko i ništa ne može srušiti.

Mjesec se počeo gubiti i posljednja je zvijezda pala, ali ulice nisu postajale tiše. Sunce je dovelo nove hodočasnike, od kojih se većina došla odmah pokloniti Svetom Križu, poljubiti sveto tlo hrvatskog prapočetka na ovim stranama. Nikome nije trebao vodič. Otprve, bez zapitkivanja, pogadali su gdje je crkvica. Tiho bi došli, izmolili, napravili snimak za uspomenu i... prema »Grguru«, mjestu središnje proslave. [E. P.]

Divna si, zemljo!

Na mjestu slavlja

»Lijepa si, zemljo, pod strmom liticom Velebita. Lijepa kada dočekaš jutra, kada se u tvome krilu okupi narod iz cijele domovine. Pritajena i mirna, dostojanstvena i ponosna, još si jednom dočekala sve koji su htjeli upravo na tebi, tu tamo, proslaviti jedan tvoj i svoj narodni, vjernički blagdan. Kakve sve misli prodoše kroz glave mnoštva koje je dva dana svetkovalo na svetim ninskim spomenicima! More bijaše mirno, kuće i srca Ninjana širom otvorena, a vječni zaštitnik Velebit, poput Titana, nadgledavao je sve što se dešavalо. Zemljo, još ti se jednom divim na početku slova o tebi!« (D. Petreković)

Ako za prikaz bdjenja u Ninu nije bilo dovoljno jedno pero, tim više to vrijedi za opis glavnog slavlja održanog sutradan, 2. rujna na »Grguru«. U jedinstveni tekst složene reportaže Rozarija Šutrina, Duje Petrekovića i Marijana Kovača daju jednu zaista bogatu sliku prekrasnog mozaika svega onog što se toga dana dešavalо, što je, kako bi to rekao Nikola Mate Roščić, nadvisilo sva očekivanja i predviđanja, dotičući granicu čudesnog događaja. I kao što je u jednom umjetničkom mozaiku gotovo nemoguće razlučiti pojedine boje i kamenčice – izgubila bi slika svoj čar – tako bismo gotovo jednakо mogli reći da bi i prikaz svega onog što se pred našim očima dešavalо na »Grguru« izgubio svoj čar ako bismo stalno naglašavali koji dio prikaza pripada pojedinom izvjestitelju, a koji opet, da tako rečemo, veznom materijalu.

Divno je što je »Grgur« izabran za mjesto slavlja. To je kilometar i pol od Nina, blaga uzvišica, na kojoj je bila smještena pozornica za najviše goste. S lijeve strane čistina, iza leđa Nin, a desno opet more i Velebit, naš stoljetni zaštitnik. Kao da je na ovom mjestu skupljena sva naša povijest i zemljopis, sva obilježja koja možemo ponuditi i koja imamo. Sama je pozornica bila ukrašena likovima Branimira, pape Ivana VIII, Grgura Ninskog i pape Ivana Pavla II, što ih je naslikao zadarski majstor Branko Stojaković. S lijeve strane pet metara visoki križ, Zavjetni križ, na platnu i drvu s kojeg Krist širi ruke kao da će zagrliti mnoštvo koje sa svih strana k njemu hrli. Križ je naslikao također zadarski majstor Nino Abatinović.

Već u sedam sati ujutro golemo mnoštvo očekivalo je početak svetkovine. Susreću se usamljenici i mladi parovi, iskićena zaprežna kola s obiteljima i osobni automobili, ali i stotine autobusa najrazličitijih registracija. Toliko ih se poredalo na cesti od Zadra do Nina da im se nije ni početak vidio. Osobne automobile nitko nije ni pokušao izbrojiti, ali skoro cijeli put od dvadesetak kilometara bio je prepun. Neki podaci govore da je bilo oko tisuću i pet stotina autobusa. Uz njih još i brojni autobusi zadarskog »Autotransporta« koji svaki desetak minuta neumorno prevoze hodočasnike iz grada i okolice u slavljenički Nin. I sve u savršenom i dostojanstvenom redu, bez i jednog zastoja ili ne-

sporazuma. Doista, treba čestitati i zadarskim saobraćajnim organima čije su stručne usluge bile nezamjenjive.

Odasvud se čuje pjesma. Izišao narod u svojim starim nošnjama, došao s instrumentima i dolazeći k mjestu složno je zapjevalo. Prošao ispod natpisa »Dobro došli!«. Hrvatski vjernici iz svih krajeva, gdje smo nekada bili i gdje se još nalazimo, došli su ovamo svjedočeći čvrstinu, odlučnost, postojanje i nadu. Došli su sa starim crkvenim barjacima kao prastarim znakom vjernosti i dokazom da stara vjera i slava traju, da ne prolaze. Mnoštvo je stiglo i brodicama u živopisnim nošnjama, s gitarama u rukama.

Nešto prije deset sati i trideset minuta dopratila je počasna pratnja zadarske saobraćajne milicije tri kardinala na čelu s našim kardinalom Šeperom i nadbiskupom Kuharićem, sve od trga pred zadarskom katedralom pa do podnožja svečane tribine na kojoj se imalo odvijati euharistijsko slavlje. Točno u deset sati i trideset minuta iz Nina je krenula procesija s križem na čelu, sa zastavama i barjacima, ministrali s kaležima, narod u slikovitim narodnim nošnjama i s pjesmom na usnama. Kardinali su ih dočekali blizu uzdignutog oltara. Nitko nije mogao povjerovati da se tako velik broj skupio na svetom tlu Nina. Stranci sa zadržanim počasnim klimati glavama, sretni što postoje još vjernici koji tako štuju svoje tradicije. Mi ispunjeni srećom, jer smo još jednom pokazali što znači želja za isticanjem identiteta, povijesti i svega onoga što jesmo u duši, a što želimo biti i u vanjskoj formi. Bilo nas je oko dvije stotine i pedeset tisuća. Možda i više. Kolona od Nina do »Grgura« bila je nepregledna i izgledalo je kao da se proteže tamo do Velebita. No, nije to bio samo broj koji je tamo doveden. To je broj koji je došao. To je bio narod koji štuje iste svece i narodne vladare, koji moli i koji zajedno hodočasti. To se najbolje vidjelo kada bi se zapjevala neka pjesma. Svi su je odmah prihvaćali, bilo da ona potječe sa sjevera ili juga hrvatskih krajeva.

Još mnogo prije dolaska procesije narod je pjevalo, radovao se, ali kada je među njega ušao Pralik sa svim našim znamenjima, iza kojega su išle sestre redovnice, oko šest stotina svećenika, biskupi i nadbiskupi, iz svih se grla zaorila ponosna, narodna, draga, vjerska i domaća pjesma »Rajska Djevo!«.

Vidio sam suze na licu biskupâ

I morale su uzdrhtati kosti slavnih preda što pod ovim tlom nadoše počinak – na događaj ovaj nedjeljni, općenarodni. Izostao je tresak gromova sa Sinaja, ali ne i gromoglasna molitva i pjesma mnoštva. Djedovina je iskrsla u svom prvošnjem, ali punom sjaju. Fanfare zadarske Gradske glazbe pod ravnanjem mo Alfonsa Svobode oglašiše se himnom sv. Stošiji i ponesoše nas svojim zvukom u drevni Zadar, u tamošnju prastaru i tim dragocjeniju katedralu i vratiše nas istim zvukovima do podnožja oltara na »Grguru«.

Na oltaru su svete moći naših svetaca i blaženika: Tavelića, Kažotića, Gracije i Ozane, o. Leopolda Mandića. Uz oltar Papin legat kardinal Franjo Šeper, kardinali Franciszek Macharski i Silvio Oddi, nadbiskupi, biskupi, provincijali. Podno oltara svećenstvo i mnoštvo, gotovo neizbrojivo, sve glava do glave.

Narod je utihnuo. Govori i pozdravlja nadbiskup Oblak: »Uzoriti gospodine kardinale, Papin izaslaniče! S radošću Vas velikom pozdravljam i sabranu Vam svetu Hrvatsku predstavljam.« I dalje klasičnim sloganom nadbiskup razlaže zašto smo se okupili baš u Ninu, gradu Višeslavove krstionice i prebivalištu naših narodnih vladara, sijelu hrvatskog biskupa i uporištu glagoljice. Naglašava da smo došli zahvaliti za dar vjere u zajedništvu Crkve Kristove, potvrditi i obnoviti zavjet predaka »za tisućljeća nova« izvršavajući zacrtani program ove »Branimirove godine«: Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu. »Naš zavjet i povijest nam daljnju s Bogom ispisivati – podvlači nadbiskup, a znak toga bit će Zavjetni križ u svakom našem domu. Oživljavanje prošlosti zalog je i putokaz bolje, vedrije i ljudskije budućnosti... Odjekuje snažan pljesak organizatoru čudesnog susreta.

Opet svi umukoše. Koordinator proslave dr Tomislav Bondulić, župnik Biograda n/m, čita povelju kojom papa Ivan Pavao II. imenuje kardinala Franju Šepera svojim osobnim izaslanikom na svečanostima »Branimirove godine« u Ninu. »... Tebi, časni Naš brate, nadbiskupima, biskupima, svećenicima, redovnicima, vjernicima, kao i svim pobožnim hodočasnicima Hrvatima iz svih krajeva Jugoslavije... od srca podjelujemo u Gospodinu apostolski blagoslov, kao jamstvo i zalog nebeskih darova.« I opet gromoglasni aplauz pozdrava, zahvalnosti i vjernosti Svetom Ocu, koji je radostan što ima razloga da posebnom pažnjom i ljubavlju prati »drage svoje Hrvate«.

Slijedi sveta misa. Stotine tisuća glasova ujedinjeni u istoj molitvi, u istoj melodiji pučke mise o. Ive Perana, koja nam je poznata još iz solinskih slavlja 1976. Odlično ozvučenje omogučilo je svem prisutnom mnoštvu da razgovjetno sve čuje i aktivno sudjeluje u svetom bogoslužju. Zborna molitva bila je izraz svih želja i planova za budućnost: »Bože, vrelo i djelitelju svakoga dobra, zahvaljujemo ti što si nas sa svih strana sabrao u ime tvoga Sina Isusa Krista. U ime svih Hrvata mi te, Gospodine, molimo da nas i dalje vodiš putem pravde, svjetlosti i mira...«

Sva tri čitanja zajedno s pripjevnim psalmom pokazala su kako riječ Gospodnja odgovara svim vremenima i prigodama. Prvo čitanje uživljeno je pročitao zadarski bogoslov Andelko Buljat: Sirah 44, 1 – 9, 50, 28 – 29: »Opjevajmo slavne muževe, pretke naše po njihovim pokoljenjima...« A ti slavni muževi, preci naši, držali su se teksta Psalma 27: »Gospodin mi je svjetlost i spasenje, koga da se bojim? Gospodin je štit života moga...« Drugo čitanje je razgovjetno pročitao srednjoškolac iz Biograda n/m Petar Tolić, Djela apostolska 1, 1 – 8: »U svojoj prvoj knjizi, Teofile, iznio sam sve što je Isus činio i učio...« Prva kršćanska zajednica najprije je dobro upoznala život i djela Isusova a zatim je sama nastavila Isusovo djelo. Primjer i poticaj. Evangelje je otpjevao dalmatinskim napjevom Svetog četvrtka župnik Paga kanonik don Frane Mandić, Ivan 6, 63 – 69: »Duh je onaj koji oživljava...«

Poslije Evandelja pristupa ambonu kardinal i Papin legat Franjo Šeper. Svojim već poznatim odmijerenim tonom, sigurnošću čuvara vjere, izlaže nauk, povijest i sadašnjost, potiče na izgrađivanje vedre kršćanskije budućnosti sav prisutni narod kao i one koji nisu mogli doći ali jednako misle i osjećaju. Posebno je istakao namjeru naših biskupa da se ova 1979. godina proslavi u znaku kneza Branimira, da bi oživljavanje prošlosti bilo putokaz budućnosti. A kao središnju misao vodilju čitave proslave kardinal je potcrtao – vjernost. Pradjedovska vjernost sve nas obvezuje u sadašnjosti i budućnosti. »Nismo silom pokršteni.« Slobodno su naši preci prihvatili nauk Kristove Crkve i vjerno ga obdržavali. Kao potomci njihovi i kao vjernici dužni smo sve učiniti da se i »za nas može reći: Croatia semper fidelis – Hrvatska uvijek vjerna Bogu, vjerna Mariji, vjerna sv. Petru.« Prisutno mnoštvo s najvećim oduševljenjem prihvatiло je riječi svoga kardinala kao svoj zavjet i amanet.

Molitvu vjernika otpjevali su zadarski župnici Jerko Gregov i Milivoj Bolobanić. Bila je to zahvala za slavnu prošlost, pouzdana molitva za blagosloviju sadašnjost i izraz sveopće želje da Božja desnica blagoslovi sav narod hrvatski, sve narode svijeta, svetu Crkvu, Papu, sav kler i puk kršćanski...

A kroz sve to vrijeme, pod zrakama sjajnog rujanskog sunca, slika divna, zanosna. S desne strane oltara barjaktari. Crvene, bijele, plave, papinske žute, šarene, rukom vezane prigodne zastave vijore se glacom do glave preplavljenim visom. Po sredini povorka daronosaca specijalnih prinosa. Prije zastava na povišenom mjestu sveti pralik Gospe Velikoga zavjeta, u blizini, odmah tu, likovi Bistričke i Remetske Gospe, zastave trsatska, sinjska. Tá, zar mogu djeca bez Majke?

Svatko želi doprijeti što bliže središtu ovog za naše pojmove nevidenog zbivanja. Očitavam simbole, ambleme, transparente i smještam sudionike u pojedine krajeve domovine. Njima su to dobri znakovi raspoznavanja i snalaženja: Vinkovci, Nuštar, Tordinci... Srijemska Mitrovica... Vitina, Vodice, Lištani, Prolog... Murter... Jordanovac, Sv. Blaž – Zagreb, Novo Virje, Kozarevac, Kloštar Podravski, Ferdinandovac, Đurđevac, Virje, Koprivnica..., Sv. Obitelj – Zagreb, Cernik Riječki, Senj, Crikvenica, Miljevci... Jarmina... Skupine i pojedinci tako se lakše snalaze, kreću, grupiraju i orijentiraju. Da li je Nin ikada u svojoj velebnoj prošlosti video nešto veličanstvenije?

Kruna svega kao da je ipak svečani prinos darova. U dugoj povorci predstavnici gradova, krajeva, župa, željeli su preko ruku predvodnika misnog slavlja primijeti na oltar ono najdraže i najznačajnije iz njihova užeg zavičaja: borinačka jabuka, žito... (Slavonija), ulje, vino... (Dalmacija), odljev pralika Gospe Velikog zavjeta (Solin), kormilo i vesla (Krilo-Jesenice), bosanski čilim, istarska pisanica, kruh iz Vitine, maketa Sabornice i tornja Sv. Nikole (Varaždin), smokve i južno voće s maketama brodova... (otoci), rukotvorine, tkanje, vezovi (Vojvodina), glina, cigla, ugljen... (Zagorje), srebrni kalež (Sinj), velike voštane svijeće (Zagreb, Bjelovar, Sukošan, Tijesno), skupocjena štola (Skradin)... Sve su kamere ovjekovječile dar Gospića i Like – živo janje kao

atrakciju dana. Brojni darovi u novcu (župe, radnici u inozemstvu), umjetničke slike, proizvodi iz rodnog kraja...

U svečanom raspoloženju nastavlja se Služba Božja: »Uistinu je dostoјno i pravedno, pravo i spasonosno, da vazda i svagdje zahvaljujemo tebi, Gospodine, sveti Oče...« Zanosni hvalospjev zaključuje stotine tisuća glasova jednoglasnim: »Svet, svet, svet...!« I u tom času gotovo mi se nametnuše nadahnuti stihovi našega pjesnika Vladimira Nazora:

»Podne je — svečani čas,
Na pragu kad stoji nebesa
Bog otac. — A svemir je vas
Hram blistav, i stabla bez sjene,
I duša bez žuči, i oči bez mrene,
A zemlja sva je puna čудesa.
Čas sveti je to,
Kad osjećam nit, što me veže
Za izvor moj vječni, a k uvoru bježe
Sve moje gorčine,
Moj led, moje tmine
I sve moje зло.
Svet!
Svet!
Svet!
Pjevaju nebeski krugovi
U mojijem žilama, Gospode.
I osjećam, da bivam čist
Ko kristal, i mek ko vosak,
I lagan ko list.«

»Uistinu svet si, Gospodine, izvore svake svetosti...« Kardinali, nadbiskupi, biskupi, stotine svećenika, prikazuju jedinstvenu Nekrvnu žrtvu Božanskog Sina. — Srebreni zvuci fanfara razlijegoše se ravnicom, iznad glava pobožnog puka, sve do Nina:

»Na naš oltar stigo je dar
A sada među nas dolazi Bog!«

Svojevrsni je vrhunac bio u liturgijskoj pjesmi Očenaša, koja je bila odjek čitave lijepe naše domovine i zahvala za tu najljepšu zemlju na svijetu, za našu povijest i za našu vjernost. [GSIM]

Svetu pričest dijelilo je šezdesetak misnika ispred kojih su išli ministranti s prigodnim bijelim zastavicama, na kojima se zlatom blistao u crvenom štitu amblem: Branimirov križ, ključevi sv. Petra i jubilarne godine 879-1979. A

pjesma razdraganog, pobožnog i strpljivog mnoštva, koju započinjahu pjevači zadarskih crkvenih zborova, izvijala se gromoglasno i odano:

»Danas kroz vjekove u Crkvi isto biva,
Med nama, sretni smo, imamo Krista živa.«

Završetak slavlja

Po završenoj pričesti progovorio je hodočasnicima zagrebački nadbiskup i metropolita Franjo Kuharić. Najprije je zahvalio svima na prisutnosti u molitvi i pokori ovoga jedinstvenog slavlja koje je trajalo gotovo četiri sata na jedva podnošljivoj sunčanoj žegi. Zatim je govorio o Zavjetnom križu koji je posebno izrađen za ovaj jubilej da bismo ga postavili na počasnu i vidljivu mjestu u svakom našem katoličkom domu. Zatim je, kao i obično, svoje misli izrekao u zanosu, ali mirno i nadahnuto. Križ! Divni hvalospjev svetomu križu Kristovu: »Ljudska ga je okrutnost izmisnila... grijesi svijeta istesali... Bog ga je prihvatio i učinio žrtvenikom ljubavi... Uklonjen je iz naših škola, bolnica i sudnica, ali ne iz naših srdaca. Ostaje na našim oltarima... tornjevima... raskršćima... grobovima... Križ na našim grudima, u našim domovima, neka stoji i neka bude znakom ljubavi... dragocjena svetinja.« Križ naš svagdanji, križ naš povijesni, koji tako osjećamo, križ naš budući koji s radošću primamo. I opet pljesak kao priznanje za propovijed i kao podrška u svim njegovim nastojanjima da čovjeka približi Bogu.

Na kraju je nadbiskup Kuharić posebno preporučio svima da dnevno izmole »Ispovijest vjere Hrvata katolika«, po mogućnosti u isti sat, u 21 sat, kada će nas blagosloviti svi naši biskupi i svećenici.

Blagoslovom Zavjetnih križeva, čestitkom 25. godišnjice biskupske posvećenja kardinalu legatu Franji Šeperu i čitanjem pozdravnog brzopisa papi Ivanu Pavlu II. zaključeno je svenarodno slavlje 1100. obljetnice obnovljene i potvrđene vjernosti hrvatskog naroda Petrovoj Stolici.

Gospodine Bože i Savezniče naš! Zahvalujemo ti za ovaj susret molitve, obnove i mira. Zahvalujemo ti što si nas na ovom mjetu sabrao sa svih strana naše domovine, da se zbližimo i spoznamo kako smo jedan narod, hrvatski i kršćanski. Molimo te, prati nas i dalje na putu života, daruj nas darom svoga Duha, da možemo svoju vjeru i tvoju dobrotu svjedočiti svagdje, kod kuće i na putu, u školi i na radnom mjestu, odvažno i ustrajno, kako nas je učio tvoj Sin Isus Krist, koji živi i kraljuje po sve vijeke vijekova. Amen. (Popričesna molitva)

Sunce je još jače pripeklo, iako je podne već odavno prošlo. Oko dva i pol sata, a velik dio i iza četiri, još nitko ne odlazi, kao da svi još nešto očekuju. Narod se ispovijeda, moli, pjeva, stoji i znoji se. Od sunca, ali i od ponosa. Čeka. I na kraju, kao »dovedenja« i »hvala« svima, i onima koji su došli i onima koji to nisu mogli zbog velike udaljenosti (ne smijemo zaboraviti da je više

od tri i pol milijuna naših izvan zemlje!), sve se spojilo u jedan glas koji je započeo pjevati pjesmu koju svatko zna: »Lijepa naša«.

Mnoštvo vjernog naroda poče se polako razilaziti. Ugledni crkveni dostojanstvenici vratiše se u Zadar kako su i došli. Njihova kola i autobus predvedoše kola narodne milicije — saobraćajaca — kako bi im omogućila nesmetan i pravovremen prolaz kroz mnoštvo ljudi i vozila. [E. P.]

POZDRAV NADBISKUPA MARIJANA OBLAKA

Sabranu Vam svetu Hrvatsku predstavljam

Uzoriti gospodine kardinale, Papin izaslaniče! S radošću Vas velikom pozdravljam i sabranu Vam svetu Hrvatsku predstavljam. Ovdje su uz pralik Gospe Velikoga zavjeta moći naših svetaca i blaženika: mučenika Tavelića, biskupa Kažotića, molitelja Gracije, djevice Ozane i svećenika-kapucina o. Leopolda Mandića. Oni uprisutnjuju sve druge duše svetih predaka naših. Ovdje je živi narod Božji, sa svih strana Lijepe naše, krstom posvećen, Duhom Svetim potvrđen i Euharistijom Tijela Kristova hranjen, da razglaši slavna djela onoga koji nas pozva iz tame u svoje divno svjetlo (1 Petr 2,9) da primimo otkupljenje i oproštenje grejeha (Kol 1,14). Ovdje su službenici naroda Božjega, pozvanici za apostole, opredijeljeni za Evandjele Božje (Rim 1,1), djelitelji Božjih tjani (1 Kor 4,1): biskupi, svećenici, redovnici s Bogu posvećenim djevicama. Svi hodočastimo danas ovdje u Nin, grad Višeslavove krstionice, spomenice našega krštenja, boravište župana, knezova i kraljeva naših; u Nin, sijelo biskupa Hrvata i uporište glagoljice; u Nin, koji čuva biser crkve, katedrale naše prve — onu Sv. Križa i drugu, krunidbenu, sv. Nikole, što još od IX. i XI. stoljeća žive. Hodočastimo ovdje u Nin Bogu zahvaliti da već tisuću i stotinu ljeta živimo utvrđenu vjernost Bogu u Katoličkoj Crkvi. Branimirov zavjet ovdje, gdje ga on učini, potvrđujemo i obnavljamo za tisućljeća nova. Biti i ostati s Bogom. To je zavjet naš, izrečen posve jednostavno i konkretno: Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu. Neuništiv je narod u kojem je obitelj zdrava i brojna. Kršćanski je narod kad mu obitelj moli i misu slavi. Tada on s Bogom živi i radi. Suživot s Bogom blagoslov je za cjelokupan moralni, društveni, kulturni i ekonomski život pojedinca i naroda. Sva nam povijest hrvatska s vrednotama duha u duše zasađenim i prebogata kulturna baština naša o tome zbore. Naš je zavjet i povijest nam daljnju s Bogom ispisivati. Znak i dokaz tome Zavjetni je križ u svakom hrvatskom

katoličkom domu. Na ovom jubilejskom slavlju naš obnovljeni zavjet dar je, uzoriti Papin poslaniče, vjere i ljubavi, odanosti i vjernosti kao nekoć predaka naših, i ujedno zahvalnosti znak što nam Vas, sina našega roda, namjesto sebe na svečanosti »Branimirove godine« iz Rima posla.

Čast mi je pozdraviti uzoritog gospodina kardinala Silvija Oddija, koji dio svoga života ugradi u Nuncijaturi u Beogradu u služenju Crkvi u Jugoslaviji.

Isti pozdrav zborim mons. Pablu Puente, savjetniku Nuncijature u Beogradu, koji nam oboljeloga nuncijskog mons. Michele Cecchinija zastupa.

Pozdravljam poslanstva biskupske konferencije Evrope koja nas veoma počastiše, a poimence spominjem uzoritoga gospodina kardinala Franciszeka Macharskoga, nadbiskupa Krakova, koji nam s biskupom mons. Zbiegniewom Kraszewskim predstavlja bratsku Crkvu u Poljskoj. Crkva u Poljskoj obdarila sveopću Crkvu i svijet papom Ivanom Pavlom II.

S radošću pozdravljam sve predstavnike i zastupnike Biskupske konferencije Austrije, Francuske, Njemačke, Mađarske i već spomenute Poljske.

Spominjem i zastupnika Gradišćanskih Hrvata.

Svi su hrvatski biskupi nosioci ovoga slavlja. Oni su nadbiskupiji zadarskoj i meni povjerili njegovu provedbu. Dok im zahvaljujem na povjerenju, pozdravljam sve ovdje prisutne hrvatske nadbiskupe, biskupe, zastupnike drugih biskupija na čelu s mons. Franjom Kuharićem, nadbiskupom zagrebačkim i predsjednikom naše Biskupske konferencije.

S dužnim poštovanjem pozdravljam izaslanstvo gospodina episkopa dalmatinskoga.

Bratski pozdravljam sve mnogopoštovane oce provincijale i sestre provincijalke, njihove redove, družbe i zajednice.

S radošću pozdravljam braću Slovence katolike i sve druge narode što nam se s bratskom ljubavlju ovome jubilejskom slavlju pridružiše.

Na poseban način pozdravljam svu našu braću Hrvate katolike koji rade i žive sada u inozemstvu, a ovaj veliki događaj ih je privukao ovdje sa svećenicima-misionarima da posvjedoče da pripadamo istoj Crkvi i istome narodu.

Sve vas, braćo svećenici i redovnici, ministranti mladi naši, ljepotani u narodnoj nošnji, barjaktari, medicinske sestre, službe brojne i raznolike i sve ostale što ovo mjesto, »Grgur« zvano, slavljem danas oživiste, u pozdravu grlim. Hvala vam svima u ime svih biskupa hrvatskih što Crkva jeste i ovdje je očitovaste. Hvala vam za trud i velikodušnost. Hvala za odaziv i sudjelovanje brojno. Nin nije završetak, već poticaj i početak isповijesti, življenja i svjedočenja vjere da budemo i odsad što dosad smo bili: Hrvati-katolici, vjerni Bogu u Katoličkoj Crkvi.

PISMO KOJIM PAPA IVAN PAVAO II. IMENUJE KARDINALA
FRANJU ŠEPERA SVOJIM LEGATOM U NINU

Odluke zgodne za ovo naše vrijeme

IVAN PAVAO II.

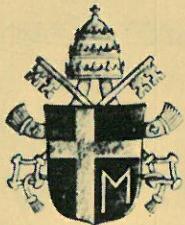
*Časnome Našem bratu FRANJI, Svete Rimske Crkve kardinalu ŠEPERU,
prefektu Svetе kongregacije za nauk vjere*

U tvojoj će se domovini, kako nedavno saznamo, uskoro slaviti posebne svečanosti, da se dostoјnjim spomenom obilježi presretni i značajni događaj, koji je, dobro znamo, već dugo vremena od tada bio ljubljenom hrvatskom narodu od velike koristi. Upravo se ove godine navršava tisuću i stotinu godina, kada se dogodila sigurna i utvrđena izmjena pisama između pape Ivana VIII, Našeg predšasnika, i preslavnog muža Branimira, kneza hrvatskog, i to u vrijeme žalosnog rascjepa Istočne Crkve od Zapadne, poslije kojeg Hrvati za kratko vrijeme potpadoše pod državnu i crkvenu zaštitu Bizanta. Upravo knez Branimir bio je taj koji je – naslijedivši na upravi Zdeslava – pridonio da taj narod sačuva katoličko ime kada je sâm osam stotina sedamdeset i devete godine odlučio da pošalje pismo tom Našem predšasniku da, »čitavom dušom« pristajući uz Rim, obnovi vjernost naroda i ispovjedi i potvrdi. I zato je te iste godine spomenuti Veliki svećenik, veoma obradovan, za vrijeme sv. mise na blagdan Uzašašća Gospodnjega tim sinovima Hrvatske podijelio apostolski blagoslov, i dne 7. lipnja napisao dva pisma, da srdačno čestita njima, koji obnoviše veze sa Zapadnom Crkvom.

Toliki događaj, ovdje ukratko spomenom obuhvaćen, znači jedno veliko svjedočanstvo, kako kršćanske vjere, kojom su od tada vjernici tokom tolikih vjekova neprestano poštovali jednu Kristovu Crkvu, tako i odane ljubavi i poštovanja kojom od tada ne prestaše obasipavati nasljednika svetoga Petra.

A sada kada ova razmišljanja nisu korisna samo za jačanje pobožnosti toga svetog stada nego i za odluke zgodne za ovo naše vrijeme, za njegov kršćanski život, uvjereni smo da će ti Hrvati vjernici – kojih se još danas rado sjećamo kako su nedavno u Gradu (Rimu), u Bazilici sv. Petra, kao hodočasnici s Nama molili i toliko se radovali Našem apostolskom blagoslovu – ubrati sebi i najbolje plodove iz ove predivne baštine svoje prošlosti.

I zato Nam je bilo veoma dragو čuti jednodušnu molbu časnih biskupa Hrvatske, koju Nam nedavno uputiše, da toj crkvenoj svečanosti, kojom će se spomenuto slavlje završiti u starom gradu Ninu u zadarskoj nadbiskupiji, dne 2. rujna ove godine, predsjeda crkveni Knez, koji bi zastupao Našu osobu.

Venerabili Fratri Nostro
Francisco S.R.E.Card. Šeper
Sacrae Congregationis pro Doctrina Fidei Praefecto

Solennia sacra, ut nuper acceperimus, peculiaria
mox in patria tua agentur; ut digne comimororetur
felicissimus magnique momenti eventus, quem probe
novimus dilectae Croatae genti longinquum iam
abhinc tempus maxima fuisse utilitati. Hoc enim
ipso anno spatium mille et centum annorum comple
tur, ex quo certum et definitum epistolarum com
mercium fuit inter Ioannem P. VIII, Decessorem
Nostrum, et clarissimum virum Branimirum,
Croatorum ducem, tempore videlicet lugendae Orien
tis discessionis ab Occidentis Ecclesia, post quam
Croatae paulisper in Byzantii civilem et ecclesiastice
cam tutelam pervenerant. Dux Branimirus ipse
fuit qui, in Sedeslavi locum regimine suffectus, effe
cit ut illa gens Catholicum servaret Nomen, cum
ipse anno octingentesimo undeoctagesimo non dubita
visset litteras illi Decessori Nostro mittere, ut, "integro

Pismo kojim papa Ivan Pavao II. imenuje kardinala Franju Šepera svojim
osobnim izaslanikom na završnim svečanostima u Ninu.

Stoga Mi, vruće želeći da se taj svečani dan obilježi još većom čašću, Tebe, časni Naš brate, Našim izvanrednim poslanikom imenujemo i postavljamo naređujući ujedno da u Naše ime predsjedaš svitim liturgijskim obredima.

Osim toga, veoma Nam je na srcu te ljubljene sinove i kćeri žarko zamoliti da mnogo i od srca zahvaljuju Bogu za katoličku vjeru, tako darežljivo predanu njihovim precima i njima da je svaki svom dušom čuva »u čvrstoj nadi i iskrenoj ljubavi«, poput njihovih starih. Sve potičemo da i nadalje neustrašivo i nepokolebljivo uvijek ostanu vjerni ovoj Apostolskoj Stolici, da se neumorno

bore za istinu i svetost kršćanskog imena, da budu odani svojim svetim pa-
stirima, i da ustraju u dobrom djelima sve do kraja.

Želeći, na kraju, da ovi sveti obredi – sretno do kraja završeni – donesu
što obilnije duhovne plodove, Tebi, časni Naš brate, nadbiskupima, biskupima,
svećenicima, redovnicima, vjernicima, kao i svim pobožnim hodočasnicima
Hrvatima iz svih krajeva Jugoslavije, koji će se tom zgodom okupiti u ovom
gradu Ninu, od srca podjeljujemo u Gospodinu apostolski blagoslov, kao jam-
stvo i zalog nebeskih darova.

Vatikanski Grad, dne 22. kolovoza, na blagdan Blažene Djevice Marije Kra-
ljice, godine tisuću devet stotina sedamdeset i devete, prve godine Našeg pon-
tifikata.

PROPOVIJED PAPINA LEGATA KARDINALA FRANJE ŠEPERA NA GLAVNOM MISNOM SLAVLJU U NINU

Nismo silom pokršteni

Hvaljen Isus i Marija!

Draga braćo i sestre! Dragi hodočasnici koji ste iz svih krajeva naše lijepe
domovine došli na ovo historijsko tlo na završnu proslavu »Branimirove go-
dine«!

Vatikanski arhiv stoljećima ljubomorno čuva nekoliko listova pergamene na
kojima čitamo ime hrvatskog kneza BRANIMIRA. To su prijepisi pisama koja
je u IX. stoljeću papa Ivan VIII. uputio knezu Branimiru te svećenstvu i narodu
u Hrvatskoj. Nadgrobna ploča kraljice Jelene, koja je do nas došla razbijena
u 90 komadića i sastavljeni trudom don Frane Bulića i njegovih suradnika,
dala je povoda za velebnu proslavu u Splitu i Solinu godine 1976. koje se
svi još rado sjećamo. A ovi listovi pergamene iz Vatikanskog arhiva koji se
odnose na važni odsjek hrvatske nacionalne i crkvene povijesti, dali su poticaja
za proslavu »Branimirove godine«.

Prenesimo se duhom jedanaest stoljeća unatrag, u IX. stoljeće kad su se
zbili, i to *na ovom tlu* na kojem se sada nalazimo, događaji kojih se sjećamo
i koje s pravom slavimo.

Možemo reći da su Hrvati tada kao narod bili pokršteni i tako postali članovi
Kristove velike crkvene zajednice.

U srednjem vijeku su se više puta događale malo čudne stvari u vezi s
krštenjem poganskih naroda koje je veliki pokret seobe naroda doveo u vezu
s kršćanskim narodima Evrope. Norveški kralj Olaf, u XI. stoljeću, pokrstio
se kao devetnaestogodišnjak. Kad je postao kraljem, kažnjavao je svoje suna-
rodnjake koji se nisu htjeli krstiti. – Za švedskoga kralja Eriha IX. u XII.

stoljeću predaja kaže da je poveo križarsku vojnu protiv Finske da obrati njezine stanovnike na kršćanstvo. — Kad se litavski knez Jagielo u XIV. st. trebao oženiti s Jadwigom, unukom bosanskog vladara Stjepana Kostromanića, ugovorom se obvezao da će primiti kršćanstvo on i njegov narod.

O pokrštenju Hrvata nemamo mnogo značajnih podataka. Mi ne znamo npr. koji je prvi među hrvatskim knezovima primio kršćanstvo. Ali znamo da nitko nije trebao voditi križarske vojne da Hrvate prisili na kršćanstvo. Isto tako nijedan hrvatski vladar nije kaznama trebao siliti svoje podanike da prihvate kršćansku vjeru.

Izgleda da su Hrvati kao razuman i miroljubiv narod mirnim i normalnim putem primili kršćansku vjeru kroz veze koje su imali s kršćanima na području koje su naselili i kroz veze koje su imali s misionarima koji su im dolazili.

E, sada dolazimo u IX. stoljeće o kojem je zapravo riječ. Hrvatska se država nalazi između dvije velesile: na istoku je Istočno Rimsko Carstvo, Bizant, Carigrad koji je još za dugo vremena, čak i za kralja Tomislava, imao vrhovnu vlast nad dalmatinskim gradovima (Zadar, Trogir, Split, Dubrovnik i Kotor) i otocima (Krk, Osor, Rab). Na zapadu je pak moćno franačko carstvo koje je postiglo vrhunac moći za Karla Velikoga. Međutim, u drugoj polovici stoljeća dolazi do ozbiljnih poteškoća crkvene naravi između Rima i Carigrada koje konačno dovode do Istočnog raskola kojega posljedice traju i danas. A i na Zapadu, iza smrti Karla Velikoga, franačko carstvo sve više slabi i cijepa se.

U Hrvatskoj vladaju dvije dinastije, od kojih se jedna oslanja više na Franke, druga više na Bizant. I tako dolazi do dinastičkih borba.

Važan je događaj bio osnutak biskupije u Ninu u IX. stoljeću. Pod tu je biskupiju potpadala kopnena Hrvatska.

Nije uzalud IX. stoljeće nazvano »prijelomnim stoljećem« u hrvatskoj povijesti, jer su se u njemu zbili događaji koji su bili presudni za buduću našu povijest.

Sin kneza Trpimira Zdeslav (878 – 879) utječe se bizantskom caru Vasiliju I. te s njegovom pomoću preuzima vlast u Hrvatskoj, ali potpuno prihvaća bizantsko vrhovništvo ne samo u državnopravnom smislu nego i u crkvenom. Dakle i Crkva u Hrvatskoj došla bi pod carigradskog patrijarha, koji se baš tada nalazi u sukobu s Rimom. To je u hrvatskoj povijesti prvi i zadnji poznati prekid ili, možemo reći, zapravo pokušaj prekida sa Zapadom i papinstvom.

Ovaj čin kneza Zdeslava izaziva razumljiv otpor. Dolazi do narodnog ustanka pod vodstvom Branimira. Naš povjesničar Klaić piše (I. pg 97): »Tko je bio taj Brimir, da li je bio potomak Trpimiroy, nije poznato.« — U ovoj pobuni nestaje Zdeslav, a vlast preuzima Brimir (879 – 892).

Branimir prekida svaku vezu s Bizantom, ali ne obnavlja ovisnost o franačkoj državi.

Knez Brimir i đakon Teodozije, novoimenovani, još neposvećeni biskup ninski, obraćaju se pismom preko apostolskog legata prezbitera Ivana papi

Ivanu VIII. Izriču vjernost sv. Petru i njegovu nasljedniku te mole apostolski blagoslov, za sebe, za svoju državu i narod. Papinstvo je u ono vrijeme bilo najveći autoritet u kršćanskom svijetu; od pape su carevi i kraljevi primali krunu i kraljevstva.

Na to pismo odgovara papa Ivan VIII. prekrasnim pismom upućenim knezu Branimiru. To smo pismo ove godine nebrojeno puta čitali i čuli i nikad nam ga nije bilo dosta čitati. Papa prima svoga »predragoga sina« Branimira koji se »vraća u krilo Svetе Apostolske Stolice«. Onda slijede riječi: »Na dan Uzchašća Gospodinova za vrijeme svečane mise koju smo služili nad svetim olтарom blaženoga Petra aposlola uzdignutih ruku blagoslovili smo tebe i sav narod tvoj i svu tvoju zemlju.« Pismo nosi datum 7. lipnja 879. Ivan VIII. poslao je još posebno pismo hrvatskom kleru i narodu i novoizabranom ninskому biskupu Teodoziju.

Iz ove izmjene pisama između kneza Branimira i Ivana VIII. slijedi dvoje:

1) Crkva u Hrvatskoj *definitivno* se povezuje s Rimskom Crkvom i priznaje vrhovnu crkvenu vlast pape. Time su se Hrvati opredijelili za zapadnu kulturu i ušli u krug zapadnih kulturnih naroda. I to je opredjeljenje bilo definitivno. Otada se doista Crkva u Hrvata nikada, pa ni u vrijeme najtežih kriza, nije odvojila od Rimske Crkve (npr. za vrijeme protestantizma).

2) Papa se obraća izravno na Branimira, blagoslavlje njega, njegovu zemlju i njegov narod i time priznaje Branimira kao samostalnog vladara i njegovu državu kao posebnu, samostalnu državu. Ta je činjenica dakako učvrstila politički i međunarodni položaj Hrvatske.

Zastanimo sad jedan časak, pa se iz prošlosti vratimo u sadašnjost.

Ono što je učinio papa Ivan VIII. na Spasovo 879. godine, ponovio je njegov nasljednik Ivan Pavao II. na dan 30. travnja 1979. Taj bi dan morao ostati naročiti spomen-dan u našoj crkvenoj povijesti. Sam Papa nazvao je tu zgodu »povijesnim časom« (momento storico).

Možemo čak reći da je ono što je učinio Ivan Pavao II. bilo mnogo veće od onoga što se zabilo za Ivana VIII.

Ivan Pavao II. služio je sv. misu i održao propovijed na *hrvatskom* jeziku.

Ova je služba Božja bila u prisutnosti nekoliko tisuća hrvatskih hodočasnika iz domovine i inozemstva.

Za veliku ljubav i naklonost koju nam je tom zgodom iskazao Sveti Otac želim s ovoga mjesta i u ime svega hrvatskog naroda izraziti zahvalu, posebnu veliku zahvalu.

Kad su naši biskupi odredili da se ova godina slavi u znaku kneza Branimira, namjera je bila ta da iz povijesti crpimo pobude za svoju vjeru i za život u duhu vjere; želja je bila da ove svečanosti koje prolaze ostave traga u našem životu. Oživljavanje prošlosti kao putokaz budućnosti.

I ako se pitamo koja je središnja ideja koja ovdje iskače kao sadržaj onoga što je učinio Branimir i koja se kao crvena nit provlači kroz čitavu ovogodišnju proslavu, onda nije teško otkriti da ta ideja glasi: vjernost.

- a) U pismu koje Ivan VIII. upućuje svećenicima i narodu u Hrvatskoj: »Budite vjerni Bogu i svetom Petru.«
- b) U pozdravnom govoru nadbiskupa Kuharića pred Svetim Ocem u Bazilici sv. Petra 30. IV. 1979: »Dolazimo k Vama s prokušanom vjernošću Crkve u Hrvata koja živi već 13 stoljeća... Održali smo vjernost sv. Petru i njegovim nasljednicima... Potvrđujemo pradjedovski i svoj zavjet vjernosti, u sadašnjosti za budućnost.«
- c) U svojoj propovijedi Ivan Pavao II. govori o trostrukoj vjernosti Hrvata: Isusu Kristu – Rimskoj Crkvi – Majci Božjoj, i naglašuje: »Budite vjerni, budite postojani, budite ponosni na svoje kršćansko ime... Molimo vas: budite vjerni Bogu i sv. Petru.«
- d) U pismu koje nasljednik Ivana VIII. papa Ivan Pavao II. upućuje 15. V. 1979. našim biskupima, svećenicima i svemu katoličkom puku stoje ove riječi: »Budite isti kakvi ste bili od one slavne godine 879... jednom dušom, jednom voljom vjerni u savezu s Kristom, vjerni i u savezu koji ste sklopili s Rimskom katoličkom Crkvom.«

Obećanje vjernosti izjavili su pred Ivanom Pavlom II. najkvalificiraniji članovi našeg episkopata. To obećanje nije prazna formula. To obećanje nosi sa sobom veliku, ozbiljnu obvezu u prvom redu za naš episkopat, za naše biskupe koje je Duh Sveti postavio da vode ovaj dio sveopće Crkve. Njihova je dužnost da bdiju nad tim da ništa ne pomuti i ne poremeti ovu vjernost Bogu i sv. Petru. Stoga je njihova prva dužnost da bdiju nad čistoćom vjere i nad kršćanskim životom. Danas se u raznim dijelovima katoličkog svijeta zapaža tzv. »antirimski afekt«: što god dođe iz Rima, bio to propis crkvene discipline, bile to smjernice na području crkvene nauke, to se već unaprijed ne prihvaća jer dolazi iz Rima, nego se kritizira i kontestira, ukoliko ne bude jednostavno prešućeno. O tome je jedan čuveni moderni teolog (Urs v. Balthasar) napisao čitavu knjigu. Ako bi kod nas došlo do te pojave, s pravom bismo se mogli pitati gdje je tu »vjernost sv. Petru« koju smo svečano obećali.

No bilo bi malo kad bi ta obveza vjernosti bila samo na našim biskupima. Svaki svjesni pripadnik naše crkvene zajednice morao bi ovo obećanje vjernosti osjećati kao svoju osobnu obvezu.

Osim ove osnovne vjernosti »Bogu i sv. Petru« koja nas čini katolicima, ovdje bih htio navesti neke posebne oblike vjernosti koje danas moramo osobito naglasiti. U svojoj prvoj enciklici »Otkupitelj čovjeka« (Redemptor hominis, n. 21) papa Ivan Pavao II. posebno naglašuje vjernost prema zvanju, prema životnom pozivu koji je netko dobrovoljno izabrao; i tu se posebno obraća na tri kategorije vjernika: na oženjene, na svećenike i na redovnike i redovnice.

Prvo je bračna vjernost, vjernost između muža i žene koja se osniva na sakramantu ženidbe. Nije nikakva tajna da je danas obitelj u postepenom raspadanju. Iz svih krajeva svijeta donose se alarmantne statistike o sve većem broju rastava. Ženidba se više ne smatra kao doživotna zajednica koja se mora pod svaku cijenu sačuvati. Stoga treba učiniti sve što je moguće da se učvrsti kršćansko shvaćanje ženidbene vjernosti. Bez čvrste obitelji nema ni narodne ni vjerske sretne budućnosti.

»Branimirova godina« zamišljena je i kao godina kršćanske obitelji, obitelji u kojoj vlada ljubav i sloga, obitelji u kojoj se čuje glas molitve, obitelji koja svetkuje dan Gospodnjii.

Svećenička vjernost. Danas, kad ima svećenika koji napuštaju svoje zvanje, Sveti Otac naglašuje u pismu svećenicima za Veliki četvrtak, da obveze koje smo primili obvezuju ne samo snagom crkvenog zakona nego i snagom osobne odgovornosti. Radi se o tomu da se održi zadana riječ Kristu i Crkvi. Ostati kod zadane riječi je dužnost, a ujedno je dokaz svećenikove nutarnje zrelosti i izraz osobnog dostojanstva. Sveti Otac dodaje: »Naša braća i sestre vezani ženidbenim vezom imaju pravo da očekuju od nas svećenika i pastira dobar primjer i svjedočanstvo vjernosti svome zvanju sve do smrti; vjernosti zvanju koje mi izabiremo putem sakramenta reda kao što ga oni biraju putem sakramenta ženidbe.«

Redovnička vjernost. Tu se radi o vjernosti zavjetima, o vjernosti svečanim obećanjima danima dobrovoljno samomu Bogu. Crkva doduše ima vlast odrešivati od obveze zavjeta iz teških i ozbiljnih razloga, ali i tu dolazi pitanje vjernosti. Netko može umiriti svoju savjest s tim da je stvar pred Crkvom uredio, ali u mnogo slučajeva nevjera će uvijek ostati nevjera.

Braćo svećenici, ostanimo uvijek vjerni svojim obećanjima pred Bogom i Crkvom.

Braćo redovnici i sestre redovnice, nemojte se iznevjeriti svojim svečanim obećanjima.

Prigodom nedavnog boravka Svetog Oca u Poljskoj mogli su se na mnogim mjestima vidjeti natpisi na latinskom jeziku: Polonia semper fidelis.

Neka se u »Branimirovoj godini« za nas može reći: Croatia semper fidelis. Hrvatska uvijek vjerna Bogu, vjerna Mariji, vjerna sv. Petru. Tako neka bude.

Amen.

Vjernička molitva

Pomolimo se

1. Bože, daj mir, jedinstvo — svetoj Crkvi kršćanskoj...
2. Ne daj da izgine — baština tvoja...
3. Blagoslovi papu Ivana Pavla — biskupe, svećenike, redovnike i redovnice naše...
4. Desnicom svetom svojom — blagoslovi sav narod hrvatski...
5. Udjeli napredak i blagostanje — svim narodima svijeta...
6. Nadahni obitelji naše — da dnevno mole i nedjeljom misu slave...
7. Na zagovor Bogorodice Marije — udjeli nam nova duhovna zvanja...
8. Daj da u srcima naših mladih — živi zavjet starih Hrvata...
9. Daj pokoj Teodoziju biskupu i Branimiru knezu — i svim predima našim...
10. Daj da se u zemlji Hrvatskoj — uzraduje kršćanska vjera...

Gospodine Bože, koji bijaše, koji jesi i koji dolazi, zahvaljujemo ti za dar vjere u zajednici kršćanskih naroda. Zahvaljujemo ti za sva dobra koja si tijekom povijesti dijelio svojoj Crkvi u našoj domovini. Primi naše molbe i odluku da ti ostanemo vjerni u budućnosti. Po Kristu...

ZAKLJUČNA RIJEČ NADBISKUPA FRANJE KUHARIĆA

Zavjetni križ u svaku kuću

Dragi hodočasnici!

Najprije zahvaljujem svima vama za vašu prisutnost. Zahvaljujem za vašu pokoru, za vašu molitvu. Svečano euharistijsko slavlje — velika zahvalnica za jubilej tisućstote obljetnice našeg učvršćenog katoličkog zajedništva s Petrom nasljednicima — završava. U našoj su molitvi danas molila sva pokoljenja Crkve u hrvatskom narodu. U našoj su pjesmi pjevale i Crkva prošlosti i Crkva sadašnjosti.

Braće i sestre! Kažu da nas ima ovdje danas više od 150 tisuća. Ali ja kažem: ima nas više. Ima nas nekoliko milijuna, jer svi su hrvatski katolici duhom danas ovdje. Ne samo hrvatski katolici u domovini nego i naši iseljeni vjernici Hrvati po svim kontinentima svijeta danas s nama mole. Danas je u nama ovdje na ovom posvećenom tlu Nina, u blizini prastare naše hrvatske crkve

Sv. Križa, svjedočila svoju prisutnost Crkva koja već živi trinaest stoljeća u životu biću hrvatskog naroda kao trajni svjedok njegove povijesti i odgojiteljica njegove savjesti. Ista je to Crkva iz vremena Trpimira, Branimira, Jelene, Tomislava, Krešimira, Zvonimira. Ista je to Crkva kojoj je u vrijeme Branimira stajao na čelu Petar u osobi pape Ivana VIII., a danas joj stoji na čelu Petar u osobi pape Ivana Pavla II.

Dug je povjesni hod te Crkve kao i naroda u kojem živi postavši i sama neiskorjenjivi dio narodnog bića.

Svijest, povijest, kultura, jezik, domovina, ime: sve su to elementi koji određuju identitet narodnog bića. To je razumio već knez Branimir i shvatio je da mladi pokršteni hrvatski narod ima pravo da bude svoj i da bude sloboden. Slijedeći velika neprolazna i Božja načela evanđeoske slobode, papa Ivan VIII. blagoslovio je tada kneza Branimira i slobodu hrvatskog naroda i zajedništvo njegovo u jednoj svetoj Rimokatoličkoj Crkvi.

Draga braćo i sestre! Od onog dana kada su naši pradjedovi krštenjem ušli u zajedništvo Kristove Crkve i kada su vjeru u Isusa Krista i njegovo Evanelje prihvatali kao svjetlo ovoga života, velike duhovne vrijednosti vjere postaju također predragocjene baštine naše povijesti i sastavni dio našeg identiteta. Katolička vjera oblikovala je našu dušu; odgajala nam je savjest i srce; prenošena je od pokoljenja do pokoljenja već kroz trinaest stoljeća kao što je prenošen život, kao što je prenošeno samo postojanje. I današnji naraštaj, ukorijenjen duboko svojim bićem u tu svetu i veliku tradiciju, mora iz nje crpiti životne sokove za sadašnjost i budućnost. Narod koji ostaje vjeran tim svetim vrijednostima, govoreći jezikom psalma, sličan je stablu zasadjenom pokraj voda tekućica što u svoje vrijeme plod donosi; lišće mu nikad ne vene, sve što radi dobrim urodi« (Ps 1,3).

Crkva nije društveni sistem; Crkva nije politička stranka; Crkva je živi organizam koji okuplja ljude oko Isusa Krista Uskrasnulog Boga i Spasitelja, da bi vjerom, nadom i ljubavlju ostvarila u duši čovjeka i u biću svakog naroda kraljevstvo Božje: »kraljevstvo istine i života, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira« (Predslovije Krista Kralja).

Po Crkvi je i hrvatski narod svojim najvećim dijelom uključen u veliki Božji narod; postaje »sveti puk« (1 Petr 2,9). Crkva je utjelovljena u narodno biće da bi svjetлом Božje Riječi i snagom Božjom odgajala srca i savjesti, ali da bi također bila kritička savjest u svijetu protiv svega što je zlo u čovjeku i među ljudima. Ako se osobni, obiteljski i narodni život gradi na istini, pravednosti i ljubavi, u slobodi, miru i sigurnosti, onda se, po riječima samoga Isusa Krista, kuća gradi na čvrstoj stijeni. »Zapljušti kiša, navale bujice, duhnu vjetrovi, i sruče se na tu kuću, ali ona ne pada. Jer utemeljena je na stijeni« (Mt 7,25).

Stoga, braćo i sestre, mi imamo za ovaj naš sveti jubilej sasvim jednostavan i konkretan program koji vam sada svečano u ime svih naših biskupa proglašavam. Skraćujem svoju riječ, ali upućujem na ono bitno. U svaku kuću

želimo unijeti ovaj Zavjetni križ. U Solinu smo izlili u srebru i zlatu pralik Majke Božje koji je bio uklesan u kamen u crkvi sv. Marije, Zvonimirovoj crkvi u Biskupiji. I tu nam je taj sveti lik prisutan i blagoslovjen od Svetog Oca Ivana Pavla II, 30. travnja u Rimu na grobu sv. Petra. Sada želimo da ovaj križ, Zavjetni naš križ, uđe u svaku kuću, da uz taj križ na počasnom i vidljivom mjestu u svakoj hrvatskoj katoličkoj obitelji bude i lik, slika Majke Božje. Isto tako proglašujemo svečano da će program našeg pastoralnog biti: Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu.

Križ!

Zaista, nema tako strašnog ni tako slatkog znaka u povijesti čovječanstva kao što je znak križa. Ljudska ga je okrutnost izmisnila; svi grijesi svijeta, i naši grijesi, istesali su ga; Bog ga je prihvatio da za nas umre na njemu. Učinio ga je žrtvenikom ljubavi koja oživljuje, oslobađa i spasava. Tako je križ znak najstrašnije nečovječnosti i ujedno najbožanskije čovječnosti. U Križ je Zemlja ulila svu svoju patnju i grijeh, a Nebo svu svoju ljubav. Svojom okomitom gredom znak je da se možemo uzdići do samog Neba; svojom vodoravnom gredom pak označuje raširene Božje ruke da zagrle svakog čovjeka.

Križ je prijestolje smrti i zalog uskrsnuća! Križ je drama samoga Boga u povijesti čovječanstva i drama ljudska utkana u Božju spasiteljsku providnost.

Križ je, doduše, uklonjen iz naših škola, bolnica i sudnica, ali ne iz naših srdaca. Ostaje križ na svim oltarima i na našim tornjevima; križ na našim raskršćima i na našim grobovima. Križ na našim grudima i u našim domovima neka stoji i neka bude znakom ljubavi Božje, milosrđa Božjega. To prijestolje smrti Sina Božjega, neiskorjenjivo usađeno u našu povijest i u povijest svijeta, strši pred našim očima kao trajni znak nade, slobode, života, uskrsnuća. Isusov je križ jedino svjetlo duši svih patnika: progonjenih zbog pravednosti, tlačenih nepravdama; lišenih slobode i svetih ljudskih prava; pritisnutih bolima tijela i patnjama duše.

Kolika je dubina i visina i širina poruke križa! Stoga mi ponavljam riječi sv. Pavla: »A ja, Bože sačuvaj da bi se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je meni svijet raspet i ja svjetu.«

Ali, braće i sestre! Križ je istina svetosti, istina svetosti vas mladih. Križ je istina svetosti vas svećenika, redovnika i redovnica. Križ je istina i naše biskupske svetosti. Križ neka bude dragocjena svetinja vaša, dragi očevi, i vaša, drage majke. Da bi naša odluka živjela, naša odluka vjernosti, moramo nešto učiniti, nešto trajno učiniti.

Odlučujemo da ćemo uz križ Isusov u svojim obiteljima staviti na časno mjesto i sliku Majke Božje. Ako želimo da Presveta Bogorodica, Majka Crkve, bude prisutna u našim obiteljima, odlučujemo da ćemo zajednički u obitelji moliti, slaviti svake nedjelje misu.

Program ovog jubileja jest to. To je uvjet života. To je povratak Boga u naše obitelji. To je lijek za mnoge rane koje smrtonosno guše naše moralno

biće. To je povratak na životne izvore i rast iz živih korijena. Bitne su stvari jednostavne.

Odlučujemo da ćemo svake večeri, po mogućnosti u isti sat, u devet sati navečer, izmoliti kratku ispovijest vjere da se duhovno svi Hrvati katolici povežu, gdje god oni bili, u zajedništvu vjere, nade i ljubavi!

Ta ispovijest vjere glasi:

»Čvrsto vjerujem u Boga Oca i Sina i Duha Svetoga. Životom želim potvrditi svoj krsni savez s Bogom i tako obnoviti sveti pradjedovski zavjet vjere u Isusa Krista i vjernosti Katoličkoj Crkvi. Svoju odluku polažem u Bezgrešno Srce Presvete Bogorodice Marije. Amen.«

Poželjno je da se u taj čas duhom nademo svi okupljeni pred likom Majke Božje u hrvatskom narodnom marijanskom svetištu u Mariji Bistrici! U taj sat zazivat će svi hrvatski biskupi i svećenici Božji blagoslov i zaštitu Božju po zagovoru Bl. Djevice Marije na svakog pojedinca, na svaku obitelj i na cijeli hrvatski narod.

Ovaj crkveni zbor na ovom kamenom tlu svetih naših povijesnih događaja naša je Crkva, koja se na svom povijesnom hodu ovdje danas malo zaustavila da razmisli, moli i zahvali, osvježi i učvrsti, a onda kreće dalje s obnovljenom energijom Duha, i s ponovljenom odlukom da želi živjeti i hodati u svjetlu Istine. Poput onog zabora izabranog naroda u Šekemu na poziv Jošue, i mi danas odgovaramo: »Svjedoci smo... Služit ćemo Gospodu Bogu svojemu, i glas ćemo njegov slušati« (Još 24, 22; 24).

Izričući ponovno svim srcem vjernost Petru koji danas u osobi Svetog Oca Ivana Pavla II, sina uvijek vjerne Poljske, vodi Crkvu Božju, usvajamo riječi apostola Petra izrečene u Kafarnaumu, a čuli smo ih danas u Evandelju: »Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga! I mi vjerujemo i znamo: ti si svetac Božji« (Iv 6,68).

Dragi legate Svetog Oca, uzoriti gospodine kardinale! Molim Vas u ime ovog Božjeg naroda, da zazovete Božji blagoslov na ove križeve koji će dolaziti u svaku obitelj i nastojat ćemo da budu darovani svakom mladom paru prigodom vjenčanja u crkvi da ga ponesu kao svoju obvezu, svoj zavjet i znak svoje vjernosti Božjoj Riječi. A sada, prije nego završim, u ime ovog Božjeg naroda i cijele naše Crkve, Vama čestitam 25. godišnjicu Vašeg biskupskog posvećenja. Bilo je to na dan apostola sv. Mateja, 21. rujna 1954. kad ste primili biskupsko posvećenje. Neka bude Vaš život blagoslovljen, za Vas osobno, za cijelu Crkvu u našem narodu i za cijelu Crkvu Božju, to Vam želimo ad multos ae feli-cisimos annos.

POZDRAVNI BRZOJAV PAPI IVANU PAVLU II.

Zbor Katoličke Crkve u Hrvata, slaveći tisuću i stoti jubilej od razmjene pisama između pape Ivana VIII. i kneza Branimira, u Ninu gradu kraj Zadra svečanom svetom misom koju predvodi osobni legat Vaše Svetosti, uzoriti kardinal Franjo Šeper, zajedno s kardinalom sive Rimsko Crkve Oddijem i Macharskim kao i s mnogim nadbiskupima, biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama i vrlo brojnim svetim pukom Božjim, obnavljajući vjeru praoata i potvrđujući vjernost Stolici apostolskog Prvaka, šalje Vašoj Svetosti srdačan pozdrav možeći apostolski blagoslov kao zalog zaštite Božje i zagovora Bogorodice za put koji nam ostaje dug na hodu u budućnost.

*Mons. FRANJO KUHARIĆ, nadbiskup zagrebački,
predsjednik BKJ*

*Mons. MARIJAN OBLAK, nadbiskup zadarski,
domaćin slavlja*

Detalj sa sarkofaga
splitskog priora Petra iz IX. st.
(Arheološki muzej, Split)

Završetak slavlja

SVEČANI RUČAK U SJEMENIŠTU »ZMAJEVIĆ«

Odmah po povratku u sjemeništu »Zmajević« priredio je nadbiskup Marijan Oblak svečani ručak za uzvanike. Kao domaćin sve ih je srdačno pozdravio zdravicom. Posebno je zahvalio predsjedniku Skupštine općine Zadar mr Ivici Maštruku i predsjedniku Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Izvršnog vijeća SR Hrvatske prof. Ivanu Laliću za usluge i razumijevanja pri organizaciji čitavog slavlja, istaknuvši i dragocjen doprinos zadarskih saobraćajnih organa u reguliranju prometa na dionici Zadar – Nin i obratno u toku slavlja, prije i poslije.

Zahvalivši na zdravici prof. Ivan Lalić izrazio je svoju radost da se slavlje ovoga dana tako dobro završilo. »Ono što je za mene posebno značajno i važno – naglasio je prof. Lalić – ova svečanost je potpuno pokazala kako između Katoličke Crkve i društvenih struktura ove zemlje može da se nađe zajednički jezik o proslavama. Mislim da je ovo primjer koji bi trebao da nam bude putokaz za budućnost.« Posebno je još zahvalio gospodinu nadbiskupu Marijanu Oblaku »za njegov konstruktivni prilaz« u čitavoj pripremi proslave. »Mi ćemo biti sretni i zadovoljni ako ovako nastavimo raditi u interesu ovoga naroda i ove zemlje.«

Za vrijeme svečanog ručka još su održali zdravice nadbiskup zagrebački Franjo Kuharić, nadbiskup riječki Josip Pavlišić, nadbiskup splitski Frane Franjić, predstavnik Gradiščanskih Hrvata Štefan Horvath, provincijal franjevaca zadarske provincije sv. Jeronima o. Ivo Peran i glavni urednik Glasa Koncila Živko Kustić. Na kraju je u ime nadbiskupa domaćina tajnik Odbora za proslavu »Branimirove godine« don Grgo Batur uglednim uzvanicima podijelio spomen-plakete »Branimirove godine«.

Veličanstvena su slavlja završila. Mnoštvo hodočasnika još je jednom navratio i u starodrevni Zadar, da se i s njime oprosti, a zatim krenuše u autobuse, na brodove i vlakove. Sretni, očekujući još ovakvih dana. Nitko tužan ili razočaran. Svima ponos na licu. I zanos koji može biti poticaj za sve što slijedi, a što je nepoznato, no predvidivo.

Nin '79 dogodio se na najbolji mogući način. Crkva u Hrvatâ pošteno se odužila dičnim muževima naše nacionalne i katoličke prošlosti, a ujedno stavila snažan naglasak na naš sadašnji trenutak u kojem bi trebala zablistati iskonska vjera u Isusa Krista, za nas na križu propetoga, i vjernička praksa molitve, napose pak obnovljena svijest kršćanske dužnosti i obveze da se slavi dan Gospodnji. Taj i takav NIN mora se nastaviti u događanju! Mora prostrujiti

cjelovitim bićem naše domovinske Crkve koja se »na svetim mjestima naše narodne i crkvene povijesti« ponovno zavjetovala kako želi »životom potvrditi svoj krsni savez s Bogom i tako obnoviti sveti pradjedovski zavjet vjere u Isusa i vjernosti Katoličkoj Crkvi«. Taj zavjet i ta isповijest vjere Hrvatâ katolika postala je naša obveza!

[E. P.]

Činjenica, poruka, zadatak

Dok slažemo ovaj broj Glasa Koncila, u noći nakon zadarskih i ninskih svečanosti, ni izdaleka nam nije moguće iscrpno i cjelovito prikazati ni razmisliti to što se pred našim očima upravo dogodilo...

Što se slavi i zašto se slavi, razglabalo se mješecima po svim našim katoličkim hrvatskim sredstvima javnog izvješćivanja, a sada u svojim govorima sve to iznova osvijetliše i probudiše naši visoki crkveni predstavnici. Što sve ta i takva naša slavlja znače, što još mogu značiti i kako bismo ih mogli i morali još bolje ispunjavati i usmjeravati, o tome se na više strana misli, a vjerojatno je kucnuo čas da se sustavnije razmisli na razini teološkoj, pastoralnoj i crkveno-upravnoj. Uvijek su činjenice te koje se predaju studiju znanstvenika i razboritoj umještosti zakonodavca. A ovo je činjenica golema, nezaobilazna.

Još jednom se u dosad neviđenim razmjerima pokazalo da je Crkva u narodu Hrvata neobično živa, prisutna i snažna. Pokazalo se da najširi slojevi toga naroda, kako stariji tako i mladež, imaju veliko povjerenje u tu svoju Crkvu, da od nje nešto važno traže i očekuju. Pokazalo se da Crkva, unatoč svih promjena i ograničenja, ima načina informirati, nadahnuti i pokrenuti silna mnoštva najširih slojeva naroda, ako samo upre u sadržaje koji sigurno odzvanjaju u narodnoj duši, koji odgovaraju njegovim težnjama. Pokazalo se da su svećenici, župnici, glavni djelatnici i glavni pokretači te široke i velike Crkve, da oni uživaju bitno povjerenje naroda, da ih taj vjernički narod hoće slijediti kad ga vode sigurnim stazama vjernosti prema Bogu i domovini u duhu Isusova Evandjela. I još se pokazalo da sve nesumnjive rane našeg crkvenog života, sva naša poslovična i često vrlo neugodna nesloga ipak nije umrtvila stvarnu crkvenu životnost i povjerenje u suradnji biskupa, teologa, župnika – biskupijskih i redovničkih – redovnica svih redova i boja, vjernih laika različitih nijansi misli i uvjerenja. Znak je to da nije kasno obnoviti i učvrstiti neophodno bitno jedinstvo Crkve u Hrvata u svom potrebnom bogatstvu raznolikosti.

I pokazalo se još jednom da vjernički narod od crkvenoga vodstva ne traži neko lagodno i razvodnjeno kršćanstvo, nego da se ponovno oduševljava molitvom, pokorom, odricanjem, da se okuplja oko Marije, da traži sakramente.

Ako je ikoje hodočašće bilo teško, nimalo turističko, i zamorno, bilo je to ovo. Ako smo ikada mogli posumnjati da se mnoštvo neće odazvati, moglo je to biti ovom prilikom. A nagrnuše stotine i stotine autobusa, osobnih kola, skupine u vlakovima, skupine pješaka. Nemoguće je sve nabrajati. Treba reći hvala i zadarskoj prometnoj miliciji što tolike tisuće vozila nisu zaglavile u stisku, nego se poredaše na parkirališta i u duge mirne kolone po svim pri-lazima Ninu. Jesmo li smjeli očekivati da će čak iz daleke Subotice doći dvanaest autobusa, da hrvatski katolici Međimurja i Srijema, Bačke, Baranje i Bosanske Posavine, oni oko Sarajeva, te od Istre i Boke Kotorske neće žaliti truda da spoje neprospavane noći, da se zaodjenu u stotine narodnih nošnji, da donesu drage crkvene barjake, i proizvode svog narodnog stvaralaštva, da se nađu zajedno u jedinstvu Crkve i naroda — iako je bilo jasno da će među svim doživljajima prevladati umor? Na kraju nabrojiše do tisuću i dvije stotine autobusa; automobile nitko nije ni brojio. Jedva zabilježismo nekoliko od brojnih pješaka koji prevališe pješke do stotinu kilometara. A to je naša današnja hrvatska katolička mladež! Stotine ministranata, stotine naših časnih sestara zadovoljni se time da ne dodu do riječi, zadovoljni što mogoše pjesmom i prisutnošću posvjedočiti u zajedništvu silna mnoštva.

Koliko nas je u Ninu bilo? Strah nas je izreći. Nadbiskup Kuharić reče, koliko je onog časa na oltaru uspio čuti, da nas ima više od 150 tisuća. A s oltara nije mogao vidjeti više od trećine mnoštva. Stručnjaci za takve skupove iz inozemstva rekoše da se takva mnoštva na toliku prostoru izražavaju brojkama koje ne idu ispod pola milijuna. Rekosmo da nas nije bilo manje od 250 tisuća. Prostor koji je mnoštvo pokrilo na »Grguru« zaprema oko 100 tisuća četvornih metara. U isto su vrijeme bili prepuni svi putovi od središta Nina do »Grgura«, a sam gradić Nin ni časa se nije praznio. Dok se mi bojimo da ne pretjeramo, neki će pokušati da kažu manje, drugi će možda reći više. Nikada nas ni na kojem crkvenom skupu u ovom narodu nije bilo toliko. A mnoštvo koje se okupilo u Ninu bilo je pravi prosjek, tipični golemi uzorak cjeline naroda, svih uzrasta i svih zanimanja. Tu je svjedočio narod onakav kakav jest.

Zacijelo će naknadna razmišljanja i opažanja iznijeti razne primjedbe s obzirom na nedostatke organizacije. Tà, nikad do sada nikoji crkveni odbor nije imao posla s tolikim mnoštvom. Koje čudo ako je bilo sudionika koji u vrevi ne moguše saznati sve što ih je zanimalo ni nabaviti sve što im je trebalo? Treba odati priznanje Središnjem odboru za ninsko slavlje koji je uspio u prethodnim informacijama i vođenju na samom mjestu izbjegći svaku znatniju nezgodu, omogućiti dostojanstvenost slavlja i njegovu sadržajnost. I posebno priznanje Ninjanima na čelu sa župnikom Čedom, jer njihovu spremnu go-stoljubivost ne mogosmo zahtjevima nadmašiti. Ostaje nam zadaća: Zavjetni križ u svaku hrvatsku katoličku kuću! Ostaje nam želja da se svake večeri u 21 sat svaki od nas, gdje god se nađe, zaustavi u kratkoj molitvi, tiho ili glasno izričući »Ispovijest vjere Hrvata katolika«, znajući da se toga časa s našom

vjernošću sjedinjuje blagoslov svih naših biskupa i svećenika. Ostaje nam geslo: »Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi misu.« — Da se vjera što dublje ukorjenjuje u obitelji, da se povezujemo što čvršće u jedinstvo naših župa, biskupija i Crkve u svemu narodu Hrvata. I da mirno, bez bojažljivosti i bez zalijetanja, planiramo i izvodimo buduće izraze, poticaje i zadatke našega zajedništva.

[Ž. K.]

HODOČASNICI

Trsat.

I Krasno.

I Smiljan.

I Sinj.

I Almaš.

I Bistrica.

*Išli smo tako natašte
na veliko hodočašće,
kroz polja i brda,
i vinograde i bašte*

*mi čudaci i bosjaci
išli smo, išli smo
našu Majku obaći...*

*Uzimali smo štap
od mekog drveta ljeta
i išli neumorno
za Zvijezdom,
za Zorom svijeta...*

*Umivala nas je rosa
i zvižduk drozda i kosa.
Sav dan nas je palilo sunce,
a mi smo išli, išli, išli
na nedosižne vrbunce.*

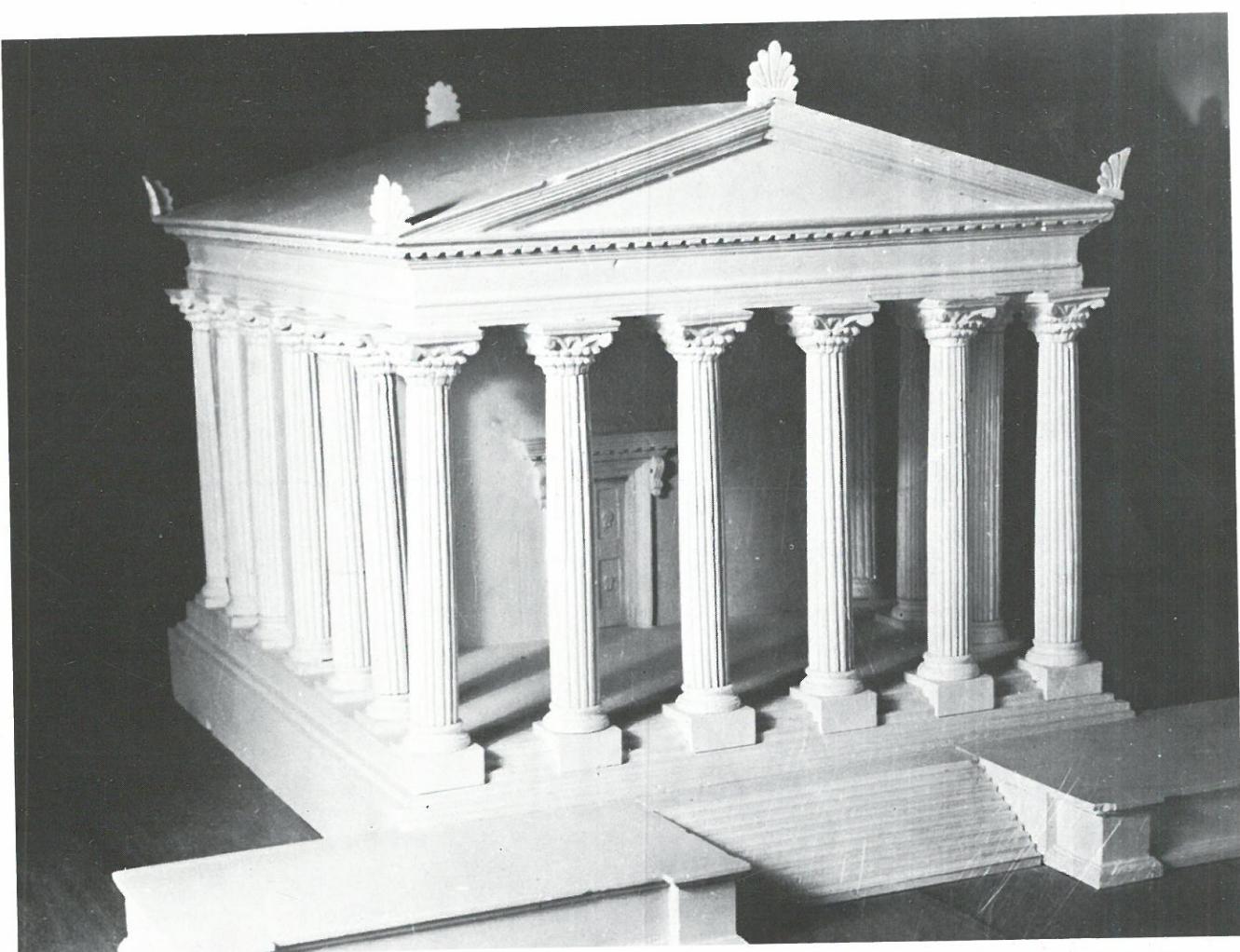
Boro PAVLOVIĆ

Nin — Donja gradska vrata

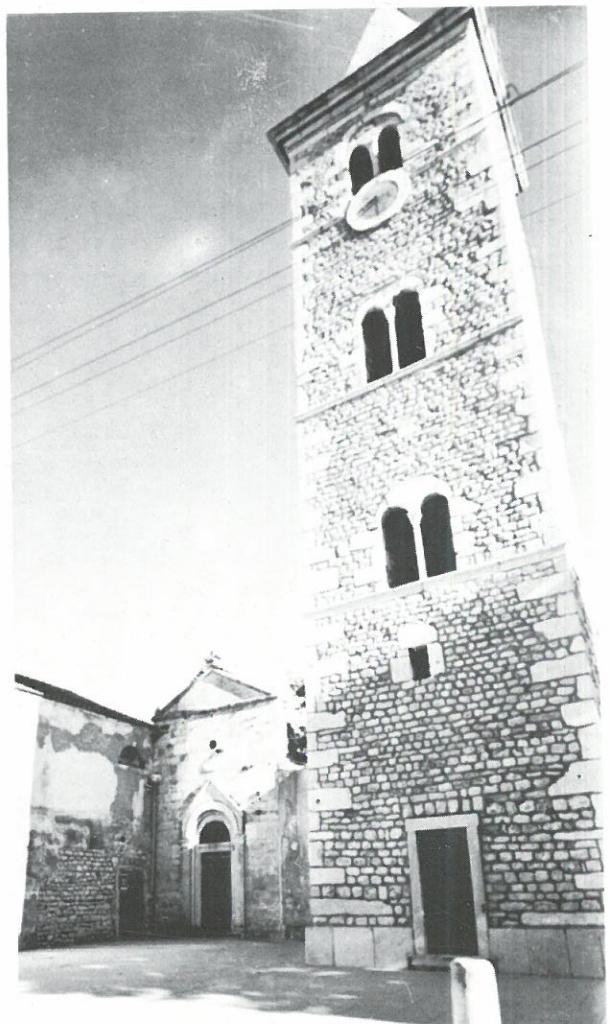

Starohrvatska crkvica Sv. Križa

Maketa antičkog hrama božice Diane

Romanički zvonik nekadašnje ninske katedrale i ulaz u kapelu Gospe od Zečeva

Hodočasnici su stizali u Nin već u prvim poslijepodnevnim satima 1. rujna

Detalj iz recitala »Ninska legenda« (u Ninu uoči slavlja)

S upaljenim svijećama hodočasnici se spremaju za noćnu procesiju ninskim ulicama

Krčki »Kapari« podno Meštrovićeva Grgura Ninskog u Ninu
U pozadini je blistao Sv. Križ, dvorska kapelica hrvatskih vladara

Stara povjesna jezgra Nina bila je u subotu i nedjelju preplavljena hodočasnicima, ali su brojne ninske obitelji upravo tražile priliku da pruže hodočasnicima ne samo čašu vode nego i zalogaj i konak

Sa svih strana dodoše i hodočasnici koji su doista hodali. Djevojka je odluku odvažno provela u djelo.

Ovaj mladić propješačio je oko 80 km – od Novalje na Pagu do Nina

One dodoše iz ravne Slavonije

Hodočasnici u autobusu

Put je vodio prema »Grguru«

Ispred mnoštva pohitale djevojke Bosanke
Mladić i djevojka sa sjevera domovine

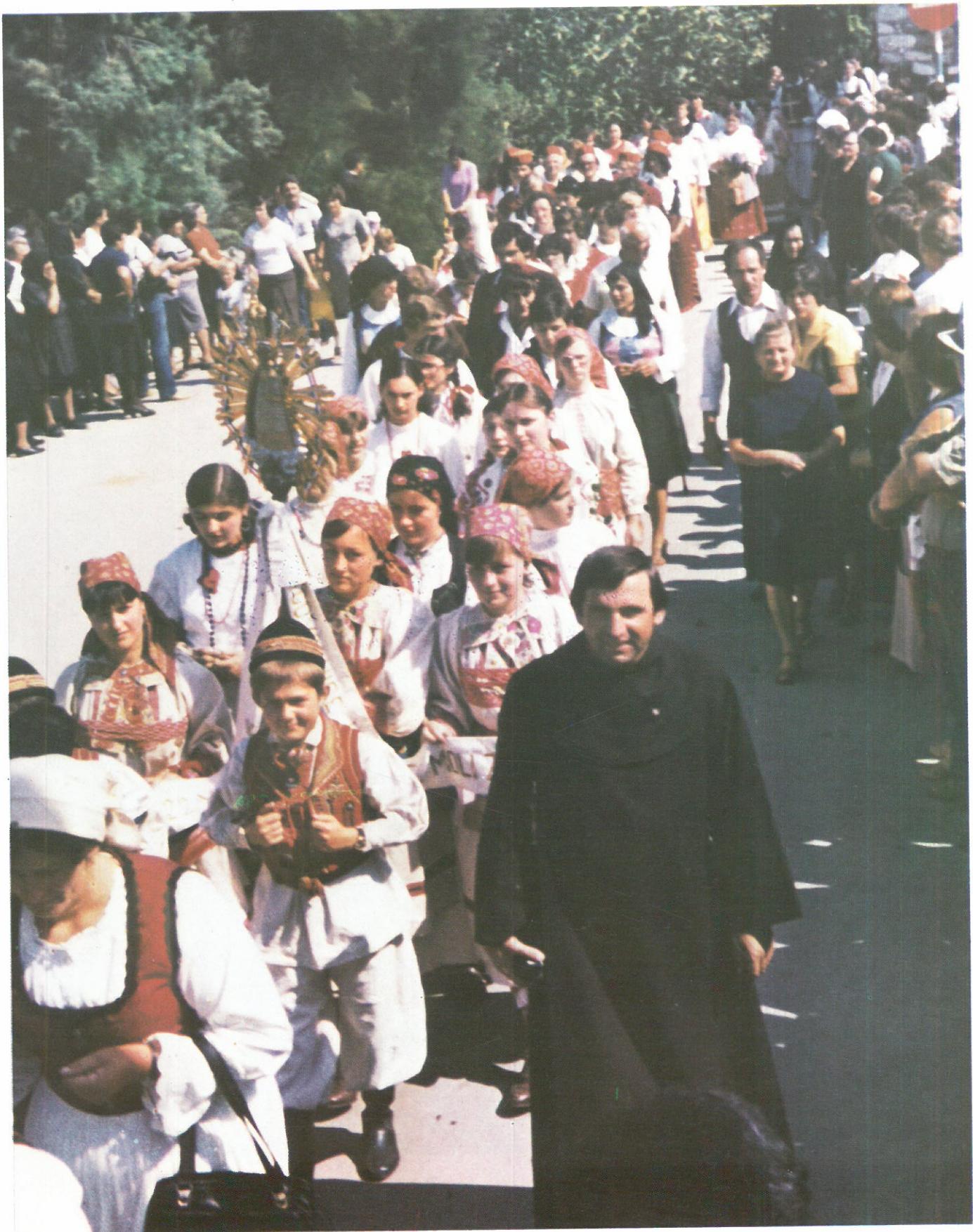
Procesija je krenula preko starog ninskog mosta prema proplanku »Grguru«

Dio procesije u narodnim nošnjama iz Prigorja

Dalmatinska zagora: kršni momci, ponosne djevojke i fratar

Kakvo bi bilo hrvatsko slavlje bez Šestinčana i Gospe Remetske?

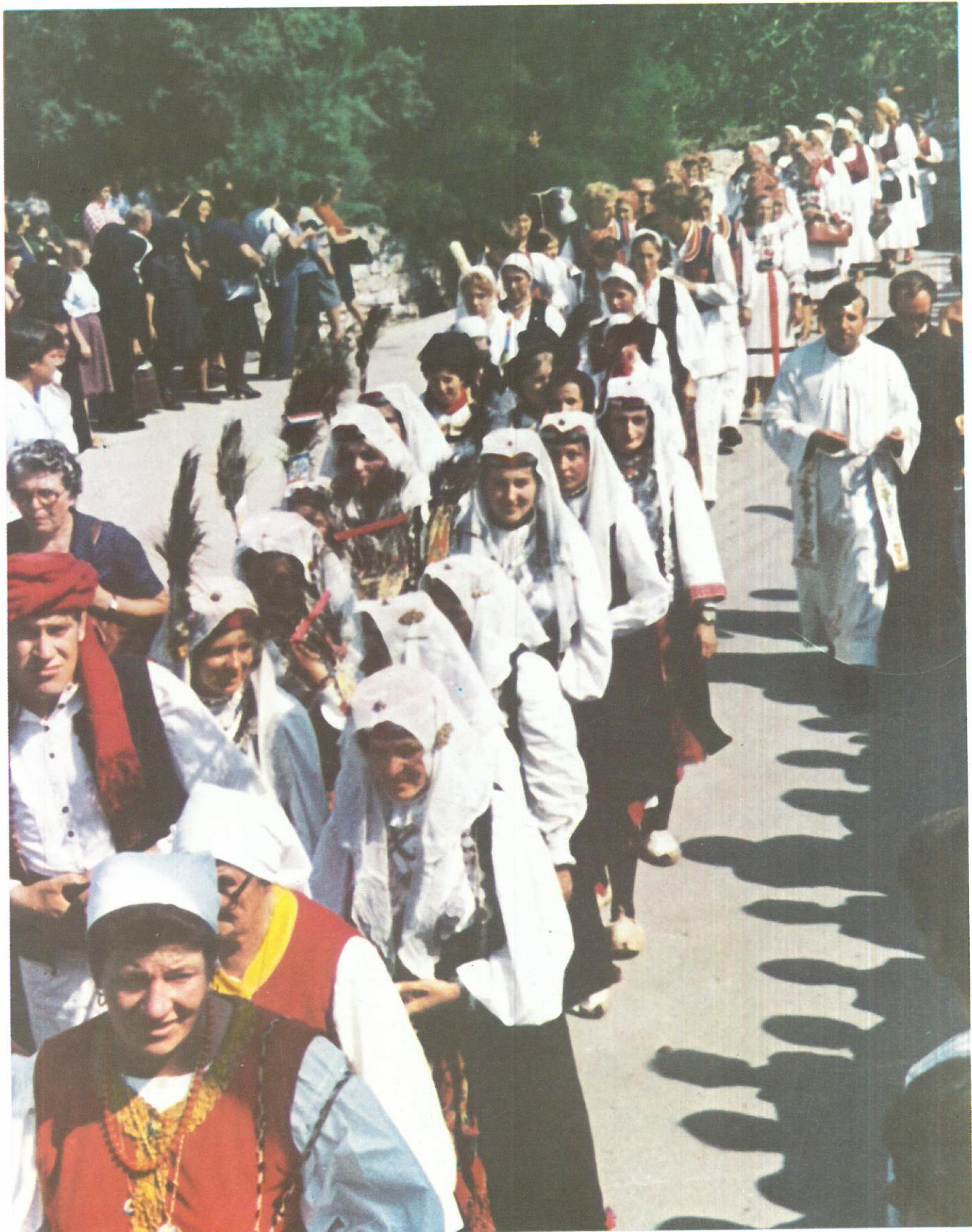
Vjernici iz šibenskog kraja

U prvom planu Bunjevci

Voštana svijeća — dar Sukošanaca

Nikad toliko narodnih nošnji u procesiji

Vrličanke

Bački Monoštor

Hodočasnici s otoka Murtera

Ispred svih križ i ministranti

Djevojke iz sinjske krajine

U procesiji su se nizale zastave svih naših marijanskih svetišta i barjak Gospe Sinjske

Iz Vareša u starinskim crnim dimijama

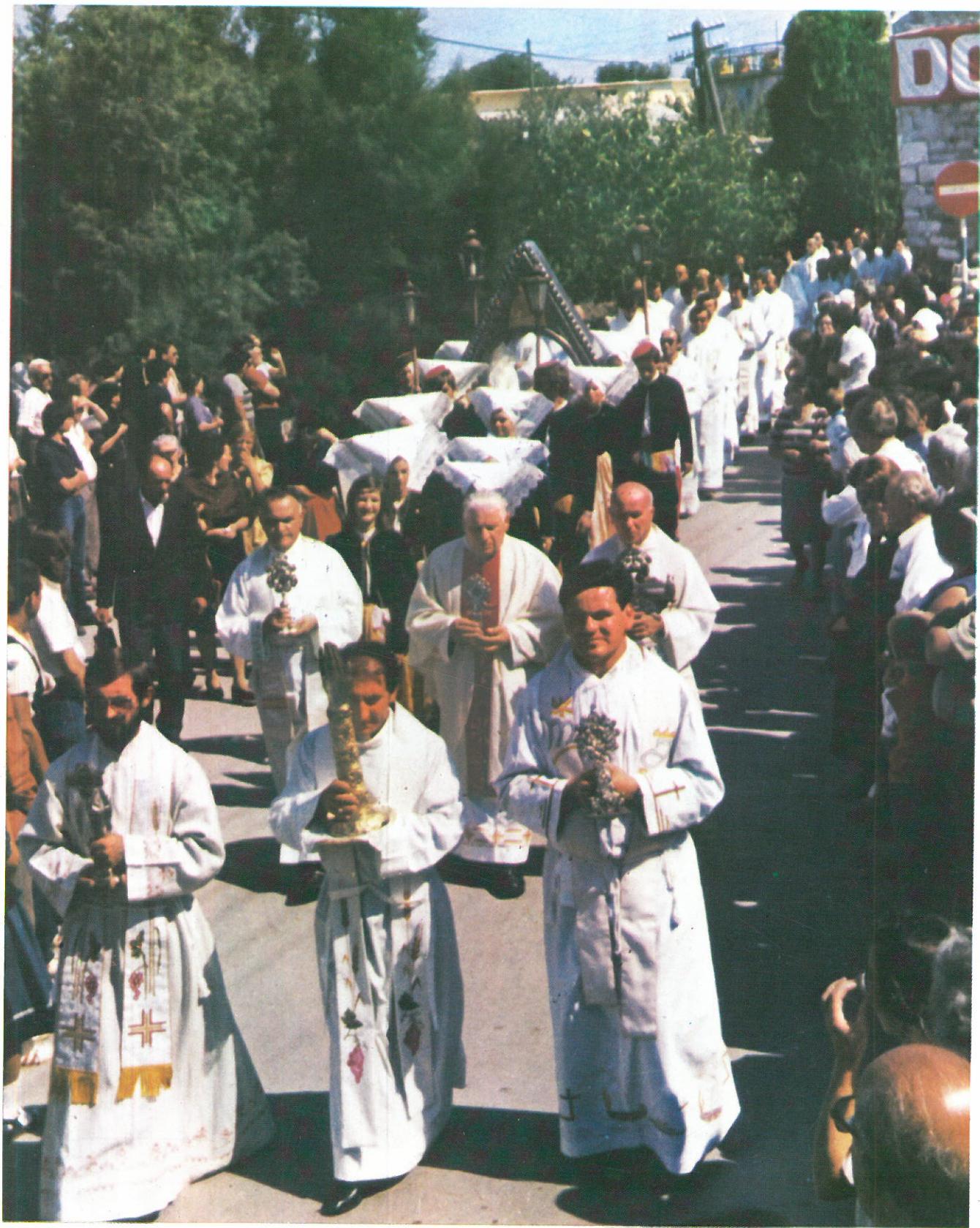
Nošnja iz livanjskog kraja

Redovnica je bilo na stotine, svih redova, kongregacija i boja

Majka Božja Remetska »najvjernija odvjetnica Hrvatske«

Moći svetaca u dragocjenim relikvijarima. Od starih svetaca zaštitnika primorskih gradova do sv. Nikole Tavelića, blaženih Gracija iz Mula, Ozane Kotorske, Marka Križevčanina, Augustina Kažotića i sluge Božjega o. Leopolda Mandića.

Djevojke iz Paga nosile su sveti pralik Gospe Velikog zavjeta

Šibenske kape iznad narodnih i crkvenih nošnji

Vedere i kićene nošnje slavonske na ulicama starodrevnog prijestolnog grada Nina

Narodni vez, dukati i biserne ogrlice neodvojivi su u nošnji Kraljeve Sutjeske

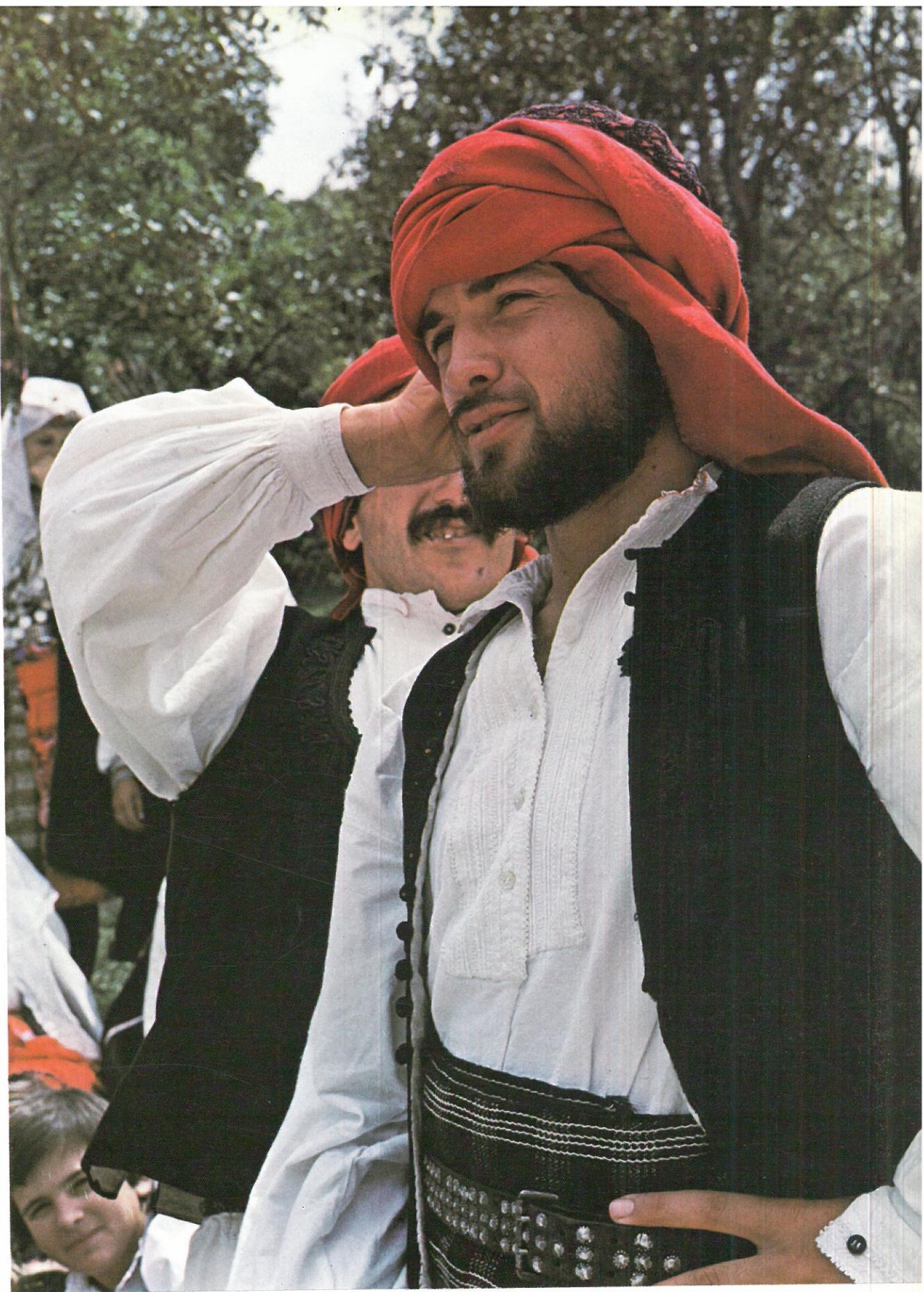

Svojom mladošću, svojom radošću, svojom nošnjom i one su dale svoj doprinos jubilarnim svečanostima

Ministranti okupljeni ovdje iz svih krajeva gdje žive Hrvati već su podno tribine oltara na »Grguru«

Mladići iz okolice Livna

Djevojka iz Livanjskog polja

Mladići iz Paga preuzeše i dalje nose sveti Pralik
Župnici i kapelani širom domovine poniješe najvažniji teret: oduševiti i
pokrenuti vjerno mnoštvo u Nin

Na kraju procesije nadbiskupi i biskupi iz domovine i gosti iz inozemstva

Kardinal legat Franjo Šeper, kardinal Silvio Oddi i nadbiskup Franjo Kuharić stigli su već prije. Posljednji dogovori prije nego dode procesija.

Veliki oltar za koncelebrirano euharistijsko slavlje za ovu je prigodu urešen velikom reprodukcijom Zavjetnog križa i medaljonima koji prikazuju kneza Branimira, biskupa Teodozija te pape Ivana VIII. i Ivana Pavla II.

Svečani zvuci fanfara i ovdje najaviše početak, dok je budno oko voditelja dr Antona Benvina bdjelo da sve teče u najboljem redu

Nadbiskup domaćin Marijan Oblak drži pozdravni govor ↓

Dr Tomislav Bondulić, koordinator Odbora za proslavu, čita bulu kojom papa Ivan Pavao II. imenuje kardinala Franju Šepera svojim legatom na završnim svečanostima u Ninu

Molitvu vjernika pjevali su don Milivoj Bolobanić, župnik Sv. Šime u Zadru,
i don Jerko Gregov, župnik katedrale sv. Stošije

Mladić iz Šestina prinosi veliku ukrašenu svijeću kao što će je ponijeti i oni iz Sukošana, Zagreba i drugih župa. Prije toga darovan je minijaturni lik Majke Božje Bistričke. Uz kardinala prima darove neumorni o. Stanko Turčić, župnik Preka.

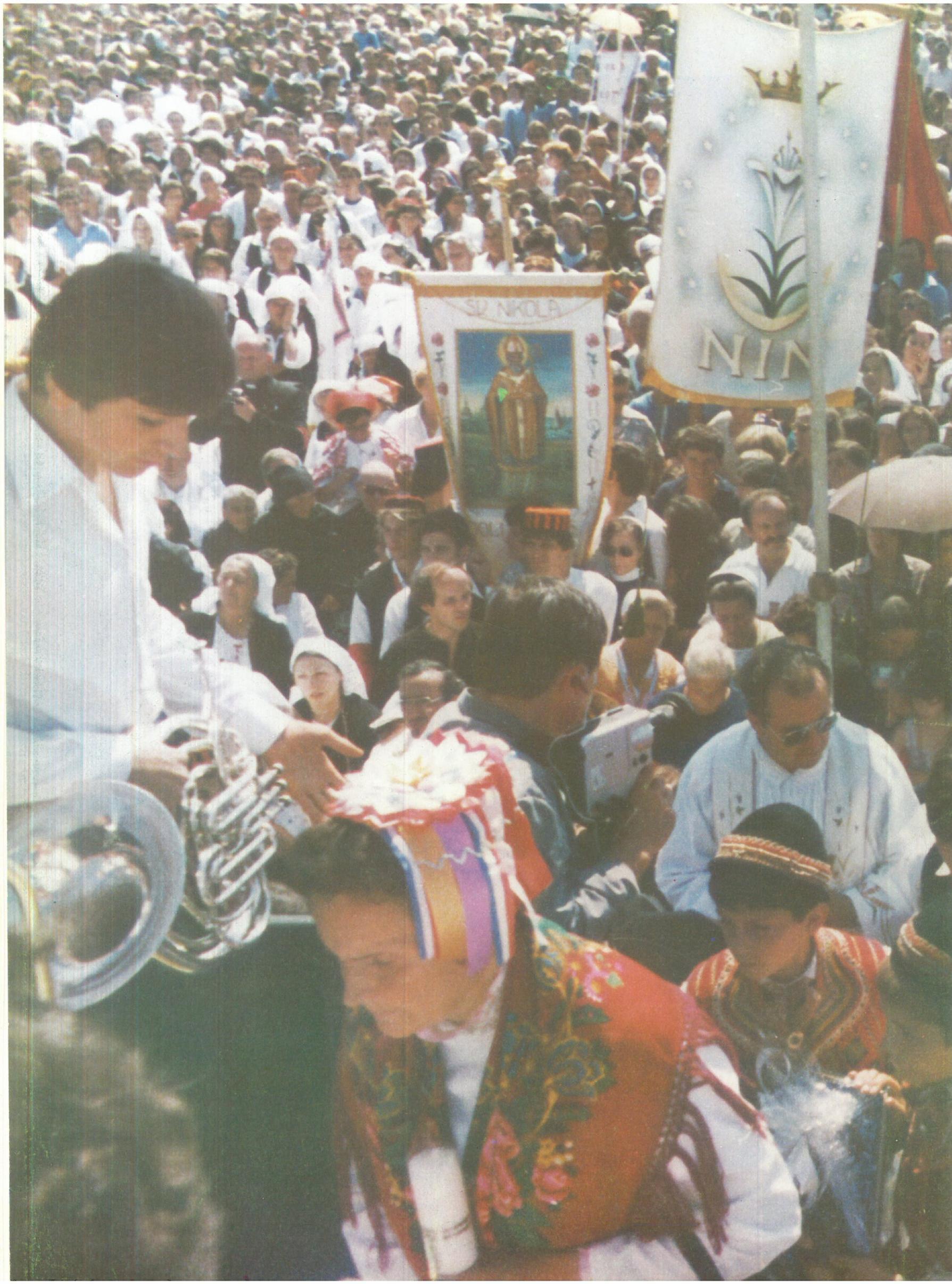
Vjernici iz Promine nose u procesiji prikazne darove

Bogato izvezena štola dar je Skradinjana

Djevojke iz Bačke prinose svoje ručne radeve
Povorka s darovima krenula je iz mnoštva prema oltaru

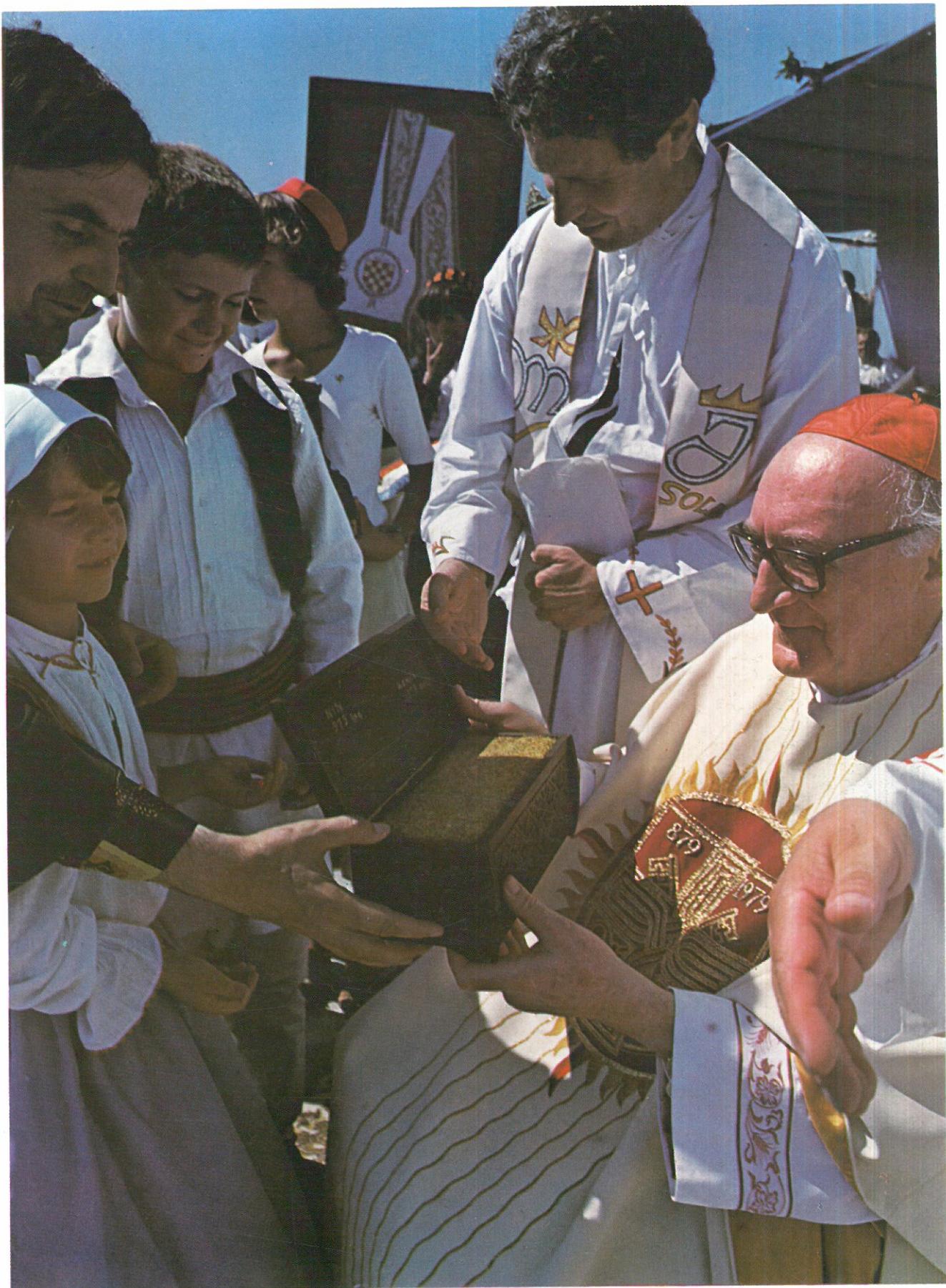

Darovi se nižu. Pred kardinalom ih prima župnik Sv. Blaža u Zagrebu
Danijel Labaš. Vrlika, Murter, Međimurje.

Varaždinci, ručni radovi, vezovi

Izrezbarena kutija s duhanom dar je Konjica

Pogled na dio mnoštva prema jugoistoku

Sva je domovina htjela kardinala legata okružiti ljubavlju

Proizvodi PIK Vinkovci

Don Grgo Batur, tajnik Odbora za proslavu, do kraja je nad svime bdio
Lika je donijela živo janje

Još jednog ovna poput onog Abrahamovog jedan je pastir donio Pastiru

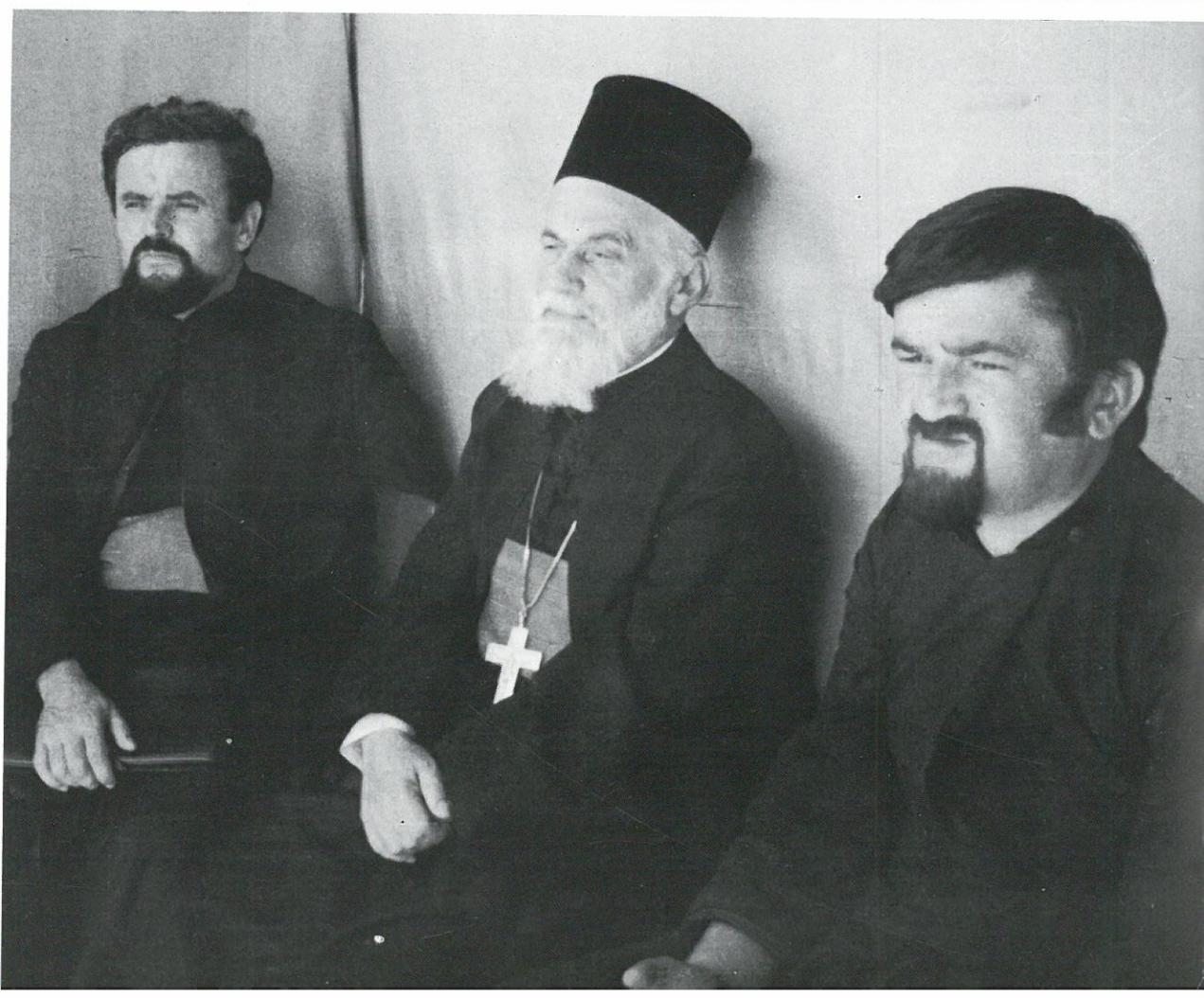
Bosna donosi ručne radove, vezove, srce

Rezbarije, duhan i rakija iz Bosne ponosne

Na glavnoj svečanosti Srpsku Pravoslavnu Crkvu predstavljali su: rektor Srpske pravoslavne bogoslovije »Sveta tri jerarha« u manastiru Krki arhimandrit gospodin Stefan Maletić, jerej Đuro Skočić, paroh zadarski, te jerej Jovan Lazić, paroh smokovički

Mali darovatelj zauzvrat je obdaren susretom koji nikad neće zaboraviti

Za mnoštvo hodočasnika trebalo je pripremiti i velik broj ciborija i kaleža iz kojih će se dijeliti sv. pričest

Umjesto zvona nad glavama mnoštva razlijegao se srebreni zvuk fanfara: Krist je sišao među svoj puk pod prilikama kruha i vina

Podizanje

Molitva nakon pretvorbe

Evo Jaganjca Božjeg

Svećenici se spremaju da hodočasnicima dijele svetu pričest – Kruh života
Hvalospjev Križu. Zaključna riječ nadbiskupa Franje Kuharića.

Križevi na zastavama i u srcima

Križevi u rukama i kućama. Obnova i potvrda vjernosti.

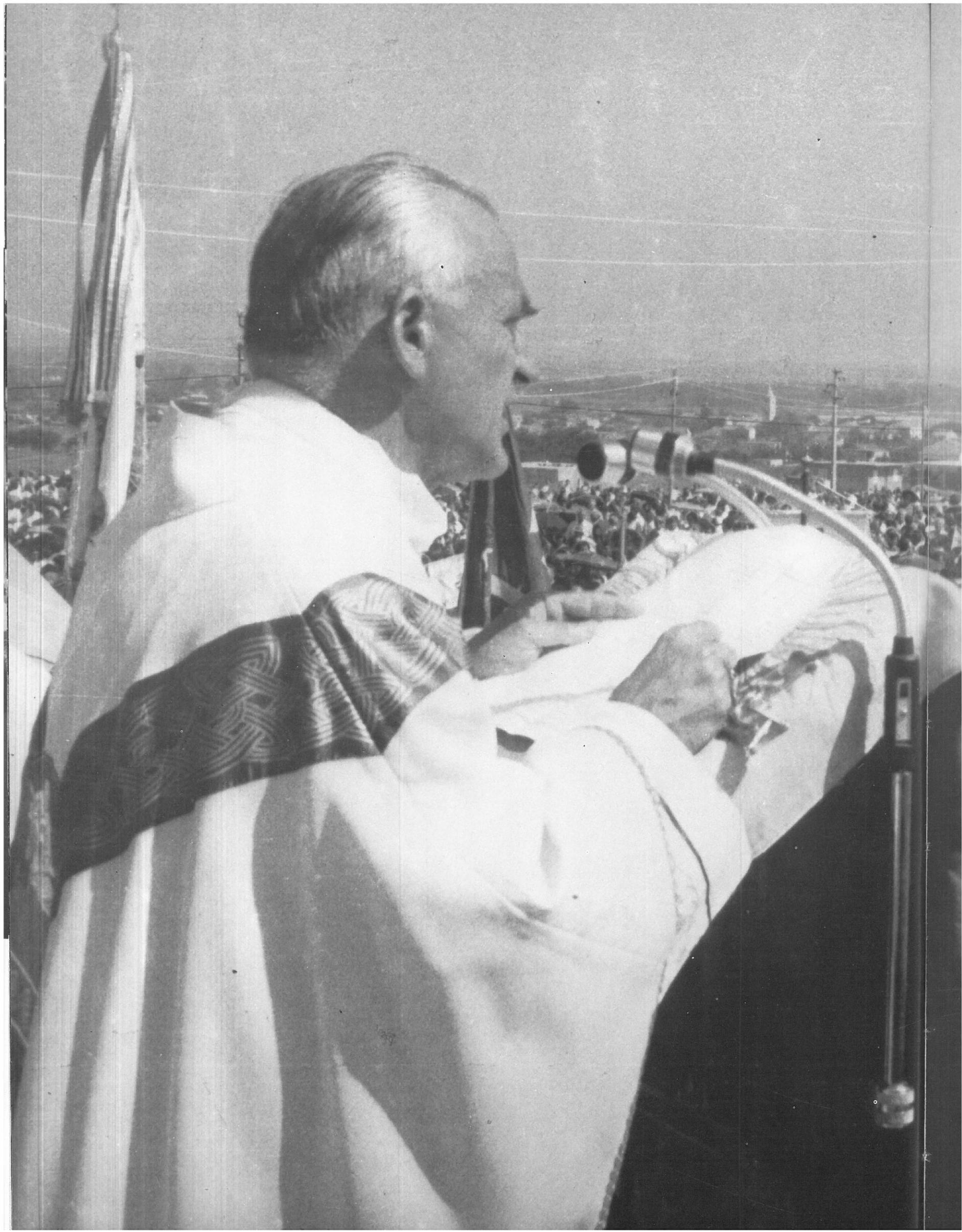

Tko bi nabrojio župne zajednice i pojedince koji su bili prisutni u nepreglednom mnoštvu?

Iz Mostara su i fratri došli pod fesovima

Nadbiskup Franjo Kuharić čita pozdravni brzojav Papi

Svečanost je završila

ODJECI I USPOMENE

Papa Ivan VIII. o dogadajima 879. god.

Excellentissimo uiro Barnimero, glorioso comiti et dilecto filio nostro, atque omnibus religiosis sacerdotibus et honorabilibus uidicibus cunctoque populo pax et gratia a domino Jesu Christo.

Audita per Theodosium, uenerabilem episcopum uestrum, fide et deuotione, quam circa sedem beati Petri apostoli et nostri pontificii uos habere cognoscimus, immensas deo gratias referentes magno gaudio sumus repleti, qui uos nune ad tantam gratiam perducere et inter oues suas connumerare dignatus est, secundum quod dominus ipsi principi apostolorum commisit dicens: »Si diligis me, Simon Petre, pasce oues meas«. Unde uestram fidelitatem et christianissimam deuotionem his nostris apostolicis litteris ammonemus et exhortamur, ut, sicut diuina inspiratione agere cepistis, usque ad finem perficere et obseruare non pretermittatis; quatenus sub ala et regimine atque defensione beati Petri apostoli et nostra toto conamine uos subdere atque in eius seruitio perseuerare, quasi dilecti filii, procurasti, apertius hoc ostendatis atque in plebatis, ut dominus in euangelio dicit: »Sic luceat (!) opera uestra coram hominibus, ut uideant bona opera uestra et glorificant patrem uestrum, qui in celis est.« Et ut ita hoc per orbem terrarum uestre sponsionis diffametur, ut auxiliante domino et sanctorum apostolorum suffragantibus meritis ea, que saluti et utilitati omnium uestrum proficia sunt, possimus ad honorem et exaltationem sancte sedis apostolice incunctanter perficere, sicut nomine uestro scripta nobis mandastis, ita in libro celesti scripta permaneant. Quapropter mandamus, ut reuertente ad uos fileto (!) episcopo nestro idoneos legatos uestros presentaliter ad uos fileto (!)¹ episcopo uestro idoneos legatos uestros presentaliter ad nos dirigere non pretermittatis, qui pro parte omnium uestrum nos et sedem apostolicam corrificant (!)² de his, que mandastis, ut et nos cum illis³ missum nostrum dirigamus ad uos, quibus secundum morem ad consuetudinem ecclesie nostre uniuersus populus uester fidelitatem promittat. Interim monemus, ut constantes⁴ permaneatis, quoniam scriptum est: »Melius est uotum non uouere, quam post uotum promissa non implere.« Spiritus domini, qui orbem terre repleteuit, replet uestrum cor omni pace et gaudio in Christo Jesu domino nostro.

1 tj. »dilecto«

2 Rački ispravlja u »certificant«

3 Rački izostavlja »cum illis«

4 Rački čita »constantem«

Branimiru, svećenstvu i narodu

Preuzvišenom mužu Branimiru, slavnom knezu i dragomu našem sinu, svim pobožnim svećenicima i časnim sucima te cijelom narodu mir i milost od Gospodina Isusa Krista. (Rim 1,7)

Čuvši od vašega časnog biskupa Teodozija za vjernost i odanost koju, vidimo, gajite za stolicu blaženog Petra apostola i našega papinstva, to nas je ispunilo velikom radošću, pa neizmjernu hvalu iskazujemo Bogu koji se udostajao dovesti vas sada u toliku milost i ubrojiti vas među svoje jaganjce, prema onomu što je Gospodin povjerio prvaku apostolskom govoreći mu: »Simune Petre, ako me ljubiš, pasi jaganje moje!« (Iv 21,15 – 17) Stoga ovim svojim apostolskim pismom opominjemo i potičemo vašu vjernost i najkršćanskiju odanost da ne zanemarite izvršiti do kraja ono i pridržavati se onoga što ste počeli raditi po Božjem nadahnuću. Kad ste se već pobrinuli da se svim silama stavite pod okrilje, upravu i obranu blaženog Petra apostola i našu i da kao dragi sinovi ustrajete u njegovoj službi, pokažite to očitije i ispunite onako kako to veli Gospodin u Evandelu: »Vaša djela neka tako zasaju pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave vašega Oca koji je na nebesima!« (Mt 5, 16) No da bi se to vaše obećanje po cijelome svijetu tako razglasilo da bismo mi uz pomoć Gospodnju i potporu

Q uocatus animab; tñz pñtuañq; -
tñmñdo subutnif possit. Ecce pñtia
pñtia scüttatis prudencie secundam
In oib; dñsgnac;

Audiata p[re]dictio[n]is ueritatis p[ro]p[ter]im usum s[ecundu]m
ad uocione quae cisterciensib[us] p[ro]ficiens
ep[iscop]i & m[on]i[n]i ponat[ur] eni[u]s habet et cognos-
cimus. Immissas dogmas referentes ma-
gno gaudio sumus, p[ro]p[ter]im, quos nunc
adattentat[ur] g[ra]m[mar]ia p[ro]ducere. Et iacto ut si uas
connum[er]at[ur] dignissimus est. Secundum
quod d[omi]n[u]s ipsi p[ri]ncipia p[re]ceptor[um] comisit dicens.

S uulgissimè simon. p̄tate p̄set ouis mās. -
U nde uārm s̄delatate. & xp̄iornissimæ
d̄tuagont̄. h̄is n̄f̄s orphicis h̄atich̄ am
mont̄mus & exhortat̄. ut sicut diuina
Inspiratione agere cōp̄isti. usq; ad h̄ne
p̄sette & obsequere n̄p̄st̄ matatress. -

Q uicatur; subacta & regimur aetq; de
fensione beatissimis apstl. & infra dicto
concamur uos subdere. aetq; Inq[ue]st
se uero p[ro]sternat: / Quos si dilectis filiis
procuraveris. Ap[osto]lus hoc ostendat: -
aetq; Inpletatis: / Ut domini inuenient
hodie. Sic lucet op[er]a uirorum eorum
hominibus. ut uidetur honor op[er]arum
uirorum exhortatione parte usque q[uod] in celis
est. / Ecce latet hoc p[ro]phetem tuum usque

zasluga svetih apostola mogli bezodvlačno izvršiti na čast i uzvišenje svete stolice apostolske ono što pogoduje spasu i koristi svih vas, — neka ostane u knjizi nebeskoj onako zapisano kako ste nama poslali što ste u svoje ime napisali. Stoga vam poručujemo da po povratku k vama vašega dragog biskupa ne propustite osobno uputiti k nama svoje prikladne poslanike da sa strane svih vas izvijeste nas i apostolsku stolicu o tome što ste poručili, kako bismo i mi uputili s njima našega izaslanika k vama kojima će cio vaš narod obećati vjernost po običaju i navikama naše crkve. U međuvremenu vas opominjemo da ostanete postojani, jer je pisano: »*Bolje je ne zavjetovati nego zavjetovavši ne ispuniti obećanje.*« (*Prop 5,4*) *Duh Gospodnji koji je ispunio cijev svijet* (*Prop 1,7*) neka ispunji vaše srce svakim mirem i milošću (*Rim 15,13*) u Isusu Kristu, Gospodinu našemu.

Odjek slavlja »Branimirove godine« u tisku

Proslava 1100. obljetnice razmjene pisama između pape Ivana VIII. i hrvatskoga kneza Braćimira, događaj od dalekosežnoga značenja za cjelokupnu kasniju povijest hrvatskoga naroda, jedanaest stoljeća neprekinute vjernosti hrvatskoga naroda Bogu, Crkvi i rimskome biskupu slavlje u okviru velikoga jubileja »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata«, osmišljeno pastoralnim programom obnove naših obitelji, pomnivo pripravljano i usklađeno vođeno — nije moglo ostati nezapaženo u domaćem i inozemnom tisku, u brojnim sredstvima društvenoga priopćavanja.

Registriran je izvanredno veliki događaj, bremenit porukom, neočekivan, jedinstven u crkvenoj povijesti hrvatskoga naroda, dosad neviđen, čudesan, za razmišljanje, treba ga pamtit. . . Događaj je to koji će čitati pokoljenja.

Ograničili smo se na domaći tisak i to na najvažnija i danas najprisutnija glasila bilo crkvenoga bilo društvenoga života kod nas. Gotovo je to presjek kroz obilno štivo koje marljivom čitaocu stoji na raspolaganju. Slikovito rečeno: od zadarskoga »Narodnoga lista« do vatikanskoga »Rimskog promatrača«.

GLAS KONCILA, katoličke dvotjedne novine, kojima u zaglavku стоји da prikazuju i iznose novo lice Crkve, misleći pritom na obnoviteljski zamah Drugog vatikanskog sabora, u broju 18 od 9. rujna 1979. godine donose, zaista, novo lice Crkve među Hrvatima, obnovljeno, sveže i poletno, ali dobro poznato, staro i pradjedovsko. Gotovo je cijeli broj posvećen domovinskom slavlju »Branimirove godine« — Nin '79. U uvodnom komentaru »Nin '79 činjenica, poruka, zadatak« pokušaj je sinteze cjelokupnoga slavlja.

»Još jednom se u dosad neviđenim razmjerima pokazalo da je Crkva u narodu Hrvata neobično živa, prisutna, snažna. Pokazalo se da najširi slojevi toga naroda, kako stariji tako i mladež, imaju veliko povjerenje u tu svoju Crkvu, da od nje nešto važno traže i očekuju. Pokazalo se da Crkva, unatoč svih promjena i ograničenja, ima načina informirati, nadahnuti i pokrenuti silna mnoštva najširih slojeva naroda, ako samo upre u sadržaje koji sigurno odzvanjaju u narodnoj duši, koji odgovaraju njegovim težnjama. Pokazalo se da su svećenici, župnici, glavni djelatnici i glavni pokretači te široke i velike Crkve, da oni uživaju bitno povjerenje naroda, da ih taj vjernički narod hoće slijediti kad ga vode sigurnim stazama vjernosti prema Bogu i domovini u duhu Isusova Evandjelja« (str. 2).

Ovaj je broj »Glasa Koncila« važan i kao dokument, jer se u njemu nalaze svi pozdravi i govorovi izrečeni prigodom ninskoga slavlja, bilo to u predvečerje same proslave u Zadru na primanju i svečanoj akademiji, bilo to na samoj proslavi u Ninu.

Već sami naslovi kojima je »Glas Koncila« naslovio i obilježio pojedini govori govore mnogo. Tako zadarski nadbiskup Marijan Oblak na početku slavlja u Ninu pozdravlja Papinog izaslanika uzoritog kardinala Franju Šepera slijedećim riječima: »S radošću Vas velikom pozdravljam i sabranu Vam svetu Hrvatsku predstavljam«. Naslov govora Papinoga legata kardinala Franje Šepera glasi: »Nismo silom pokršteni«. U zaključnom govoru zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić iznosi teologiju križa s velikom porukom i obvezom: »Zavjetni križ u svaku kuću«.

Nezaboravna večer uoči samoga slavlja odvijala se na dva mesta i u dva dijela, ali je bila odraz jednog te istog narodnog bića. Svečana akademija u katedrali sv. Stošije u Zadru bila

je naše osobno predstavljanje Evropi i svijetu: »I ova večer svjedoči da djelo kneza Branimira u nama živi«. Molitveno bdjenje u Ninu »Noć u kojoj se svjetla ne gase« s tisuću zapljenih voštanica u rukama ljudi bio je naš zavjet za budućnost.

I u slijedećem broju »Glaza Koncila« od 23. rujna 1979. god., br. 19, snažnoga odjeka ima tek minulo ninsko slavlje. U izvještajima o proslavi spomen-slavlja u Solinu na Gospinu otoku kao i u Biskupiji kod Knina, pažnja je usredotočena događaju u Ninu kao važnoj etapi našega duhovnog, vjerničkog putovanja kroz najnoviju povijest, posebno kao smjerokazu za budućnost. »Solin se ne zaboravlja« — »Tako će biti svake godine« — naslovi su napisa koji nam rječito govore o čvrstoj odlučnosti da se ide naprijed. Ni uvodni komentar »Sve jasnija poruka Nina« nije mogao mimoći veliki događaj. Što se dublje razmišlja o »Branimirovoj godini«, to se određenije otkrivaju njezini sadržaji. Ako podemo u narednim mjesecima i godinama obiteljskom molitvom i nedjeljnom misom razvijati te sadržaje u našim domovima i župskim zajednicama, »ovaj jubilej neće biti slama što je planula, nego oganj što svjetli i grije« (str. 2).

Zadarski nadbiskup Marijan Oblak zahvaljuje svima koji su doprinijeli uspjehu ninskog slavlja. Na poseban način daje osobito priznanje svakom pojedinom župniku. Oni su, po ocjeni nadbiskupa domaćina, najzaslužniji za uspjeh ovoga povijesnog slavlja.

Pri dnu druge stranice istoga broja »Glaza Koncila«, neposredno nakon komentara, gotovo neupadno i sitnim slovima stoji člančić pod naslovom: »Provedba planova i zadatka Branimirove godine«. Međutim, njegovo je značenje veliko, ne toliko koliko se odnosi na zadarsku nadbiskupiju, već na cjelokupnu Crkvu u Hrvata. Središnji odbor za proslavu »Branimirove godine« prestao je postojati, ali nije prestao vrijediti pastoralni program vezan uz tu proslavu. Zadarskom su nadbiskupu »hrvatski biskupi povjerili inicijativu i provedbu cijelog plana 'Branimirove godine' — kako na razini neposrednih proslava tako na planu dugotrajnije pastoralne djelatnosti. Stoga, ... on ostaje odgovoran za koordinaciju svih inicijativa koje su se začele tijekom ovog jubileja i koje treba kroz naredne mjesece ostvarivati.« Koordinacija i izmjena iskustava doista su nam potrebni. Netko treba voditi brigu da se zacrtani plan i program izvrši. Blještavilo plamena zaslijepi, a tek žar ognja grie. Uspavljinjanje na lovorkama je stvar prošlosti.

AKSA, informativni bilten, koji izdaje Centar za koncilska istraživanja, dokumentaciju i informacije »Kršćanska sadašnjost« u Zagrebu, a donosi aktualnosti kršćanske sadašnjosti, u broju 36 od 7. rujna 1979. god. izvješćuje o završnoj proslavi »Branimirove godine« koja se odvijala uz prisustvo nebrojenoga mnoštva naroda, Papinoga legata kardinala Franje Šepera, episkopata zemlje, brojnih predstavnika evropskih biskupskih konferencija, predstavnika društveno-političkih zajednica i predstavnika Srpske Pravoslavne Crkve.

Izvještaj započinje primanjem u hotelu »Zagreb« za uzvanike slavlja, preko svečane akademije u katedrali sv. Stošije u Zadru, noćnog bdjenja u Ninu, mise na »Grguru«, do svečanog ručka za uzvanike u sjemeništu u Zadru. Posebno je značajno što AKSA donosi sve važnije govore i pozdrave izrečene ili napisane u povodu ovoga slavlja.

VERITAS, revija sv. Antuna Padovaskoga, koju izdaje Hrvatska provincija svetoga Jeronima franjevaca konventualaca u Zagrebu, u broju 10, listopad 1979, osim opšrnoga izvještaja o središnjoj domovinskoj proslavi »Branimirove godine« u Ninu 2. rujna 1979. god. pod naslovom »Divna si, zemljol!« donosi vrijedni prilog »Nin se dogodio« iz pera svog urednika Nikole Mate Roščića. To je zapravo komentar same proslave, ali i pogled u budućnost. »Veritas« je, inače, uz »Glas Koncila« najviše od naših crkvenih glasila sudjelovalo i doprinio pripravi ninskoga slavlja, a time i njegovu uspjehu. »Glas Koncila« i »Veritas« uporno su se i hrabro zalagali za organiziranu i programom ispunjenu proslavu »Branimirove godine«. Kad su jedni govorili da nam je već dosta tih proslava, a drugi rezignirano čekali da vide kako će se to završiti, ta dva naša ugledna glasila nisu štedjeli ni truda ni prostora u cilju pokretanja vjerničkog naroda. Bili su uvjereni u opravdanost »još jednog slavlja«, vjerovali su u njegov uspjeh. Bili su hrabri.

Navedeni članak počinje utvrđivanjem činjenice: »Veličanstveno zborovanje Hrvata katolika na glavici 'Grgur' pokraj starodrevnog Nina, što se dogodilo u nedjelju 2. rujna ove godine, nadvisuje sva očekivanja i predviđanja, dotiče granicu čudesnog događaja. Valja to priznati i nad tim razmišljati.« Čitav je članak okrenut budućnosti. To je u prvom redu programsko usmjereno toga slavlja, što mu daje životnost. Nije to slavlje radi slavlja, već obnoviteljski pothvat utemeljen na konkretnom programu: dnevna obiteljska molitva i nedjeljna misa. O ostvarenju toga programa i o vjernosti toj preuzetoj obvezi ovisi naša budućnost. Ona je u našim rukama. »Nin '79 dogodio se na najbolji mogući način... Taj i takav 'Nin' mora se nastaviti u događanju.«

GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, koji izdaje Hrvatska pokrajina Družbe Isusove u Zagrebu, u broju 10, listopad 1979. god. donosi reportažu u slikama pod naslovom »Najveličanstveniji skup Hrvata katolika u čitavoj našoj povijesti«. Iznosi tvrdnju, da nikada nije bilo na okupu toliko mnoštvo Hrvata katolika kao toga dana u starodrevnoj prijestolnici kneza Branimira. Urednik u uvodnom komentaru na prvoj stranici događaj u Ninu naziva čudom. »Ono što se dogodilo 2. rujna ove godine u NINU nadmašilo je sva očekivanja. Smatramo to pravim čudom! Da nam je netko prije 20 godina rekao da ćemo gledati stotine tisuća Hrvata katolika skupljenih pokraj Zadra oko 500 svojih svećenika, 1000 časnih sestara, oko svoga episkopa i oko brojnih delegacija bratskih katoličkih naroda – smatrali bismo ga naivnim i da pretjeruje.« Zatim komentar stavlja naglasak na pastoralni program i njegovo ostvarenje. »Očekujemo od zadarske Crkve isti zanos i na provođenju onoga što je postavljeno u NINU kao konkretizacija svega slavlja: križ u svaku kuću – zajednička molitva u obitelji – nedjeljna sveta misa i – svakodnevna isповijest vjere. GLASNIK im se u tom stavlja na raspolaganje. Jer i za ovo se traže oduševljeni pojedinci i skupni zajednički nastupi barem takvih kvaliteta i razmjera kao što su se našli pri organiziranju velikog slavlja kakvo nije zapisano u analima hrvatske katoličke povijesti. Dakle – Riječ nek postane Djelo!«

KANA, kršćanska obiteljska revija, koju izdaje Centar za koncilska istraživanja, dokumentaciju i informacije »Kršćanska sadašnjost« u Zagrebu, u broju 10, listopad 1979. god., preko obje stranice korica izvana, objavljuje fotografiju u boji pod nazivom »NIN '79«, a prikazuje polazak jubilarne procesije iz Nina prema »Grguru«. Na stranici 11 donosi kratki, sažeti izvještaj o samom slavlju i završava tvrdnjom, da su se svečanosti u Zadru i Ninu odvijale skladno i dobro organizirano. Na stranicama 12 do 16 iznose se dojmovi o Ninu u obliku razgovora s uglednim gostima slavlja kardinalom Franjom Šeperom, papinskim izaslanikom na slavlju; kardinalom Sivijem Oddijem, pomoćnim biskupom iz Münstera Reinhardom Lettmannom, dr Antunom Benvinom, organizatorem liturgije u Ninu i Čedomilom Šuprahom, župnikom u Ninu. Ti su razgovori dragocjeni doprinos vrednovanju ninskoga slavlja. Vođeni su s osobama koje su u njemu aktivno sudjelovale i vođeni su odmah sutradan nakon same proslave.

MARIJA, vjerski list za Marijine štovatelje, koji izdaje Franjevački provincijalat Presvetog Otkupitelja, Split, u broju 8, listopad 1979. god., uvodni, urednikov članak posvećuje ninskoj proslavi pod naslovom »Čudo na Grguru«. Služi se svetopisamskom usporedbom: kako se u Ninu očitovalo bogoljublje našega hrvatskog katoličkog naroda. »Sve je pjevalo, sve je radosnilo, sve je nebovalo, Bogu hvalu dalo, veliko i malo, nauko i uko. Čudo na »Grguru«! Čudo dosad neviđeno!«

Objavljuje pismo kojim Papa imenuje kardinala Franju Šepera svojim legatom na proslavi u Ninu, kao i poziv hrvatskih biskupa na svenarodno hodočašće u Nin: Bog nas poziva da krenemo na put!

VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE, list za pastoralnu orijentaciju svećenika, koji izdaje Biskupski ordinarijat u Đakovu, u broju 10/1979. donosi opširni izvještaj o ninskem slavlju od sudionika slavlja dr Đuke Marića pod naslovom »Nin – nadamo se – nastavlja se u našem životu«. I taj je izvještaj sav okrenut budućnosti: Nin – naša intimna nada za svu daljnju budućnost. Time se misli na obnovu našega naroda i Crkve u njemu preko obnove obitelji putem svakodnevne zajedničke molitve i nedjeljne mise. Nin se ne smije zaboraviti ni ono što se u njemu i s njim u vezi dogodilo. Treba to zapisati u pamet i drugima govoriti da pamte.

Isti broj VJESNIKA donosi govor Papinog legata kardinala Franje Šepera na završnom slavlju u Ninu.

BLAGOVEST, verski mesečnik, koji izdaje Nadbiskupski ordinarijat Beograd, broj 10/1979, donio je članak o proslavi naslovljen »Branimirova godina«. To je sažeti izvještaj o tijeku proslave u Zadru i Ninu, 1. i 2. rujna 1979. godine.

Naglašena je vjernost povijesti ovoga naroda i odluka da se istim putem nastavi u budućnost. O samom dogadaju Nina s onolikim mnoštvom vjerničkog naroda i oduševljenju, jednostavno se kaže: kamen je progovorio!

MI, list mladih, izlazi u Zagrebu, u broju 11/1979. god. na stranicama 22 i 23 izvješćuje svoje mlade čitaoce o proslavi »Branimirove godine« u Ninu. Ne zaboravlja navesti da se proslava odvijala u okviru jubileja »13 stoljeća kršćanstva u Hrvata«. Tu činjenicu o višegodišnjem slavljenju jubileja nikad nije dosta iznositi i naglašavati. Sve naše vjerske proslave od Solina

CIJENA 4,00 DIN / Postarina plaćena u got.

NOVO
LICE
CRKVE

GLAS KONCILA

KATOLIČKE DVOTJEDNE NOVINE

God. XVIII. 9. rujna 1979. Broj 18 (413)

KRŠĆANSKA OBITELJSKA REVIJA

L'OSSEERVATOR

GIORNALE QUOTIDIANO

NON
CITTÀ DEL VACANO

* L'OSSEERVATORE ROMANO - Telefoni: CENTRALE VATICANA: 6982 - NUMERI INTERNI: direzione e redazione: 3404 - servizio fotografico: 4797 - edizioni in lingue estere: 4581 - L'Osseervatore della Domenica: 3487 - abbonamenti: 3287 - rivendita: 3921 - tipografia: 3884 - direzione tecnica: 3181 amministrazione: 3348 - TELEX: 610407 ORSCV

Sede: Milano, v. Agnello, 12 Tel. 809781 - Roma, v. del Corso 207 (P.zza Colonna) tel. 6794091 - 6783051/2/3 - Succ.: 80 del Pel

SLOBODNA AKSA DALMACIJA

Informativni bilten - Bulletin d'informations - Newsletter

YU-41001 ZAGREB pp. 434, MARULIČEV TRG 14, TEL. 01 220 00 00

GLASILO SOC

God. XXXVIII
Broj 11044

ZVONA

MJESECNIK ZA KRAJ

NA
NARA

REVIA S

BROJ 7

FRANCE CATHOLIQUE

N° 1709 - HEBDO - 14 SEPTEMBRE

FRANCE : 5 F

BROJ 1504 (7304)
ZADAR
GODINA XXX (CXVIII)
Subota, 11. listopada 1980.
CIJENA 5 DINARA
List izlazi subotom

NARODNI

LE ROMAN GLASNIK SRCA ISUSOVA

LITICO RELIGIOSO

N PRAEVALEBUNT

Pellegrino · Tel. 3921 · TARFFE: C

EDICIONAMENTI Anno Seme

VJESNIK

VERSKI
TEDNIK

Ijubljana
9. september 1979
Isto XXVIII
cena 3,00 din
poština plaćana v gotovini

miljevcii

GOD. III
SVETOG ANTUNA PADOVANSKOGA

ERITRIJA
SRPANJ/KOLOVOZ 1980.
10 DINARA

LIST MLADIH
BROJ 13 1980/NGOD. 10 DIN

GODINA XLVIII (51)

BEOGRAD, OKTOBAR — LISTOPAD 1979.

BROJ 10

LISTOPAD

8

Poština placena.

RIFIĆO VEST

LISTOPAD

8

VJESNIK

ĐAKOVAČKE BISKUPIJE

Marija

LIST

do Nina imaju zajedničku podlogu, zajedničku nit: trinaest stoljeća kršćanske vjernosti. Imaju također i zajednički cilj: obnova. To nisu odjeljeni događaji, već etape našeg putovanja u budućnost.

List iznosi procjenu o broju prisutnih hodočasnika toga dana u Ninu: bilo ih je, kaže se, između 250 i 500 tisuća. Skladno pjevanje i složna molitva tolikog broja ljudi, kao i nacionalna himna na kraju mise – svjedočanstvo su naše vjere i nacionalnih osjećaja. I opet pogled je uprt u budućnost: »Namjera naših biskupa prilikom određivanja 'Branimirove godine' bila je da iz povijesti crpimo nove snage za život vjere i vjernosti.« Nadati se nije dosta. Treba prijeći na djela. Slavlja su završena, ali Nin nije završetak, već novi poticaj i početak...

DRUŽINA, slovenski vjerski tjednik koji izlazi u Ljubljani, u broju 34 od 9. rujna 1979. god. objavljuje veliki članak o završetku proslave »Branimirove godine« pod naslovom: »Določni skelpi za kršćansko prihodnost«.

To je opširni i detaljni izvještaj sudionika slavlja i ujedno službenog predstavnika slovenskih biskupa na proslavi u Ninu, Ivana Merlaka, direktora »Družine«.

Najprije se govori o povijesnoj pozadini ovoga jubileja: izmjena pisama između pape Ivana VIII. i hrvatskoga kneza Branimira, kao i ninskoga biskupa Teodozija. Proslava se odvijala u okviru jubileja »13 stoljeća kršćanstva u Hrvata«. Navodi se da se ova 1100. obljetnica vjernosti Bogu, Crkvi i papi odvijala u više faza. Posebice detaljno informira o velikom narodnom i vjerskom skupu u Ninu. Zaključuje da je raspoloženje bilo izvanredno. Zadar i Nin su se pokazali stvarno gostoljubivi. Za tako dobro odvijanje čitave proslave posebno priznanje zaslužuje zadarski nadbiskup Marijan Oblak i Pripremni odbor.

I društveni je tisak posvetio pažnju proslavi »Branimirove godine« u Ninu i Zadru.

NARODNI LIST, glasilo Socijalističkog saveza radnog naroda općine Zadar, Benkovac, Biograd i Obrovac, u broju od 8. rujna 1979. god. prenosi vijest Tanjuga o jubilarnim svečanostima pod naslovom: »U Zadru i Ninu proslavljena Branimirova godina«. Najprije se govori o primanju, koje su u hotelu »Zagreb« u Zadru priredili predsjednik Skupštine općine Zadar Ivica Maštruk i predsjednik Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Izvršnog vijeća Sabora SR Hrvatske Ivan Lalić za predstavnike crkvenog, političkog i kulturnog života. Prijem je protekao u srdačnoj atmosferi. Goste je pozdravio Ivica Maštruk izražavajući dobrodošlicu u ime grada domaćina i »izrazio uvjerenje da će proslava 'Branimirove godine' pridonijeti boljem međusobnom razumijevanju među ljudima«. Na srdačnoj dobrodošlici zahvalio je zadarski nadbiskup Marijan Oblak.

Izvještaj dalje kaže da su svečanom akademijom u katedrali započele dvodnevne crkvene svečanosti, koje su nastavljene u povijesnom glagoljaškom gradiću Ninu. »Svečanosti održanoj pod vedrim nebom prisustvovao je velik broj vjernika.« Poslije svečanosti zadarski nadbiskup Marijan Oblak »priredio je u zadarskom sjemeništu svečani ručak za crkvene dostojarstvenike i predstavnike društveno-političke zajednice.«

SLOBODNA DALMACIJA u broju od 3. rujna 1979. god. pod naslovom »Proslava Branimirove godine« donosi istovjetnu vijest Tanjuga kao i »Narodni list« u Zadru.

VJESNIK, glasilo Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske, u broju od 4. rujna 1979. god. pod naslovom »Branimirova godina« – završena svečanost u Ninu« donosi u skraćenom obliku Tanjugovu vijest, što ju je prenio »Narodni list« u Zadru i »Slobodna Dalmacija« u Splitu.

»L'OSSERVATORE ROMANO«, vatikanski dnevnik (Rimski promatrač), poluslužbeno glasilo Svete Stolice, koji izlazi u Vatikanu, u broju od 8. rujna 1979. god. donosi na tri skraćena stupca članak o ninskoj proslavi naslovljen »Kardinal Šeper zaključio slavlje Branimirove godine«. Vjernost Bogu i Apostolskoj Stolici bila je središnja tema i same proslave i govora kardinala Franje Šepera u Ninu. Izvjestilac A. Sin. (Aldo Sinković) iznosi kratko povijesnu pozadinu obljetnice koja se slavila, a to je 1100 godina od razmjene pisama između pape Ivana VIII. i hrvatskoga kneza Branimira. To su bili, kako reče papa Ivan Pavao II. hrvatskim hodočasnicima u Rimu 30. travnja 1979. god., odlučni događaji za buduću povijest hrvatskoga naroda i Crkve, za vašu vjeru, kulturu i nezavisnost. Navodi da je u Ninu bilo prisutno više od 250 tisuća ljudi. Izvještaj zaključuje navodeći misao kardinala Franje Šepera: »Svaki svjesni pripadnik naše crkvene zajednice morao bi ovo obećanje vjernosti osjećati kao svoju osobnu obavezu.«

Iz ovoga prikaza odjeka slavlja »Branimirove godine« — Nin '79 u tisku vidljivo je i još više se dade naslutiti kakvih je dimenzija i koliko zamaha bilo ninsko slavlje. Ali još je važnije od toga da naša hrvatska crkvena zajednica shvati poruku koja glasi: ostati vjerni. Na djelu.
[T. B.]

VELIKI JUBILEJ CRKVE U HRVATSKOJ

S iznimnim sjajem i velikim žarom Crkva u Hrvatskoj upravo je proslavila 11 stoljeća izmjene pisama između hrvatskog kneza Branimira i pape Ivana VIII. Lijepo je o tome napisao Franjo Kuharić, nadbiskup Zagreba i predsjednik Biskupske konferencije Jugoslavije: »To doba bilo je za našu Crkvu i naš narod vrijeme konačne odluke za Istok ili Zapad, za Carigrad ili Rim. Hrvatski narod, vođen od kneza Branimira i ninskog biskupa Teodozija, konačno se odlučio za Rim. Vjernost papi bila je učvršćena i više nije došla u pitanje.«

Papa Ivan VIII. je 889. na blagdan Uzašašća blagoslovio Hrvate. Jedanaest stoljeća kasnije Hrvati su htjeli ponovno primiti apostolski blagoslov od Svetog Oca za Crkvu i narod Hrvata. Dirljiv je to i značajan događaj da ih je sin Poljske, zemlje iz koje su Hrvati odselili u svoju današnju domovinu, primio u Bazilici sv. Petra predvodeći koncelebraciju biskupa na hrvatskom jeziku i udjelivši im svoj blagoslov za buduća vremena.

2. rujna: Narod oko svojih biskupa

Desetog je lipnja blagdan Presvetog Trojstva obilježen izvanrednim slavljem. U svim katedralama, župnim i samostanskim crkvama bio je to dan zahvale za vjeru u jedinstvu Crkve s Crkvom Rima.

A u nedjelju, 2. rujna, u gradu Ninu, starom sjedištu hrvatskog biskupa Teodozija i hrvatskog kneza Branimira, ta su slavlja dostigla svoj vrhunac.

Već u ranu zoru nebrojeni hodočasnici gotovo su preplavili povijesni grad Zadar i u živopisnim povorkama obilazili gradske crkve u kojima su se uz sudjelovanje velikog broja svećenika održavale prigodne svečanosti. U subotu navečer, u lijepoj romaničkoj katedrali sv. Stošije, predstavnici njemačkog, austrijskog, mađarskog, francuskog, talijanskog i poljskog episkopata u prisutnosti kardinala Franje Šepera, bivšeg zagrebačkog nadbiskupa i sadašnjeg pročelnika Kongregacije za nauk vjere u Rimu, te kardinala Macharskog, nadbiskupa Krakova i nasljednika kardinala Karla Wojtyle koji je postao Ivan Pavao II., izrazili su svoje čestitke Crkvi u Hrvatskoj.

Oko svojih biskupa i svećenika bio je uz veliki broj redovnika i redovnica okupljen sav narod koji je spontano aplaudirao na izgovorene riječi. Kad su govorili kardinal Šeper, Papin legat, i nadbiskup Krakova Macharski, oduševljeno mnoštvo je gromoglasnim pljeskom izrazilo svoju privrženost nasljedniku sv. Petra. Te večeri u toku upriličenog programa koji je trajao kasno u noć, govorilo se upravo o toj vjernosti Hrvata Rimu. Najprije smo čuli oratorij »Vjera roda moga« pripremljen za tu zgodu. Izveli su ga mladići i djevojke uz pratnju gradskog zbara. Oni su bistrih pogleda, vedra i znojna lica, slaveći prošlost, neustrašivo potvrđivali svoju vjeru u budućnost. Svi prisutni biskupi i vjernici u dupkom punoj katedrali neopisivim su pljeskom pozdravili pjevanje »Sanctusa« (Zadar, XI. st.), moteta »Sva si lijepa, o Marijo« i pjesme »Tu es Petrus«. Na koncu programa ispjevana je nacionalna himna.

Croatia semper fidelis

U nedjelju ujutro autobus sa dvadesetak biskupa jedva se probijao kroz mnoštvo naroda koje je u Nin stiglo brojnim autobusima (oko 800). I rijeke osobnih automobila sporo su odmicali prema Ninu zbog velikog broja hodočasnika. Saobraćajna milicija s uspjehom je kontrolirala promet. Od rana jutra, pod ubitačnim suncem, masa od preko 200000 ljudi okupljenih na prostranoj visoravni, pjevala je crkvene pjesme, a dolazak biskupa pred kojima je išlo više stotina svećenika pozdravila je snažnim pljeskom. Kardinal Šeper završio je svoju dugu propovijed, koja je bila prekidana pljeskom u više navrata, usporedbom: »Polonia semper fidelis — Croatia semper fidelis«, uvijek vjerna Bogu, Crkvi, Blaženoj Djevici Mariji i papi, a onda je tri puta uskliknuo: AMEN!

Nakon propovijedi slijedio je prinos darova koje su kardinalu legatu donosili vjernici iz čitave Hrvatske: grožđe, kruh, proizvodi domaće radnosti, živi janjci koje su nosili seljaci i pastiri u narodnim nošnjama. Kroz više od pet sati bijaše to manifestacija vjere i radosti čitavog vjernog naroda koji se okupio u molitvi i zanosu.

Biskup Paul Poupard, Pariz

Con le più cordiali felicitazioni alla Chiesa
in Croazia, dalla Nunziatura Apostolica in
Belgrado

Pablo Prent
Consigliere della N. A. P. S.

Nevolehuvano uročine, vecane, polozne mode-
stije slavje duboko nas dirnulo, obrazilo.
Gospodin, no zagonore Bogorodice, daš da
niste sto je na slavje maglajenu.

+ foris facilius
rijecio-reljelu neddiktus
metropolita Rijeci

Jubilejske su poslave efemerne, poslovne. Bitu-
je kod njih hrvatski nizih pomni, živjeti izvjet
predaka slavnih, starih Hrvata.

Franjo Šutin, prof.

Casovi oduseljenja su riječi, ali veoma dobrobiti
u frusti vise. Nisi 1979. ji očekuju životom! hrvatske
godine imati godan "nisi"! - Ovo sto su zadani učinili
zaduzujući godan stupanj vise od supelatina u svakom
zgodu. Oduseljen sam! Hvala!

Biskup Karaođanic

Hvala Bože što si uspjelo preko održanja
"pasumnik", i to uvelike mnoći svojim
da ucer organizis uže svećenike te pravne
Daho Kesić

2. rujna 1979.

Skupili smo se ovdje da u Nizu, stanu
sjedištu hrvatskoga biskupa, predanimo za mre
općinodne socijane i branimirovog godine koga
je započela u Rimu, nad grobom sv. Ćetra,
sa socijanskim konvelvacijom sv. Ica Ivana Tadića
s predstavnicima naselj Episkopata, na hrvatskom jeziku.
Da je Bog da branimirova godina stari dobrok traj
u dušama hrvatskih Katolika da ostane u vježbi
jemu Božu i sretom Ćetru!

Franjo kard. Šeper,

Ciprije sv. Konstantinije za rank njeza,

Ciprije Ivana Tadića za ruku i smrću

Pilka Radet Dedić

Franunel kard. Macharash -

Hlæštuk, predsjednik SO Zadar

+ Franjo Keharig, nadbiskup zagrebački

Dan Lolić, predsjednik Uprave JNY.

+ Franjo Franić, nadbiskup spiljsko-makarski

+ Zbigniew-Józef Kreszowski, biskup pomoc. gdański

+ Joakim Lesković, posavsko-slavonski krizevacki

+ Pilka Grin' Špirić Ekologon Zagreb

Dr. Leopold Steiner
professor theologiae
et director spiritualis

Rekli su nam

Neposredno po završetku proslave »Branimirove godine« u Ninu, dio visokih uzvanika je 3. rujna posao na jednodnevni izlet na Kornate. Naši suradnici su iskoristili taj predah za ove kratke razgovore.

NIJE ČUDO DA SAM BIO TRONUT

KANA: *Eminencijo, Vama je doživljaj Nina sigurno specifičniji od svih nas, jer nakon Solina to je Vaš prvi susret s ovako velikim skupom vjernika iz Hrvatske...*

Kard. ŠEPER: A, to ne. Jer iza Solina je bio Zadar. Tamo je bila proslava: »Aleksandar III«. Dakako, to je bilo više lokalno, dijecezansko, nije bilo kao ovo toliko općenarodno. To je sasvim sigurno. Dakle, sigurno je da se ja nisam nadao tolikom mnoštvu. Nisam vjerovao da je to moguće. Znate nekako je čovjeku bilo na pameti: Nin, to je malo, izgubljeno mjesto, negdje daleko, izvan domašaja. Ali sva predviđanja su nadmašena. Mene je impresioniralo da je bilo tako mnogo mladeži, i to ne samo djece, nego mladih, pa odraslijih, faktično jako veliko mnoštvo. Tu su bili odrasli iz Donjeg Mihiljca, Osijeka, iz Međimurja, iz Varaždina, iz Subotice, iz Maglaja i iz ne znam kojih sve mjesta Bosne. Dakle, može se reći da je to bio općenarodni vjerski zbor, jedan vjerski skup, jedno svjedočenje.

KANA: *Kako bi se toliku prisutnost omladine mogla protumačiti, da li je to znak nade?*

Kard. ŠEPER: Kako bi se to moglo protumačiti, to je jako teško reći.

KANA: *Može li se to smatrati znakom vremena?*

Kard. ŠEPER: Tajnik je to već rekao, jer je i sama propaganda bila dobro obavljena. U Zagrebu mi je jedan čovjek kazivao da će mnogo naših istaknutih intelektualaca doći u Nin. To sam čuo od čovjeka kojeg sam tada prvi puta upoznao, inače vrlo poznat čovjek, ja ga nisam poznavao. Rekao mi je da će doći velik broj naših intelektualaca ovamo, i to takvih koji su prije možda bili daleko od vjere, ali u zadnje vrijeme su došli blizu vjere.

KANA: *Ovoj ninskoj proslavi vjerojatno je pomoglo i slavlje u Rimu?*

Kard. ŠEPER: Svakako. Ja mislim da je to bila velika stvar, ono što je dalo, kako bi rekli Nijemci, »Auftakt«. Ona proslava u Rimu je početak. To je bila vatra tamo zapaljena. Ja moram reći da sam se divio Svetom Ocu, jer on se zbilja potudio da može čitati hrvatski ne samo mehanički nego s razumijevanjem. On dakako ima izvjesnu orientaciju, osobito u slavenskim jezicima. Znam čovjeka kojeg je pozvao k sebi na večeru i iza večere s njime vježbao jezik. On se zbilja potudio. A ja sam mu svugdje napisao naglaske na liturgijskim tekstovima, i on ih je vježbao. Zato ste vidjeli da je jedva tri-četiri naglaska pogriješio. Kad smo došli poslije mise natrag u sakristiju on je došao k nama i rekao: »Questo è il momento storico« — »To je historijski trenutak«. Nekoliko puta je to ponovio. Zato sam ja jučer rekao da je to zapravo još veće nego što je bio učinio Ivan VIII, jer Ivan VIII. nas je blagoslovio iz daljine, a Ivan Pavao II. nas je blagoslovio iz neposredne blizine, na našem jeziku.

KANA: *Uzoriti, molimo Vas koji je ipak Vaš najtemeljniji dojam s jučerašnjeg slavlja?*

Kard. ŠEPER: Ja sam bio impresioniran od one »mase« u dobrom smislu riječi. Ali hoću reći ne samo od te mase kvantitativno nego i kvalitativno. Kako se ta masa vladala i ponašala, kako je ta masa izdržala onu vrućinu koju ja nisam bio kadar izdržati, a izdržali su je dulje nego ja, jer ja sam neko vrijeme ipak bio pod nekakvim krovićem odnosno u sjeni. To je bio silan dojam i vidjela se faktično velika iskrena pobožnost. To nije prvi put. Mi smo već vidjeli sličnih stvari kod nas, koje se možda u nekim od onih zemalja od kojih su predstavnici bili kod nas, ne bi mogle vidjeti, sami su to izjavili. Ja malo poznam kako je i drugdje. Ja svake godine idem malo okolo, u Austriju i drugamo, i znam da se tamo takve situacije ne bi mogle dogoditi. To je sigurno. I u ovom skupu, naravno, ja gledam ipak onaj temeljiti vjerski osjećaj i vjerski zanos koji postoji u našem svijetu. O tom nema sumnje. Mi ne možemo reći da su svi pripadnici hrvatskog naroda vjernici. Ali kako sam prije spomenuo, i oni koji nisu vjernici sudjelovali su u proslavi. I poslije, kako su ti ljudi pozdravili. To je sve znak da mi imademo još jako dobar temelj u našem narodu koji ima zbilja duboku vjeru.

KANA: *Ne znam je li Vam tko kazao, ali je veoma zapažena bila Vaša tronutost na propovijedi. Svi su je ljudi registrirali i uzeli k srcu.*

Kard. ŠEPER: Pa sad, mislim da nije čudo da sam bio tronut.

UVIJEK ME DIRA VJERNOST OVOG NARODA

KANA: *Eminencijo, zanimaju nas Vaši dojmovi, ono što ste doživjeli i što Vas je dirnulo na proslavi u Ninu.*

Kard. ODDI: Kako vam je poznato, ovo nije prvi put da ja prisustvujem crkvenim proslavama u Jugoslaviji. Posebno na području Dalmacije imali smo upravo veličastvenih proslava. Ali jučerašnja je, vjerujem, nadišla sve: brojem prispjelih hodočasnika, pobožnošću i sabranošću kojom su onoliko vremena izdržali ono žareće sunce i slušali govornike. To je novi dokaz vjere što je hrvatski narod gaji prema Crkvi i napose prema Gospici.

KANA: *Kao dugogodišnji raniji papin delegat pri vlasti SFRJ, možete li nam reći koji napredak vjerskoga života vidite od onoga vremena u našim stranama?*

Kard. ODDI: Ja Jugoslaviju poznam. Kako se sjećate, ja sam bio otpravnik poslova Svetе Stolice u Beogradu od konca 1949. do konca godine 1952. Tada sam zbog nastalog sletja okolnosti morao napustiti zemlju s velikom mojom žalošću. Neće vam biti teško dočarati si s kakvom sam radošću ponovno ušao u ovu zemlju prije nekoliko godina na Kongres u Mariji Bistrici. Nakon toga sam koristio svaku priliku da dodem, vidim drage osobe, prijatelje, da prisustvujem vjerskim činima. Jer ono što me je uvijek diralo jest vjernost ovoga naroda Rimskoj Crkvi. Mislim da je i jučer bilo rečeno kako bi i Hrvatska zaslužila da se nazove CROATIA SEMPER FIDELIS – HRVATSKA UVIJEK VJERNA, časni naslov rezerviran za Poljsku.

I Hrvatska je imala teških trenutaka da očituje svoju privrženost Rimu, Svetoj Stolici, papi. Ali njezina vjernost je njezina povijesna osobina. Prisustvovaо sam i slavlju u Rimu kad je Papa misio za Hrvate. Bilo ih je, ako se ne varam, 14.000, što je spektakularan broj, jer malo ima zemalja koje odjednom imaju u Rimu toliko hodočasnika. Bazilika svetog Petra izgledala je tada kao jedna od hrvatskih crkava. I Papa je to potvrdio svojom naklonošću i time što je misio na vašem jeziku.

Ovo je zemlja uz koju sam najdublje vezan, koja mi je ostala najdraža, možda zato što sam u njoj – kako znate – proživio ono što sam proživio. I ganut sam kad čujem da me smatrate napola jugoslavenskim, odnosno hrvatskim kardinalom.

KANA: *Slušajući sve ovo što velite, vidite li u tom zboru vjernika neki znak vremena, s obzirom da se sve to dogodilo u jednoj socijalističkoj zemlji?*

Kard. ODDI: Nije nikome tajna, da je i vjeri ponekad potrebno da se živi u stanovitim teškoćama. Kršćanstvo napose nije prijatelj hedonizma, erotizma, konzumizma. To su stvari koje ne pogoduju življenju vjere. A čovjek je na nesreću tako skrojen. Kad mu sve ide dobro, zaboravlja na Boga. Zato u nekim zemljama Evrope gdje vršenje vjere nije uvijek lagano – njezino je prakticiranje s jedne strane dokaz vjernosti, o kojoj sam upravo govorio, a s druge strane te teškoće pomažu određenom približavanju Bogu. Ne kanim reći da bismo sebi morali željeti teškoće, ali ako te teškoće pospiješu veću privrženost Bogu, Crkvi, bude vjerski žar – što se očituje npr. i u brojnijim zvanjima i većoj vjernosti Crkve svome poslanju – možemo reći da Gospodin i te posebne okolnosti koristi zato da te ljudi lakše privede sebi negoli kod drugih naroda.

KANA: *Možemo li mi Hrvati prepostaviti da će ovakva vjernost Svetom Petru i Evanđelju imati utjecaja i na opću Crkvu?*

Kard. ODDI: Duboko sam uvjeren u to. Te su okolnosti u prošlosti pridonosile, danas pridonose i pridonosit će i u budućnosti da se održi ova vjernost Svetoj Stolici. Uostalom slavlja proteklih dana, naime, tisućstota obljetnica razmjene pisama između hrvatskog kneza i pape jest očitovanje vjere ali i očitovanje stanovite autonomije, stanovite nezavisnosti države, onoga što je doista osjećaj hrvatskog naroda. Jer i ta privrženost vlastitom narodu, taj narodski osjećaj, osjećaj roda, podrijetla – i to je dio pobožnosti i religije. Kad taj ne prelazi u pretjeranost, kad se ne stavlja pred vjerski osjećaj, jest nešto što pridonosi privrženosti vlastitoj Crkvi i Gospodinu.

Sve to, vaša prošlost, vaša sadašnjost, pa i problemi s kojima se valja svakodnevno suočavati – učinit će, uvjeren sam, da će hrvatski narod i u budućnosti biti privržen Crkvi. Jer u narodu koji ima tako jaku, pročućenu pobožnost prema Bogorodici i ne može biti drukčije. Sva tajna, prema mom uvjerenju, jest u ovome: u narodu, u društvu kao i kod osobe, kod pojedinca – gdje ima pobožnosti Bogorodici, sve se ostalo nadodaje samo po sebi. Kao i u dobro uređenoj obitelji. Gdje djeca ne vole svoju majku, ne vole ni obitelj, ni domovinu. To je temelj: ta temeljna, izuzetna pobožnost Hrvata Mariji.

KANA: *Može li se reći da je pobožnost i vjernost hrvatskog naroda u ovakvoj socijalističkoj državi uporište Svetoj Stolici da s povjerenjem nastavi svoju istočnu politiku sa socijalističkim zemljama?*

Kard. ODDI: Pitanje je, neću reći sibilinsko, ali zahtijeva duboko ispitivanje. Sveti Stolica zacijelo pozna tu vjernost naroda vjeri, Crkvi, sv. Petru i nasljedniku Kristovu. To dakako pomaže odnosima Svetu Stolice sa zemljama s ideologijama koje nisu sukladne s krišćanskim ideologijom. Ali mislim na Svetu Stolicu, kojoj sam služio i koje sam dio — razlikujemo između ideologija i realnosti ljudi s kojima pregovaramo. S ideologijama se ne slažemo, jer su protivne kršćanskoj ideologiji. Ali jedno je ideologija, a drugo su narodi. A s narodima, vladama ima uvijek načina — kad ima neki minimum dobre volje — sporazumjeti se. Može se zadržati ideologija, mi je s naše strane ne prihvaćamo, ne podupiremo, nego kao da je gotovo zaboravljamo, a gledamo neposredne interese osoba i naroda koji žive u zemljama gdje se primjenjuju te ideologije. Dakle s ideologijama ne, ali s narodima da.

UČITI LJUDE DA BUDU KRITIČNI

KANA: *Prvi put ste — kako čujemo — u našoj zemlji. Koji su Vaši glavni dojmovi nakon ovih svečanosti u Zadru i Ninu?*

Biskup LETTMANN: Nalazim se prvi put u Jugoslaviji, kao predstavnik BK Njemačke i zato jer je nadbiskup Oblak već godinama povezan s mojom biskupijom Münster. Hodočašće i slavlje u Ninu ostavlja snažan dojam. Doj Milo me se mnoštvo, tisuće i tisuće vjernika koji su došli. Treba voditi računa da Nin ne leži u gusto naseljenom kraju (kao što je to slučaj u mom kraju, u velikim gradovima ruhrskega područja). Tim više treba ovo cijeniti i diviti se kolike tisuće su se tu skupile.

Dalje, duboko me se dojilo kad smo u procesiji išli od crkve do mjesta gdje je bila služba Božja, kako su nas ljudi gledali sabrano, pobožno i — prijazno. Nisam mogao drugačije, nego sam i ja počeo blagoslovljati, da to bude ljudima znak priznanja.

KANA: *Prvi ste put u jednoj socijalističkoj zemlji (na Balkanu). Kakav je Vaš, recimo tako, političko-socijalni dojam?*

Biskup LETTMANN: Uočio sam da usprkos nekim ograničenjima Crkve, kako su mi mnogi rekli, npr. u socijalnim ili organizacijskim aktivnostima kakve poznajemo mi u Njemačkoj, da usprkos tome postoji dubok i angažiran vjerski život. Snažno me se dojilo i ono što ste navečer na akademiji u katedrali iznijeli. Kraj mene je sjedio jedan biskup koji mi je prevodio na latinski. Bilo je veoma zanimljivo slušati kako se iz povijesti govorilo u sadašnjost, dobro su se čule sve te veze. Mislim da je vjerska supstanca barem toliko čvrsta koliko u Njemačkoj gdje nema nikakvih ograničenja. Možda je cijena slobode sa svim idejama sekularizacije za Crkvu također veoma visoka.

KANA: *Mnogi su naši sugrađani »gastarabajteri« na Zapadu. Kako im pomoći da se pravo postave prema svemu tome zapadnjačkom, npr. u sekularizaciji?*

Biskup LETTMANN: Mislim da treba pokušavati, a to vrijedi sasvim jednako ovdje kao i kod nas, učiti ljudе da budu kritični. Kritični u tom smislu, da uče razlikovati, a ne da prihvataju naprosto sve i sudjeluju u svemu, pa tako ovise o modi, koja je danas ovakva, sutra onakva, modi i u najvažnijim životnim pitanjima. Ljudi moraju biti kritični, moglo bi se reći da im treba željeti dar razlikovanja duhova, dar Duha Svetoga, tako da znadu što je dobro i što se može preuzeti, ali da vide i što je zlo. Kod nas se prije nekog vremena pojavila knjiga s naslovom »Masslos informiert — die Enteignung des Denkens« (Prekomjerna informiranost — gubitak vlastitog mišljenja). Čovjek je informiran o svemu, ali u novinama, na televiziji postoje i takvi koji hoće ljudima nametnuti svoje mišljenje. To sam najbolje zapazio u razgovoru s vjernicima po župama nakon određenih televizijskih emisija. Većina tada izriče mišljenje koje je prethodne večeri čula na televiziji. To je loše. Moramo raditi na tome da se razvije dobar, zdrav, kritički stav razlikovanja duhova.

KANA: *Zacijelo razmišljate i o metodi, sredstvima za razvitak takvog kritičkog stava kod kršćana, vjernika.*

Biskup LETTMANN: Prvo je da kršćani upoznaju svoju vjeru. Većina je o tome nešto čula samo u dječjoj dobi. Ali djeci se ne može sasvim objasniti što znači vjera za život i pojedine životne situacije, kao što se to može mladima u pubertetu, mladeži i odraslima. Kateheza je stoga potrebna za djecu kao i za odrasle. Izvanredno je važna kateheza odraslih. Danas čovjek u našoj civilizaciji mora trajno učiti da bi ostao na visini u svom zvanju, a to isto vrijedi i za život vjere. Ne smijemo u vjerskom životu »ostati u dječjim cipelama« (tj. zastati u dječjoj dobi). Teško je to ljudima objasniti, da se čovjek i u vjeri mora trajno obrazovati i produbljivati.

Drugo, smatram da je važno reći da čovjek može naći oslonac i u tradiciji. Dobre, stare tradicije ne valja olako odbacivati. Poznato je odavno da su dobre, često stotine godina stare tradicije važne i danas za stabilizaciju života, i duhovnog života također.

I treće bih naveo: mi, u Zapadnoj Njemačkoj, bili smo u godinama nakon Koncila možda katkada previše orijentirani na razum čovjeka. A čovjek nije samo »ratio« (razum) nego i srce. Apostol Pavao piše u Poslanici Rimljanim o »vjerovanju srcem«, jer »spasit će se onaj koji ustima priznaje i srcem vjeruje da je Krist uskršnuo.« O tome moramo danas razmisiliti, posebno za mlade: ne samo razum i znanje o vjeri, već i srce treba zahvatiti. To smatram veoma važnim.

KANA: *Kateheza je bila suviše intelektualizirana. Pitanje je: na koji način razvijati današnju katehezu, da kršćani razviju kritički dub te da pribave kršćanstvo i srcem? Što manjka našoj klasičnoj katehezi?*

Biskup LETTMANN: To je sržno pitanje našeg čitavog pastoralna i ne može se definitivno na nj odgovoriti. Treba pokušati ovako, a onda opet pokušati onako. Veoma važnim putem za postizavanje tog cilja smatram stvaranje manjih zajednica, gdje ljudi mogu međusobno razgovarati o pitanjima života i vjere. Tu onda ulazi u igru i osjećanje, dolazi i do zahvaćanja srca.

Takve male grupe ponajprije su obitelji, a to zatim mogu biti zajednice i organizacije. U Crkvi imamo čitav niz pokreta, npr. u Njemačkoj: Fokolarini, Marijina legija, Schönstattski pokret ili, u posljednje vrijeme, grupe okupljene oko ideja Charlesa de Foucaulta. To su načini da se čovjeka obuhvati čitava, jer on u zajednici nešto živi, a time je onda zahvaćeno i srce.

KANA: *A sada uzimamo slobodu upitati Vas nešto baš kao Nijemcu: Germanske i slavenske zemlje graniče međusobno, a mnogi naši sugrađani rade kao »gastarabajteri« u germanskim zemljama. Sada je i papa Slaven. Kakve perspektive vidite za opću Crkvu iz suradnje germanskog i slavenskog elementa?*

Biskup LETTMANN: Mi među ljudima koji kod nas žive imamo jako mnogo Slavena. Mojoj biskupiji pripada velik dio ruhrske oblasti, kamo su već prije pedesetak godina došli mnogi iz Poljske, iz Hrvatske. Njih se danas prepoznaće samo po imenu. Njihova djeca i djeca njihove djece govore njemački i jednak su »njemački« kao i drugi. Mi smo do II. svjetskog rata imali uvijek u biskupiji svećenike koji su propovijedali i ispovijedali poljskim ili nekim drugim slavenskim jezikom. Nakon rata to je prestalo. Ja upravo učim poljski. Ne zato što je papa iz Poljske. Počeo sam već ranije, jer sam uvjeren da bez poznavanja jezika ne možemo pravo shvatiti ni slavensku kulturu ni slavenski duh. Za nas Nijemce veoma je teško učenje slavenskih jezika jer smo jezično sasvim usmjereni prema engleskom, francuskom, a polazeći od latinskog i prema ostalim romanskim jezicima. Ja sam sada dotjerao dotele da mogu uz rječnik čitati poljske bajke. Od poljskih se novina u Münsteru, na žalost, može dobiti samo »Tribuna ludu.«

[Razgovarali: S. B. i A. B.]

Natpis hrvatskog kneza Branimira iz Gornjeg Muča kod Splita iz 888. godine. Ovo je drugi kameni natpis, nakon onog iz Šopota, koji nam donosi narodno ime Hrvata.

Radio-Vatikan u pripremanju »Branimirove godine«

Tko redovito prati emisije Radio-Vatikana na hrvatskom jeziku, svake večeri od 19,15 – 19,30, može se uvjeriti s koliko zauzetosti i pogodene informiranosti urednička ekipa obavještava svoje slušateljstvo o svemu onome što nas može interesirati u vezi s crkvenim gibanjima u Rimu, oko Pape, po svem katoličkom svijetu, kod nas u domovini. S posebnom zauzetošću i ljubavlju ona je redovito obavještavala svoje slušaoce o svim događajima vezanim uz pripreme i slavlja »Branimirove godine«. I sigurno nije pretjerano kazati da je udio hrvatske sekcije Radio-Vatikana bio nezamjenjiv. Predugo bi na odvelo kada bismo ovdje i samo spomenuli sve one emisije posvećene svenarodnom jubileju, slavlјima obnovljene i ponovo potvrđene vjernosti, od prve najave prigodom audijencije naših nadbiskupa i biskupa kod Pape, 16. veljače 1979, do nezaboravnih jubilarnih slavlja 30. travnja s Papom u Bazilici sv. Petra, te dalje kroz opis domovinskih slavlja 10. lipnja i dalje po svetištima i crkvenim godovima. Zaustaviti ćemo se samo na emisijama koje su prethodile centralnom domovinskom slavlju u Ninu 2. rujna 1979, te na njihovim opisima i komentarima.

Jubilarnom domovinskom slavlju u Ninu bile su u vremenskom periodu od 9. kolovoza do 23. rujna posvećene 23 emisije u ukupnom trajanju od 107 minuta i 30 sekundi. Dali su dva intervjua sa zadarskim nadbiskupom mons. Marijanom Oblakom, izvod iz pisma Nadbiskupskog ordinarijata Zadar od 10. srpnja, kojim nadbiskup Oblak poziva i potiče sve župnike na suradnju, program proslave i vijest o imenovanju kardinala Franje Šepera izaslanikom Svetog Oca na proslavi, izvod iz pisma nadbiskupa Franje Kuharića s pozivom na proslavu te detaljni program centralnog domovinskog slavlja. Dva duža prikaza 30. i 31. kolovoza, uoči same proslave, saželi su u jedinstvenu misao: »Nin nije samo slavlje. On je i obveza s jasnim programom: vjerska obnova obitelji, a preko obitelji i naroda.«

Uoči svečanosti u Ninu »s radošću i neprikrivenim ponosom« izvjestio je urednik o. Josip Antolović slušaoce širom svijeta o pismu što ga papa Ivan Pavao II. uputi kardinalu Šeperu, pročelniku Kongregacije za nauk vjere, svom osobnom izaslaniku na zaključnim svečanostima u Ninu. Opširan izvještaj o Papinu pismu kardinalu Šeperu donijela je Centralna redakcija Radio-Vatikana od 1. rujna kao i Radiogornale – istog dana – na svim velikim i drugim jezicima. Samo originalno pismo donio je nedjeljni broj Osservatore Romana i to na naslovnoj stranici. »Iz navedenog se jasno vidi« – zaključio je o. Antolović – »koliki je publicitet našoj proslavi dan od masovnih obavještajnih medija Svetе Stolice.«

Izvještaj donesen na sâm dan proslave 2. rujna i ne bi se mogao nazvati samo jednostavnom riječju – izrazom »reportaža«. Iz hrvatske sekcije Radio-Vatikana poslane su u eter snažne, istinite, zanosne riječi. Spiker je u svoj prikaz unio srce, dušu, svega sebe: »Svi smo mi danas zajedno... Kao da su se ovdje slila sva stoljeća u jedan tren, sva povijest u jedan časak...« Pred slušateljima se kroz 14 minuta odvijala slavna kršćanska povijest odvâžnih i dosljednih potomaka slavnih pređa Branimira, Teodozija, mučenika u stoljetnim borbama s Turcima, svjedocima vjere u svim stoljećima i životnim prilikama, da bi se u duhu prenijeli do mjesta proslave zvanog Grgur. »Sve je kretalo prema mjestu gdje je slavljenja svečana misa... misa našeg obnovljenog saveza... Iz Nina se valja vratiti s križem na ramenima i poći dalje uvijek vjerni Isusu Kristu, jedinom Otkupitelju čovjeka, Crkvi na čelu s Petrovim nasljednikom, i Majci Božjoj.«

»Raport s proslave 'Nin 879 – 1979' 1. i 2. rujna 1979. godine« donio je u devet reportaža Josip Beljan, svećenik mostarske biskupije, reporter Radio-Vatikana s proslave u Ninu. Iz svake napisane i izgovorene riječi, iz svakog komentara i izvještaja osjećalo se da to ne govori samo razum i sposobnost vještoga reportera nego tu je progovorilo i njegovo srce, to se moglo sasvim jasno osjetiti: »Kao što sve rijeke teku prema moru, tako su se rijeke hrvatskih hodočasnika iz svih krajeva ...uputile prema moru – prema starodrevnom gradu na obalama plavih jadranskih žala na zborovanje 13-stoljetne vjere i 1100-te hrvatske vjernosti Petrovoj Stolici.« Sumarni, a ipak vrlo obilan i živ prikaz 1. i 2. rujna u Zadru i Ninu.

Četiri emisije bile su posvećene recitalu »Vjera roda mogu«, što je bio održan u katedrali sv. Stošije 1. rujna kao svečani čin otvorenja proslave. »Što reći o ovom divnom recitalu? Najradije bih šutnjom odao zlatno priznanje i sastavljaču, i dirigentu, i režiseru, i izvanrednim izvođačima – recitatorima i pjevačima gradskog zbora... Bio je to, zaista, pravi umjetnički spektakl i za oči, i za uši, i za srce. Svaka riječ, svaki redak, svaka gesta, svaki zvuk bio je zapravo jedna nova slika naše stare i uvijek svježe prošlosti...« Nakon što je slušateljima u domovini i širom svijeta omogućeno da preko originalnih snimaka čuju izvođenje cijelog

recitala, reporter je izrazio želju »da svi naši župnici — prema svojim mogućnostima — u svojim župnim zajednicama poduzmu izvedbu ovog recitala kao prenošenje Branimirove baklje u sve krajeve naše domovine, koju smo zapalili na središnjoj proslavi u Ninu!« Pravilno su postupili i reporter Josip Beljan i redakcija hrvatske sekcije Radio-Vatikana što nisu završili samo prijenosom, emitiranjem, recitala. On je zapravo bio samo uvod i poticaj za slavlja i još više za životni angažman, jer »Budućnost je u našim rukama«.

U dvije naredne emisije (16. i 18. rujna) ponovno su slušatelji potaknuti da se u duhu prenesu na mjesto centralnog domovinskog slavlja: »Želimo kroz originalne magnetofonske snimke barem donekle predočiti blijedu sliku onoga što je ono silno mnoštvo hrvatskih vjernika doživjelo na povijesnom misnom slavlju u Ninu.« Posebno mjesto u ovom izvještaju dao je reporter povijesnom, snažnom, nadahnutom govoru Papina legata kardinala Franje Šepera koji je posebno istaknuo veliku potrebu triju oblika vjernosti: bračne, svećeničke i redovničke, kao zalog rasta Sunca pravde, istine i slobode. Druga emisija posvećena je uglavnom govoru prvog biskupa u Hrvata, zagrebačkog prvostolnika Franje Kuharića, koji je progovorio riječima radosti i nade, riječju koja je »uvijek životna i konkretna«. Nadbiskup je pozvao narod »da sad treba konkretno izvršavati program jubilejskog slavlja 'Bramimirove godine' da bi mogla naša odluka vjernosti živjeti, kako ne bi ostala samo kod izvanjskog očitovanja, kod riječi i slavlja«.

Završna emisija 23. rujna, kao i dvije ranije (12. i 14. rujna), bile su vrlo kratke i konkretnе, preporuke za župska i obiteljska slavlja sa Zavjetnim križem i upute gdje se on može nabaviti da bi bio vidljiv poticaj vjernosti i ustrajnosti.

Prema izvještajima dobivenim od hrvatske sekcije Radio-Vatikana, prikaz je dan jezgrovito, po mogućnosti što više informativno. [E. P.]

Izdanja za proslavu »Bramimirove godine« u Rimu i kod nas

PLAKAT BRANIMIROVA »JUBILEJA '79«. Plakat je izrađen u 4 boje, na čvrstom lajnen papiru u formatu 50 × 70 cm. U gornjem dijelu plakata otisnut je zebat Bramimirove crkve u Šoporu, u sredini godine jubileja, a u donjem dijelu ulomak iz crkve u Šoporu sa uklesanim imenom BRANIMIR.

Plakat najavljuje: proslavu u Rimu 30. IV, domovinsku proslavu po katedralama i župama 10. VI. i nacionalnu proslavu, rujan 1979. Zamisao plakata — dr Josip Turčinović, umjetnička izvedba — Alfred Pal.

Izdao Liturgijski odbor za rimsku proslavu »Bramimirove godine« u nakladi Kršćanske sadašnjosti, Zagreb.

JUBILARNA SPOMEN-MEDALJA. Služila je kao hodočasnička medalja za Rim. Te godine hodočasnici su je nosili i u Lurd i u Zaragozu na Marijanski kongres. Gornji dio medalje prikazuje zebat iz Šopora, a donji dio je krug sa kružnim natpisom »XIII STOLJEĆA KRŠĆANSTVA U HRVATA«. Sredinom kruga ispisane su godine jubileja i BRANIMIR.

Izdavač: Liturgijski odbor za rimsku proslavu »Bramimirove godine«.

MISAL. Izvanredno bibliofilsko izdanje u 33 primjerka. U Misalu je sadržan liturgijski tekst jubilarne mise koju je predvodio papa Ivan Pavao II. u Rimu 30. IV. 1979, prvi put na hrvatskom jeziku. Papin Misal uvezan je u bijelu kožu, a za kardinale i biskupe u crvenu.

Izdavač: Kršćanska sadašnjost, Zagreb, Marulićev trg 14.

VELIKA JUBILARNA PLAKETA. Njezin je original u srebru poklonjen papi Ivanu Pavlu II. za vrijeme jubilarnog hodočašća u Rim 30. IV. 1979.

Autori: prof. Želimir Janeš (nacrt) i Kruno Bošnjak (portret pape Ivana Pavla II). Veličina 13 cm promjera.

Prva strana: portret pape Ivana Pavla II. s njegovim grbom i tekstrom: JOANNES PAULUS P.P. II CROATAS PEREGRINOS RECIPIENS MISSAM LINGUA EORUM CELEBRAVIT DIE XXX APRILIS MCMLXXIX. PONTIFICATUS SUI ANNO I. (Prijevod: Papa Ivan Pavao

II. primivši Hrvate hodočasnike slavio je misu njihovim jezikom dana 30. travnja 1979, prve godine svoga pontifikata).

Druga strana: u sredini zabat i ulomak Branimirove crkve u Šopotu povezani jednim kamenim blokom koji podsjeća na starohrvatske kamene spomenike s natpisima.

Tekst: XIII STOLJEĆA KRŠĆANSTVA U HRVATA. JOANNES VIII AGNOVIT BENE-DIXITQUE BRANIMIRUM DUCEM ET EIUS POPULUM CROATARUM DIE ASCENSIONIS DOMINI DCCCLXXIX AD PETRI CONFESSIONEM (Prijevod: Ivan VIII. primio je i blagoslovio Branimira kneza i njegov hrvatski narod na dan Uzašašća Gospodnjega 879. nad Petrovim grobom).

Odljevi ove plakete izrađivali su se u bronci u originalnoj (13 cm promjera) i u umanjenoj veličini (6,50 cm). Opremljeni su u posebnom etuiju. Prigodom domovinske proslave »Branimirove godine« 10. lipnja 1979. u Zagrebu, ovu plaketu je zagrebački nadbiskup mons. Franjo Kuharić predao pronunciju Svetе Stolice u Jugoslaviji mons. Michelu Cecchiniju i Majci Tereziji prigodom otvaranja samostana za njezine sestre u Zagrebu. Ova plaketa predana je u pojedinim prigodama i drugim odličnicima, među kojima spominjemo pročelnika Svetе kongregacije za nauk vjere kardinala Franju Šepera.

LITURGIJSKI VODIČ – JUBILEJ '79. Sadrži obrazloženje jubileja te sve mise, molitve, pobožnosti, pjesme i sve ostalo što je bilo potrebno vjerniku i voditelju za jubilarna liturgijska slavlja. Tiskan je i liturgijski obrazac Papine mise u Rimu 30. IV, zatim liturgijski tekstovi za domovinska slavlja po katedralama i župama 10. VI. te liturgijski tekstovi za nacionalnu proslavu »Branimirove godine«.

Dodano je još nekoliko misnih obrazaca za prigodne mise. Izdao je Liturgijski odbor za proslavu. Uredili: dr Anton Benvin i Danijel Labaš. Naklada: Kršćanska sadašnjost, Zagreb.

[D. L.]

PLAKAT ZA CENTRALNO DOMOVINSKO SLAVLJE. Plakat je proizšao iz razmišljanja i dogovora nadbiskupa Marijana Oblaka, njegovog tajnika don Grge Batura i koordinatora odbora za proslavu »Branimirove godine« dr Tomislava Bondulića, koji je dogovorenou zamisao idejno skicirao. Umjetnička izvedba povjerena je zadarskom slikaru Branku Stojakoviću. Plakat je izrađen u dvije boje na kunstdruck papiru u formatu 50 × 70 cm. Plakatom dominira starohrvatska crkvica Sv. Križa u Ninu, kao očit znak kamo hodočasnici idu, budući da je plakat namijenjen pozivu na centralno domovinsko slavlje u Nin 2. rujna 1979. Plakat je izdan u nakladi Nadbiskupskog ordinarijata u Zadru.

JUBILARNA ZNAČKA. Izrađena u dvije varijante, srebrnoj i zlatnoj, značka sintetizira u sebi sve elemente jubilarnih slavlja, te je od Središnjeg odbora za proslavu »Branimirove godine« prihvaćena kao glavni motiv na svim dokumentima ovog jubileja. Idejnu skicu vlč. Živka Kustića stilizirao je zagrebački umjetnik Ante Matić. Na znački dominira križ s Branimirovom reljefu i papinski ključevi. To izražava povezanost hrvatske katoličke povijesti s Petrovom Stolicom. Godine 879 – 1979 obilježavaju 1100 godina obnovljene i ponovo potvrđene vjernosti.

VODIČ KROZ NIN I ZADAR. U najkraćim crtama prikazana je povijest ovih dvaju gradova od najstarijih vremena do danas. Slijedi prikaz najvažnijih kulturno-historijskih spomenika Nina i Zadra. Na kraju su dane praktične obavijesti i upozorenja hodočasnicima te karta zadarsko-ninskog područja s prvcima pristupa Ninu, parkiralištem i mjestom održavanja centralne proslave. Vodič su priredili dr Eduard Peričić, prof. Rozario Šutrin i dr Tomislav Bondulić. Izdavač je Središnji odbor za proslavu. Naklada Nadbiskupskog ordinarijata u Zadru kao prilog Glasa Koncila br. 17/1979.

PRIGODNI LETAK I ZASTAVICA. Kao jedno vrlo praktično sredstvo animiranja što većeg broja vjernika, tiskan je i prigodni letak koji u vrlo kratkim potezima prikazuje značaj centralnog domovinskog slavlja »Branimirove godine«. Letak je priredio dr Tomislav Bondulić, dočim se za njegovu realizaciju i raspačavanje najviše zauzeo don Grgo Batur. Izdan je u nakladi Nadbiskupskog ordinarijata u Zadru.

Prigodne bijele zastavice 27 × 57 cm, obrubljene zlatnom trakom i sa znakom »Branimirove godine« u sredini, bile su namijenjene ministrantima koji su ih nosili u procesiji prema »Grguru« a zatim ispred svećenika koji su na misnom slavlju dijelili svetu pričest. Zastavica je izrađena sitotiskom Vojka Bašića u Zadru.

ZAVJETNI KRIŽ. Opis je dan u prethodnom tekstu, te ovdje dolaze samo tehničke napomene. Ideju da se vjernicima kao najbolji znak proslave ponudi Zavjetni križ donio je Središnji odbor za proslavu »Branimirove godine« na poticaj vlč. Živka Kustića i mons. Marijana Oblaka. Idejnu skicu i nacrt križa predložio je i razradio dr Eduard Peričić. Corpus je iskucao prof. Božidar Vilhar u Zadru, a simbole je priredio u cinkovoj leguri Petar Novak, cinkograf iz Zadra. Križ je izrađen u cinkovoj leguri, presvučen bakrom. [E. P.]

Za trajni spomen

ZAVJETNI KRIŽ

Zavjetni križ »Branimirove godine« jest znakovni katekizam naše vjere i naše povijesti spasenja. Znak da smo mi Hrvati kao narod davno kršteni, da nam je kroz burna stoljeća križ bio znak spasenja i garancija budućnosti, da smo narod koji je u svoju narodnu dušu kao bitni element utkao pobožnost prema Bogorodici Mariji i da smo kroz čitavu svoju povijest bili narod katolički u jedinstvu s papom koji zauzvrat s posebnom ljubavlju bdiće nad nama.

Svi navedeni elementi uklopljeni su i Zavjetni križ.

Preko cijelog raspela starohrvatski troplet, stari znak veze božanskog i ljudskog, neba i zemlje. Križem dominira lik Isusa koji smrću smrt nadvlada i raširenim rukama prima vjerni narod Hrvata. Lik Isusa uzet je s raspela iz XII. stoljeća koje se čuva u samostanu sv. Frane u Zadru. To je najstarija figuralno-plastična autohtona obrada Isusova lika u drvu kod nas.

Na vrhu: krstionica kneza Višeslava iz Nina (oko 800. god.), simbol pokrštenja Hrvata kojim smo ušli u zajedništvo s Isusom Kristom i u kolo evropske kulture.

Uz Isusovu desnu ruku spomenik kneza Branimira iz Šopota kod Benkovca s najstarijim, u kamen uklesanim, spomenom imena Hrvat: »(Branimir) DVX CRVATORVM« i križem koji dominira mišlju kneževom i poviješću njegova naroda.

Uz lijevu Isusovu ruku: pralik Gospe Velikoga zavjeta kako ga je s predanom nježnošću i rustičnom snagom izražaja u kamen uklesao nepoznati majstor XI. stoljeća za crkvu u Biskupiji kod Knina. Lik kojeg smo na solinskim slavlјima pretočili u zlato i srebro kao trajni spomen ljubavi i vjernosti Onoj koja nam je donijela Spasitelja i koja je »Najvjernija Majka Hrvatske«.

Na podnožju križa: znak »Branimirove godine« Branimirov križ, ključevi sv. Petra, jubilarne godine 879 – 1979. Za vladarja kneza Branimira potvrđi narod Hrvata vjernost Kristu i Katoličkoj Crkvi na čelu s papom Ivanom VIII. koji blagoslovio kneza, narod i zemlju njegovu priznavši im samobitnost. Slaveći spomenuti jubilej papa Ivan Pavao II. ponovno blagoslovio i utvrdi u vjeri narod Hrvata. Na slavlјima u Rimu, u svojim crkvama i posebice i Ninu obnovili smo svete pradjedovske zavjete vjere svoje. [E. P.]

ISPOVIJEST VJERE HRVATA KATOLIKA

ČVRSTO VJERUJEM U
BOGA OCA I SINA I DUHA SVETOGA.
ŽIVOTOM ŽELIM POTVRDITI
SVOJ KRSNI SAVEZ S BOGOM
I TAKO OBNOVITI
SVETI PRADJEDOVSKI ZAVJET VJERE U
ISUSA KRISTA
I VJERNOSTI KATOLIČKOJ CRKVI.
SVOJU ODLUKU POLAŽEM U
BEZGREŠNO SRCE PRESVETE
BOGORODICE MARIJE. AMEN.

Preporučuje se da se ova Ispovijest vjere moli svakog dana u 21 sat navečer
bilo gdje se koji vjernik nalazio.
Toga časa blagoslivlju nas svi naši biskupi i svećenici.

Zahvala nadbiskupa Marijana Oblaka svim djelatnicima proslave

Nakon završenih svečanosti – ali ne i završenoga pastoralnog programa – »Branimirove godine« u Zadru i Ninu, 1. i 2. rujna 1979. godine, kao domaćin proslave zajedno s Pripremnim odborom osjećam posebnu dužnost zahvaliti svima koji su za uspjeh i blagoslov molili i radili. Bog je naše molitve čuo i sve napore blagoslovio. Naša je trajna zahvala Bogu i ujedno najbolji spomen na svečanosti dnevna molitva i nedjeljna sv. misa, a Zavjetni nas križ podsjeća na obvezu našega jubilejskoga zavjeta što smo ga u Ninu svečano obnovili.

Odano zahvaljujem Svetom Ocu papi Ivanu Pavlu II. što je svečanosti »Branimirove godine« počastio svojim osobnim izaslanikom u osobi našega uzoritog gospodina kardinala Franje Šepera, pročelnika Sv. zbora za nauku vjere.

Zahvaljujem uzoritoj gospodi kardinalu Silviju Oddiju i kardinalu Franciszku Macharskom, nadbiskupu Krakova, i Biskupskim konferencijama Austrije, Francuske, Italije, Mađarske, Njemačke i Poljske što su nas veoma počastile svojim zastupnicima.

Zahvaljujemo hrvatskom episkopatu na zadaći koju je povjerio Crkvi zadarskoj.

Ovim putem izričem osobito priznanje i zahvalnost svakom pojedinom župniku. Oni su najzaslužniji da se na svečanostima »Branimirove godine« Crkva, utjelovljena u tisućtristotoj kršćanskoj povijesti našoj, očitovala živom, molitvenom i discipliniranom u sabranome ne-preglednom mnoštvu svoje djece iz domovine i inozemstva. Svim hodočasnicima, posebice časnim sestrama, osobito onima iz najudaljenijih strana kojima je autobus bio jedini korak, kao i onima koji su proveli noć u molitvenom bdjenju, iskreno priznanje i topla hvala. Brojni ministranti, narodne nošnje, barjaktari, donosioci prikaznih darova bili su veoma zapaženi i uvaženi.

Zauzetost zadarske prometne milicije, prijevoznog poduzeća Autotransport, medicinske službe, ugostiteljske uslužnosti i gostoljubivost Ninjana zaslužuju osobito priznanje i veliku zahvalnost.

Sav se katolički tisak, na čelu s »Glasom Koncila«, napisima i obavijestima – ovdje treba spomenuti i hrvatsku emisiju Radio-Vatikana – utkao u daljnju i bližu pripravu na proslavu tumačeći njezino značenje, pastoralni plan i znakovitost Zavjetnog križa.

Hvalevrijedno priznanje svim službama koje su nosile teret organizacije i proslave. Fanfare, recitatori, pjevački zbor začinili su proslavu visokim umjetničkim doživljajem.

Srdačna hvala svima koji su do sada svojim plemenitim darom u fond »Branimirove godine« pomogli podmiriti ogromne troškove slavlja. Usuđujem se i ovom prilikom apelirati na sve koji su doživjeli svečanosti »Branimirove godine« u Zadru i Ninu, osobnim prisustvom ili preko sredstava priopćavanja, za daljnju velikodušnu pomoć, jer je tim slavljem Crkva zadarska služila stvari čitave Crkve u hrvatskom narodu.

I na kraju, hvala za razumijevanje što je u tako velikom poslu i skupu hodočasnika bilo propusta i nedostataka.

Zadar, 12. rujna 1979.

MISNO RUHO OD SUNČEVE PREĐE

Za svečano misno slavlje, u nedjelju 2. rujna na »Grguru« u Ninu, kardinal Franjo Šeper, predsjedatelj slavlja, bio je odjeven u sasvim osobito misno ruho. Svečanu, umjetnički izrađenu misnicu darovao mu je zadarski nadbiskup Marijan Oblak u ime cijele nadbiskupije.

Misnicu, u obliku »boromejke«, izvezle su sestre milosrdnice u Zagrebu. Ukrasi misnice nadahnuti su znakovima »Branimirove godine« i prebogatom znakovitošću ninske crkvice Svetog Križa.

Na prednjoj strani, »licu« misnice, zlatnim nitima rukom je izvezen znak »Branimirove godine« – istostraničan križ koji je položen na ukrštenim ključevima. Površina križa ispunjena je starohrvatskim pleterom. Križ i ključevi uokvireni su linijom u obliku grba. U gornjim poljima s lijeve strane izvezena je godina 879. – godina izmjene značajnih pisama između Branimira i pape Ivana VIII. S desne strane je godina 1979. – godina slavlja i obnove zavjeta vjernosti Crkve u Hrvata, koja je označena starohrvatskim križem, rimskim papama koji su označeni »ključevima sv. Petra«.

Taj znak-grb leži u velikom Suncu, žarko crvenoj boji sunca i svjetlosti. Tu započinje znakovitost crkvice Svetoga Križa za koju mnogi rekoše da sva »visi« o sunčevoj predi. Bogate zrake sunca, nemirne poput valova »mora našega«, rasipno su prosute od vrha do dna »lica« misnice. Pri dnu, u sunčevoj predi, nazire se mali tlocrt crkvice Svetoga Križa kako ga crta Mladen Pejaković u knjizi »Broj iz svjetlosti«. Ovaj tlocrt na »licu«, »začet« u predi sunca, »rođio se« u raskošu jednostavnosti križa na »naličju« – ledima – misnice. Crvenim koncem, žarke boje sunca, izvezen je tlocrt. U tlocrtu, plavim koncem boje mora, izvezena je Višeslavova krstionica. Ovdje više nema sunca. U krstionici je »biser« sakramenat – sveto krštenje, koje sunce obasjava u svako doba godine i vjekova, pa ono daje žarku svjetlost, čvrste zrake, koje u znaku križa ižariva »biser«.

– dep –

Program proslave »Branimirove godine«

Zadar – Nin
1 – 2. IX. 1979.

ZADAR

Subota, 1. rujna

17,30 – 19,30 sati: Primanje u hotelu »Zagreb«
Obala Maršala Tita (uz pozivnicu)

20,00 sati: Svečana akademija u katedrali sv. Stošije
Aklamacije, Zadar, XI. st.

Pozdrav, mons. M. Oblak, nadbiskup zadarski

Dr E. Peričić, Vjera roda moga, recital
uz pratnju Gradskog crkvenog zbora

Sanctus, Sveta Marija, Zadar, XI. st.
K. Odak: Svrši stopi moje
J. Gotovac: Jadranu
K. Odak: Hvali, duše moja, Gospoda
A. Schnabel: Sjajno svjetlo
K. Kolb: Sva si lijepa, o Marijo
L. Perosi: Tu es Petrus
B. Marcello: Ps 18, Nebesa silna pjevaju

Dirigent: Dr Pavao Kero

Režiser: Prof. Šime Dunatov

NIN

Nedjelja, 2. rujna

10,30 sati: Svečani liturgijski ophod iz župne crkve
11,00 sati: Koncelebracija, predvodi i propovijeda Papin legat,
kardinal Franjo Šeper

Na kraju blagoslov Zavjetnog križa, prethodi riječ
mons. Franje Kuharića, nadbiskupa zagrebačkog i predsjednika BK

Odbor za proslavu »Branimirove godine«
57000 ZADAR, Zeleni trg 1

ODBOR ZA PROSLAVU »BRANIMIROVE GODINE« – NIN '79

Predsjednik: Mons. Marijan Oblak, nadbiskup
Koordinator: Dr Tomislav Bondulić, župnik, Biograd n/m
Tajnik: Don Grgo Batur, nadbiskupov tajnik
Članovi tajništva: Prof. Rozarijo Šutrin, direktor Nadbiskupske srednje škole za spremanje svećenika, Zadar
Don Milivoj Bolobanić, župnik Sv. Šime, Zadar
Don Srećko Frka Petešić, župnik Bezgrešnog začeća, Zadar

SREDIŠNJI ODBOR ZA PROSLAVU

Uz gore navedene članove Odbora za proslavu još i slijedeći:

Don Čedomil Šupraha, župnik, Nin
Dr Eduard Peričić, profesor, Zadar
O. Ivan Lelas, OFM, kapelan, Zadar – Voštarnica
O. Josip Stipan, kapelan, Arbanasi
O. Stanko Turčić, župnik, Preko
Dr Anton Benvin, profesor Visoke bogoslovne škole, Rijeka
Vlč. Danijel Labaš, župnik Sv. Blaža, Zagreb
Vlč. Živko Kustić, urednik Glasa Koncila, Zagreb

PROŠIRENI ODBOR ZA PROSLAVU

U njega su ušli slijedeći predstavnici dijeceza i redova:

Preč. Anto Čondrić, Sarajevo	O. Josip Rožmarić, DI, Zagreb
Mons. Branimir Župančić, Banja Luka	O. Maksimiljan Herceg, OFM con., Zagreb
Don Frane Šimat, Šibenik	Don Marko Kutleša, Mostar
O. Ferdo Vlašić, OFM, Mostar	O. Nikola Baštić, OFM cap., Split
Don Ivan Milovan, Rovinj	Vlč. Ivan Šešo, Đakovo
Vlč. Josip Frkin, Zagreb	

SLUŽBE I ZADUŽENJA

Prostor i parkiralište: Don Čedomil Šupraha, Nin
Sveti bogoslužje: Don Ivo Prenda, rektor sjemeništa, Zadar
O. Stanko Turčić, Preko
Dr Anton Benvin, Rijeka
Vlč. Danijel Labaš, Zagreb
Tisak: O. Benko Tulić, OFM, gvardijan samostana sv. Frane, Zadar
Akademija i pjevanje: Mons. dr Pavao Kero, generalni vikar, Zadar
Dr Eduard Peričić, Zadar
Don Jerko Gregov, župnik katedrale, Zadar
Don Josip Stipan, Arbanasi
Vodiči bodočasnika: O. Božo Sučić, TOR, gvardijan samostana sv. Mihovila, Zadar
O. Ivan Lelas, OFM, Zadar
Ozvučenja: Don Šime Perić, župnik Uznesenja BDM, Zadar
Foto-vox služba: O. Jerko Valković, OFM, upr. župe Srca Isusova, Zadar
Smještaj gostiju: Don Josip Rudić, upravitelj Svećeničkog doma, Zadar
Don Milivoj Bolobanić, Zadar
Don Srećko Frka Petešić, Zadar
Medicinska služba: Don Mihael Rodić, SDB, upravitelj župe Arbanasi

Relikvijar sv. Azela od pozlaćenog srebra (u trezoru župne crkve u Ninu) iz doba oko 800. godine, tj. iz doba kada su dalmatinski Hrvati primili kršćanstvo

Zavjetni križ

Zastavica sa značkom »Branimirove godine«

Jubilarna spomen-plaketa

879 – 1979

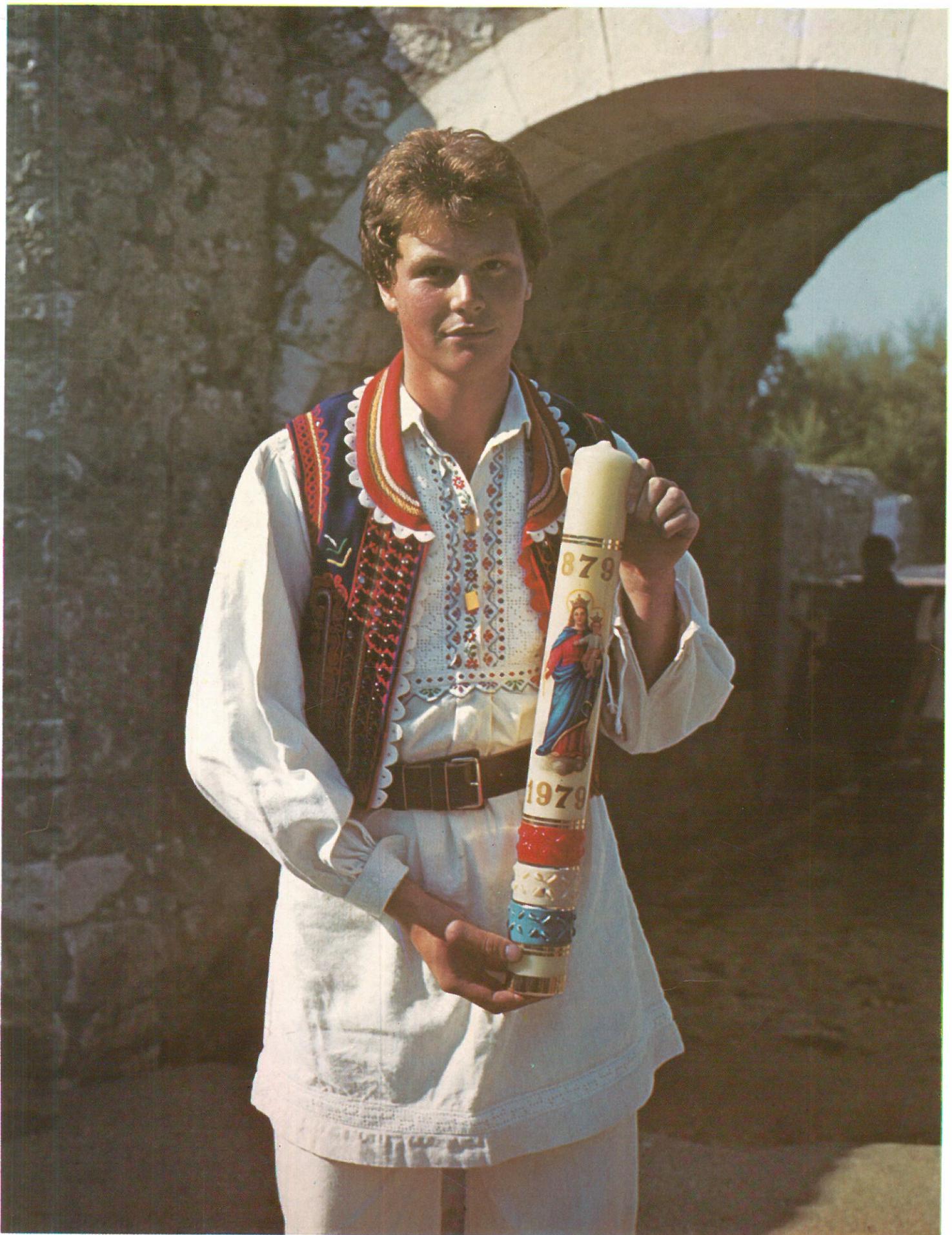

- Proslava u Rimu 30. IV •
- Domovinska proslava po katedralama i župama 10.VI •
- Nacionalna proslava, rujan 1979. •

1100 GODINA VIERNOSTI HRVATA

NIN, 2 RUJNA 1979.

Za dragu uspomenu iz Nina, mladić iz Šestina

Pred vratima Nina Šestinčani zajedno

Djevojka u narodnoj nošnji Kraljeve Sutjeske

Vrličanke uz dragu crkvicu Sv. Križa

Umjesto pozdrava, Grguru Ninskom

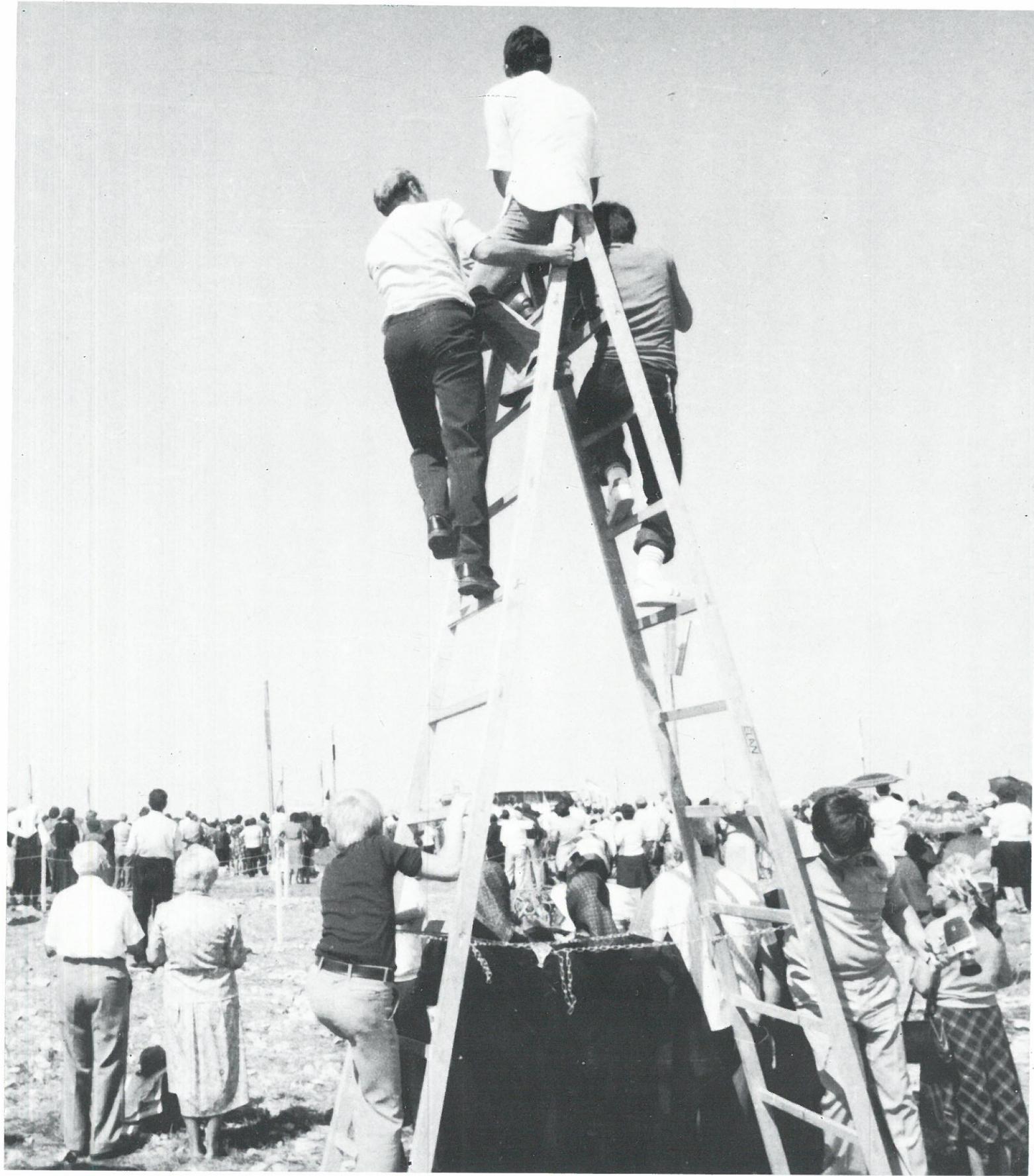
Brojni fotoreporterji sve su nastojali zabilježiti svojim kamerama

Filmska ekipa KS

Film i snimci najuvjerljivije će svjedočiti što se sve vidjelo i doživjelo u
Ninu na »Grguru«

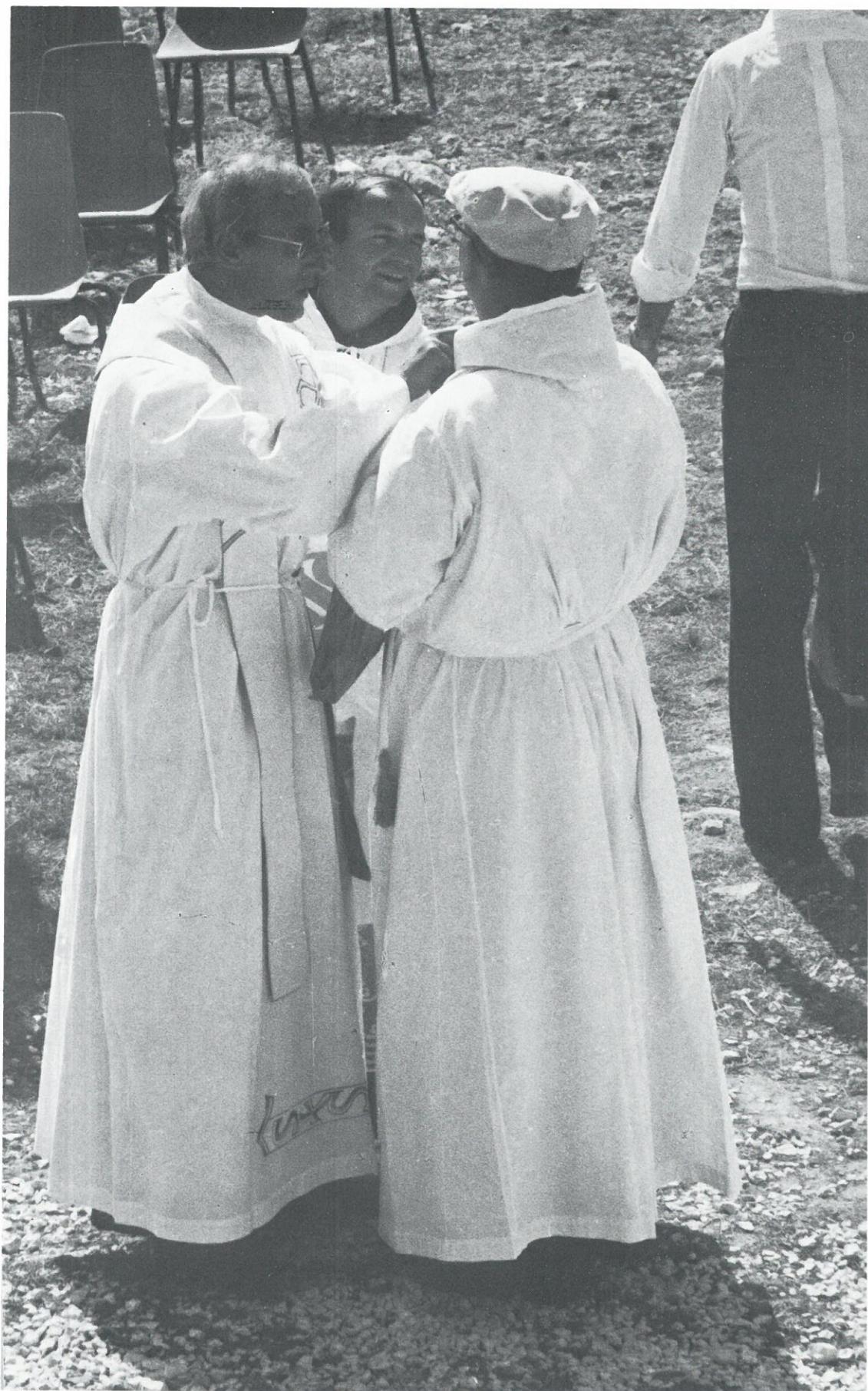

Reporterska snalažljivost

Medicinska ekipa bila je stalno na usluzi svojom stručnošću i srdačnošću

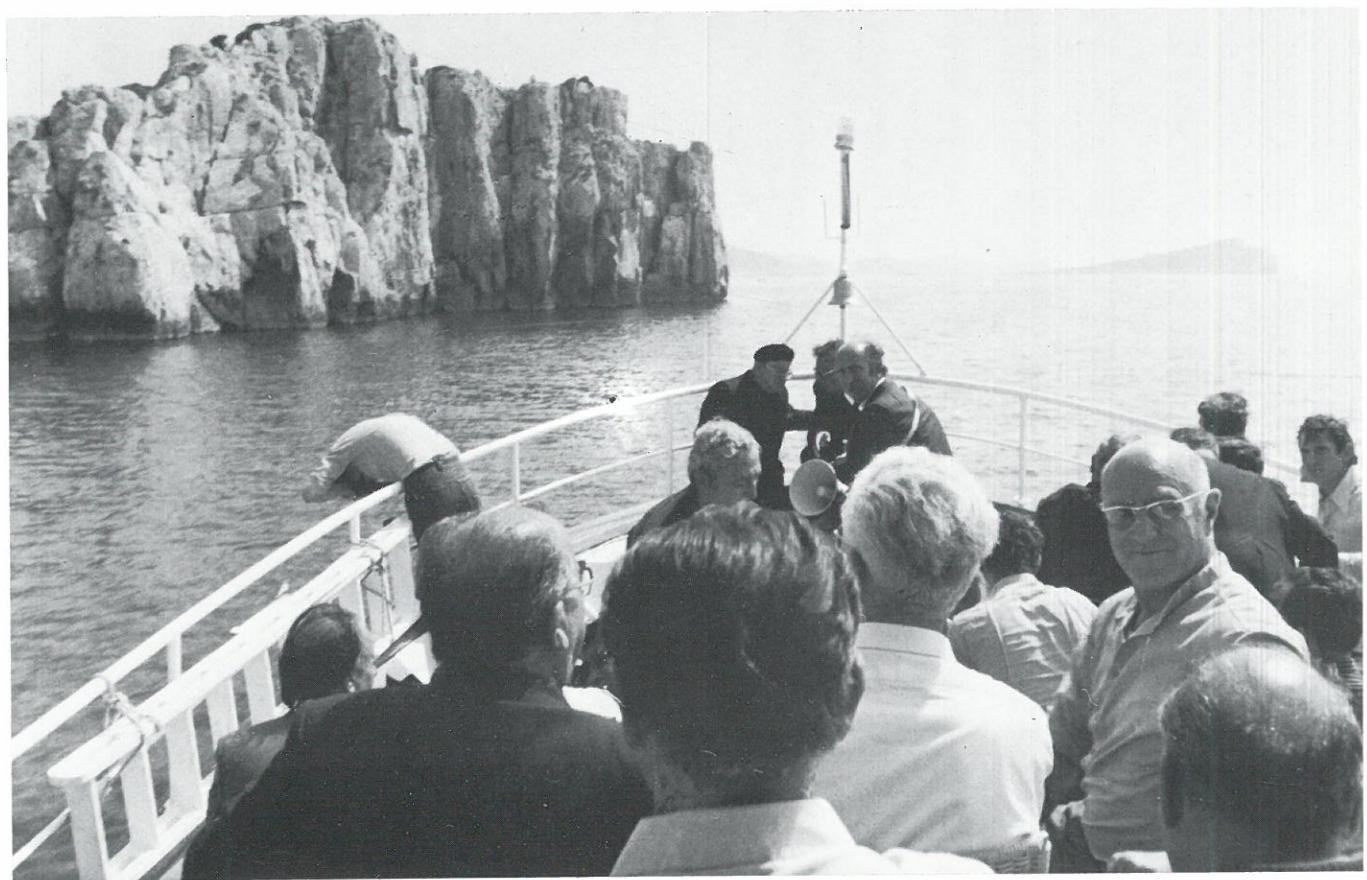
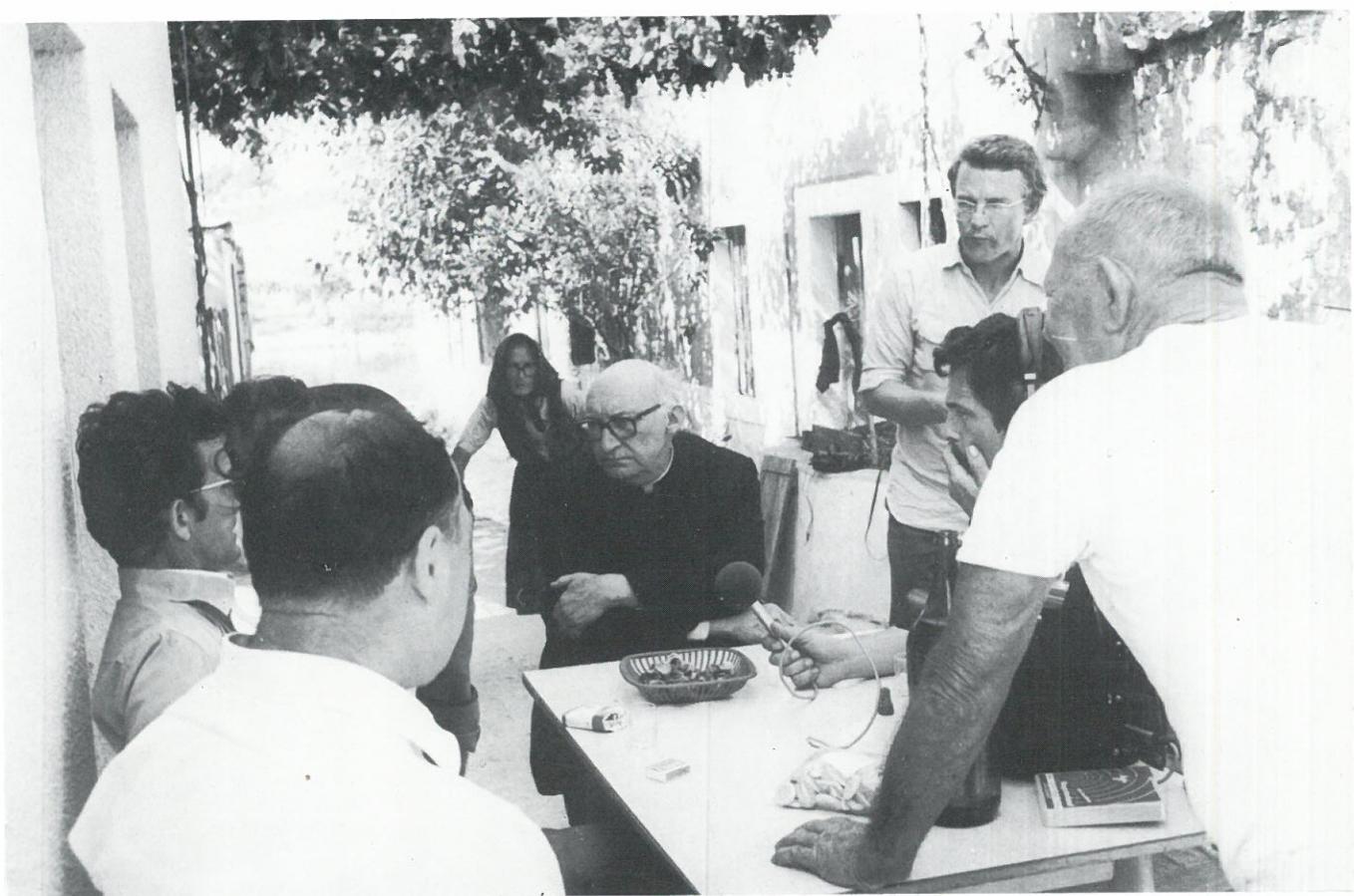
Prvi komentari nakon tek završenog slavlja

Poslije višesatne službe na žegi bez kapi vode došlo onih nekoliko grozdova koje vjernici donesoše na oltar među prikaznim darovima

Još jedan posjet Zadru, Sv. Stošiji
Splićani u klastru samostana sv. Frane u Zadru

Izmjena misli i utisaka. Prvi intervju nakon Nina.

Izlet na Kornate bio je izvanredna prilika za odmor i osvježenje

Zadarski i okolni ugostitelji zdušno su se pobrinuli da nitko ne bude ni gladan ni žedan
Na mjestu proslave hodočasnici su mogli nabaviti devocionalija, suvenire, značke, križeve...

Kazalo osobnih imena

A

Abatinović, Nino 73, 157
Agaton, papa 46, 60, 138, 139
Aleksandar I., papa 138
Aleksandar VI., papa 41
Antić, Ante 62
Antolović, Josip 282
Arapi 34
Arnerić, Josip, biskup 57, 81, 108, 141, 147
Avari 28, 149
Andrija II 150
August, car 149

B

Baggio, Sebastiano, kardinal 69
Barbarić, Petar 62
Bašić, Vojko 284
Baštić, Nikola 289
Batinčić, Tomislav 153
Batur, Grgo 14, 112, 113, 114, 171, 177, 284, 289
Bekker, Ivan 50
Bellomi, Lorenzo, biskup 128, 140, 143, 147
Beljan, Josip 282, 283
Benedikt XIV., papa 138, 139
Benvin, Anton 14, 68, 116, 153, 154, 156, 271, 284, 289
Berislavić, Petar, ban i biskup 42
Bertoli, Paolo, kardinal 57, 69
Bešlić, Mato 108
Bezmalinović, Celestin, biskup 57, 81, 141, 147
Bianchi, Carlo Federico 151
Blajić, Zdravko 68, 105
Blaž Zadranin 43
Bledsnajder, Hvalimira 145
Bokanić, Trifun 150
Bobolanić, Milivoj 14, 145, 160, 229, 235, 289
Boëlman, kompozitor 147
Bosanke 210
Bondulić, Tomislav 14, 159, 228, 284, 289
Borna, knez 33
Bošnjak, Kruno 283
Branimir, knez 6, 11, 12, 13, 35, 36, 38, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 57, 59, 61, 63, 64, 66, 69, 72, 73, 103, 104, 105, 107, 109, 116, 119, 138, 139, 140, 142, 144, 146, 149, 150, 153, 157, 160, 161, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 170, 172, 173, 176, 267, 268, 269, 270, 274, 275, 282, 283, 285, 287
Bribirske, Juraj I., knez 152

Buble, Vinko 140, 148

Buga 27
Bujić, Bojan 146
Bulić, Frane 167
Buljat, Andelko 159, 230
Bunjevci 201

C

Cechini, Michele, nadbiskup 107, 164, 284
Cededa 38
Celata, Pier Luigi 69
Cipriš, Vito 109

Č

Čagalj, Ivan Marijan 105
Čondrić, Anto 289

Ć

Ćuk, Ivon 105, 107

D

Damjanović, Damjana 14
Dalmatinac, Juraj 68
Depolo, Luka 152
Deželić, Velimir, St. 50
Diemer, Ervin 140
Divnić, Juraj, biskup 150
Dovranić, Zlatko 135, 148
Dukić, Nikoleta 14
Dunatov, Šime 139, 141, 145, 288

E

Erih IX., kralj 167
Etchegey, Roger, kardinal 142

F

Filip, biskup 39
Fakolarini 281
Formin, biskup 38
Fortuna, božica 149
Foscolo, mlet. providur 150
Franci 53, 158
Frankopani 42
Frankopan, Fran Krsto, knez 70
Franić, Frane, nadbiskup 57, 81, 141, 147, 177, 276
Frka Petetić, Srećko 14, 289
Frkin, Josip 154, 289
Fürstenberg, Adolf, kardinal 69

G

Gabrić, Ante 153
Gandi, Mahatma 116
German, patrijarh srpski 145
Godesav, župan 33, 46, 140
Gotovac, Jakov 35, 139, 146, 288

Gracija iz Mula, bl. 158, 163
Gregov, Jerko 14, 160, 235, 289

Grgur VII., papa 61, 138, 139
Grgur Ninski, biskup 13, 37, 38, 140, 149, 153, 154, 157, 300

Grgur Zadranin, nadbiskup 11, 33

Gugić, Ivo, biskup 57, 87, 105, 141, 148

H

Hadrjan II., papa 138, 139
Halambek, Vatroslav 108
Heraklige, car 27, 28
Herbut, Joakim, biskup 141, 147
Hercég, Maksimilijan 289
Höffner, Joseph, kardinal 144
Horvath, Stefan 141, 147, 177

I

Inocent IV., papa 39, 139
Ivan IV Dalmatinac, papa 12, 45, 138, 139

Ivan VIII., papa 6, 11, 13, 14, 38, 39, 51, 52, 54, 57, 59, 60, 63, 64, 65, 69, 73, 104, 105, 107, 109, 119, 138, 139, 142, 144, 155, 165, 166, 167, 169, 170, 173, 176, 268, 269, 274, 275, 278, 282, 283, 284, 285, 287

Ivan X., papa 12
Ivković, Šime 73

Ivan XXIII., papa 62

Ivan Pavao II., papa 6, 12, 14, 45, 51, 57, 64, 69, 70, 72, 73, 105, 107, 108, 109, 135, 140, 157, 159, 161, 164, 165, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 176, 267, 274, 275, 276, 278, 282, 283, 284, 285, 287

Ivan, svećenik, legat Ivana VIII 46, 73, 169

Ivan, nadbiskup splitski 38

Ivančev, Ante 14

Ivan Ravenjanin, nadbiskup 30, 72

Ivanušić, Stjepan 108

Izacije, egzarh 27

J

Jadviga, kraljica 168
Jagiello, Vladislav, kralj 168
Janeš, Želimir 72, 283
Jaseničani 135
Jelena, kraljica 60, 61, 167, 173
Jozinović, Marko, nadbiskup 57, 58, 67, 70, 81, 141, 147
Jurišić, Hrvatin 107

K

Kaločira, Viktor 141, 148
Karlo Veliki, car 168
Katarina, kraljica 58, 66, 67, 70, 71, 72
Kažotić, Augustin, blaženi 158, 163
Kekić, Andrija 108
Kero, Pavao 139, 141, 145, 229, 288, 289
Klaudija, Majka 62
Klement VI., papa 138, 139
Klement XIII., papa 41
Klement XIV., papa 139
Klaić, Vjekoslav 168
Klukas, 27
Knežević, Zdravko 140, 148
Kolb, Kamilo 44, 139, 146, 288
Kokša, Đuro, biskup 50, 57, 58, 69, 81
Kološani, 62
Konstantin Porfirogenet, car 28, 31, 44, 50, 149
Kos, Čiril, biskup 57, 81, 108, 141, 147
Kosin, Marko 95
Kosjenac 27
Kostrenić, Marko 50
Kovač, Marijan 157
König, Franz, kardinal 142
Kraszewski, Zbigniew, biskup 129, 140, 145, 147, 164, 276
Krätzl, Helmut, biskup 128, 140, 147
Krešimir, hrvatski kraljevi 46
Kuharić, Franjo, nadbiskup 51, 52, 57, 58, 64, 67, 68, 77, 81, 107, 135, 141, 142, 144, 147, 158, 161, 164, 176, 177, 179, 224, 257, 262, 269, 274, 276, 282, 283, 284, 288
Kustić, Živko 58, 67, 108, 114, 277, 284, 285, 289
Kutleša, Marko 289

L

Labaš, Danijel 153, 284, 289
Lacković, Ivan Croata 68
Lalić, Ivan 136, 140, 148, 177, 274, 276
Lang, Josip, biskup 62
Lasić, Vjekoslav 68
Lav XIII., papa 139
Lelas, Ivan 289
Leon X., papa 41, 47, 138, 139
Lekai, Laszlo, kardinal 144
Lettmann, Reinhard, biskup 129, 140, 144, 147, 271, 280, 281
Liburni 149
Lobel 27
Lovro, nadbiskup 38

Ludovik Anžuvinac, kralj 150

LJ

Ljubić, Hrvoje 72
Ljudevit Posavski, knez 33

M

Macharski, Franciszek, kardinal 128, 135, 138, 140, 142, 147, 158, 164, 176, 275, 276, 278
Maletić, Stefan 141, 148
Mandić, Frane 159, 163
Mandić, Leopold, blaženi 62, 158
Marcello, Benedetto 49, 139, 147, 288
Marić, Đuka 271
Marija od Presv. Srca 67, 153
Marković, Zrinka 14
Marulić, Marko 50
Martin, opat 12, 30, 46
Marty, Francois, kardinal 142
Maržić, Šime 140
Maštruko, Ivica 136, 137, 140, 148, 177, 274, 276
Matić, Ante 284
Mažuranić, Ivan, ban 50, 105
Merlak, Ivan 141, 148, 274
Merz, Ivan 62
Meštrović, Ivan 151, 154
Mieland, kompozitor 145
Mihić, Ante 14
Milovan, Ivan 289
Mislav, knez 3
Mješko I., knez 12, 138, 140
Mlečani 34, 50
Molizinski Hrvati 69
Mrda, Nikolaj, episkop 129, 141, 145, 148
Muhlo 27
Mutnik, Toni 148

N

Nazor, Vladimir 50, 154, 161
Neptun, bog mora 149
Nežić, Dragutin, biskup 57, 81, 141, 147
Nijemci 278, 281
Nikola I., papa 140
Ninjani 278
Novak, Petar 285
Nowacki, Josip 140

O

Oblak, Marijan, nadbiskup 7, 13, 14, 57, 76, 81, 109, 110, 114, 118, 120, 125, 128, 135, 137, 138, 139, 143, 159, 163, 176, 177, 226, 270, 274, 276, 280, 282, 285, 287, 288, 289
Odak, Krsto 31, 37, 139, 146, 288
Oddi, Silvio, kardinal 69, 147, 158, 164, 176, 224, 271, 276, 279, 280, 287
Olaf, kralj 167
Ozana Kotorska, blažena 158, 163

P

Pálos, Iván, biskup 128, 141, 144, 147, 276
Parać, Vjekoslav 34

Pavao VI., papa 58, 62, 138, 139, 281

Pavin, Slavko 156

Pavković, Ivan 109

Pavlišić, Josip, nadbiskup 57, 67, 81, 108, 141, 147, 177, 277

Pavlović, Boro 50, 180

Payton, Patrick 117

Pejaković, Mladen 288

Peran, Ivo 50, 120, 153, 159, 177

Perosi, Lorenzo 47, 139, 147, 288

Peričić, Eduard 13, 14, 110, 116, 139, 141, 145, 284, 285, 288, 289

Perić, Šime 289

Perun, bog Slavena 26, 27, 30, 50

Petar, apostol 6, 13, 23, 31, 33, 44, 47, 49, 51, 57, 58, 59, 280, 282, 284, 285, 287

Petranović, Mihailo 109

Petar Krešimir IV 34, 48, 155, 173

Petreković, Duje 152, 157

Petričević, Anka 54, 67, 153

Philipoe, Pierre Paul, kardinal 69

Picinelli, Bernardino, biskup 141, 147

Pignedoli, Sergio, kardinal 69

Pio VI., papa 138, 139

Pio VII., papa 138, 139

Pio IX., papa 138, 139

Picinić, Nevio 108

Poggi, Luigi, nadbiskup 69

Pol, Alfred 283

Porga 28, 33

Poupart, Paul, biskup 128, 140, 142, 147, 275

Prenda, Ivo 287

Prijatelj, Kruno 140, 148

Pseudo, Skilica 149

Puente, Pablo 148, 164, 277

Pukec, Đuro 148

R

Rabbini, Carlo 141, 147

Ramljak, Julijan 108

Reitzer, Wilhelm 140, 147

Rimljani 117, 281

Rodić, Mihailo 289

Roščić, Nikola Mate 157, 270

Rožmarić, Josip 289

Rudić, Josip 289

Rudić, Mirko 140, 148

S

Samardžić, Radovan 140, 148

Segedi, Joakim, biskup 141, 147, 276

Sertić, Zdenka 47

Seitz, Ljudevit 45

Schnabel, Artur 39, 146, 288

Siksto V., papa 45, 138

Sinković, Aldo 274

Skočić, Đuro 141, 148

Slaveni 12, 29, 281

Slovenci 160

Spanedda, Francesco,

nadbiskup 140, 147

Stanković, Vladimir 67, 114, 148

Stepinac, Alojzije, kardinal 62

Stipan, Josip 145, 289

Stipićić, Jakov 50

Stojaković, Branko 36, 157,
284
Sučić, Božo 289
Sukošanci 202
Svete, Nila 92
Svete, Zdenko 69, 91, 95
Svoboda, Alfons 145, 158
Szendi, Joseph 141, 147, 276

S

Šarin, Tito 135
Šamšalović, Miljen 50
Šenoa, August 50
Šeper, Franjo, kardinal 57, 58,
66, 68, 75, 81, 105, 115,
123, 135, 138, 139, 142,
147, 158, 159, 160, 165,
166, 167, 176, 224, 231,
269, 270, 271, 274, 275,
276, 278, 282, 283, 284,
287, 288
Šestinčani 296
Šešo, Ivan 14, 117
Šikić, Mirko 68, 78
Šimat, Frane 108, 289
Šimurina, Marko 140, 148
Škvorc, Mijo, biskup 107
Škvorčević, Antun 68
Šupraha, Čedomil 110, 152,
156, 271, 289
Šutrin, Rozarijo 14, 135, 157,
277, 284, 289

T

Tavelić, Nikola, sveti 158, 163
Teo, 67, 68, 98
Teodobert, opat 152
Teodozije, biskup 11, 12, 13,
35, 36, 46, 57, 59, 64, 65,
107, 116, 119, 140, 149,
153, 168, 169, 172, 267,
274, 275, 282
Thiel, Aleksandar 140, 147
Tiberije, car 149
Titan, div 157
Tolić, Petar 159
Toma, arhidakon 30, 50
Tomislav, kralj 12, 38, 46,
149, 150, 155, 168, 173
Trpimir, knez 33, 35, 47, 168,
173
Tuga 27
Tulić, Benko 289
Turci 41, 71, 150, 282
Turčinović, Josip 283
Turčić, Stanko 289

U

Urban VIII, papa 138, 139

V

Valković, Jerko 289
Vasca, Francesco 141, 147
Vasilije I, car 168
Večenaj, Ivan 68
Vendelin, Vošnjak 62
Vilhar, Božidar 285
Višeslav, knez 13, 30, 33, 46,
68, 71, 72, 115, 121, 140,
152, 154, 159, 163, 285
Vlašić, Ferdo 289
Vrane, Andrija 156
Vrličani 204

Vulf, biskup 38
Vulić, Marija 135

W

Wojtyła, Karol, papa 66, 67,
275
Wyszyński, Stefan, kardinal
145

Z

Zadrani 111, 136, 137
Zajc, Ivan 41
Zazinović, Karmelo, biskup 57,
108
Zdeslav, knez 11, 35, 53, 81,
165, 166, 168
Zmajević, Vicko, nadbiskup
150
Zoranić, Petar 42, 150
Zrinski, Inocent 50
Zrinski, Petar, ban 42, 70
Zubović, Nedjeljko 14
Zvonimir, Dmitar, kralj 48,
61, 71, 173, 174

Ž

Žanić, Pavao, biskup 57, 141,
147, 277
Župančić, Branimir 289

Priredile:
Mira i Andelka Zubčić

Kazalo geografskih pojma

A

Aljmaš 45, 180
Ancona 141, 147
Arbanasi 289
Australija 148
Austrija 140, 142, 147, 164, 287

B

Bački Monoštior 205, 239
Balkan 26, 280
Banja Luka 289
Baranja 179
Beč 140, 142, 147
Benkovac 140, 148, 274, 285
Beograd 140, 164, 271, 279
Betlehem 31
Bibinje 110, 146
Bizant 11, 53, 103, 165, 166, 168
Bijela Hrvatska 12, 58, 60, 64, 138, 140
Biograd n/m 110, 140, 148, 159, 274, 289
Biskupija kod Knina 13, 61, 65, 71, 124, 174, 285
Bjelovar 160
Bojana 28
Bonn 50
Bečko Novo Mjesto 70
Bojišće 149
Bojkovac 149
Boka Kotorska 108, 179
Bosanska Posavina 179, 217, 298
Bosna 278

C

Carigrad 11, 168, 275
Cernik Riječki 160
Crikvenica 160
Crnogorsko primorje 108

D

Dalmacija 12, 30, 149, 160, 279
Dalmatinska Hrvatska 11
Donji Miholjac 278
Drava 35, 36
Dubrovnik 168
Dunav 35

D

Dakovo 108
Durdevac Podravski 160

E

Enona (Nin) 148, 149
Esztergom 141, 147, 276
Evropa 11, 12, 58, 61, 69, 136, 147, 164, 167, 279

F

Ferdinandovac 160
Filić (Italija) 69
Finska 168
Francuska 140, 142, 147, 164, 287

G

Genezaretsko jezero 67
Gospic 160
Graz-Seckau 140, 147
Grčka 149
Grgur — mjesto održavanja proslave 6, 36, 156, 157, 158, 164, 179, 219, 270, 271, 282
Grude 68

H

Hercegovina 69, 72, 155
Herceg-Novi 141, 148
Hrvatska 33, 34, 35, 36, 53, 60, 66, 67, 103, 107, 142, 143, 144, 145, 149, 150, 160, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 177, 269, 274, 275, 278, 279, 281

I

Istočno Rimsko Carstvo 59
Istra 69, 72
Italija 140, 143, 147, 149, 287

J

Jablanac 114
Jadransko more 35, 71, 143
Jasenice 110, 123, 135
Jarmina 160
Jordanovac 160
Jugoslavija 144, 159, 164, 167, 275, 279, 280, 284

K

Karpati 26, 27
Klanice 149
Kloštar Podravski 160
Knin 12, 72
Konjic 69, 243
Koprivnica 160
Korana 28
Kornati 209, 278
Kotari 30
Kotor 168
Kozarevac 160
Kozjak 30
Krakov 45, 138, 140, 147, 164, 275, 287
Kraljevac 151
Krasno 180
Krilo Jesenice 160
Križevci 108, 109
Krk, otok 40, 168
Kruč 69
Kupa 28

L

Laba 27
Lika 160, 247, 248
Lištani 160
Livno 211, 220, 221
Luka, županija 149

LJ

Ljubljana 141, 148, 274

M

Mađarska 141, 148, 287
Maglaj 278
Mali Lošinj 108
Marija Bistrica 13, 45, 51, 65, 114, 155, 175, 180, 279
Maun 150
Medimurje 179, 278
Miljevci 160
Mosor 30
Mostar 289
Muč Gornji 35, 61, 105, 106
Mundimitro 69
Murter 160, 206
Münster 140, 147, 271, 280, 281

N

Nin 6, 11, 12, 13, 14, 33, 35, 36, 38, 45, 51, 68, 70, 71, 73, 105, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 118, 119, 121, 137, 138, 139, 142, 143, 144, 146, 148, 149, 150, 152, 157,

158, 159, 160, 161, 163,
165, 167, 168, 172, 176,
177, 179, 181, 183, 184,
185, 269, 270, 271, 274,
275, 278, 279, 280, 282,
283, 284, 287, 288, 289
Novo Virje 160
Nuštar 160

Nj

Njemačka 67, 140, 144, 147,
164, 280, 281, 287

O

Obrovac 140, 274
Olovo 45, 155
Oristan 141, 147
Osor 168

P

Pag 140, 148, 159, 215, 222
Pakoštane 140, 143, 147
Pariz 140, 143, 147, 275
Petrčane 110
Plitvička jezera 135
Privlaka (Dalmacija) 110
Podmilačje 112
Poljska 12, 60, 62, 138, 144,
164, 171, 175, 275, 281,
287
Poreč 28
Preko 110, 289
Prigorje 197
Promina 237
Punat 40
Putalj 33

R

Rab 168, 199
Remete 61, 213
Rijeka 14, 108, 289
Rim 6, 12, 13, 14, 28, 50, 51,
53, 57, 66, 69, 70, 71, 73,
103, 104, 105, 119, 138,
139, 142, 147, 149, 164,
165, 168, 174, 274, 275,
278, 282, 283, 285
Rižinice 33
Rovinj 289
Rujana 26

S

Sava, rijeka 35, 36
Sarajevo 179, 289
Senj 160
Serenissima (Venecija) 42
SFRJ 57, 69, 70, 279
Sinaj 158
Sinj 45
Sinjska krajina 208
Skradin 160, 238
Slavonija 30, 160, 191, 216
Slunj 108
Smiljan 180
Solin 12, 13, 45, 50, 60, 61,
65, 106, 121, 160, 167,
174, 278
Speier 140
Split 36, 38, 72, 136, 140,
148, 167, 168, 274, 289

Srijem 179
Sremska Kamenica 155
Srijemska Mitrovica 160
Stankovci 108
Subotica 68, 179, 278
Sukošan 160
Susak 108
Sveta Stolica (Vatikan) 11, 47,
53, 64, 69, 70, 72, 73, 103,
116, 119, 274, 279, 280
Sydney 148

Š

Šestine 199, 236
Šibenik 67, 68, 200, 216, 289
Široki Brijeg 114
Škrpjel 45
Šopot 35, 72, 284, 285

T

Tijesno 160
Tkon 50
Tordini 160
Trogir 168
Trsat 45, 50, 114, 155, 180
Trst 140, 147

U

Ural 26

V

Varaždin 62, 68, 160, 278
Varšava 145
Vatikan (Vidi: Sveta Stolica)
57, 66, 69, 167, 274
Velebit 30, 156, 158
Venecija 150
Vinkovci 160, 246
Vir 110
Virje 160
Vitina 160
Vječni Grad – Rim 66
Vojvodina Krakovska 12
Vodice 160
Voštarnica – Zadar 289
Vrana 112
Vransko jezero 112
Vrbnik (Krk) 155
Vrlika 204, 299
Vrsi 110

W

Wisla 27, 45

Z

Zadar 7, 12, 14, 34, 43, 45,
50, 109, 110, 111, 114,
117, 120, 135, 136, 137,
138, 139, 140, 141, 142,
143, 144, 148, 149, 150,
157, 158, 161, 168, 176,
177, 269, 270, 271, 274,
275, 278, 284, 285, 287,
288, 289
Zagorje 160
Zagora 198
Zagreb 13, 50, 51, 61, 62, 66,
68, 69, 71, 72, 107, 109,
120, 135, 140, 141, 145,
148, 152, 160, 270, 271,
275, 278, 283, 284, 287,
289
Zapadno Rimsko Carstvo 59
Zaton 153
Zlatni Prag 12

Ž

Ždrapanj 35

Priredile:
Mira i Andelka Zubčić

Bibliografija o »Branimirovoj godini«

AKSA, Zagreb

God. 1979.

1. Petorica hrvatskih biskupa kod pape Ivana Pavla II u vezi proslave Branimirove godine. Br. 8 (460), str. 1.
2. Poruka nadbiskupa Kubarića o hodočašću u Rim (povodom Branimirove godine). Br. 9 (461), str. 1.
3. Održan proljetni Sabor naše Biskupske konferencije. Predloženo je da se upriliči nacionalno hodočašće u Nin, 2. rujna. Br. 17 (469), str. 5.
4. Papa Ivan Pavao II služio Misu i održao govor na hrvatskom jeziku povodom jubilarnog hrvatskog hodočašća u Rim. Br. 18 (470), str. 1.
5. Ambasador SFRJ kod Svetе Stolice priredio u Rimu primanje za biskupe iz Jugoslavije. Br. 18 (470), str. 2.
6. Govor pape Ivana Pavla II hrvatskim hodočašnicima. Br. 18 (470), Prilog I, str. 1.
7. Pozdravni govor nadbiskupa Kubarića Svetom Ocu. Br. 18 (470), Prilog II, str. 1–6.
8. Govor nadbiskupa Marka Jozinovića. Br. 18 (470), Prilog III, str. 1–3.
9. Hrvatski kalež, dar hrvatskih katolika Svetom Ocu papi Ivani Pavlu II. g. 1979. Br. 18 (470), Prilog IV, str. 1–2.
10. Komentari katoličkih novina o hrvatskom hodočašću u Rim. Br. 20 (472), str. 1–2.
11. Nadbiskup Oblak o proslavi jubileja u Ninu. Br. 21 (473), str. 3.
12. Pismo pape Ivana Pavla II nadbiskupu Franji Kubariću od 15. svibnja 1979. Br. 22 (474), str. 1.
13. Apostolski prouncij na proslavi zahvalnosti za dar vjere u zagrebačkoj katedrali. Br. 24 (476), str. 1–2.
14. Sjednica Proširenog središnjeg odbora za organizaciju domovinskog slavlja Crkve u Hrvata »Nin 879–1979«. Br. 25 (477), str. 3.
15. Središnji odbor za domovinsko slavlje Crkve Hrvata »Nin 879–1979«. Br. 25 (477), str. 1–4.
16. Tajništvo BK. Priopćenje za tisak. *Sastanak biskupa hrvatskog jezičnog područja u Zagrebu, 1. VIII 1979.* Br. 31 (483), str. 14.

17. Poziv hrvatskim vjernicima za proslavu Branimirove godine, Nin '79. Br. 31 (483), str. 15.

18. Ispovijest vjere Hrvata-katolika svaki dan u 21 sat. Br. 33 (485), str. 1.

19. Poziv slovenskim vjernicima da dođu u Nin. Br. 35 (487), str. 4.

20. Zadar i Nin pripravni za veliku proslavu i doček hodočašnika. Br. 35 (487), str. 4.

21. Završna proslava »Branimirove godine«. Br. 36 (488), str. 1–4.

22. Pozdravni govor nadbiskupa Marijana Oblaka na svečanoj akademiji 4. rujna u Zadru. Br. 36 (488), Prilog I, str. 1–3.

23. Pozdravni predstavnika evropske Crkve. Br. 36 (488), Prilog II, str. 1–4.

24. Papino pismo kardinalu Šeperu. Br. 36 (488), Prilog III, str. 1–2.

25. Pozdravni govor nadbiskupa Oblaka u Ninu. Br. 36 (488), Prilog IV, str. 1–3.

26. Govor Papina legata kardinala Franje Šepera u Ninu. Br. 36 (488), Prilog V, str. 1–5.

27. Zaključni govor nadbiskupa Kubarića u Ninu. Br. 36 (488), Prilog VI, str. 1–4.

28. Pozdravni brzojav papi Ivanu Pavlu II. Br. 36 (488), Prilog VII, str. 1.

29. Lista sudionika slavlja »Branimirove godine«. Br. 36 (488), Prilog VIII, str. 1–2.

BAČKO KLASJE, Bačka Palanka

God. IX/1979.

1. Hodočašće u Rim. Poziv na hodočašće povodom Branimirove godine. Br. 3 (27), str. 5.

2. S Papom na gozbi u Rimu. Iz pisma pape Ivana Pavla II Crkvi među Hrvatima i iz propovjedi Pape 30. IV 1979. Br. 4 (28), str. 1.

3. ĐAKOVIĆ, Andrija. »Dragi Hrvati, Papa vas voli. Reportaža o rimskom hodočašću. Br. 4 (28), str. 6–8.

4. Naša slavlja u znaku Nina 879–1979. U znaku obnovljene vjernosti. Izvještaj sa hodočašća u Ninu. Br. 5 (29), str. 1 i 4.

5. Branimirova godina u Subotici. Br. 5 (29), str. 4.

BETANIJA, Zagreb

God. IX/1979.

1. Sveti Otac boće svima biti brat. 30. travnja u Bazilici sv. Petra u Rimu hodočasnici Hrvati obnovili su vjernost Svetom Ocu koja traje već 1100 godina. Br. 2, str. 1 i 3.

2. U znaku križa kroz stoljeća. Znakovitost Zavjetnog križa. Br. 4, str. 21.

BLGOVEST, Beograd

oktobar 1979.

1. HLADNI, Mirko. Branimirova godina. Br. 10, str. 180–181.

CRKVA U SVIJETU, Split

God. XIV/1979.

1. MATANIĆ, Atanazije. Hrvati u Crkvi, Bit i značenje, 1100. obljetnica obnovljenih veza između rimskega papa i Hrvata. Br. 3, str. 263–268.

DANICA, Zagreb

God. 99/1980.

1. Uz proslavu »BRANIMIROVE GODINE«. Str. 2.

2. Papa Hrvatima. Str. 44–46.

3. GRGEC, Petar. Blagoslov pape Ivana VIII (iz knjige Sveta Hrvatska). Str. 47–48.

4. DOMINIĆ, Stanko. Branimiru nakon 11 minulih stoljeća. Str. 48.

GLAS KONCILA, Zagreb

God. XVIII/1979.

1. Nadbiskup Kubarić izvješćuje Papu o 1100. obljetnici pisma Ivana VIII. hrvatskom knezu Branimiru. Br. 1 (396), str. 1.

2. Savez s papom – zaštita od velikih. U povodu 1100 godina od kada je papa Ivan VIII. pred cijelim svijetom blagoslovio i priznao slobodu Crkve i naroda Hrvata.

- Poglavlje iz knjige »Mali ključ povijesti Crkve u Hrvata«. Br. 1 (396), str. 13.
3. *Međunarodno priznanje hrvatske nevrsnjanosti*. Iz »Dodatka« novoizašlog izdanja Malog ključa povijesti Crkve u Hrvata. Br. 2 (397), str. 12.
  4. *1100-ljetni savez Hrvata i papinstva na načelima uzajamne vjernosti*. Razgovarali smo s profesorom Edom Peričićem, koji se bavi proučavanjem starohrvatske povijesti. Br. 3 (398), str. 7.
  5. PERIĆIĆ, Eduard. *Narod iz Wojtyline domovine*. Uz 1100. obljetnicu obnovljenog saveza Hrvata sa Svetom Stolicom. Br. 4 (399), str. 15.
  6. *Papa će služiti Misu na hrvatskom jeziku*. Br. 5 (400), str. 1.
  7. *Jubilej hrvatskog evanđeoskog slobodoljublja*. Komentar. Br. 5 (400), str. 2.
  8. KUHARIĆ, mons. Franjo. *Obnova vjerničke odanosti i kršćanske brabrosti*. Br. 5 (400), str. 3.
  9. PERIĆIĆ, Eduard. *Od Lateranske do Niniske krstionice*. Uz 1100. obljetnicu obnovljenog saveza Hrvata sa Svetom Stolicom. Br. 6 (401), str. 6.
  10. PRŠ. *Himna umjesto jadikovke*. Reportaža iz Dalmatinske Zagore. Br. 6 (401), str. 8 i 13.
  11. *U ponedjeljak 30. travnja Papa će se susresti s katoličkim Hrvatima*. Br. 7 (402), str. 20.
  12. PERIĆIĆ, Eduard. *Prijelomno deveto stoljeće*. Uz 1100. obljetnicu obnovljenog saveza Hrvata sa Svetom Stolicom. Br. 8 (403), str. 13.
  13. ARNERIĆ, mons. Josip. *Zašto slavimo »Branimirovu godinu?«* Iz propovjedi na početku proljetnog zasjedanja BKJ 24. travnja u zagrebačkoj katedrali. Br. 9 (404), str. 2.
  14. PERIĆIĆ, Eduard. *Prijelomno deveto stoljeće (II)*. Uz 1100. obljetnicu saveza Hrvata sa Svetom Stolicom. Br. 9 (404), str. 12 – 13.
  15. »*Dragi moji Hrvati*«. Govor pape Ivana Pavla II u ponedjeljak 30. travnja u Bazilici sv. Petra u Rimu. Br. 10 (405), str. 1.
  16. *Dogadjaj veći od zanosa*. Komentar. Br. 10 (405), str. 2.
  17. *Hrvatski susret s Papom o 1100. obljetnici pisma Ivana VIII. knezu Branimiru*. Br. 10 (405), str. 3.
  18. KUHARIĆ, mons. Franjo. »*Težak je bio naš povijesni put kroz stoljeća*«. Pozdravni govor sv. Ocu u ime hrvatskih hodočasnika, 30. travnja u Rimu. Br. 10 (405), str. 5 – 6.
  19. JURIŠIĆ, dr Karlo. *Još dva pitanja oko jubileja*. Br. 10 (405), str. 6.
  20. JOZINOVIC, dr Marko. *Poruka i oporuka naše posljednje kraljice*. Homilija nad grobom kraljice Katarine Kosača u rimskoj crkvi Ara Coeli u nedjelju 29. travnja. Br. 10 (405), str. 8 – 9.
  21. *Hrvatska katolička povijest nad grobom Petra Apostola*. Reportaža sa hrvatskog hodočašća u Rimu. Br. 10 (405), str. 9 – 11, 13 i 20.
  22. *Proletarni sabor BKJ. Glavno nacionalno hodočašće »Branimirove godine« bit će u Ninu 2. rujna*. Br. 10 (405), str. 14.
  23. *Zadatak određen i moguć*. Komentar. Br. 11 (406), str. 2.
  24. OBLAK, mons. Marijan. *Kršćanska obitelj ide na Misu i kod kuće molí. Raspolo u svaku kuću*. Razgovarali smo. Br. 11 (406), str. 3.
  25. DUDA, dr Bonaventura. *Misterij Spasova*. Razmišljanja o pismu pape Ivana VIII. hrvatskom knezu Branimiru. Br. 11 (406), str. 6 – 7.
  26. HERES, Tomislav. *U ovom kršu mogli su preživjeti zmjaci i Hrvati*. Reportaža iz Poljica. Br. 11 (406), str. 7.
  27. JURIŠIĆ, dr. Karlo. *Četiri Branimirova natpisa i četiri svećenika arheologa*. Uz 1100. obljetnicu pisma pape Ivana VIII. hrvatskom vladaru Branimiru. Br. 11 (406), str. 8.
  28. *Jubilarne uspomene* (Jubilarna spomen-medalja, Liturgijski vodič »Jubilej '79«, Jubilarni bibliofilski »Misal«, Velika jubilarna plakata). Br. 11 (406), str. 20.
  29. *Odanost Kristu – jamstvo identiteta*. Pismo pape Ivana Pavla II, u povodu tisućljetnog vjerničkog jubileja hrvatske Katoličke Crkve. Br. 12 (407), str. 3.
  30. *Nije čudo, ali...* Komentar. Br. 12 (407), str. 2.
  31. DUDA, dr Bonaventura. »*Duh Gospodnjeg ispunio vam srce mirom i radošću*«. Razmišljanje nad pismima pape Ivana VIII. Br. 12 (407), str. 6 – 7.
  32. *Slovenski katolički tjednik* »*Družina*« od 20. svibnja o »*Hrvatskom velikom zavjetu*«. Br. 12 (407), str. 4.
  33. *Pismo kardinala Wyszyńskiego nadbiskupu Kuhariću*. Br. 12 (407), str. 14.
  34. NAK. *Slavlje u Tijesnome – priprava za Nin*. Rubrika »*Iz naših krajeva*«. Br. 12 (407), str. 14.
  35. *A što mi ovdje činimo?* Komentar. Br. 13 (408), str. 2.
  36. DEP. »*Branimirova godina*« u svim našim biskupijama i župama. Slavlja 10. lipnja. Br. 13 (408), str. 2.
  37. *Tri slavlja u katedrali*. Križevci. Br. 13 (408), str. 7.
  38. PERIĆIĆ, Eduard. *Prijelomno deveto stoljeće. Uz »Branimirovu godinu«*. Br. 13 (408), str. 9.
  39. J. T. *Branimir među pečalbarima*. Br. 13 (408), str. 12.
  40. ČAGALJ, Marijan Ivan. *Kod kneza Branimira u Muču Gornjem*. Središnja proslava splitsko-makarske nadbiskupije. Br. 13 (408), str. 13 – 14.
  41. *Rješenja nova, a prejednostavnja*. Komentar. Br. 14 (409), str. 2.
  42. *Znakovi, geslo i dubovna priprava za »Nin 1979«*. Sa sastanka Proširenog odbora za organizaciju domovinskog slavlja »Nin 879 – 1979«, u Zadru 19. lipnja. Br. 14 (409), str. 9.
  43. *Najava prigodne značke*. Br. 14 (409), str. 20.
  44. *Branimirova godina u Nizozemskoj*. O proslavi 24. lipnja. Br. 14 (409), str. 12.
  45. KUHARIĆ, mons. Franjo. *Srce Isusovo i Branimirova godina*. Uz 70. obljetnicu Glasnika Srca Isusova i Marijina. Br. 15. (410), str. 14.
  46. *Crkva u Hrvata priprema se za Nin '79*. Zadarski nadbiskup mons. Marijan Oblak uputio pismo svim biskupima Crkve u Hrvata. Planovi za glavnu proslavu u Ninu. Br. 15 (410), str. 18.
  47. *Uz recital »Povijest vjere roda moga«*. Br. 15 (410), str. 18.
  48. SUBOTICA. *Proslava »Branimirove godine«, obnova Kalvarije i proštenje na Bunariću*. Br. 15 (410), str. 18.
  49. *Treba misliti na Nin*. Komentar. Br. 16 (411), str. 2.
  50. Ž. »*Blagoslov sure krše, čuvaj vjeru nam otaca*«. 7000 mladića i djevojaka na Širokom Brijegu. Br. 16 (411), str. 11 i 13.
  51. *Podvelebitska proslava 19. kolovoza*. Br. 16 (411), str. 15.
  52. T. V. *Srce Bavarske u znaku »Branimirove godine«*. Izvještaj sa hodočašća hrvatskih katoličkih misija iz nekih gradova SR Njemačke u Altötting. Br. 16 (411), str. 17.
  53. *Opis jubilarne značke i ostale informacije*. Br. 16 (411), str. 20.
  54. *Mjesto velikog slavlja*. Križaljka. Br. 16 (411), str. 20.
  55. »*Bog nas zove da krenemo na put*«. Poruka hrvatskih biskupa. Br. 17 (412), str. 1.
  56. *Ispovijest vjere Hrvata katolika*. Br. 17 (412), str. 1.
  57. *Božje lice Crkve u Hrvata*. Komentar. Br. 17 (412), str. 2.

58. Tajništvo BK, 14 biskupa na izvanrednom zasjedanju. Nadbiskup Oblak obavijestio biskupe o toku priprema za proslavu u Ninu. Br. 17 (412), str. 2.
59. »*Jasna Gora* hrvatskih katolika. O hodočašćima na Mariju Bistrici. Br. 17 (412), str. 8.
60. Hodočasnički vodič kroz Nin i Zadar. Br. 17 (412), str. 9–12.
61. Sinjska Gospa i hrvatski Zavjetni križ. Proslava blagdana Velike Gospe u Sinju. Br. 17 (412), str. 13.
62. ŠUTRIN, Rozarijo. *Mladi bodočaste pješice*. Zadar – Nin. Br. 17 (412), str. 13.
63. Darovatelji za fond Branimirove godine. Br. 17 (412), str. 13.
64. Program proslave u Zadru i Ninu. Br. 17 (412), str. 20.
65. Za svakog bodočasnika (jubilarna plaketa). Br. 17 (412), str. 20.
66. Dežurni telefon »Nin 879–1979«. Br. 17 (412), str. 20.
67. Nagradna križaljka. Br. 17 (412), str. 20.
68. Domovinsko slavlje »Branimirove godine« Nin '79. Reportaža o proslavi u Ninu. Br. 18 (413), str. 1, 10–11, 13, 20.
69. »Nin '79a činjenica, poruka, zadatak. Komentar. Br. 18 (413), str. 2.
70. OBLAK, mons. Marijan. »S radošću Vas velikom pozdravljam i sabranu Vam svetu Hrvatsku predstavljam«. Pozdravni govor na slavlju u Ninu. Br. 18 (413), str. 3–4.
71. »Odluke zgodne za ovo naše vrijeme«. Pismo kojim Papa imenuje kardinala Šepera svojim legatom u Ninu. Br. 18 (413), str. 3.
72. Crkva Europe pozdravlja Crkvu u Hrvata. Pozdravnji govor crkvenih dostoјanstvenika iz Evrope na Svečanoj akademiji »Branimirove godine« u Zadru 1. rujna 1979. Br. 18 (413), str. 4.
73. ŠEPER, kard. Franjo. »Nismo silom pokršteni«. Govor na glavnom misnom slavlju u Ninu. Br. 18 (413), str. 5–6.
74. LADIKA, Josip. »I ova večer svjedoči da djelo kneza Branimira u nama živi«. Svečana akademija u katedrali sv. Stošije 1. rujna. Br. 18 (413), str. 6.
75. Sudionici glavnog slavlja »Branimirove godine«. Br. 18 (413), str. 6.
76. KUHARIĆ, mons. Franjo. »Zavjetni križ u svaku kuću«. Zaključni programatski govor u Ninu 2. rujna. Br. 18 (413), str. 7.
77. DEPOLO, Luka. *Noć u kojoj se svjetla ne gase*. Molitveno bdjenje u starom Ninu. Br. 18 (413), str. 8.
78. Pozdravni brzojav papi Ivanu Pavlu II, sa završnog slavlja u Ninu 2. rujna 1979. Br. 18 (413), str. 10.
79. Znakovi slavlja »Branimirove godine«. Br. 18 (413), str. 17.
80. BLAJIĆ, Petar Zdravko. *Solin se ne zaboravlja*. Br. 19 (414), str. 1 i 7.
81. NAK. *Tako će biti svake godine*. Izvještaj iz Biskupije kod Knina. Br. 19 (414), str. 1.
82. Sve jasnija poruka Nina. Komentar. Br. 19 (414), str. 2.
83. Š. T. Stidljivi komentar. Rubrika: »Pišu nam čitaoci«. Br. 19 (414), str. 2.
84. Provđba planova i zadataka Branimirove godine. Br. 19 (414), str. 2.
85. Knez Branimir iz Kanade u Nin. O slavlju »Branimirove godine« naših Hrvata u Kanadi. Br. 19 (414), str. 2.
86. Zavjetni križevi na redovničkim zavjetima. Br. 19 (414), str. 5.
87. Pozdravi zadarskog Predsjednika i zadarskog Nadbiskupa »Nin '79«. Govori na primanje 1. rujna u hotelu »Zagreb« u Zadru. Br. 19 (414), str. 7.
88. Nakon Nina zabilala i poticaj. Zahvala mons. Marijana Oblaka, nadbiskupa zadarskoga, svima koji su na bilo koji način pomogli oko održavanja proslave »Branimirove godine« u Zadru i Ninu. Br. 19 (414), str. 7.
89. Miv. *Nin i Lurd u Vepricu*. Proslava Male Gospe u Vepricu. Br. 19 (414), str. 7.
90. Ak. *Križem označena stoljeća*. Reportaža o proštenju u Grubišnom Polju. Br. 19 (414), str. 10.
91. Dep. *Misno rubo od sunčeve prede*. O svečanom ruku u kojem je bio odjeven kardinal Franjo Šeper u Ninu 2. rujna. Br. 19 (414), str. 11.
92. U 21 sat. Br. 19 (414), str. 12.
93. Tjedan karitasa u »Branimirovoj godini« u crkvi sv. Vinka u Zagrebu. Br. 19 (414), str. 17.
94. Darovatelji za fond »Branimirove godine« Nin 879–1979. Br. 19 (414), str. 20.
95. GABRIĆ, M. *Blagoslov XIV. postaje na Mariji Bistrici*. Br. 19 (414), str. 11.
96. *Pravovjerje bez licemjerja* (komentar). Br. 20 (415), str. 16.
97. ANTONAC, J. *Proslava 150. obljetnice dovršenja župne crkve u Kaniškoj Ivi i slavlje »Branimirove godine« u Moslavini*. Br. 20 (415), str. 14.
98. Euharistijski sastanak našeg episkopata sa svećenstvom i narodom u Zagrebu, o održavanju Jesenskog Sabora BKJ. Br. 20 (415), str. 14.
99. Jubilarna skulptura u tijestu. Hodočasnici iz Vitine u Ninu i njihov prikazni dar. Br. 20 (415), str. 14.
100. GRAČAN, I. *Nin '79 – ocjena i obaveza*. Iz rubrike »Pišu nam čitaoci«. Br. 21 (416), str. 2.
101. Tjedan karitasa u znaku »Branimirove godine«. Br. 21 (416), str. 16.
102. »A kad te sutra zapita tvoj sin...« Obiteljska molitva i vjeronauk oko hrvatskog zavjetnog križa. Br. 21 (416), str. 16.
103. Slavlje »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata« moglo bi trajati osam godina. Rubrika: »Iz naših krajeva«, izvještaj koji donosi Vjesnik nadbiskupije splitsko-makarske o slavlju »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata«. Br. 22 (417), str. 14.
104. »Vrlo mi je mila moja baština« »A kad te sutra zapita tvoj sin...« (2). Obiteljska molitva i vjeronauk oko hrvatskog zavjetnog križa. Br. 23 (418), str. 18.
105. Raspeti i uskrsli Bog Hrvata. »A kad te sutra zapita tvoj sin...« (3). Obiteljska molitva i vjeronauk oko hrvatskog zavjetnog križa. Br. 24 (419), str. 18.
106. KUHARIĆ, dr F. *Papa iseljenicima u »Branimirovoj godini«*. Božić '79. Br. 25 (420), str. 14.
107. 50 godina salezijanaca, dva mladomisnika i kantata Branimiru. Kratka reportaža iz Zagreba-Knežije. Br. 25 (420), str. 17.
108. »Koji s neba siđe radi puka svoga«. Obiteljska molitva i vjeronauk oko hrvatskog zavjetnog križa. Br. 25 (420), str. 22.

GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, Zagreb

God. LXX/1979.

1. Knez Branimir vraća Hrvate Rimu. Br. 2, str. 50–51.
2. GRGEC, Petar. *Branimir obnavlja zavjet Hrvatske*. Br. 2, str. 52–53.
3. GRGEC, Petar. *Blagoslov pape Ivana Osmog*. Br. 5, str. 162–163.
4. Hrvati, *Papa vas voli*. Br. 7, str. 236–237.
5. Hrvati, *Papa vas blagoslivlja*. Br. 7, str. 244.
6. Jubilej Crkve Hrvata u Ninu. Br. 8, str. 269.
7. Poziv hrvatskim vjernicima na proslavu Branimirove godine Nin '79. Br. 9, str. 302.

8. Letak Nin 879–1979. *Ispovijest vjere Hrvata katolika.* Br. 9, str. 303.
9. Urednikova riječ. Br. 10, str. 331.
10. *Najveličanstveniji skup Hrvata katolika u čitavoj povijesti.* Br. 10, str. 346–349.

GOSPA SINJSKA, Sinj
Br. VI/1979.

1. M. S. *Nezaboravni susret s Ivanom Pavlom II.* Br. 1 i 2, str. 4.
2. *Govor pape Ivana Pavla II hrvatskim hodočasnicima.* Br. 1 i 2, str. 4.
3. M. S. *Obavijest – Slavlje u Ninu.* Br. 1 i 2, str. 6
4. M. S. *Nin se ne zaboravlja.* Br. 1 i 2 (1980), str. 3.

IVAN MERZ, Zagreb
God. VII/VIII. (1979/80)

1. *Gorljivi apostol vjernosti.* Iz pozdravnog govora nadbiskupa Kuharića na misi u Rimu 30. travnja 1979. Br. 1–2, str. 3–4.
2. *Upoznajte i uzljubite Isusa Krista.* Mladi na hodočašću u Rimu. Br. 1–2, str. 4–7.

KANA, Zagreb
God. IX/1979.

1. *Poruka nadbiskupa Kubarića o hodočašću u Rim, iz AKSE.* Br. 3, str. 6.
2. VARADIN, Tvrto. *Hodočašće kneza Branimira.* Br. 3, str. 21.
3. *Sunce – graditelj, razgovor s M. Pejakovićem o knjizi »Broj iz svjetlosti«.* Br. 4, str. 47–49.
4. *Urednikova riječ o slavlju u Rimu.* Br. 5, str. 3.
5. *Nastavljaju se jubilarna slavlja.* Opis Liturgijskog vodiča »Jubilej '79«. Br. 5, str. 5.
6. *Nakon 11 stoljeća.* Uz hrvatsko nacionalno hodočašće u Rim. Br. 5, str. 6–10.
7. *Za ljubitelje jubilarnih uspomena:* Jubilarni bibliofilski »Misal«, Velika jubilarna plaketa. Br. 5, str. 9.
8. ŠAGI-BUNIĆ, Tomislav. *Zašto slavimo »Branimirov godinu«?* Br. 9, str. 6–13.
9. *Križaljka »Jubilarne godine 1979«.* Br. 9, str. 45.
10. *Završne svečanosti »Branimirove godine«.* Br. 10, str. 11.
11. BAGARIĆ, S. – BENVIN, A. *Dojmovi o Ninu '79.* Br. 10, str. 12–16.
12. BENVIN, Anton. *Bdjenje u Ninu.* Br. 10, str. 16.
13. ŠUPRAHA, Čedomil. *Zabvatko nas je bio silan strah.* Br. 10, str. 16.

MAK, Zagreb
God. XIV/1979.

1. *1100 godina vjernosti, križaljka.* Br. 4, str. 32.
2. *Uvodni članak.* Br. 6, str. 1.
3. PRLJ, Vlasta. »Branimirov dan u Imotskom. Br. 6, str. 20.
4. Fotoreportaža. Br. 7, na koricama.

MARIJA, Split
God. XVII/1979.

1. *Nadbiskup Kubarić izvješćuje Papu o 1100. obljetnici pisma Ivana VIII hrvatskom knezu Branimiru.* Br. 2, str. 65.
2. HERES, Tomislav. *U vrime krala Branimira.* Br. 3, str. 104–108.
3. *Očeva poruka.* (Nadbiskup Kuharić poziva vjernike na hodočašće u Rim za Branimirovu godinu). Br. 4, str. 137–138.
4. GLIBOTIĆ, Vjenceslav. *Ne stidimo se suza, nego...* Br. 6, str. 201–202.
5. *Povjesni dogodaj.* Govor pape Ivana Pavla II hrvatskim hodočasnicima u Rimu. Br. 6, str. 203–207.
6. *Pozdravni govor nadbiskupa Kubarića Švetom Ocu u Rimu.* Br. 6, str. 208–215.
7. HERES, Tomislav. *Čovjek koji je došao iz Hrvatske.* Br. 6, str. 216–217.
8. *Kalež darovan Papi.* Br. 6, str. 220–221.
9. *Očinske riječi.* Pismo pape Ivana Pavla II nadbiskupu Franji Kuhariću od 15. svibnja 1979. Br. 7, str. 252–254.
10. JURIŠIĆ, Hrvatin. »Branimirov dan« u Muću Gornjem. Br. 7, str. 264–266.
11. GLIBOTIĆ, Vjenceslav. *Čudo na Grguru.* Br. 8, str. 281–284.
12. *Pismo kojim Papa imenuje kardinala Šepera svojim legatom u Ninu.* Br. 8, str. 285–288.
13. HERES, Tomislav. *Ninska čuda i čarolije.* Br. 9, str. 346–349.

MARIJIN TRSAT, Rijeka
God. XIII/1979.

1. *11 stoljeća zajedništva s papinstvom.* Br. 1 (52), str. 1.
2. o. Inocent. *Knezu Branimiru.* Pjesma. Br. 1 (52), str. 5.

MARULIĆ, Zagreb

God. XII/1979.

1. T. J. H. Mar. *Ovdje i zauvijek.* Br. 2, str. 99–102.
2. VALIDŽIĆ, Mirko. *Slava kneza Branimira (879–1979).* Br. 3, str. 237–238.
3. ZELIĆ-BUĆAN, Benedikta. *Papa Ivan VIII i hrvatski vladar Branimir.* Br. 6, str. 495–499.
4. ANTUNOVIĆ, Tomislav. *Branimirova godina.* Br. 6, str. 500–501.
5. DRAŽIĆ, Snježana. *Uvijek vjerni.* Br. 6, str. 502.

MI (list mladih), Zagreb

God. III/1979.

1. UREDNIČKI ODBOR. *Vazam* 1979. u znaku 1100. obljetnice puno kršćanske zrelosti našeg naroda. Br. 9, str. 3.
2. *Poslanica pape Ivana VIII knezu Branimiru.* Prema V. Klaiću, »Povijest Hrvata«. Rubrika: Kršćanstvo. Br. 9, str. 20.
3. *Papin govor hrvatskim hodočasnicima.* Br. 10, str. 3.
4. *Kršćanstvo nam vraća.* Razmišljanja o hrvatskom hodočašću u Rim povodom »Branimirove godine«. Br. 10, str. 4.
5. UREDNIŠTVO. *Dug povijesti.* Br. 10, str. 6.
6. *Jedna korisna inicijativa.* Zajednica mladih Palme i Sv. Duha razraduje Papin govor održan hrvatskim hodočasnicima. Br. 10, str. 6.
7. VJERA. *Obiteljska molitva, Život vjere.* Br. 10, str. 8.
8. BRANKA I IVICA. *Hodočašće mladih u Rim za hrvatski jubilej.* Br. 10, str. 14–19.
9. DAMIR. *Branimirova godina.* Reportaža o završnoj proslavi u Zadru i Ninu. Rubrika: Kršćanstvo. Br. 11, str. 22–23.

MILJEVCI, Miljevci

God. IV/1979.

1. Prof. KLUKAS. *Branimirov jubilej.* Br. 1, str. 2–4.
2. BILIĆ, Frane. *Do Rima i Nina.* Br. 2, str. 18–19.

NAŠA OGNJIŠTA,
Duvno

God. IX/1979.

1. *Tisuću stotu obljetnica obnovljenog saveza Hrvata sa Svetom Stolicom.* Br. 4, str. 15.
2. *Pismo pape Ivana VIII hrvatskom knezu Branimiru.* Br. 4, str. 15.
3. *VARADIN, Tvrtko. Hodočašće kneza Branimira.* Br. 4, str. 15.
5. *Veliki dan hrvatskih vjernika.* Prvi put u povijesti Papa je propovijedao hrvatski. Br. 6, str. 3.
6. *Ispovijest vjere Hrvata katolika svaki dan.* Br. 8, str. 3.
7. *BUBALO, Jakov. Veličanstveni odziv na veliki zov. Preko dvjesto tisuća hrvatskih hodočasnika u povijesnom gradu Ninu.* Br. 8, str. 11.

PODRAVSKI ZVONICI,
Virje

God. IV/1979.

1. *Više od slavlja.* Reportaža iz Rima 30. IV 1979. Br. 3, str. 1.
2. *KOMORČEC, Dragutin. I Podravina je bila zastupljena u Rimu.* Br. 3, str. 6–7.
5. *Ostaje nam ipak samo križ.* Reportaža iz Nina. Br. 4, str. 1.
4. *Nin '79.* Reportaža. Br. 4, str. 11.

SALEZIJANSKI
VJESNIK, Zagreb

God. 1979.

1. CRNJAC, Pavao. *Dan »Branimirove godine».* Br. 4, str. 27.
2. STOJIC, Ante. *Ninski album.* Br. 5, str. 16 i 17.

SLUŽBA BOŽJA,
Makarska

God. XIX/1979.

1. JURIŠIĆ, Karlo. *Croatia semper fidelis.* U povodu proslave »Branimirove godine« u Ninu: 2. rujna 1979. Br. 3, str. 276–279.
10. PETREKOVIĆ, Duje. *Divna si, zemljo!* Br. 10, str. 4 i 7.
11. MARASOVIĆ, Špiro. *Kupus ipak nije sarma.* Br. 10, str. 9.
12. BOŠNJAK, Srećko. *O proslavi u Ninu.* Br. 12, str. 12.

SV. CECILIJA, Zagreb

God. XLIX/1979.

1. *Proslava »Branimirove godine Zadar – Nin '79».* Izvještaj sa svećane akademije u Zadru 1. rujna. Br. 4, str. 113.

RADOSNA VIJEST,
Sarajevo

God. VIII/1979.

1. *Govor pape Ivana Pavla II hrvatskim hodočasnicima.* Br. 11, str. 8.

TAVELIĆ, Šibenik

God. XIX/1979.

1. HERES, Tomislav. *Pokrštenje Hrvata.* Br. 2, str. 37–40.
2. Branimirove proslave: *Govor pape Ivana Pavla II hrvatskim hodočasnicima u Rimu* 30. 4. 1979. Br. 2, str. 49.
3. *Pozdravni govor nadbiskupa Kubarića papi Ivanu Pavlu II.* Br. 2, str. 50–52.
4. *Časnom bratu Franji Kubariću, nadbiskupu zagrebačkom, Ivan Pavao II.* Br. 2, str. 52–53.
5. *Proslava u Muču Gornjem* 10. lipnja 1979. Propovijed o. Ivona Čuka. Br. 2, str. 53–54.
6. Fotoreportaža na koricama. Br. 4.

VERITAS, Zagreb

God. XVIII/1979.

1. ROŠČIĆ, Nikola Mate. *»Istočna politika« i Hrvati.* Broj 5, str. 3.
2. ROŠČIĆ, Nikola Mate. *Hrvati na Petrovu grobu.* Br. 6, str. 3.
3. ZLODI, Zvonko – ROŠČIĆ, Nikola Mate. *Crkva u Hrvata svjedoči svoju vjeru.* Br. 6, str. 6 i 8.
4. Papa Ivan Pavao II. *Tri vjernosti.* Br. 6, str. 7.
5. KUHARIĆ, Franjo. *Vjeru smo sačuvali.* Br. 6, str. 8.
6. ROMANI. *Proslava u Branimirovom Muču.* Br. 7, str. 6.
7. ROŠČIĆ, Nikola Mate. *Izazov i obveza.* Br. 8, str. 3.
8. ROŠČIĆ, Nikola Mate. *Snaga tradicije.* Br. 9, str. 3.
9. ROŠČIĆ, Nikola Mate. *Nin se dogodio.* Br. 10, str. 3.
10. PETREKOVIĆ, Duje. *Divna si, zemljo!* Br. 10, str. 4 i 7.
11. MARASOVIĆ, Špiro. *Kupus ipak nije sarma.* Br. 10, str. 9.
12. BOŠNJAK, Srećko. *O proslavi u Ninu.* Br. 12, str. 12.

VJESNIK ĐAKOVACKE
BISKUPIJE, Đakovo

God. XXXII/1979.

1. BELŠIĆ, Mato. *Savez Hrvata i Svetе Stolice* (Uz 11-stoljetni jubilej). Br. 4, str. 63.

2. WEISSGERBER, Antun. *Povijesni zaokret* (Uz 1100. jubilej povezanosti Hrvata sa Svetom Stolicom). Br. 5, str. 93–96.

3. *Pozdrav i nagovor Svetog Oca Ivana Pavla II prigodom jubilarnog hodočašća* 30. IV 1979. u Bazilici sv. Petra. Br. 6, str. 103–104.

4. BEŠLIĆ, Mato. *Jubilarna proslava saveza Hrvata i Svetе Stolice, Rim, Bazilika sv. Petra,* 30. travnja 1979. Br. 6, str. 105–106.

5. *Dojmovi jednog hodočasnika.* Br. 6, str. 105–106.

6. *Pozdrav i nagovor mons. Franje Kubarića, zagrebačkog nadbiskupa, hrvatskog metropolite i predsjednika BKJ,* 30. travnja u Bazilici sv. Petra. Br. 6, str. 107–108, 113.

7. *Jubilarna proslava saveza Hrvata sa Svetom Stolicom u đakovačkoj katedrali.* Br. 7/8, str. 125.

8. MARIĆ, Đuka. *Nin – nadamo se – nastavlja se u našem životu.* Br. 10, str. 171–172.

9. *Vjernost Bogu i sv. Petru.* Govor papinog legata kard. Franje Šepera na završnom slavlju u Ninu 2. IX 1979. Br. 10, str. 173–175.

VRELO ŽIVOTA,
Sarajevo

God. V/1979.

1. *Trostruku vjekovnu vjernost pretvarate u zajet.* Govor pape Ivana Pavla II hrvatskim hodočasnicima 30. IV 1979. u Rimu. Br. 2, str. 83–85.
2. *Crkva okuplja ljudi oko Krista.* Zaključni govor nadbiskupa Kubarića na proslavi u Ninu. Br. 3, str. 163–167.

ZVONA, Rijeka

God. XVIII/1979.

1. *Naš 1100. jubilej 879–1979.* Br. 3, str. 1.
2. NAZOR, Vladimir. *Branimir.* Br. 3, str. 1.
3. *Papa Ivan Pavao II primio u audijenciju petoricu hrvatskih biskupa.* Br. 4, str. 7.
4. PROLETER. *Povijesni i dubovni susreti.* Reportaža o slavlju u Rimu 30. travnja 1979. Br. 6, str. 3.
5. *Naš svečani Nin.* Br. 9, str. 1.
6. *Naš narod i pape.* Br. 10, str. 1.
7. KOVAČ, Marijan. *Nin: Poljana »Grgur« svjedoči.* Br. 10, str. 9.
8. *Jablanac – Podvelebitska proslava.* Br. 10, str. 8.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Photomonographie »Das Branimir-Jahr von Rom bis Nin« wurde vom Erzbischöflichen Ordinariat in Zadar herausgegeben, als dauerhafte Erinnerung an die Jubiläumsfeier zum 1100. Jahrestag der Entscheidung des kroatischen Fürsten Branimir und des Bischofs Theodosius aus Nin, die Zugehörigkeit des kroatischen Volkes zum Heiligen Stuhl zu erneuern und zu bestätigen. Die Jubiläumsfeiern wurden in Rom und in der Heimat abgehalten. Die Hauptfeier fand in der historischen Stadt Nin statt. Die Photomonographie ist in fünf Kapitel eingeteilt.

In der Einführung wird eine kurze Analyse der geschichtlichen Bedeutung der Ereignisse gegeben, die wir feiern, die Ideen, Vorbereitungen und der Inhalt der Feierlichkeiten, die Rezitation »Der Glaube meines Heimatvolkes«, die Briefe Papst Johannes VIII an den Fürsten Branimir, den Bischof Theodosius und an das kroatische Volk, sowie der Brief des Zagreber Erzbischofs Franjo Kuharić auf der Feier in Rom.

Branimir, kroatischer Fürst (879–910) und Theodosius, gewählter Bischof der fürstlichen Stadt Nin, kehrten das Ruder des kroatischen Staatstums und Kirchentums bestimmt zum Papsttum, zur Einheit mit der Römischen Kirche und zum geschichtlichen Wachstum im Kreise der westeuropäischen Kultur. Dies geschah im Jahre 879 nach der kurzzeitigen byzantinophilen Episode des Fürsten Zdeslav (878–879). Branimir und Theodosius unterrichteten den Papst Johannes VIII (872–882) über alle Ereignisse und dieser richtet daraufhin am 7. Juni drei Briefe an: den Fürsten Branimir, an den gewählten Bischof Theodosius sowie an den Klerus und das kroatische Volk. Erfreut über die erneute Ergebenheit der Kroaten schickt der Apostolische Stuhl seinen besonderen Segen und verspricht seine volle und innige Unterstützung. Die besondere Bedeutung dieses Ereignisses liegt darin, daß der Papst, zu dieser Zeit Oberhaupt des internationalen Forums, in seinen Briefen und Standpunkten die Freiheit und Eigenständigkeit des kleinen kroatischen Volkes anerkennt, das sich gerade in dieser Zeit gegen die Gewalt der starken Königreiche in den Nachbarländern wehrte. Dies ist die erste bekannte internationale Anerkennung des kroatischen Staatstums in der neuen Heimat.

Die Feierlichkeiten in Rom. Aus Anlaß der Gedenkfeier zum 1100. Jahrestag des bedeutenden Ereignisses der Erneuerung und Bestätigung der Ergebenheit und des ununterbrochenen Bündnisses mit dem Apostolischen Stuhl, versammelten sich die kroatischen Pilger am 30. April 1979 in der Basilika des Hl. Peters in Rom. Etwa 10 000 Pilger, angeführt von ihren geistigen Hirten, Priestern, Bischöfen und Erzbischöfen, kamen, um mit dem Papst, von gleichem slawischem Blut, Gott für die rubmreiche Vergangenheit zu danken und zuversichtlich um Hilfe und Segen für die Zukunft zu bitten. Zu diesem Anlaß hielt der Papst, zum ersten Mal in der Geschichte, über dem Grab des Apostels Petrus die Hl. Messe in kroatischer Sprache. Im Namen der Pilger begrüßte der Zagreber Erzbischof und Metropolit Franjo Kuharić den Papst. Dieser zeigte in seiner historischen Rede in kroatischer Sprache, daß er die bedeutenden Momente aus der Geschichte des kroatischen Volkes und dessen Glaubensbewährung kennt. Er forderte alle Anwesenden, und auch die, die nicht kommen konnten, auf, auszuharren in ihrem Glauben, im Gebet, im Familiengebet und in der Erziehung zahlreicher christlicher Kinder. Die staatlichen und kulturellen Gesichtspunkte dieses Jubiläums waren Anlaß, in die Feierlichkeiten auch die amtliche Vertretung des Staates der Sozialistischen Föderative Jugoslawiens einzuschließen.

Die Feierlichkeiten in den Bistümern und Pfarreien in der Heimat. Nach der römischen – frei gesagt »Einweihungsfeier« – dachte das gesamme kroatische Volk in der Heimat an eine zentrale Feier auf heimischem Boden. Am 10. Juni wurde in allen Bistümern und Pfarreien ein feierlicher Brief von Papst Johannes Paul II verlesen und dem Herrn für die bisher erhaltenen Gaben gedankt. Der gesamte Klerus, besonders das Hirtenamt, angeregt und geleitet von seinen Ordinariaten und regelmäßigen Informationen durch die katholischen Blätter und Materialien des Festkomites, bereitete das Volk auf die zentrale Feier in der Heimat vor. Die Feierlichkeiten wurden auf den 1. und 2. September festgelegt. Als Ort wurde die altkroatische Stadt Nin bei Zadar bestimmt, ein wichtiger Mittelpunkt des kroatischen Volks-, Kultur-, Kirchen- und Politiklebens zur Zeit der kroatischen Volksherrscher vom 9. bis zum 11. Jh und später.

Die zentrale Feier im der Heimat, die am Samstag und Sonntag, dem 1. und 2. September 1979 abgehalten wurde, organisierte Mons. Marijan Oblak, Erzbischof von Zadar und Nin, im Namen der kroatischen Bischöfe und die eucharistische Hauptfeier führte der kroatische Kardinal Franjo Šeper im Namen des Papstes Johannes Paul II. Der Feier schloß sich auch die Europäische Kirche an, in die Kroatien zu Lebzeiten und für ewig durch die besonderen Verdienste des Fürsten Branimir und des Bischofs Theodosius und durch die weiten evangelistischen und politischen Ansichten von Papst Johannes VIII eingeschlossen ist.

Die Feierlichkeiten begannen am 1. September mit der Ankunft des Kardinal-Legats Franjo Šeper und einem Empfang im Hotel »Zagreb« in Zadar. Der Empfang wurde vom Vorsitzenden der Gemeindeversammlung Zadars Mr. Ivica Maštruk gegeben. Nach dem Empfang wurde in der Kathedrale der Hl. Anastasia eine Festveranstaltung abgehalten. Nach den Begrüßungsansprachen des einheimischen Erzbischofs, des Vertreters der Europäischen Bischofskonferenz und des dalmatinischen orthodoxen Episkops folgte die Rezitation »Der Glaube meines Heimatvolkes«. Die anwesende Menge und die, die in der Kathedrale keinen Platz mehr fanden und bis zum Ende auf dem Platz vor ihr blieben, konnten durch die Rezitation die wichtigsten Momente der kroatischen Kirchengeschichte erleben und empfinden. Nach jeder Sequenz gab der Zentrale Städtische Kirchenchor seinen Beitrag mit musikalischen Texten einheimischer und ausländischer Autoren.

In der darauffolgenden Nacht lebte das alte Nin bis zur Morgendämmerung, erleuchtet durch tausende von Kerzen in den Händen der Betenden, die unter dem Sternenhimmel durch die Ruinen und Denkmäler der Stadt und am Meer entlang wanderten, betend, denkend und singend.

Am Sonntag begann die Feier im Herzen Nins in der alten Kathedrale bei der altkroatischen Perle: der Schloßkapelle zum Hl. Kreuz, und wegen der gewaltigen Menge der Anwesenden wurde eine Prozession zum vorbereiteten Altar an der sich kreuzenden Waldlichtung »Grgur« gebildet, wo sich das Menschenmeer mit der Landschaft von Krešimirs »Unser Meer«, mit dem alten Nin und dem gewaltigen Velebit zu einem noch nie gesehenen Bild verband. Eine ungeheure Menschenmenge besiedelte an diesem Vormittag die Lichtung »Grgur«: ausländische Gäste, fast alle Bischöfe aus den kroatischen Sprachbreichen, etwa 600 Priester, über 1000 Ordensschwestern und über 250 000 Pilger. In der Prozession reibten sich Ministranten, Volkstrachten, Gaben, Fahnen, Heiligenreliquien, Priester und Bischöfe aneinander. Der Kardinal-Legat mit Begleitung erwartete die Prozession am vorbereiteten Ort zum Gottesdienst. Die Hauptansprachen hielten Kardinal Šeper und die Erzbischöfe Oblak und Kuharić.

Echo und Erinnerungen. In dieser Kürze ist es unmöglich, alle Eindrücke von der Jubiläumsfeier zum »Branimir-Jahr« – sogenannt aus Dank an den berühmten entschlossenen Fürsten – wiederzugeben und deshalb sind hier nur einige angeführt. An erster Stelle steht ohne Zweifel der Brief des Papstes Johannes VIII an den Fürsten Branimir und das kroatische Volk nach 879, da in ihm der Papst selbst über die historische Entscheidung der Kroaten schreibt. Aus der diesjährigen Feier zeigen drei Interviews: mit Kardinal Šeper, Kardinal Oddi und Bischof Lettmann, sowie die Darstellungen des Pariser Hilfsbischofs Poupart mit einigen kurzen Eindrücken aus dem Gedenkbuch des Erzbistums in Zadar die Bedeutung der Feier deutlich genug und verweisen auf die Verantwortung, die sich aus ihr ergibt. Die erneuerte und wiederbestätigte Ergebenheit zu Jesus Christus, der Muttergottes, dem Papsttum, dem Votivkreuz in jedem Heim, dem Glaubenbekenntnis der kroatischen Katholiken beim Abendgebet um 21 Uhr sowie sonntags in der Hl. Messe, dies alles wird Garantie für eine glückliche Zukunft des ergebenen Volkes sein.

SUMMARY

The illustrated book »The Year of Branimir from Rome to Nin« has been published by the Archdiocesan Ordinariate of Zadar to mark the celebration of the 1100th anniversary of the decision made by Branimir, Prince of Croatia, and Theodosius, Bishop of Nin, to renew and confirm the close links between the Croatian people and the Holy See. The celebrations took place in Rome and in the homeland, the central celebration having been held in the historical town of Nin.

The book is divided into five chapters.

The introductory part includes a concise analysis of the historical significance of the commemorated event; the idea, preparation and scope of the celebration; the recital »The Faith of My People«; the epistles of Pope John VIII to Prince Branimir, Bishop Theodosius and the Croatian people; and the letter of Franjo Kuharić, Archbishop of Zagreb, read at the celebration in Rome.

Branimir, Prince of the Croats (879–910) and Theodosius, elected Bishop of the capital town of Nin, resolutely turned the helm of Croatian statehood and churchhood towards Papacy, unity with the Roman church, and historical growth within the circle of West European culture. The decision was made in 879, after the brief Byzantinophile episode of Prince Zdeslav (878–879). Branimir and Theodosius reported the decision to Pope John VIII (872–882), who on 7 June sent three epistles: to Prince Branimir, to Bishop Theodosius, and to the Croatian clergy and people. Rejoicing over the re-established loyalty of the Croats to the Apostolic See, the Pope sent them his special blessing and promised full and wholehearted support. The event is particularly significant in that the epistles and stand of the Pope, the leading international authority of his time, recognized the freedom and independence of the small Croatian people who were just fighting against the attempts at subjugation made by the neighbouring powerful empires. This is to general understanding the first international recognition of Croatian statehood in the new homeland of the Croats.

The Celebration in Rome. On 30 April, 1979, Croatian pilgrims rallied in St. Peter's Basilica in Rome in order to celebrate the 1100th anniversary of the great event which renewed and confirmed loyalty and continuous alliance with the Apostolic See. About 10,000 pilgrims, led by their spiritual shepherds, priests, bishops, came to join the Pope, also a Slav, in thanking God for their glorious past and in trustfully requesting help and blessing for the future. On the occasion, for the first time in history, the Pope said the Mass in Croatian by the tomb of Apostle Peter. Franjo Kuharić, Archbishop and Metropolitan of Zagreb, greeted the Pope on behalf of the pilgrims. In his historical speech, in Croatian, the Pope demonstrated his knowledge of the salient moments in the history of the Croatian people and their tested faith. He asked all those present, and those who could not come, to persevere in their faithfulness, prayer, family prayer, and the raising of Christian children. In view of the official and cultural aspects of the celebration, it also involved the participation of the diplomatic representatives of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia with the Holy See.

Celebration in the Home Dioceses and Parishes. Following the Roman celebration – which can freely be said to have been the inaugural event – the Croatian people started looking forward to the central celebration to be held in the homeland. On 10 June the special letter of Pope John Paul II was read in all the dioceses and parishes, and thanks were offered to the Lord for the gifts received. All the clergy, pastoral clergy in particular, led by their ordinaries and regularly informed through the Catholic press and bulletins received from the Celebration Committee, prepared the people for the central home celebration. The date chosen was 1 and 2 September, and the venue the ancient Croatian town of Nin near Zadar, the important centre of Croatian national, cultural, ecclesiastical and political life during the Croatian national rulers (9th–11th c. and later).

The central home celebration, held on Saturday and Sunday, 1 and 2 September, 1979, was organized by Mons. Marijan Oblak, Archbishop of Zadar and Nin, on behalf of the Croatian bishops; on behalf of Pope John Paul II, the II Central Eucharistic Celebration was led by the Croatian cardinal Franjo Šeper. The celebration was also joined by the Church of Europe, into which Croatia is vitally and continuously integrated through the worthy efforts of Prince Branimir and Bishop Theodosius, and the scope of evengelic and political thought of Pope John VIII.

The festivities started on 1 September with the arrival of Cardinal Legate Franjo Šeper, and the reception given at the Zagreb Hotel in Zadar by Ivica Maštruko, Mayor of Zadar. Following the reception a formal commemoration was held in the Cathedral of Sv. Stošija (St. Anastasia). The speeches of the host Archbishop, the representative of the bishop's conferences of Europe and the Dalmatian Orthodox Episcopate were followed by the recital »The Faith of My People«. The crowds which gathered in the Cathedral and in the square before it could feel and experience through the recital the most important moments of Croatian Catholic history. Following each sequence the singers of the Central City Church Choir provided their own contribution by performing compositions of national and foreign masters.

The same night ancient Nin lived almost until dawn, lit by the thousands of candles carried by the visitors who walked among the ruins and monuments, along the sea and under the stars, praying, contemplating, singing...

On Sunday the celebration started in the ancient heart of Nin, in the old Cathedral next to the jewel of Early Croatian art: the court Chapel of the Holy Cross. The huge crowd then moved in procession to the altar prepared on the Grgur rise, where the human sea merged into an unprecedented picture with the landscape of Krešimir's »our sea«, ancient Nin and the rugged Velebit range. That morning an incredible multitude rallied on the Grgur rise: guests from abroad; almost all the bishops from the Croatian-speaking area; about 600 priests; more than 1000 nuns... and 250,000 pilgrims. Altar boys, national costumes, presents, banners, holy relics, priests and bishops alternated in the processions, while the Cardinal Legate and his suite waited on the spot prepared for the service. The main speeches were presented by Cardinal Šeper, and Archbishops Oblak and Kuharić.

Echoes and Memories. It would be impossible to relate briefly all the impressions of the festivities of The Year of Branimir — as it was called in token of gratitude to the glorious and resolute Prince, and only a few highlights are mentioned here. The most important among them is undoubtedly the epistle of Pope John VIII to the Croatian Prince and people after 897, because the Pope himself mentions the historical decision of the Croats. As far as the present-day celebration is concerned, let us mention the three interviews by Cardinal Šeper, Cardinal Oddi and Bishop Lettmann; the account of the Suffragan Bishop of Paris Poupart; and the concise impressions written in the commemorative volume at the Archdiocese in Zadar. But even these few examples clearly demonstrate the significance of the celebration and the resulting commitments — renewed and reconfirmed faith in Jesus Christ, Our Lady, Papacy; the votive cross in every home; the evening nine o'clock family prayer; Sunday mass — which will warrant a happy future to a faithful people.

Par Mgr Paul POUPARD,

évêque auxiliaire de Paris,
recteur de l'Institut catholique

Le grand jubilé de l'Eglise en Croatie

Dans la fidélité au successeur de Pierre

Avec un éclat exceptionnel et une ferveur communicative, l'Eglise de Croatie vient de fêter le onzième centenaire de l'échange des lettres entre le prince croate Branimir et le Pape Jean VIII. Comme l'écrit fièrement Mgr Franjo Kuharic, archevêque de Zagreb et président de la Conférence épiscopale : « Cette époque était pour notre Eglise et notre peuple le temps de l'option décisive entre l'Orient et l'Occident, entre Constantinople et Rome. Le peuple croate, guidé par son prince Branimir et par l'évêque de Nin, Théodore, a opté définitivement pour Rome. La fidélité au successeur de Pierre fut donc fortifiée et ne fut jamais plus mise en question. »

Bénis par le Pape Jean VIII en 889 en la fête de l'Ascension, les Croates ont voulu, à onze siècles de distance, de nouveau recevoir du Saint-Père la bénédiction apostolique pour l'Eglise et le peuple croate. Fait émouvant et significatif, c'est un fils de la Pologne à bien des égards soeur de la Croatie qui les a accueillis dans la basilique Saint-Pierre. Jean-Paul II a présidé la concélébration avec les évêques en langue croate et les a bénis pour l'avenir.

2 septembre : un peuple autour de ses évêques

Le 10 juin, la fête de la sainte Trinité fut marquée par une célébration exceptionnelle. Dans toutes les cathédrales et églises paroissiales, et aussi couvents de religieux et religieuses, ce fut la journée de reconnaissance pour la foi dans l'union avec l'Eglise de Rome.

Et, le dimanche 2 septembre, ces festivités trouvaient leur grande couronnement, dans la ville de Nin, antique siège de l'évêque croate Théodore, et du prince croate Branimir.

Dès la veille, des pèlerins innombrables avaient littéralement envahi la ville historique de Zadar, parcourant en cortèges pittoresques les rues de la vieille cité, d'église en église, où avaient lieu des célébrations animées par un nombreux clergé. Le samedi soir, dans la belle cathédrale romane de sainte Stosija (Anastasie), les représentants des épiscopats allemand, autrichien, français, hongrois, italien, polonais présentèrent leurs vœux à l'Eglise de Croatie, en présence du cardinal Franjo Seper, ancien archevêque de Zagreb, et primat de Croatie, actuel préfet de la Congrégation pour la doctrine de la foi à Rome, et du cardinal Macharski, archevêque de Cracovie, où il vient de succéder au cardinal Karol Wojtyla, devenu Jean-Paul II.

Tout un peuple était là rassemblé, autour de ses évêques et de ses prêtres, avec de nombreux religieux et re-

Le cardinal François Seper, ancien archevêque de Zagreb, est aujourd'hui le préfet de la Congrégation pour la doctrine de la foi.

Photo Keystone

AIDEZ LES PRÊTRES

L'évêque n'est pas seulement comptable devant Dieu de la vie spirituelle et apostolique des prêtres, il doit faire en sorte que ceux-ci ne soient pas matériellement trop démunis. Je ne pense pas d'abord à l'argent : grâce à la générosité de tous, le minimum vital ne manque pas à la plupart d'entre eux. Mais, d'année en année, le nombre grandit de ceux qui n'ont, au presbytère, personne pour les aider...

Faire la cuisine, assurer la propreté d'une maison, mettre de l'ordre, ne serait-ce que pour mieux recevoir ses visiteurs : beaucoup d'hommes, et donc de prêtres, n'en sont guère capables ! Sans parler d'une solitude pesante et du fait qu'on n'est jamais accueilli par personne en rentrant au presbytère.

Certes, les « aides au prêtre » sont nombreuses chez nous. Elles constituent un « mouvement », afin de mieux s'entraider à servir, avec tact et discréction, les prêtres qui vivent seuls ou sont groupés en équipes. Je ne saurais trop les remercier. Elles savent bien ce que je pense de leur service qui, au-delà des besognes matérielles, s'étend très souvent à la prise de responsabilités apostoliques.

Mais elles sont trop peu nombreuses, et je dois faire quelque chose pour tant de nos prêtres qui vivent seuls. Certains s'y sont entraînés peu à peu : ni le ménage ni la cuisine ne les rebutent ! Au contraire, ils sont heureux d'assumer cette « pauvreté », et leur maison est fort bien tenue ; mais il y faut du temps... D'autres, à leur insu même, se négligent, leurs repas sont insuffisamment préparés, et leur santé, peu à peu, s'en

ressent. Beaucoup sont généreusement reçus par une famille, au moins à midi. Ou bien ils se savent toujours invités dans un certain nombre de foyers. J'y suis très sensible, tout en étant obligé de dire que ce n'est pas l'idéal.

Je me permets donc d'adresser un pressant appel à toutes celles que l'Évangile nommait les « saintes femmes »... N'y en aurait-il plus de notre temps ? Certaines, parmi nous, n'auraient-elles vraiment pas la possibilité d'aider un prêtre à demeure, sans qu'il en résulte pour elles un préjudice moral ou financier ? D'autres, sur place et sans quitter leur maison, n'accepteraient-elles pas de rendre régulièrement service à leur prêtre, auquel personne ne vient en aide, sinon de loin en loin, pour un coup de main ?

Dans leur vie itinérante, le Christ et les Douze étaient accompagnés de quelques femmes « qui lesaidaient de leurs biens » (Lc 8, 3) et n'ont pas craind d'aller jusqu'au Calvaire. Evitant cette présence et le regard qu'elles portaient sur le Christ en croix, saint Matthieu précise qu'elles avaient suivi Jésus, depuis la Galilée, pour le servir » (Mt 27, 55). On se souvient aussi du réconfort qu'a si souvent trouvé le Christ dans la maison de Béthanie, près de Marthe, Marie et leur frère Lazare.

C'est cela même que j'ose demander à certaines femmes de notre temps, afin que nos prêtres puissent se consacrer plus parfaitement à la prière et au ministère de la parole » (Act 6, 4).

Elles m'entendront, j'en suis sûr.

Mgr LALLIER
dans « Eglise de Besançon »

applaudit sans se lasser le cortège des évêques précédé par plusieurs centaines de prêtres.

Ovationné à nouveau, le cardinal Seper termina sa longue homélie, en faisant acclamer par trois *Amen* particulièrement vigoureux : *Polonia semper fidelis, Croatia semper fidelis*, toujours fidèle à Dieu, à l'Eglise, à la Vierge Marie et au Pape.

Ce fut ensuite l'interminable défilé des offrandes portées par des fidèles de toute la Croatie au cardinal légat, des énormes grappes de raisin aux gâteaux du pays, des produits de tissage aux agneaux vivants, en passant par les multiples produits de l'artisanat, présentés par les paysans et bergers, en costume local.

Pays composite et un seul parti...

Pendant plus de cinq heures, ce fut une manifestation de foi et de joie de tout un peuple rassemblé dans la prière et la ferveur. La Yougoslavie, on le sait, est un pays composite : 5 pays, 4 langues, 3 religions, 2 écritures... et un parti, comme le disent ses habitants avec humour.

Sur 22 millions d'habitants, il y a plus de 9 millions d'orthodoxes, près de 8 millions de catholiques et 3 de musulmans, d'une très grande vitalité.

Le dernier recensement... de 1953, affirmait 84 % de croyants et seulement 13 % d'incroyants : on s'est abstenu d'en faire un nouveau ! Les catholiques sont surtout croates, mais quelques-uns aussi sont dispersés à travers le pays. Les évêques sont au nombre de 33, pour 23 diocèses, avec 2 000 prêtres diocésains, 1 200 religieux et 10 000 religieuses.

Ces derniers temps, les entrées ont quelque peu fléchi dans les séminaires et les noviciats, mais, pour un Français, la jeunesse des prêtres et religieuses rencontrés, comme leur vitalité, était impressionnante. Dans la voiture de Mgr Franjo Kuharic, président de la Conférence épiscopale et archevêque de Zagreb, qui nous ramenait de Zadar, le cardinal Macharski, notre compagnon de route, nous confiait que cette année, son séminaire de Cracovie, déjà débordant, allait accueillir 32 jeunes nouveaux séminaristes, en plus...

Nous sommes allés prier ensemble sur la tombe du cardinal Stepinac, toujours fleurie de fleurs sans cesse renouvelées par la piété du peuple chrétien dans sa cathédrale Saint-Etienne. Son actuel successeur me confiait quelques-uns des combats qui ont été les siens à la tête de cette Eglise qui a souffert tant de violences, comme sa sœur polonaise. Une fois encore, le sang des martyrs est semence de chrétiens.

FILATURE DE CHENIMÉNIL
BP 3 88460 DOCELLES - Tél. : (29) 66-22-95

SURADNICI

Nino Abatinović, Zadar
Grgo Batur, Zadar
Anton Benvin, Rijeka
Tomislav Bondulić, Biograd n/m
Šime Dunatov, Zadar
Roko Glasnović, Zagreb
Petar Grandov, Zadar
Boris Guina, Zadar
Josip Ivankov, Zadar
Marinka Kamenarović, Zagreb
Pavao Kero, Zadar
Živko Kustić, Zagreb
Danijel Labaš, Zagreb
Neno Marasović, Solin
Franjo Nedved, Zadar
Frane Pavić, Tijesno
Eduard Peričić, Zadar
Nikola Mate Roščić, Split
Josip Rudić, Zadar
Branko Stojaković, Zadar
Alfons Svoboda, Zadar
Ivan Šešo, Đakovo
Čedomil Šupraha, Nin
Rozarijo Šutrin, Zadar

AUTORI TEKSTOVA

A. B. — Anton Benvin
dep. — Luka Depolo
E. P. — Eduard Peričić
G. K. — Glas Koncila
GSIM — Glasnik Srca Isusova i Marijina
J. L. — Josip Ladika
P. K. — Pavao Kero
R. Š. — Rozarijo Šutrin
S. B. — Stipe Bagarić
T. B. — Tomislav Bondulić
Ž. K. — Živko Kustić
Prijevodi pisama pape Ivana VIII:
Pismo pape Ivana VIII. knezu Branimiru prevela Nada Klaić, Izvori za hrvatsku povijest do 1526. godine, ŠK, Zagreb, 1972, str. 27
Tri ostala pisma pape Ivana VIII. preveo prof. dr Branko Glavičić, Zadar

Ekipa mladih i susretljivih informatora bila je na raspolaganju hodočasnicima na svim ključnim mjestima. Dio ekipe u živom razgovoru po završetku proslave.

SADRŽAJ

- 9 Vjernost obnovljena i potvrđena
- 55 Susret Hrvata s Papom
o 1100. obljetnici pisma
pape Ivana VIII. knezu Branimiru
- 101 Duhovna priprava za središnje
domovinsko slavlje
»Branimirove godine«
- 133 Domovinsko slavlje
»Branimirove godine« Nin '79
- 265 Odjeci i uspomene